

MUNICIPAL

A
4058

Reg^{do} - 4360

Aurelii Cornelii

CELSI

A

7058

DE MEDICINA

Libri VIII

Quinti Sereni Samoni

DE MEDICINA PRAE-
CEPTA SALVERRIMA

LUGDVNI

A Sebastiano Gryphio
Typographo

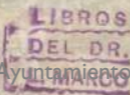
MDL?

Ayuntamiento de Madrid

LECTORI.

NVIDIT profectò Fortuna populo Romano integrã, absolutamq; felicitatẽ. Nam cum bellicis artibus, & reipublice administrandæ peritia, ea ciuitas omnibus omnino præstiterit nationibus, que vel antecesserũt, vel sequuntur sunt Romanum imperium: deerat illi certè nihil ad cumulum virtutum omnium, nisi vt doctrinas, atq; literas excoleret: quarũ iamdiu tamen gloriam ingeniosissima, ac disertissima Græciã cum scribendo, tum dicendo occupasse videbatur. Verũm etsi serò Eloquentiam, Philosophiamq; attigerit: tantos tamẽ in vtraq; progressus fecit, vt multos Roma habuerit nobilissimos homines postremis temporibus, non solum Philosophiæ deditos, sed in ea iam excellentes atq; perfectos. Eloquentia verò tantũ in ea vrbe sibi paucissimis annis uendicauit, ut eloquẽtissimas Athenas vel æquarit, uel paruo illis proxima interuallo fuerit: id quod probare esset aut facile, aut necessarium, si præclarissima extarent illorũ monumenta, qui plurimum dicendo potuerunt, Antoniorũ scilicet, & Catonum, & Crassi, & Cesarum, & Bruti. & aliorũ propè innumerabilium: aut nisi vnus esset Cicero, quẽ omnibus aut præferre, aut comparare saltem, opponereq; valeamus. Itaq; in Astrologia, in Geometria, in Dialecticis, omnibusq;ijs artibus, que in veri inuestigatione versantur,

4 2 legim

Ayuntamiento de Madrid

legimus dignū conatibus suis præstitisse Romana ingenia: sola autem Medicina ars, maxime salutaris, neglecta ab illis, inculta iacuit, ac derelicta: eam enim vnam Græcarū artiū non exercuisse Romanam grauitatem, testis est Plinius: quinimmo idem ipse scribit, Pop. Romanū medicine auidum expertum demum damnassee: itaq; caruisse medicis ad annum sexcentessimū: quod voluisse eos credendum est non artis odio, sed artificum: idq; Marcus Cato ad Marcum filium scribens manifestissime docet. Quod si aut Hippocratē habuisset Roma, cui ciuium suorum salutem commendaret, aut Galeni interpretis monumenta cognouisset: quemadmodum & in re militari, & in rebus ceteris aut superauit omnes alias nationes, aut illis proxima fuit, & interdum equalis: verisimile est, in Medicina quoque excellentē futuram fuisse industriam suam. Hanc tamen partē vt ostenderet Cornelius Celsus non esse supra vires Romanas, eam eloquentissime et peritissime tractauit octo libris: in quibus non solum eius partē, quæ victu, & eius quæ medicamento, sed illius etiam, quæ manu medetur, præcepta copiosissime dedit. A plerisq; autē dubitari video, an artē Cornelius exercuerit, alijs existimantibus caruisse illum usu: vel quia quedam prodidit artem coarguentia, qualia sunt, quæ de venarū pulsu, et vrine indicijs, ac de imparibus diebus, Asclepiadem sequutus, tradidit: uel quia in ponendis constituendisq; præceptis longissime abijt.

abūt à consuetudine eorū, qui de re medica ante illum scripserunt: alijs vero credentibus, non potuisse eum tam multa, tamq̃; insigniter & articulatè nouisse, tamq̃; postremò appositè ad usum, vt interdum multus sit in describenda via, & ratione exercendi artificis actus: nisi eam aliter quàm cogitando & audiendo, & legendo didicisset. Quamuis autem eorū, qui Cornelium fuisse medicum negant, & ratio, et autoritas me parū moueat: constat enim & Asclepiadem, & Themisonē eius discipulum, & Thessalum tam sæpe, tamq̃; vehemēter à Galeno damnatū, aberrasse à placitis & à doctrina maiorū, cum tamē omnes medicinam usu ipso professi fuerint: quamobrem mirū non est, si in tam erratica disciplina, vixq̃; tandem autore Galeno consistente, idq̃; non tam certitudine rei, quàm imbecillitate eorū, qui post Galenū fuerunt, libuit Cornelio modo ingenioq̃; suo potius, quàm ex aliorū consuetudine scribēti, eorum mutare præcepta, quibus superiorum delere placita, & medendo & scribendo licuerat. Quamuis, inquam, me parū illi moueant: adducor tamen, nisi fallor, certissimis ad suspicandum argumentis, idem molitū fuisse Cornelium, quod Empedoclem, & Democritum fecisse legimus: scilicet, vt eam artem non ueluti purus medicus, atq̃; ad quæstū omnibus expositus, sed tanquam sapiens, ceu partē Philosophiæ explicaret, eam cum studio sapientiæ coniungens. Nam cum Plinius naturalis hystoria libros digesserit, indicans qui-

bus autoribus, testibusq; niteretur: libro primo,
 quem indicis loco esse voluit, separatim autorum
 meminit & medicorum: neq; unquam retulit Cor-
 nelium in medicos, sed in autores: Ex autoribus,
 inquit, C. Valgio, Cornelio Celso, M. Varro, & c.
 deinde subiicit externos: postremò numerat me-
 dicos, in quibus nusquam Cornelij nomē legitur.
 Quòd si aut ille se medicum fuisset professus, aut
 alij in numerum medicorum Cornelium recepisset,
 Plinius illum certè non separasset in singulorum
 librorum indice à medicis. Constat præterea, vixisse
 Cornelium aut Augusti, aut Tiberij temporibus,
 aut C. Cesaris: cum Columella, qui Claudio po-
 tiente rerum scripsit de re Rustica libros, men-
 tionem fecerit eius, tanquam superiori: qua etate,
 si Plinio credimus, paucissimi Quiritum artem me-
 dicam profitebantur, delegata ea cura ac medita-
 tione vel Græcis hominibus, vel libertis, aut ser-
 uis: quales fuerunt Sallustius, Dionysius, & Cu-
 rio, & ij, quos supra nominavi: quamobrem occi-
 denti medicum, quòd plerumq; serui essent, pœnis
 erat ex constitutionibus non valde magna pecu-
 nia: liberi enim hominis nulla est estimatio. Cor-
 nelium verò fuisse ingenuum Romanum satis indi-
 cant tria nomina: cum libertos constet duobus,
 seruos autè vno tantum nomine fuisse demonstra-
 tos. Ceterum qualis qualis ille fuerit, dignus est
 profectò vel doctrina vel elegantiâ non solum qui
 legatur, sed qui semper habeatur in manibus.
 Quamuis autem ubiq; illum reprehendat Fabius

Quint

Quintilianus, itaq; interdum leuiter, vt studio id
 eum efficere cognoscas & emulatione (scripsit
 enim vterq; Rhetoricos libros) tamē veritate ita
 cogente, eruditū virum eum appellat, lib. 1 X. &
 lib. sequenti: Scripsit, inquit, non parum multa
 Cornelius Celsus, Scepticos sequutus, nō sine cul-
 tu, ac nitore. Columella verò lib. 1 I. De re rusti-
 ca, eum fuisse tradit non solūm agricolationis, sed
 vniuersa naturæ prudentē. Cum autē Cornelius
 & ius ciuile, & philosophiam monumentis illu-
 strauerit, suis & rei militaris, & rusticæ etiam
 & medicina præcepta reliquerit: dignus (ut ait
 idem Fabius) vel ipso proposito, vt eum scisse o-
 mnia illa credamus: quis erit qui se satis putet
 eruditum, cui ea, quæ supersunt, reliquæ uigilia-
 rum tam elaboratarum ignotæ fuerint? Quadam
 tamen ab eo fateor esse prodita, quæ vel insolentia,
 vel nouitate deterrere lectore possunt: quale
 illud est, quod de aqua frigida libro primo tradi-
 tur: qua infusa, putat ille sanari posse infirmitatē
 capitis, & præterea uitari grauedines, ac destil-
 lationes: quibus intemperantia victus, et incon-
 tinētia voluptatū præcipuè ætas hæc nostra gra-
 uissimè torquetur. Caterum si balneis nunc ute-
 remur, vbi calida sordes mundaretur capitis, &
 sudor vapores iam itinere patefacto emitteret,
 itaq; quodidie quasi caput purgaretur: non esset
 fortasse usus aquæ frigida tam periculosus, quam
 vulgo creditur. Neq; etiam ille simpliciter injun-
 di frigidam iubet, sed calidam proponit, in quo

sudetur: & calida aqua perfundi præcipit, tum
 tepida, deinde frigida. Plin. item lib. XXVIII.
 capite IIII. Perfundere, inquit, caput aqua ca-
 lida ante balnearũ vaporatiõẽ, et postea frigi-
 da, saluberrimum intelligitur. *Que res profectò
 nisi esset valde salutaris, neque imperitè eam &
 imprudẽter tum precisè laudasset Cornelius: neq;
 Plinius ita manifestè idem probaret: cum præ-
 sertim Senecam eo remedio semper vsũm fuisse
 legamus: cuius rei certè ratiõẽ reddere possem
 à re medica non abhorrentem, si aut id mihi ab
 initio proposuissẽ, cum epistolam hanc scribere
 institui: aut esset hoc muneris partiumq; mearũ.
 Illud equidem animaduerti, sequentiũ esse Corne-
 lium in plerisq; Hippocratem, quem lib. V I I. pa-
 rentè omnis medicinæ appellat: quamobrem non
 potest hic noster Latinus Hippocrates reprehendi,
 quin alteri quoq; idem vitij tribuatur. nam si
 dixerimus, nimis generaliter, & nulla reddita
 causa hunc frequenter præcepta dedisse medici-
 næ: cum eadẽ sit ratio atq; uia Hippocratis, inter-
 pretandus potius, & distinctionibus explican-
 dus erat Cornelius, quàm improbadus, atq; reij-
 ciendus: id quod uidemus in Hippocrate factum
 fuisse à Galeno, non tam, quàm isti sunt, delicato
 & moroso, certè tamè doctiore atq; peritiore: ita
 enim didicissent medici, à Cornelio de rebus ad
 artẽ suam pertinentibus proprijs, suisq; Latinis
 vocibus loqui: & hunc grauissimum in primis
 autorem loco suo, suisq; sedibus possissent: &
 post*

postremo planū fecissent hominibus, non abhor-
 rere penitus à uero, quod à Cicerone scriptū fuit,
Omnia Latinos inuenisse melius, quàm Græcos:
aut ab illis accepta fecisse meliora. Sed inuidit (ut
 dixi) *Fortuna cunctam Romanis hominibus se-*
licitatē. Nos verò, qui aliquid nostrā cura prae-
 stare posse fortasse credimur Cornelio, quòd eo
 iamdiu utamur magistro scribendi, atq; uiuendi
 (quamuis illi ignauia fortè nostrā non aequè sty-
 lum ac salutē debeamus) non nihil temporis con-
 sumpsimus in recognoscēdo hoc eruditissimo au-
 tore: eumq; emendatissimū, quantum ipsi efficere
 potuimus, excudendū dedimus Sebastiano Gry-
 phio Typographo nobilissimo, ut tam culto, &
 tam nitido scriptore uti commode possint omnes,
 quibus bonae artes curae sunt: & ut Medicis,
 quorum etis nostrā maximè ferax est, animum
 faciamus ad Cornelium legendum, interpretan-
 dum, illustrandum: ita enim futurum facile spe-
 ramus, ut omnes paulatim planè Latinè de me-
 dicina loquentes audiamus: & aliquis apud no-
 stros eam laudē consequi curet, quam apud Gra-
 ecos consequutus est Galenus: cuius nisi labor &
 industria tantum luminis addidisset Hippocrati,
 is fortè malo magno publico turpius extinctus
 fuisset, quàm iacet Cornelius: cuius laudi digne
 immortalitate si uitio ingenij Medici horū tem-
 porum, & posteriores inuidebunt, suus tamē ni-
 tor & elegantia, vel illis contrā nitentibus, eum
 à tenebris & ab interitū vindicabunt.

A V R E L I I
C O R N E L I I
C E L S I
D E
M E D I C I N A
L I B E R P R I -
M V S .
*

VT ALIMENTA sanis corporibus Agricultura, sic sanitatem agris Medicina promittit. Hac nusquam quidem non est. Siquidem etiam imperitissimæ gentes herbas, aliâq; prompta in auxilium vulnerum, morborumq; noverunt. Veruntamen apud Græcos aliquanto magis, quàm in cæteris nationibus exculta est: ac ne apud hos quidem à prima origine, sed paucis ante nos seculis, utpote cum vetustissimus autor Aesculapius celebratur. Qui quoniam adhuc rudem & vulgarem hanc scientiam paulo subtilius excoluit, in deorum numerum receptus est. Huius deinde duo filij Podalyrius & Machaon bello Troiano ducem Agamemnonem secuti, non mediocrem opem committit omnibus suis attulerunt. Quos tamen Homerus non in pestilentia, neq; in uarijs generibus morborum aliquid attulisse auxilij, sed vulneribus tantummodo ferro, & medicamentis mederi solitos

solitos esse proposuit. Ex quo apparet, has par-
 tes medicinae solas ab his esse tentatas, easq; esse
 vetustissimas. Eodemq; autore disci potest, mor-
 bos, tum ad iram deorum immortalium relatos
 esse, & ab iisdem opem posci solita. Veriq; simile
 est, inter nonnulla auxilia aduersae valetudinis,
 plerunq; tamen eam bonam contigisse ob bonos
 mores, quos neque desidia, neq; luxuria * vitia-
 rant. Siquidem haec duo, corpora prius in Grae-
 cia, deinde apud nos afflixaerunt. Ideoq; multi-
 plex ista medicina, neq; olim apud Graecos, ne-
 que apud alias gentes necessaria, vix aliquos
 ex bonis ad senectutis principia perducit. Ergo
 etiam post eos (de quibus retuli) nonnulli clari
 viri medicinam exercuerunt, donec maiore stu-
 dio literarum disciplina agitari coepit: quae ut
 animo praecipue omnium necessaria, sic corpori
 inimica est. Primoq; medendi scientia, sapientiae
 pars habebatur, ut & morborum curatio, &
 rerum naturae contemplatio sub iisdem autori-
 bus nata sit. Scilicet his hanc maxime requiren-
 tibus, qui corporum suorum robora * iniqua * quieta
 cogitatione, nocturnaq; vigilia minuerat. Ideoq;
 multos ex sapientia professoribus, peritos eius
 fuisse accepimus. Clarissimos vero ex his Pytha-
 goram, & Empedoclem, & Democritum. Hu-
 ius autem (ut quidam crediderunt) discipulus
 Hippocrates Cossus, primus quidem ex omnibus
 memoria dignis ab studio sapientiae disciplinae
 hanc separauit, vir & arte & facundia insi-
 gnis.

*tentatas

Disciplina
corpori ini-
mica.Hippocra-
tes.

gnis. Post quem Diocles Carystius, deinde Praxagoras, & Chrysippus, tum Herophilus & Erasistratus, sic artem hanc exercuerunt, ut etiã in diuersas curandi vias processerint. Iisdemq; temporibus, in tres partes medicina diducta est, ut vna esset quæ victu, altera quæ medicamentis, tertia quæ manu mederetur. Primam *Αιατιτικὴν*, secundam *Φαρμακευτικὴν*, tertiã *χειρουργικὴν*, Græci nominauerunt. Eius autem, quæ victu morbos curat, longè clarissimi auctores etiam altius quædam agitare conati, rerum quoque nature sibi cognitionem vendicauerunt, tanquam sine ea trunca & debilis medicina esset. post quos Serapion primus omnium, nihil hanc rationalem disciplinam pertinere ad medicinam professus, in usu & experimentis eam posuit. Quem Apollonius & Glaucias, & aliquanto post Heraclides Tarentinus, & aliqui non mediocres viri secuti, ex ipsa professione, se Empiricos appellauerunt. Sic in duas partes ea quoque quæ victu curat, medicina diuisa est, alijs rationalem artem, alijs usum tantum sibi vendicantibus, nullo verò quicquam post eos, qui supra comprehensi sunt, agitante, nisi quod acceperat: donec Asclepiades medendi rationem ex magna parte mutauit. Ex cuius successoribus Themison nuper ipse quoque quædam in senectute deflexit. Et per os quidem maximè viros salutaris ista nobis professio increuit. Quoniam autem ex tribus medicine partibus, ut
diffic

difficilima, sic etiam clarissima est ea, quae mor-
 bis medetur, ante omnia de hac dicendum est. Et
 quia prima in ea dissensio est, quod alij sibi ex-
 perimentorum tantummodo notitiam necessa-
 riam esse contendunt, alij nisi corporum rerumq;
 ratione comperta, non satis potentem usum esse
 proponunt: indicandum est, quae maxime ex
 utraq; parte dicantur, quò facilius nostra quo-
 que opinio interponi possit. Igitur hi, qui ratio-
 nalem medicinam profitentur, haec necessaria
 esse proponunt, Abditarum, & morbos conti-
 nentium caussarum notitiam, deinde Euiden-
 tium, post haec etiam Naturalium actionum, no-
 uissimè partiũ Interiorum. Abditas caussas vo-
 cant, in quibus requiritur, ex quibus principijs
 nostra corpora sint, quid secundam, quid aduer-
 sam valetudinem faciat. Neque enim credunt
 posse eum scire, quomodo morbos curare conue-
 niat, qui vnde hi sint, ignoret. Neque esse dubiũ,
 quin alia curatione opus sit, si ex quatuor prin-
 cipijs, vel superans aliquid, vel deficiens aduer-
 sam valetudinem creat, vt quidam ex sapien-
 tiae professoribus dixerunt, alia, si in humidis
 omne vitium est, vt Herophilo visum est: alia,
 si in spiritu, vt Hippocrati: alia, si sanguis in
 eas venas, quae spiritui accommodatae sunt, trans-
 funditur, & inflammationẽ, quam Graeci φλε-
 γμωνίη, nominant, excitat, eaq; inflammatio,
 talem motum efficit, qualis in febre est, vt Era-
 sistrato placuit: alia, si manantia corpuscula, per
 inuisib

inuisibilia foramina subsistendo, iter claudunt,
 ut Asclepiades contendit. Eum verò recte cu-
raturū, quem prima origo causse non sefellerit.
 Neq; verò inficiuntur, experimenta quoque esse
 necessaria. Sed ne ad hæc quidē aditum fieri po-
 tuisse, nisi ab aliqua ratione contendunt. Non
 enim quidlibet antiquiores viros ægris inculcas-
 se: sed cogitasse, quid maxime conueniret, & id
 vsu explorasse, quod antè coniectura aliqua du-
 * an ini- xissent. Neq; interesse, * an nunc iā pleraq; explo-
 tia plera- rata sunt, si a consilio tamē cœperunt. Et id qui-
 que dem in multis ita se habere. Sæpe verò etiā noua
 incidere genera morborum, in quibus nihil ad-
 huc vsus ostenderit. Et ideo necessarium sit ani-
 maduertere, vnde ea cœperint: sine quo nemo
 mortalium reperire possit, cur hoc, quàm illo po-
 tius vtatur. Et ob hæc quidem in obscuro positas
 causas persequuntur. Euidentes verò has appel-
 lant, in quibus querunt initium morbi calor attu-
 lerit, an frigus: fames, an satietas: & quæ simi-
 lia sunt. Occursum enim vitio dicunt eum, qui
 originem non ignorarit. Naturales verò corporis
 actiones appellant, per quas spiritum trahimus,
 & emittimus cibum, potionemq; et assumimus,
 & concoquimus. Itemq; per quas eadem hæc in
 omnes membrorum partes digeruntur. Tunc requi-
 runt etiā, quare vene nostræ modò submittat se,
 modò attollant: quæ ratio somni, quæ vigilia sit.
 Sine quorū notitia neminem putant vel occurre-
 re, vel mederi morbis inter hæc nascētibus posse.
 Ex

Ex quibus quammaxime pertinere ad rem concoctio videtur. Huic potissimum insistunt, & duce alij Erasistrato, atteri cibum in ventre contedunt: alij Plistonico, Praxagoræ discipulo, putrescere: alij credunt Hippocrati, per calorem cibos concoqui. Acceduntq; Aselepiadis emuli, qui omnia ista vana & superuacua esse proponunt. Nihil enim concoqui, sed crudam materiã (sicut assumpta est) in corpus omne diduci. Et hæc quidẽ inter eos parum constant. Illud verò conuenit, aliud dandum cibum laborantibus, si hoc: aliud, si illud verum est. Nam si teritur intus, eum querendum esse, qui facillimè teri possit. Si putrescit, eum in quo hoc expeditissimum est. Si calor concoquit, eum qui maximè calorẽ moueat. At nihil ex his esse querendum, si nihil concoquitur. Ea verò sumenda que maxime manent, qualia assumpta sunt. Eademq; ratione cum spiritus grauis est, cum somnus, aut vigilia vrget, eum mederi posse arbitratur, qui prius illa ipsa qualiter eueniant perceperit. Præter hæc cum in interioribus partibus & dolores, & morborum varia genera nascantur, neminem putant his adhibere posse remedia, que ipse ignoret. Necessarium ergo esse incidere corpora mortuorum, eorumq; viscera atque intestina scrutari: longeq; optime fecisse Herophilum, & Erasistratum, qui nocentes homines à regibus ex carcere acceptos, viuos inciderunt, considerarintq; etiam spiritu remanente, ea que natura ante clausisset, eorumq;

positu

Per latu-
ré, & con-
tactū, aspe-
ritatem in-
telligit, &
quod illi
est cōtra-
rium.

posituram, colorem, figuram, magnitudinē, ordi-
nem, duriciem, molliciem, leuorem, contactum:
processus deinde singulorum, & recessus: & si-
ue quid inseritur alteri, siue quid partē alterius
in se recipit. Neq; enim cum dolor intus incidit,
scire quid doleat, eum, qui qua parte quodque
viscus, intestinum'ue sit, non cognouerit. Neque
curari id quod egrum est posse, ab eo, qui quid
sit, ignoret. Et cum per vulnus alicuius viscera
patefacta sunt, eum qui sanæ cuiusquam colorem
partis ignoret, nescire quid integrum, quid cor-
ruptum sit. Ita ne succurrere quidem posse corru-
ptis, aptiusq; extrinsecus imponi remedia, com-
pertis interiorum & sedibus & figuris, cogni-
taq; eorum magnitudine: similesq; omnia, que
posita sunt, rationes habere. Neq; esse crudele (si-
cut pleriq; proponunt) hominum nocentium, &
horum quoq; paucorum supplicijs, remedia popu-
lis innocentibus seculorum omnium queri. Con-
trà, hi qui se Empiricos ab experientia nomi-
nant, euidentes quidem causas, vt necessarias
amplectuntur: obscurarum verò causarum, &
naturalium actionum questionem ideo superua-
cuam esse contendunt, quoniam incomprehen-
sibilis natura sit. Non posse verò comprehendi, pa-
tere ex eorum, qui de his disputarunt, discordia:
cū de ista re, neque inter sapientiæ professo-
res, neq; inter ipsos medicos conueniat. Cur enim
potius aliquis Hippocrati credat, quàm Hero-
philo? Cur huic potius, quàm Asclepiadi? Si ra-
tiones

tiones sequi velit, omnium posse videri non improbabiles: si curationes, ab omnibus his agros perductos esse ad sanitatem. Ita neque disputationi, neque auctoritati cuiusquam fidem derogari oportuisse. Etiam sapientie studiosos maximos medicos esse, si ratiocinatio hoc faceret: nunc illis verba superesse, deesse medendi scientiam. Differre quoque pro natura locorum genera medicine, & aliud opus esse Romæ, aliud in Aegypto, aliud in Gallia. Quòd si morbos eadem cause facerent ubique, remedia quoque ubique eadem esse debuissent. Sæpe etiam causas apparere, ut puta lippitudinis, vulneris, neque ex his patere medicinam. Quòd si scientiam hanc non subiiciat evidens causa, multominus eam posse subicere, que in dubio est. Cum igitur illa incerta, incomprehensibilisq; sit, à certis potius, & exploratis petendum esse præsidium, id est his, que experientia in ipsis curationibus docuerit, sicut in cæteris omnibus artibus. Nam ne agricolam quidem, aut gubernatorem disputatione, sed usu fieri. Ac nihil istas cogitationes ad medicinam pertinere: eò quoque disci, quòd qui diuersa de his senserint, ad eandem tamen sanitatem homines perduxerint. Id enim fecisse, quia non ab obscuris causis, neque à naturalibus actionibus, que apud eos diuersæ erant, sed ab experimentis, prout cuique responderant, medendi vias traxerint. Ne inter initia quidem ab istis questionibus

b deducit

 deductam esse medicinam, sed ab experimentis. Aegrorum enim, qui sine medicis erant, alios propter auiditatem primis diebus, protinus cibum assumpsisse, alios propter fastidium abstinuisse, leuatumque magis eorum morbum esse, qui abstinerant: itemque alios in ipsa febre aliquid edisse, alios paulo ante eam, alios post remissionem eius, optime deinde his cessasse, qui post finem febris id fecerint. Eademque ratione, alios inter principia protinus usos esse cibo pleniore, alios exiguo, grauioresque eos factos, qui se implerent. Hæc, similiaque, eum quotidie inciderent, diligentes homines notasse, quæ plerumque melius responderent: deinde aegrotantibus ea præcipere cœpisse. Sic medicinam ortam, subinde aliorum salute, aliorum interitu, perniciofa discernentem à salutaribus. Repertis deinde iam medicina remedijs, homines de rationibus eorum differere cœpisse, nec post rationem medicinam esse inuentam, sed post inuentam medicinam, rationem esse quæsitam. Requiritur etiam, si ratio idem doceat, quod experientia, an aliud. Si idem, superuacua esse: Si aliud, esse contrariam. Primò tamen remedia exploranda summa cura fuisse, nunc verò iam explorata esse, neque vlla aut noua genera morborum reperiri, aut nouam desiderari medicinam. Quòd si iam incidat mali genus aliquod ignotum, non ideo tamen fore medico de rebus cogitandum obscuris: sed eum protinus visurum, cui morbo id proximum sit, tentatur

taturumq; remedia similia illis, quæ vicino ma-
 lō saepe succurrerint, & per eius similitudinem
 opem reperturum. Neque enim se dicere consi-
 lio medicum non egere, & irrationale animal
 hanc artem posse præstare: sed has latentium re-
 rum coniecturas ad rem non pertinere: quia non
 interfit, quid morbum faciat, sed quid tollat. Neq;
 ad rem pertineat, quomodo, sed quid optimè di-
 geratur. Sive hac de causa concoctio *interci- *incidat
 dat, sive de illa: &, sive concoctio sit illa, sive
 tantum digestio. Neque querendum esse quomo-
 do spiritus: sed quid grauem, tardumq; spiritum
 expediat. Neque quid venas moueat, sed quid
 quæq; motus genera significant. Hæc autem co-
 gnosci experimentis, & in omnibus eiusmodi
 cogitationibus in vtriusque partem differi pos-
 se. itaque ingenium & fecundiam vincere, mor-
 bos autem non eloquentia, sed remedij curari.
 Quæ si quis elinguis, vsu *discreta bene norit, *discre-
 hunc aliquanto maiorem medicum futurum, quam tuus
 si sine vsu linguam suam excoluerit. Atque ea
 quidem, de quibus est dictum, superuacua esse
 tantummodo. Id verò quod restat, etiam crude-
 le, viuorum hominum alium atq; præcordia inci-
 di, & salutis humane præsidem artē, non solum
 pestem alicui, sed hanc etiam atrocissimā infer-
 re, cum præsertim ex his, quæ tanta violentia
 querantur, alia non possint omnino cognosci,
 alia possint etiam sine scelere. Nam colore, leuo-
 rem, mollitiē, duritiem, similiq; omnia non esse
 b 2 talia

talia inciso corpore, qualia integro fuerint: quia
 cum corporibus inuiolatis, hac tamen metu, do-
 lore, inedia, cruditate, lassitudine, mille alijs me-
 diocribus affectibus, saepe mutetur: multo magis
 verisimile est, interiora, quibus maior mollities,
 lux ipsa noua sit, sub grauissimis vulneribus, &
 ipsa trucidatione mutari. Neque quicquam esse
 stultius, quam quale quicquam uiuo homine est,
 tale existimare esse moriente, imò iam mortuo.
 Nam utrum quidem, qui minus ad rem perti-
 neat, spirante homine posse diduci? Simul atque
 verò ferrum ad praecordia accessit, & discis-
 sum transversum septum est, quod membrana
 quadam superiores partes ab inferioribus didu-
 cit (διὰ φραγυαῶ Græci vocant) hominem protin-
 nus animam amittere. Ita demum mortui praeco-
 rdia, & viscus omne in conspectum latrocinan-
 tis medici dari: quod necesse sit tale esse, quale
 mortui sit, non quale uiui fuit. Itaque cōsequi me-
 dicum, ut hominē crudeliter iugulet: non ut sciat
 qualia uiui viscera habeamus. Si quid tamē sit,
 quod adhuc spirante homine conspectui subijcia-
 tur, id saepe casum offerre curantibus. Interdum
 enim gladiatorem in harena, vel militem in acie,
 vel viatorem à latronibus exceptum, sic vul-
 nerari, ut eius interior aliqua pars aperiat, &
 in alio alia sita, ita sedem, positum, ordinem, fi-
 guram, similiaq; cognoscere prudentem medi-
 cum, non eadem, sed sanitatem molientem, idq; per
 misericordiam discere, quod alij dura crudelitate
 cognouit

tognouerint. Ob hæc ne mortuorum quidem lace-
 rationem necessariam esse. Quæ etsi non crudelis,
 tamen scæda sit, cum aliter pleraque in mortuis
 se habeant. Quantum verò in viuis cognosci po-
 test, ipsa curatio ostendat. Cum hæc per multa vo-
 lumina, perq; magnæ contentionis disputationes
 à medicis sæpe tractata sint, atq; tractentur: subij-
 ciendum est quæ proxima vero videri possint.
 Ea neq; addicta alterutri opinioni sunt, neq; ab
 vtraque nimium abhorrentia, mediâ quodam-
 modo inter diuersas sententiis. Quod in plurimis
 cõtentionibus deprehendere licet, sine ambitione
 verum scrutantibus, vt in hac ipsa re. Nam quæ
 demum causse vel secundam valetudinem præ-
 stent, vel morbos excitent: quomodo spiritus, aut
 cibus, vel detrahatur, vel digeratur, ne sapientiæ
 quidem professores scientia comprehendunt, sed
 coniectura persequuntur. Cuius autem rei non est
 certa notitia, eius opinio certum reperire reme-
 dium non potest. Verumq; est, ad ipsam curan-
 di rationem nihil plus conferre, quam experien-
 tiam. Quamquam igitur multa sint ad ipsas ar-
 tes propriè non pertinentia, tamen eas adiuvat
 excitando artificis ingenium. Itaq; ista quoq; natu-
 re rerum contèplatio,* quamuis non faciat medi-
 cum aptiorem, tamen medicine reddit profectiu.
 Veriq; simile est, & Hippocratem, & Erasistra-
 tum, & quicumque alij non contenti febres &
 vlcera agitare, rerum quoq; naturam ex aliqua
 parte scrutati sunt, nõ ideo quidẽ medicos fuisse,

* Alias :
 quãuis nõ
 faciat me-
 dicũ aptio-
 rem tamẽ
 medicinæ
 reddit, atq;
 profectu.

b 3 verum

verū ideo quoq; maiores medicos extitisse. Ra-
 tione verò opus est ipsi medicinae, etsi non inter
 obscuras causas, neq; inter naturales actiones,
 tamen saepe. *Est enim haec ars cōiecturalis: neq;
 respondet ei plerunq; non solum coniectura, sed
 etiam experientia. Et interdum non febris, non
 cibus, non somnus subsequitur sicut assuevit. Ra-
 rius, sed aliquando tamen morbus quoque ipse
 nouus est, quem non incidere, manifeste falsum
 est: cum etate nostra quaedam ex naturalibus
 partibus carne prolapsa, et arente, intra paucas
 horas expirauerit. sic vt nobilissimi medici, neq;
 genus mali, neq; remedium inuenerint. Quos ego
 nihil ideo tentasse iudico, quia nemo in splendi-
 da persona periclitari coniectura sua voluerit: ne
 occidisse, nisi seruasset, videretur. Veri tamen si-
 mile est, potuisse aliquid cogitare, detracta tali
 verecundia, et fortasse responsurū fuisse id, quod
 aliquis esset expertus. Ad quod medicine genus
 neq; semper similitudo aliquid cōfert, etsi quan-
 do confert, tamen id ipsum rationale est inter
 multa similia genera, & morborum, & reme-
 diorum cogitare, quo potissimū medicamento sit
 vtendum. Cū igitur talis res incidit, medicus a-
 liquid oportet inueniat, quod non vtiq; fortasse,
 sed sepius tamen etiam respondeat. Petet autem
 nouum quoq; cōsiliū, non à rebus latentibus (istae
 enim dubiae, & incertae sunt) sed ab his, quae ex-
 plorari possunt, id est euidentibus causis. Interest
 enim fatigatio morbi, an sitis, an frigus, an ca-
 lor,

Caro ex
 naturalib⁹
 prolapsa.

lor, an vigilia, an fames fecerit, an cibi, viniq;
 abundantia, an intemperantia libidinis. Neq; igno-
 rare huic oportet, quae sit aegri natura, humidum
 magis, an magis siccū corpus eius sit: validi ner-
 ui, an infirmi: frequēs ac uersa valetudo, an ra-
 ra: eaq; cum est, vehemens esse soleat, an leuis:
 breuis, an longa. Quod is vitae genus sit secutus,
 laboriosum, an quietum: cū luxu, an cum frugali-
 tate. Ex his enim, similibusq; sepe curandi noua
 ratio ducēda est. Quamuis ne haec quidē sic pre-
 teriri debent, quasi nullam cōtrouersia recipiant.
 Nam & Erasistratus non ex his fieri morbos
 dixit, quum & alij, et ijdem alias post ista non
 febricitarent: et quidem medici seculi nostri sub
 autore (vt ipsi videri voluit) Themisone conten-
 dunt, nullius causse notitia quicquā ad curatio-
 nes pertinere, satisq; esse quaedam cōmunia mor-
 borum intueri. Siquidem horum tria genera esse,
 vnum adstrictū, alterū fluens, tertium mixtum.
 Nam modo parū excernere egros, modo nimium:
 modo alia parte parum, alia nimium. Haec autem
 genera morborum, modo acuta esse, modo longa:
 & modo increfcere, modo cōsistere, modo minui
 consueuerunt. Cognito igitur eo quod ex his est, si
 corpus adstrictum est, digerēdum esse: si proflu-
 uio laborat, cōtinendum: si mixtum vitium habet,
 occurrendum subinde vehementiori malo: & a-
 liter acutis morbis medendum, aliter vetustis,
 aliter incrementibus, aliter subsistentibus, aliter
 iam ad sanitatem inclinantibus. Horum obser-

uationem medicinam esse, quam ita finiunt, ut
 quasi viam quandam, quam *μὲθοδος* Græci no-
 minant, eorumq; que in morbis communia sunt,
 contemplatricem esse contendunt. ac neq; ratio-
 nabilibus se, neq; experimenta tantum spectanti-
 bus annumerari volunt, cum ab illis eo nomine
 * nolunt dissentiant, quod in cōiectura rerū latent iū* vo-
 lunt esse medicinam ab his, eò quod parum artis
 esse in obseruatione experimētorum credūt. Quod
 ad Erasistratum pertinet, primum ipsa eviden-
 tia eius opinioni repugnat, quia raro, nisi post
 horum aliquid morbus venit. Deinde nō sequi-
 tur, ut quod alium nō afficit, aut eundem aliās,
 id ne alteri quidē, aut eidem tēpore alio noceat.
 Possunt enim quedā subesse corpori, vel ex in-
 firmitate eius, vel ex aliquo affectu, que vel in
 alio nō sunt, vel in hoc aliās nō fuerunt, eaq; per
 se non tāta vi concitant morbū, tamē obnoxium
 magis alijs iniurijs corpus efficiūt. Quod si con-
 templationē rerū nature (quā temere medici sibi
 vendicant) satis cōprehendisset, etiā illud scisset,
 nihil omnino ob vnā causā fieri, sed id pro
 causa apprehēdi, quod cōtulisse plurimum vide-
 tur. Potest autē id dum solū est, nō mouere, quod
 iunctum alijs maxime mouet. Accedit ad hæc,
 quod ne ipse quidē Erasistratus, qui trās fuso in
 arterias sanguine febrē fieri dicit, idq; nimis re-
 plecto corpore icidere reperit, cur ex duobus æquē
 repletis, alter in morbū inciderit, alter omni pe-
 riculo vacarit (quod quotidie fieri apparet) non
 disere

discreuerit. Ex quo disci potest, ut vera sit illa transfusio, tamen illam non per se (cum plenum corpus est) fieri: sed cum horum aliquid accesserit. Themisonis verò amuli, si perpetua quæ promittunt habent, magis etiã quàm ulli rationales sunt. Neq; enim si q̄s non oia tenet, quæ rationalis alius probat, protinus alio nouo nomine artis indiget: si modò, quod primũ est, non memoriæ soli, sed rationi quoq; insistit. Si verò, quod proprius est, vix vlla perpetua præcepta medicinalis ars recipit: ydẽ sunt quod y, quos experimẽta sola sustinent. Eo magis, quoniã si cõpresserit aliquẽ morbus, an fuderit, quilibet etiã imperitissimus videt. Quid aut̃ compressum corpus resoluat, quid solutũ teneat, si à ratione tractum est, rationalis est medicus. Si (ut ei, qui se rationalem negat, confiteri necesse est) ab experientia Empiricus est. Ita apud eũ morbi cognitio extra artẽ, medicina intra vsum est. Neq; adiectũ quicquã Empiricorum professioni, sed dẽptum est: quoniã illi multa circumspiciunt, hi tantũ facillima, & non plus quàm vulgaria. Nã & qui pecoribus ac iumentis medetur, cum propria cuiusq; ex multis animalibus nosse non possint, cõmunibus tantummodo insistent. Et exteræ gentes, cum subtilẽ medicinæ rationẽ non nouerint, communia tantum vident. Et qui amplẽ valetudinarios nutriunt (qui a singulis summa cura consulere non sustinent) ad cõmunia ista cõfugiunt. Neq; Hercules istud, & antiqui medici nescierunt,

Hinc medicina, ars interpolis à Plinio dicta est.

runt, sed his cōtenti non fuerunt. Ergo etiā vetu-
 stissimus autor Hippocrates dixit, mederi oportere
 & communiā, & propria intuentē. Ac ne
 isti quidem ipsi intra suā professionē consistere
 vllō modo possunt. Siquidē et compressorum &
 fluentiū morborū generā diuersa sunt, faciliusq;
 id in his que fluūt, inspicī potest. Aliud est enim
 sanguinem, aliud bilem, aliud cibū vomere: aliud
 deiectionibus, aliud torminibus laborare: aliud
 sudore digerī, aliud tabe cōsumi. Atq; in partes
 quoq; humor erumpit, vt in oculos auresq;. Quo
 periculo nullum humanū membrum vacat. Nihil
 autem horum sic, vt aliud curatur. Ita protinus
 in his à cōmuni fluentis morbi cōtemplatione, ad
 propriā medicina descendit. Atq; in hac quoq;
 rursus alia proprietatis notitia sepe necessaria
 est: quia non eadem omnibus, etiā in similibus
 casibus opitulānt. Siquidē certae quaedā res sunt,
 que in pluribus v̄trem aut adstringūt, aut re-
 soluunt. Inueniuntur tamen, in quibus aliter atq;
 in ceteris, idē eueniat. In his ergo cōmunium in-
 spectio cōtraria est, ppriorum tantum salutaris.
 Et causae quoq; aestimatio sepe morbum soluit.
 Ergo etiā ingeniosissimus seculi nostri medicus,
 quem nuper vidimus, Cassius febricitanti cuidā,
 & magna siti affecto, cum post ebrietatem eum
 premi cœpisse cognosceret, aquā frigidā ingressit.
 Qua ille epota, cum vini vim miscendo fregisset,
 protinus febrem somno et sudore discussit. Quod
 auxilium medicus opportune prouidit, nō ex eo,
 quod

quòd aut strictum corpus erat, aut fluebat: sed ex
 causa, quæ antè præcesserat. Estq; etiã proprium
 aliquid & loci & tēporis, istis quoq; autoribus,
 qui cū disputāt, quemadmodum sanis homini-
 bus agēdum sit, præcipiunt, ut grauibus aut lo-
 cis aut temporibus, magis vitetur frigus, æstus,
 satietas, labor, libido, magisq; ut conquiescat ijs-
 dem aut locis, aut temporibus. si quis grauitatem
 corporis sentit, ac neq; vomitu stomachum, neq;
 purgatiōe aluum sollicitet. Quæ vera quidē sunt,
 à communibus tñ ad quædā propria descēdunt:
 nisi persuadere nobis volunt, sanis quidem consi-
 derandum esse, qđ cælum qđ tempus anni sit, æ-
 gris verò non est. Quibus tanto magis omnis ob-
 seruatio necessaria est, quāto magis obnoxia of-
 fensis infirmitas est. Quinetiã morborum in ijsdē
 hominibus aliæ atq; aliæ proprietates sunt: &
 qui secundis aliqñ frustra curatus est, cōtrarijs
 sepe restituitur. Plurimaq; in dando cibo discri-
 mina reperiuntur, ex quibus contentus vno ero.
 Nā famem facilius fert adolescens, quā puer:
 facilius* in denso cælo, quā in tenui: facilius in
 hyeme, quā æstate: facilius vno cibo, quā pran-
 dio quoq; assuetus: facilius in exercitatus, quā
 exercitatus homo sustinet. Sæpe aut in eo magis
 necessaria cibi festinatio est, qui minus inedia
 tolerat. Ob quæ competit eñ, qui propria non no-
 uit, communia tantum intueri debere: eumq; qui
 nosse propria potest, illa quidem nō oportere ne-
 gligere, sed his quoq; insistere. Ideoq; cū par
 scientia

* Quibus-
 dā videtur
 hic legēdū
 potius, in
 tenui cæ-
 lo, quā i
 denso: & æ-
 state quā
 hyeme:
 propterea
 quòd Hip-
 pocrat. di-

eat libro 1. *scientia sit, vtiliorem tñ medicum esse amicis
quàm extraneum. Igitur vt ad propositū meum
redeam, rationalem quidē puto medicinam esse
debere, instrui verò ab euidentibus causis, obs-
curis omnibus non à cogitatione artificis, sed ab
ipsa arte reiectis. Incidere autē viuorum corpo-
ra, & crudele, & supernacuum est: mortuorum
corpora discentibus necessarium. Nā positum, &
ordinē nosse debent: quæ cadauera melius, quàm
vuius, et vulneratus homo representant. Sed et
cætera, quæ modò in viuis cognosci possunt, in
ipsis curationibus vulneratorum paulo tardius,
sed aliquanto mitius, vsus ipse monstrauit. His
propositis, primùm dicam, quemadmodum sanos
agere cōueniat: tum ad ea transibo, quæ ad mor-
bos, curationesq; eorum pertinebunt.*

Quemadmodum sanos agere conueniat.

C A P. I.

per hyemē,
corpora
sunt robu-
stiora, atq;
iō etiā faci-
lius quāli-
bet mole-
stiā ferunt.

* Reuēto
res videtur
transferre
Plin II. 29
cap. 1.

*S*ANVS homo, qui & bene valet,
& suæ spontis est, nullis obligare se
legibus debet: ac neq; medico, neq;
iatralipta egere. Hūc oportet va-
rium habere vitæ genus: modò ruri esse, modò in
vrbe: sepiusq; in agro, nauigare, venari, quiesce-
re interdum, sed frequētius se exercere. Siquidē
ignauia corpus hebetat, labor firmat: illa maturā
senectutem, hic lōgā adolescentiā reddit. Prodest
etiā interdum balneo, interdum aquis frigidis
vti: modò vngi, modò id ipsum negligere: nullum
tibi genus fugere, quo populus vtatur: interdum

in conuiuio esse, interdū ab eo se retrahere: modò plus iusto, modò non amplius assumere: bis die potius, quàm semel cibū capere: et semper quàm plurimum, dummodo hunc cōcoquat. Sed ut huius generis exercitationes, cibiq; necessarij sunt, sic athletici superuacui. Nā & intermissus propter ciuiles aliquas necessitates ordo exercitationis corpus affligit: & ea corpora, quæ more eorum repleta sunt, celerrime & senescunt, & egrotāt. Cōcubitus verò neq; nimis concupiscendus, neq; nimis pertimescendus est. Rarus, corpus excitat, frequens soluit. Cū autē frequens, non numero sit, sed natura, ratione ætatis & corporis scire licet, eum non inutilem esse, quem corporis neq; læguor, neq; dolor sequitur. Idē interdū peior est, noctū tutior: ita tamē, si neq; illū cibus, neq; hunc cū vigilia labor statim sequit̃. Hæc firmis seruanda sunt, cauendumq; ne in secunda valetudine, aduersæ præsidia cōsumantur.

Paul^o Aegineta li. i. ca. 37. Frequēs cōcubitus, corpus rari^o, frigid^o, & imbellius reddit.

Quæ stomacho imbecillis seruanda sint.

C A P. II.

ET imbecillis stomacho (quo in numero magna pars vrbānorum, omnesq; penè cupidi literarum sunt) obseruatio maior necessaria est: ut quod vel corpori, vel loci, vel study ratio detrahit, cura restituat. Ex his igitur qui bene concoxit, manè tutò surget: qui parum, quiescere debet: & si manè surgendi necessitas fuerit, redormire. Qui non concoxit, ex toto conquiescere, ac neq; labori se, neq; exercitationi, neq; negotio credere.

credere. Qui crudū sine præcordiorum dolore ru-
 elat, is ex interuallo aquam frigidā bibere, &
 se nihilominus continere. Habitare verò ædificio
 lucido, per flatum æstiuum hybernum solem ha-
 bente, cauere meridianum solem, matutinum &
 vespertinum frigus, itemq; auras fluminū; atq;
 stagnorum, minimeq; nubilo cælo, soli aperienti
 se committere, ne modo frigus, modo calor mo-
 ueat. Quæ res maximè grauedines, distillatio-
 nesq; concitat. Magis verò grauibus locis ista
 seruanda sunt, in quibus etiam pestilentiam fa-
 ciunt. Scire autem licet, integrū corpus esse, cum
 quotidie mane vrina alba, dein ruffa est. Illud
 concoquere, hoc concoxisse significat. Vbi exper-
 rectus est aliquis, paulum intermittere, deinde
 (nisi hyems est) fouere os multa aqua frigida
 debet, longis diebus meridiari potius ante cibū,
 sin minus, post eum: per hyemem potissimum to-
 tis noctibus conquiescere. Sin lucubrandum est,
 non post cibum id facere, sed post cōcoctionem.
 Quem interdum vel domestica, vel ciuilia officia
 tenuerunt, huic tempus aliquod seruandum cu-
 rationi corporis sui est. Prima autem eius cura-
 tio exercitatio est, quæ semper antecedere cibum
 debet: in eo, qui minus laborauit, et bene conco-
 xit, amplior: in eo, qui fatigatus est, & minus
 concoxit, remissior. Cōmodè verò exercent, cla-
 ra lectio, arma, pila, cursus, ambulatio: atq; hæc
 non utiq; plana commodior est. Siquidem me-
 lius ascensus quoq; & descensus: cum quadam
 varieta

Exercita-
 tio.

varietate corpus moueat, nisi tamen id perquam
 imbecillum est. *Islelior* autem est sub diuo, quam
 in porticu: *melior* (si caput patitur) in sole, quam
 in umbra: *melior* in umbra, quam parietes, aut
 viridaria efficiunt, quam quæ tecto subest: *me-*
lior recta, quam flexuosa. *Exercitationis* autem
 plerumq; finis esse debet sudor, aut certè *lassitu-*
do, quæ citra fatigationem sit, idq; ipsum, modo
 minus, modo magis faciendum est. *Ac ne his*
quidem Athletarum exemplo, vel certa esse lex,
 vel immodicus esse labor debet. *Exercitationem*
 recte sequitur, modo vnctio, vel in sole, vel ad
 ignem, modo balneum, sed in cœclauis, quam ma-
 xime & alto, & lucido, et spatioso. *Ex his ve-*
rò neutrum saepe fieri oportet, sed saepius alter-
 utrum pro corporis natura. *Post hæc paulum con-*
quiescere opus est. *Vbi ad cibum* ventum est,
 nunquam utilis est nimia satietas. *Sæpe etiam*
 inutilis nimia abstinentia. *Sæpe si qua intempe-*
rantia subest, *durior est in potione, quam in
 esca. *Cibus à salsamentis, oleribus, similibusq;*
rebus melius incipit. *Turn caro assumenda* est,
 quæ assa optima, aut elixa est, *Condita omnia*
 duabus de causis inuicilia sunt, quoniam et plus
 propter dulcedinem assumitur, & quod modo
 par est, tamen ægrius cœcoquitur. *Secunda men-*
sa bono stomacho nihil nocet, in imbecillo coace-
 scit. *Si quis itaq; hoc parum* valet, palmulas po-
 maq; & similia melius primo cibo assumit. *Post*
multas potiones, quæ aliquantum sitim excessu-
runt,

Lassitudo
 est graui-
 tas corpo-
 ris. Vergil.
 Lassitudo
 panera col-
 lo. quæ etiã
 citra labo-
 rē accidit.

Fatigatio-
 nē verò ni-
 mietatē la-
 boris itellā
 gimus. Idē
 Veloces in
 culo cer-
 uos, cursū-
 q; fatigat.
 quod mox
 imodici la-
 borē appel-
 lauit. Verū
 de generi-
 b^o lassitu-
 dinis legē-
 dus ē lib. 3.
 Galeni de
 Sanitate
 tuenda.

* tutior
 Cibus.

runt, nihil edendum est, post satietatem, nihil agendum. Vbi expletus est aliquis, facilius concoquit, si quicquid assumpsit potione aquæ frigide includit, tum paulisper inuigilat, deinde bene dormit. Si quis interdium se impleuit, post cibum neq; frigori, neq; aestui, neq; labori se debet committere. Neq; enim tam facile hæc inani corpore quam repleto nocent. Si quibus de causis futura inedia est, labor omnis vitandus est.

Observationes quædam prout res nouæ accidunt, & prout corporum genera, & sexus, & ætates, & tempora anni sunt.

C A P.

III.

ATq; hæc quidem penè perpetua sunt. Quasdam autem observationes desiderant & nouæ res, & corporum genera, & sexus, & ætates, & tempora anni. Nam neq; ex salubri loco in grauem, neq; ex graui in salubrem transitus satis tutus est. Ex salubri in grauem prima hyeme: ex graui in eum, qui salubris est, prima æstate transire melius est. Neq; verò ex multa fame, nimia satietas: neq; ex nimia satietate, fames idonea est. Periclitaturq; & qui semel, et qui bis die cibum incontinenter, contra consuetudinẽ assumit. Item neq; ex nimio labore subito ocium, neq; ex nimio ocio subitus labor sine graui noxa est. Ergo cum quis mutare aliquid uolet, paulatim debet assuescere. Omnẽ etiã laborem
facilius,

Puer,
Senex,
Homo.

facilius, vel puer, vel senex, quàm insuetus homo sustinet. Atq; ideo quoq; nimis otiosa vita utilis non est, quia potest incidere laboris necessitas. Si quando tamen insuetus aliquis laboravit, aut multo plus quàm solet, etiam is qui assuevit, huic ieiuno dormiendū est, multo magis, si etiam os amarū est, vel oculi caligant, aut venter perturbatur. Tum enim non dormiendum tantummodo ieiuno est, sed etiam in posterū diem permanendum, nisi cito id quies sustulit. Quod si factum est, surgere oportet, & lente paululum ambulare. At si somni necessitas non fuit, quia modicè magis aliquis laboravit, tamen ingredi aliquid eodē modo debet. Communia deinde omnibus sunt post fatigationem cibum sumpturi, vbi paulum ambulauerunt, si balneum non est, calido loco, vel in sole, vel ad ignem vngi, atq; sudare: si est, ante omnia in tepidario residere, deinde vbi paulum conquieuerunt, intrare, & descendere in solium, tum multo oleo vngi, leniterq; perfricari, iterum in solium descendere. Post hæc os aqua calida fouere, deinde frigida. Balneum his feruēs idoneum non est. Ergo si nimium alicui fatigato penè febris est, huic abunde est loco tepido dimittere se ingruibus tenus in aquam calidam, cui paulum olei adiectum sit: deinde totum quidem corpus, maxime tamen eas partes, quæ in aqua fuerunt, leniter perfricare ex oleo, cui vini, & paulum contriti salis sit adiectū. Post hæc, omnibus fatigatis, aptum est cinnum sumere, eoq; humido

c

mido

mido uti: aqua, vel certè diluta potione esse con-
 tentos, maximeq; ea que moueat vrinam. Illud
 quoq; nosse oportet, quòd ex labore sudanti, fri-
 gida potio perniciosissima est, atq; etiam (cum su-
 dor se remisit) itinere fatigatis inutilis. A balneo
 quoque venientibus Asclepiades inutilem eam
 iudicauit. Quod in his verum est, quibus alius
 facile, nec tutò resoluitur, quiq; facile inhorre-
 scunt. Perpetuum in omnibus non est, cum potius
 naturale sit, potione aestuantè stomachum refri-
 gerari, frigentè calesceri. Quod ita precipio, vt
 tamen fatear, ne ex hac quidem causa sudanti
 adhuc frigidū bibendū esse. Solet etiam prodesse,
 post varium cibum, frequentesq; dilutas potio-
 nes, vomitus, & postero die longa quies, deinde
 modica exercitatio. Si assidua fatigatio vrget,
 in vicè modò aqua, modò vinum bibendum est,
 raroq; balneo utèdum. Leuatq; lassitudinè etiam
 laboris mutatio, eumq; quem nouum genus eius-
 dem laboris pressit (id quod in consuetudine est)
 reficit. Fatigato quotidianum cubile tutissimum
 est, insolitū contrà lassat. Quòd enim contra con-
 suetudinem est, nocet, seu molle, seu durum est.
 Propria quedam ad eum pertinet, qui ambulando
 fatigatur: hunc reficit in ipso quoque itinere
 frequens frictio, post iter, primū sedile, deinde
 vntio, tum calida aqua in balneo magis superio-
 res partes, quàm inferiores foueat. Si quis verò
 exustus in sole est, huic in balneum protinus
 eundem est, perfundendūq; oleo corpus & ca-
 put,

put, deinde in solium bene calidum descendendum est, tum multa aqua per caput infundenda, prius calida, deinde frigida. At ei qui perfrixit, opus est balneo primum inuoluto sedere donec insudet, tum ungi, deinde lauari, cibum modicum, deinde potiones meracas assumere. Is verò qui nauigabit, & nausea pressus est, si multam bilem euomuit, vel abstinere cibo debet, vel paulum aliquid assumere. Si pituitam acidam effudit, utique sumere cibum, sed assueto leniorem: si sine vomitu nausea fuit, vel abstinere, vel post cibum vomere. Qui verò toto die, vel in vehiculo, vel in spectaculis sedit, huic nihil currèdum, sed lentè ambulandum est. Lenta quoque in balneo mora, dein cœna exigua prodesse consueuerunt. Si quis in balneo æstuat, reficit hunc ore exceptum, & in eo retentum acetum. Si id non est, eodem modo frigida aqua assumpta. Ante omnia autem norit quisque naturam sui corporis: quoniam alij graciles, alij obesi sunt, alij calidi, alij frigidiores, alij humidi, alij sicci, alios astricta, alios resoluta aluus exercet. Raro quisquam, non aliquam partem corporis imbecillam habet. Tenuis verò homo implere se debet, plenus extenuare: calidus refrigerare, frigidus calefacere: madens siccare, siccus madefacere: itemque aluum firmare is, cui fusa, soluere is, cui astricta est. Succurrendumque semper parti maximè laboranti est. Implet autem corpus modica exercitatio, frequèntior quies, unctio, & si post prandium est balneum, contra-

Et a aluus, modicum frigus hyeme, somnus & plenus & non nimis longus, molle cubile, animi securitas, assumpta per cibos & potiones maxime dulcia & pinguia, cibus & frequentior, & quantus plenissimus potest concoqui. Extenuat corpus aqua calida, si quis in eam descendit, magisq; si salsa est, in ieiunio balneum, inurens sol, & omnis calor, cura, vigilia, somnus nimium vel breuis, vel longus, lectus per æstatem terra, hyeme durum cubile, cursus, multa ambulatio, omnisq; vehemens exercitatio, vomitus, deiectio, acide res & austera, & semel die assumptæ epule, & vini non perfrigidi potio ieiuno in consuetudinem adducta. Cum verò inter extenuantia posuerim vomitum, & deiectionem, de his quoq; propria quedam dicenda sunt. Eiectum esse ab Asclepiade vomitum in eo volumine, quod de Tuenda sanitate composuit, video, neq; reprehendo, si offensus eorum est consuetudine, qui quotidie eijciendo vorandi facultatem moliantur. Paulò etiam longius processit. Idem purgationes quoq; eodem volumine expulit. Et sunt hæ perniciose, si nimis valentibus medicamenti fiunt. Sed hæc tamen submouenda esse non est perpetuum, quia corporum temporumq; ratio potest ea facere necessaria, dum et modo, & non nisi cum opus est, adhibeantur. Ergo ille quoque ipse, si quid iam corruptum esset, expelli debere confessus est. Ita non ex toto res condemnanda est. Sed esse eius etiam plures cause possunt, estq; in ea quedam

Vomitus

dam paulo subtilior obseruatio adhibenda. Vomitus utilior est hyeme, quàm æstate. Nam tum & pituita plus, & capitis grauitas maior subest. Inutilis est gracilibus, & imbecillum stomachum habentibus. Utilis est plenis & biliosis omnibus, si vel nimium se replerunt, vel parum concoxerint. Nam siue plus est, quàm quod concoqui possit, periclitari ne corrumpatur, non oportet. Si verò corruptum est, nihil commodius est, quàm id, qua via primum expelli potest, eicere. Itaq; vbi amari ructus cum dolore & grauitate præcordiorum sunt, ad hunc protinus confugiendum est. Item prodest ei, cui pectus æstuat, & frequens salua, uel nausea est, aut cui sonant aures, aut madent oculi, aut os amarum est. Similiterq; ei, qui vel cælum vel locum mutat. hisq; quibus (si per plures dies non vomuerunt) dolor præcordia infestat. Neq; ignoro inter hæc præcipi quietem, quæ non semper contingere potest agendi necessitatem habentibus, nec in omnibus idem facit. Itaq; istud luxuriæ caussa fieri non oportere confiteor. Interdum valetudinis caussa rectè fieri, experimentis credo. Commoneo tamen, ne quis, qui valere, et senescere volet, hoc quotidianum habeat. Qui vomere post cibum volet, si ex facili facit, aquam tanquam tepidam antè debet assumere: si difficilius, aquæ vel salis, vel mellis paulum adycere. At qui mane vomiturus est, antè bibere mulsum, vel hyssopum, aut esse radiculam debet, deinde aquam tepidam, vt supra

Proutocau-
tiavomitù.

scriptum est, bibere. Cetera que antiqui medici
 praeceperunt, stomachum omnia infestant. Post
 vomitum (si stomachus infirmus est) paulum cibi,
 sed huius idonei, gustandum, & aquae frigidae
 cyathi tres bibendi sunt. Si autem vomitus fan-
 ces exasperavit, qui vomuit (si mane id fecit)
 ambulare debet, tum vngi, deinde caenare. Si post
 caenam, postero die lauare, & in balneo sudare,
 hinc proximus cibus, mediocris utilior est, usque
 esse debet cum pane hesterno, vino austero, me-
 raco, & carne assa, cibusque omnibus quam siccis-
 simis. Qui vomere bis in mense vult, melius con-
 sulet, si biduo continuerit, quam si post quintum
 demum diem vomuerit, nisi haec mora grauitatem

Deiectio. pectori faciet. Deiectio autem medicamento quoque
 petenda est, ubi venter suppressus parum reddit,
 ex eoque inflammationes, caligines, capitis dolo-
 res, aliaque superioris partis mala incresciunt. Quid
 enim inter haec adiuuare possunt quies & me-
 dia, quae per illam maxime eueniunt? Qui eij-
 cere volet, primum cibus, vinisque utetur his, quae
 hoc praestant. Dehinc si parum illa proficient,

Purgatio-
 nes. aloem sumat. Sed Purgationes quoque ut interdum
 necessariae sunt, sic ubi frequentes sunt, pericu-
 lum afferunt. Assuescit enim non aliud corpus, &
 ob hoc infirmum erit, cum omnibus morbis obno-
 xia maxime infirmitas sit. Calefacit autem vn-
 ctio, aqua salsa, magisque si calida est, omnia &
 salsa, amara, carnosae, si post cibum est balneum,
 vinum austerrum: refrigerat in ieiunio & bal-

ueum & sonnus, nisi nimis longus est, et omnia
 acida, aqua quàm frigidissima, oleum si aque
 misceatur. Humidum autem corpus efficit labor
 * maior, quàm ex consuetudine, frequens bal- * aliàs, mi
 neum, cibus plenior, multa potio, posthacambu- nor
 latio, & vigilia: per se quoq; ambulatio multa,
 & vehemens, & matutina exercitatio, & non
 protinus cibus adiectus, ea genera esca que ve-
 niunt ex locis frigidis, & pluuijs, & irriguis.
 Contra siccat, * modica exercitatio, fames, vinctio * aliàs, im
 sine aqua, calor, sol * modicus, frigida aqua, cibus modica
 exercitatiioni statim subiectus, & is ipse ex sic- * aliàs, im
 cis & æstuosis locis veniens. Alium astringit modicus
 labor, sedile, creta figuralis corpori illita, cibus
 imminutus, & is ipse semel die assumptus ab eo,
 qui bis solet: exigua potio, neque adhibita, nisi
 cum cibi quis quantum assumpturus est, cepit:
 post cibum quies. Contra soluit, aucta ambula-
 tio atque esca, post motus qui post cibum est, sub-
 inde potiones cibo immixtae. Illud quoque scire
 oportet, quòd ventrem vomitus solutum compri-
 mit, compressum soluit. Itemq; comprimit is vo-
 mitus, qui statim post cibum est: soluit is, qui
 tarde superuenit. Quod ad atates verò pertinet,
 in ediam facillimè sustinent mediæ atates, mi-
 nus iuuenes, minime pueri, & senectute conse-
 cti. Quo minus fert facile quisq;, eo saepius debet
 cibum assumere, maximeq; eo eget, qui increscit.
 Calida lauatio, & pueris & senibus apta est.
 Vinum dilutiùs pueris, senibus meracius, nutri-

etati quæ inflationes mouent. Iuuenum minus,
 quæ assumant, & quomodo curentur, interest.
 Quibus iuuenibus fluxit aluus, plerunq; in sene-
 ctute contrahitur: quibus in adoleſcētia fuit aſtri-
 cta, sæpe in senectute soluitur. Melior est autem
 in iuuenē ferior, in sene astrictior. Tempus quoq;
 anni considerare oportet. Hyeme plus esse conue-
 nit: minus, sed meracius bibere: multo pane uti,
 carne potius elixa, modicè oleribus: semel die ci-
 bum capere, nisi si nimis venter astrictus est. Si
 prandet aliquis, vtilius est exiguum aliquid, &
 ipsum siccum sine carne, sine potione sumere. Eo
 tempore anni calidis omnibus potius vtendū est,
 vel calorē mouentibus. Venus tum non aequè per-
 niciosa est. At vere paulum cibo demēdum, adij-
 ciendumq; potioni, sed dilutius tamen bibendum
 est. magis carne vtendum, magis oleribus: trans-
 eundū paulatim ad assa ab elixis. Venus eo tem-
 pore anni tutissima est. Aestate verò & potione
 & cibo corpus sæpius eget. Ideo prandere quoq;
 commodum est. Eo tempore aptissima sunt &
 caro, & olus, potio quàm dilutissima, vt & si-
 tim tollat, nec corpus incendat, frigida lauatio,
 caro assa, frigidi cibi, vel qui refrigerent. Vt sæ-
 pius autē cibo vtendum, sic exiguo est. Per au-
 tumnum propter cæli varietatē periculum ma-
 ximum est. Itaq; neq; sine veste, neq; sine calcea-
 mentis prodire oportet, præcipueq; diebus frigi-
 dioribus: neq; sub diuo nocte dormire, aut certe
 bene operiri. Cibo verò iam paulo pleniore uti
 licet:

licet : minus, sed meracius bibere. Poma nocere quidam putant, quæ immodicè toto die plerunq; sic assumuntur, ne quid ex densiore cibo remittatur. Ita non hæc, sed consummatio omnium nocet. Ex quibus in nullo tamen minus, quàm in his noxa est. Sed his uti non sæpius, quàm alio cibo conuenit. Deniq; aliquid densiori cibo, cum id accedit, necessarium est demi. Neque æstate verò, neque autumno utilis uenus est. Tolerabilior tamen per autumnum : æstate verò in totum, si fieri potest, abstinentium.

De his qui aliqua parte corporis laborant,
& primum de his quibus caput infirmum est. CAP. IIII.

Proximum est, ut de his dicam, qui partes aliquas corporis imbecillas habent. Cui caput infirmum est, is (si bene concoxerit) leniter perfricare id manè manibus suis debet: nunquam id (si fieri potest) veste relare, aut ad cutem tonderi: utileq; lunam vitare, maximeq; ante ipsum lunæ, solisq; concursum: sed nusquam post cibum progredi. Si cui capilli sunt, eos quotidie pectere, multum ambulare: sed (si licet) sub tecto, neq; in sole. Vbiq; autem vitare solis ardorem, maximeq; post cibum & uini: potius ungi quàm lauari, nunquam ad flammam ungi, interdum ad prunam. Si in balneum venit, sub veste primum paulum in tepidario insudare, ibi ungi, tum transire in calidarium: ubi sudabit, in solium non descendere, sed multa calida aqua per

c 5 caput

Aqua frigida capiti prodest.

caput se totum perfundere : tum tepida uti, deinde frigida, diutiusq; ea caput, quam cæteras partes perfundere : deinde id aliquandiu perfricare : nouissimè detergere & ungerere. Capiti nihil aequè prodest, atq; aqua frigida : itaq; is, cui hoc infirmum est, per æstatem id bene largo canali quotidie debet aliquandiu subijcere. Semper autem, etiam si sine balneo unctus est, neque totum corpus refrigerare sustinet, caput tamen aqua frigida perfundere. Sed cum cæteras partes attingi nolit, demittere id, ne ad ceruices aqua descendat, eamq; ne quid oculis, alijs'ue partibus noceat, defluentem subinde manibus ad os regerere. Huic modicus cibus necessarius est, quem facile concoquat : isq; , si ieiunio caput leditur, assumendus etiam medio die est : si non leditur, semel potius. Bibere huic assidue vinum dilutū, leue, quam aquam magis expedit : ut cum caput grauius esse cœperit, sit quò cōfugiat: eiq; ex toto neq; vini, neq; aqua semper utilia sunt: medicamentū vtrunq; est, cum inuicem assumitur. Scribere, legere, voce contendere, huic opus non est, utiq; post cœnā, postquam nec cogitatio quidē ei satis tuta est, maxime tamē vomitus alienus est.

De his qui lippitudine, grauedine, destillatione, tonsillisq; laborant.

C A P. V.

NEquè verò his solis, quos capitis imbecillitas torquet, vsus aqua frigide prodest: sed ijs etiam, quos assidue lippitudines, grauedines, destillationes, tonsillæq; malè habent. His

autem

autem non caput tantum quotidie perfunden-
 dum est, sed os quoque multa frigida aqua fouen-
 dum est: precipueq; omnibus, quibus hoc utile
 auxilium est, eo utendum est, ubi grauius cœli
 Austri reddiæerunt. Cumq; omnibus inutilis sit,
 post cibum aut contentio, aut cogitatio animi:
 tñ his præcipue, qui vel capitis, vel arteriæ do-
 lores habere consueuerunt, vel quoslibet alios
 oris affectus. Vitari etiã grauedines, destillatiõ-
 nesq; possunt, si quã minime eũ (qui his oppor-
 tunus est) aërem vel loca, aquasq; mutet, si ca-
 put in se protegit, ne incendatur, ne'ue subitum
 ex repentino núbilo frigus id moueat, si post con-
 coctionem ieiunus caput radit, si post cibum ne-
 que legit, neq; scribit.

Ad solutam alium remedia. CAP. VI.

Quem verò frequenter citata alius exercet,
 huic opus est pila, similibusq; superiores
 partes exercere, dum ieiunus est ambulare, vitare
 solis nimium ardorẽ, continua balnea, vngi
 citra sudorem, non vti cibis varijs, minimeq; in-
 rulentis, aut leguminibus, oleribus'ue his, quæ ce-
 leriter descendunt, omnia denique fugere quæ
 tarde concoquuntur. Venatio, duriq; pisces, et ex
 domesticis animalibus assa caro maximè iu-
 uant. Nunquam vinum salsum bibere expedit,
 ne tenue quidem, aut dulce, sed austerum, & ple-
 nius, neq; id ipsum peruetus. Si mulso vti volet,
 id ex decocto melle faciendũ est. Si frigida potio-
 nes ventrem eius non turbant, his utendum po-
 tissimum

Plin. lib.
 14. cap. 8.
 Tenue,
 Dulce,
 Austerũ,
 Plenius.

tiſſimum eſt. Si quid offenſæ in cæna ſenſit, vomere debet, idq; poſtero quoq; die facere, tertio modici ponderis panẽ ex vino eſſe, adiecta ruã vel olea, vel ex defruto, ſimilibusq; alijs, deinde ad conſuetudinem redire. Semper autem poſt cibum conqueſcere, ac neq; intendere animum, neq; ambulatione, quamuis leui, dimoueri.

Remedia ad coli dolorem. C A P. VII.

ET ſi laxius inteſtinũ dolere cõſueuit (quod *κωλον* nominant) cum id nihil niſi genus inflationis ſit, id agendum eſt, vt concoquat aliquis, vt lectione, & alijs generibus exerceatur: vtatur balneo calido, cibo quoq; & potionibus calidis: deniq; omnimodo frigus euitet, item dulcia omnia, leguminaq; , & quicquid inflare conſueuit.

Quæ agenda ſint ſtomacho laborantibus.

C A P. VIII.

SI quis verò ſtomacho laborat, legere clarè debet: poſt lectionẽ ambulare: tum pila, vel armis, alio ue quo genere, quo ſuperior pars mouetur, exerceri: non aquam, ſed vinum calidum bibere ieiunus: tum cibum bis die aſſumere, ſic tamen vt facilè concoquat: vti vino tenui, & auſtero, & poſt cibum frigidis potionibus potius. Stomachũ autem infirmum indicant, pallor, macies, præcordiorum dolor, nauſea, & nolentium vomitus, in ieiuno dolor capitis. Quæ in quo non ſunt, iſ firmi ſtomachi eſt. Neq; credendum vtique noſtris eſt, qui cum in aduerſa valetudine vi-

uum

num aut frigidam aquam concupierunt, deliciarum patrociniū in accusationem, non merentis stomachi habent. At qui tardè concoquunt, & quorum ideo præcordia inflātur, qui'ue propter ardorem aliquem noctu suture consueuerunt, antè quàm conquiescant, duos, tres'ue cyathos per tenuem fistulam bibant. Prodest etiam aduersus tardam concoctionem clarè legere, deinde ambulare, tum vel ungi, vel lauari assidue, vinum frigidum bibere, & post cibum magnam portionem, sed (vt supra dixi) per siphonem, deinde omnes potiones aqua frigida intercludere. Cui verò cibus acescit, is ante eum bibere aquam egellidam debet, & vomere. At is cui ex hoc frequens deiectio incidit, quoties alius ei constituerit, frigida potione potissimum vtatur.

Quid obseruandum sit dolore neruorum laborantibus.

CAP. IX.

SI cui verò dolere nerui solent (quod in podagra, chiragra'ue esse consuevit) huic quantum fieri potest, exercendum id est, quod affectum est, obijciendumq; labori & frigori, nisi cum dolor increuit. Sub dio quies optima est. Venus semper inimica est. Cōcoctio (sicut in omnibus corporis affectibus) necessaria est. Cruditas enim id maximè lædit, & quoties offensum corpus est, vitiosa pars maxime sentit. Vt concoctio autem omnibus vitijis occurrit, sic rursus alijs frigus, alijs calor. Que sequi quisq; pro habitu corporis sui debet. Frigus inimicum est seni, tenui, vulneri,

vulneri, præcordijs, intestinis, vesica, auribus, coxis, scapulis, naturalibus, ossibus, dentibus, nervis, vulvæ, cerebro. Idem summam cutem facit pallidam, aridam, duram, nigram. Ex hoc horrores, tremoresq; nascuntur. At prodest iuuenibus, & omnibus plenis, erectiorq; mens est, & melius concoquitur, vbi frigus quidem est, sed cauetur. Aqua verò frigida infusa, præterquam capiti, etiam stomacho prodest. Item articulis, doloribusq; qui sunt sine vlcerebus. Item rubicundis nimis hominibus, si dolore vacant. Calor autem adiuuat omnia que frigus infestat. Item lippientes si nec dolor, nec lacrymæ sunt. Nervos quoque qui contrahuntur, præcipueq; ea vlcera, que ex frigore sunt. Idem corporis colorem bonum facit, urinam mouet. Si nimius est, corpus effæminat, nervos emollit, stomachum soluit. Minime verò aut frigus, aut calor tuta sunt, vbi subita insuetis sunt. Nam frigus lateris dolores, aliaq; vitia: frigida aqua strumas excitat. Calor concoctionem prohibet, somnum aufert, sudorem digerit, obnoxium morbis pestilentibus corpus efficit.

Observatio in pestilentia.

C A P. X.

Est etiam observatio necessaria, qua quis in pestilentia vtatur adhuc integer, cum tamen securus esse non possit. Tamen igitur oportet peregrinari, nauigare. Vbi id non licet, gestari, ambulare sub diuo, ante æstium leniter, eodemq; modo vngi, & vt supra cõprehensum est, vitare
fatig

fatigationem, crudelitatem, frigus, calorem, libidinem, multoq; magis se continere, si qua gravitas in corpore est: tum neq; mane surgendum, neq; pedibus nudis ambulandum est, minimeq; post cibum, aut balneum, neq; ieiuno, neq; cœnato vomendum est. Neque mouenda aluus, atque etiam si per se mota est, comprimenda est. Abstinentum potius, si plenius corpus est. Itemq; vitandum balneum, sudor, meridianus somnus, utique si cibus quoque antecessit, qui tamen semel die tunc commodius assumitur: insuper etiã modicus, ne crudelitatem moueat. Alternis diebus inuicem modò aqua, modò vinum bibendum est. Quibus seruatis, ex reliqua victus consuetudine, quàm minimũ mutari debet. Cum verò hæc in omni pestilẽtia facienda sint, tum in ea maxime, quàm austeri excitarint. Atque etiam peregrinantibus eadem necessaria sunt, ubi graui tempore anni discesserunt ex suis sedibus, vel ubi in graues regiones venerunt. Ac si cetera res aliqua prohibebit, utiq; abstinerere debebit. Atq; ita ab vino ad aquam, ab hac ad vinum eo, qui suprapositus est, modo transitus ei esse.

LIBER II.

INSTANTIS autẽ aduersæ valetudinis signa complura sunt. In quibus explicãdis nõ dubitabo auctoritate antiquorum virorum uti, maximeq; Hippocratis: cum recentiores quoque Medici

Medici, quāuis quaedam in curationibus muta-
rint, tamen hæc illum optimè præſagiſſe fatean-
tur. Sed antequā dico, quibus præcedētibus mor-
borum timor ſubſiſt, non alienū videtur exponere,
quæ tempora anni, quæ tempeſtatum genera,
quæ partes ætatis, qualia corpora maximè tuta,
vel periculis opportuna ſint, quod genus aduerſæ
valetudinis in quoq; timeri maximè poſſit. Non
quò non omni tempore, in omni tempeſtatum
genere, omnis ætatis, omnis habitus hominū per
omnia genera morborum & ægrotent, & mo-
riantur: ſed quòd frequentius tamen quædam
eueniant. Ideoq; vtile eſt ſcire vnumquemque,
quid, & quando maxime caueat.

Quæ anni tempora, quæ tempeſtatum genera,
quæ partes ætatis, qualia corpora vel tuta,
vel morbis opportuna ſint: & quod valetu-
dinis genus in quoque timeri poſſit. CAP. I.

Igitur ſaluberrimum ver eſt, proxima de-
inde ab hoc hyems, periculoſior æſtas, au-
tumnus longe periculoſiſſimus. Ex tēpeſtatibus
verò optimæ æquales ſunt, ſiue frigida, ſiue cali-
de: peſſimæ, quæ variant maxime. Quò ſit, vt
Autumnus plurimos opprimat. Nam ſerè meri-
dianis tēporibus calor, nocturnis atq; matutinis
ſimulq; etiam veſpertinis frigus eſt. Corpus ergo
& æſtate, & ſubinde meridianis caloribus re-
laxatum, ſubito frigore excipitur. Sed vt eo tem-
pore id maxime ſit, ſic quādocunq; euenit, noxiū
eſt. Vbi æqualitas autem eſt, tamen ſaluberrimi
ſunt

sunt sereni dies, meliores pluuij, quàm tantum
 nebulosi, aut nubili, optimiq; hyeme qui omni
 vento vacant: æstate quibus Fauoni perflant.
 Si genus aliud ventorū est, salubriores Septen-
 trionales, quàm Subsolani, vel Austri sunt. Sic
 tamen, vt hæc interdum regionum sorte muten-
 tentur. Nam ferè ventus vbiq; à mediterraneis
 regionibus veniens salubris, à mari grauis est.
 Neq; solum in bono tempestatum habitu certior
 valetudo est, sed priores morbi quoq; (si qui inci-
 derunt) leniores sunt, & promptius finiuntur.
 Pessimū ergo cælum est, quod egrum fecit, adeo
 vt in id quoq; genus, quod natura peius est in
 hoc statu, salubris mutatio sit. Aetas media tu-
 tissima est, quæ neq; iuuentæ calore, neq; senectus
 tis frigore infestatur. Longis morbis senectus,
 acutis adolescentia magis patet. Corpus autē ha-
 bilissimum quadratum est, neq; gracile, neq; ob-
 esum. Nam longa statura, vt in iuuenta decora
 est, sic matura senectute conficitur. Gracile cor-
 pus, infirmū: obesum, hebes est. Vere tamē maxi-
 mē quæcunq; humoris motu nouantur, in metu
 esse consuerunt. Ergo tum lippitudines, pustulae,
 profusio sanguinis, abscessus corporis, quæ ἀπο-
 στήματα Græci nomināt, bilis atra, quæ μελαγ-
 χολία appellāt, insania, morbus comitialis, an-
 gina, grauedines, destillationes oriri solent. Ho-
 quoq; morbi qui in articulis, neruūq; modo vr-
 gent, modo quiescunt, tum maximē & inchoan-
 tur & repetunt. At ætas non quidē vacat ple-
 risq;

Plauii,
 Nebulosi,
 Nubili.

Corp^o qua
 dratum.

risq; ab his morbis, sed adijcit febres, vel conti-
 nuas, vel ardentes, vel tertianas, vomitus, alui
 deiectiones, auricularū dolores, ulcera oris, can-
 cros, & in ceteris quidē partibus, sed maxime
 obscuris, & quicquid sudore hominem resoluit.
 Vix quicquā ex his in autumnum non incidit:
 Febres in- sed oriuntur eo quoq; tēpore febres incerta, lienis
 certæ. dolor, aqua inter cutem, tabes, quā Græci φθίσιν
 nominant: urine difficultas, quam τραυρογία
 appellant: tenuioris intestini morbus, quē ἐλαειν
 nominant. Fit item lenitas intestinorum, quæ
 ἀνευτρογία vocatur, coxæ dolores, morbi comi-
 tiales. Idemq; tempus & diutinis malis fatiga-
 tos, & ab æstate tantum proxima oppressos in-
 terimit, & alijs nouis morbis conficit, & quos-
 dam longissimis implicat, maximeq; quartanis,
 que per hyemem quoque exerceant. Neq; aliud
 magis tēpus pestilentie patet, cuiuscunq; ea gene-
 ris est, quāuis varijs rationibus nocet. Hyems au-
 tem capitis dolores, tussim, & quicquid in sau-
 cibus, in lateribus, in visceribus mali contrahi-
 Aquilo. tur, irritat. Ex tēpestatibus Aquilo tussim mo-
 uet, fauces exasperat, ventrē astringit, urinam
 supprimit, horrores excitat, item dolores lateris
 & pectoris. Sanū tamen corpus spissat, & mobi-
 lius, atq; expeditius reddit. Auster aures hebe-
 Auster. rat, sensus tardat, capitis dolores mouet, aluum
 soluit, totū corpus efficit hebes, humidū, langui-
 dum. Ceteri venti quō vel huic vel illi propiores
 sunt, eo magis vicinos his illis'ue affectus faciūt.
 Deniq;

Deniq; omnis calor & iccur, & lienem inflam-
 mat: mentem hebetat: vt anima deficiat, vt san-
 guis prorumpat, efficit. Frigus modo neruorum
 distentione, modo rigorem infert, illud $\sigma\tau\alpha\sigma\mu\delta\varsigma$,
 hoc $\tau\acute{\epsilon}\tau\alpha\nu$ & Græcè nominatur: nigriciem in
 vlcerebus, horrorè in febribus excitat. In sicca-
 tibus acutæ febres, lippitudines, tormina, vrine
 difficultas, articulorū dolores oriūtur. Per hym-
 bres longæ febres, alui deiectiones, angina, can-
 cri, morbi comitiales, resolutio neruorum, quam
 $\pi\alpha\gamma\acute{\alpha}\lambda\upsilon\sigma\iota\upsilon$ Græci nominant. Neq; solum inter-
 est, quales dies sint, sed etiam quales antè præ-
 cesserint. Si hyems sicca Septentrionales ventos
 habuit, ver autem Austros & pluuias exhibet,
 ferè subeunt lippitudines, tormina, febres, maxi-
 meq; in mollioribus corporibus, ideoq; præcipuè
 in mulieribus. Si verò Austri, pluuiæq; hyemè
 occuparunt, ver autè frigidum et siccum est, gra-
 uida quidem fœmme, quibus diu adest partus,
 abortu periclitatur. Hæ verò que gignunt, imbe-
 cillosq; , vixq; vitales edunt. Ceteros lippitudo
 arida, & si seniores sunt, grauedines, atq; destil-
 lationes malè habet. At si à prima hyeme Au-
 stri ad vltimū ver continuarunt, laterū dolores,
 & insania febricitantiū, quæ $\phi\epsilon\upsilon\epsilon\tau\iota\upsilon$ apellant,
 quam celerrime rapiunt. Vbi primò calor à pri-
 mo vere orsus, æstatè quoq; similè exhibet, ne-
 cesse est multū sudorè in febribus subsequi. At si
 sicca estas Aquilones habuit, autūno verò hym-
 bres, Austriq; sunt, tormina, & febres que proxima
 est

est tussis, destillatio, raucitas, in quibusdam etiam
 tabes, oriuntur. Sin autem autumnus quoque; æque
 ficcus, iisdem Aquilonibus perflatur, omnibus
 quidem mollioribus corporibus, inter quæ mulie-
 bria esse proposui, secunda valetudo contingit.
 Durioribus vero instare possunt & aride lip-
 pitudines, et febres partim acutæ, partim longæ,
 & hi morbi, qui ex atra bile nascuntur. Quod
 ad ætates vero pertinet, pueri, proximique; læs, ve-
 re optime valent, & æstate prima tutissimi sunt:
 Senes æstate, & autumnus prima parte; iuvenes
 hyeme, quique; inter iuventam senectutemque; sunt.
 Inimicior senibus hyems, ætas adolescentibus
 est. Tum si qua imbecillitas oritur, proximè est,
 ut infantes, tenerosque; adhuc pueros serpentina
 ulcera ori (quæ æφθας Græci nominant) vomit-
 us, nocturnæ vigilia, auriū humor, circa umbi-
 licum inflammationes exerceant. Propriè etiā den-
 tium gingivarum exulcerationes, distentiones
 neruorum, febricule interdum, alui deiectiones,
 *maxil-
 læque; *maximeque; caninis dentibus orientibus ma-
 le habent. Quæ pericula plenissimi cuiusque; sunt,
 & cui maxime venter adstrictus est. At ubi
 ætas paulum processit, glandula, & vertebrarū
 quæ in spina sunt, aliquæ inclinationes: struma,
 verrucarum quadam genera dolentia (αἰγὸς ἕξ-
 σλωκετ Græci appellant) & plura alia tubercu-
 la oriuntur. Incipiente vero iam pube, ex iisdem
 multæ & longæ febres, sanguinis ex naribus
 cursus. Maxime ⁱⁿ _{omni} his pueritia primum circa
 quadrag

quadragesimum diem, deinde septimo mense, tum septimo anno, postea circa pubertatem periclitatur. Si qua etiam genera morborum in infantem inciderunt, ac neq; pubertate, neque primis coitibus, neq; in fœmina primis menstruis finita sunt, fere longa sunt. Sæpius tamen morbi pueriles, qui diutius manserunt, terminantur. Adolescentia morbis acutis, item comitialibus, tabiq; maxime obiecta est, fereq; iuuenes sunt, qui sanguinem expuunt. Post hanc etatem laterum & pulmonis dolores, lethargus, cholera, insania, sanguinis per quædam etiam velut ora venarum (αἷμορροΐδας Græci appellant) profusio. In senectute spiritus & urine difficultas, grauedo articulorum, & renum dolores, neruorum resolutiones, malus corporis habitus (ναρξία Græci appellant) nocturnæ vigilia, vitia longiora aurium, oculorum, etiam narium, præcipueq; soluta aluus, & quæ sequuntur hanc tormina, vel leuitas intestinorum, cæteraq; fusi ventris mala. Præter hæc graciles, tabes, deiectiones, destillationes. Item viscerum & laterum dolores fatigant. Obesi plerunq; acutis morbis, & difficultate spirandi strangulantur, subitoq; sæpe moriuntur. Quod in corpore tenuiore vix euenit.

De *signis aduersæ valetudinis futuræ.

*notis.

C A P. II.

ANte aduersam autem valetudinem (vt supra dixi) quædam notæ oriuntur, quarum omnium cõmune est, aliterne corpus habere, atq;

d 3 consue

consuevit, neq; in peius tantū, sed etiam in me-
 lius. Ergo si plenior aliquis, et speciosior, & co-
 loratio factus est, suspecta habere bona sua de-
 bet. Quæ quia neq; in eodem habitu subsistere,
 neq; ultra progredi possunt, serè retro, quasi rui-
 na quadam, reuoluuntur. Peius tamen signum
 est, vbi aliquis contra consuetudinem emacruit,
 & colorem decorèq; amisit, quoniam in his quæ
 superant, est quod morbus demat: in his quæ de-
 fiunt, non est quod ipsum morbum ferat. Præter
 hæc protinus timeri debet, si grauiora membra
 sunt, si crebra vlcera oriuntur, si corpus supra
 cōsuetudinem incaluit, si grauior somnus pressit,
 si tumultuosa somnia fuerunt, si sæpius expergi-
 scitur aliquis, quàm assuevit, deinde iterum sopo-
 ratur, si corpus dormientis circa partes aliquas
 contra consuetudinem insudat, maximeq; circa
 pectus, aut ceruices, aut crura, vel genua, vel co-
 xas. Item si marcet animus, si loqui & moueri
 piget, si corpus torpet, si dolor præcordiorum est,
 * alias, aut totius pectoris, * aut, qui in plurimis euenit,
 aut i plu- capitis: si saluæ plenum est os, si oculi cum dolo-
 rimis ve- re vertuntur, si tempora astricta sunt, si membra
 nis capitis inhorrescunt, si spiritus grauior est, si circa fron-
 tem intentæ venæ mouentur, si frequentes osci-
 tationes, si genua quasi fatigata sunt, totum ve
 corpus lassitudinē sentit. Ex quibus sæpe plura,
 nunquam nõ aliqua, febrem antecedunt. In pri-
 mis tamen illud considerandum est, nunquid sæ-
 pius horum aliquis inueniat, ac ideo neque cor-
 poris

poris vlla difficultas subsequatur. Sunt enim quaedam proprietates hominum, sine quarum notitia non facile quicquam in futurum praesagiri potest. Facile itaq; securus est in his aliquis, quae saepe sine periculo euasit. Ille sollicitari debet, cui haec noua sunt, aut qui ista nunquam sine custodia sui tuta habuit.

Quae bona in aegrotantibus signa sint.

C A P. III.

VBi verò febris aliquem occupat, scire licet non periclitari, si in latus aut dextrum, aut sinistrum, vt ipsi visum est, cubat, cruribus paulum reductis: qui ferè sani quoq; iacentis habitus est: si facile conuertitur, si noctu dormit, si interdum vigilat, si ex facili spirat, si non consiliatur, si circa umbilicum & pubem cutis plana est: si precordia eius sine vilo sensu doloris equaliter mollia in vtraque parte sunt: quòd si paulò tumidiora sunt, sed tamè digitis cedunt, & non dolent, haec valetudo, vt spatium aliquod habebit, sic tuta erit. Corpus quoque quod equaliter molle & calidum est, quodq; equaliter totum insudat, & cuius febricula eo sudore finitur, securitatem pollicetur, quando iam ad sanitatè venit corpus. Sternutamentum etiam inter bona indicia est: et cupiditas cibi, vel à primo seruata, vel etiam post fastidium orta. Neq; terrere debet ea febris, quae eodè die finita est: ac ne ea quidem, quae quamuis longiore tempore euasit, tamen ante alteram accessionem ex toto quieuit,

d 4 sic vt

sic ut corpus integrum quod εἰλικρινές Græci vocant, fieret. Si quis aut incidit vomitus, mixtus esse ex bile & pituita debet, & in vrina subsidere album, leue, æquale, sic ut etiam si quæ quasi nubecula innatarint, in inium deferantur. At vëter ei qui à periculo tutus est, reddit modò mollia, figurata eodem ferè tempore, quo secunda valetudine: assuevit modò cõuenientia hinc quæ assumuntur. Peior cita aluus est. Sed ne hac quidem terrere protinus debet, si matutinis temporibus coacta magis est, aut si procedente tempore paulatim contrahitur, et ruffa est, neq; fæditate odoris similem aluum sani hominis excedit. Ac lumbricos quoq; aliquos sub fine morbi descendisse, nihil nocet. Si inflammatio in superioribus partibus dolorem tumoremq; fecit, bonum signum est. Sonus ventris inde ad inferiores partes euolutus, magisq; etiam si sine difficultate cum stercore excessit.

Mala signa ægrotantium. CAP. IIIII.

Contra grauis morbi periculum est, vbi supinus æger iacet, porrectis manibus & eruribus, vbi residere vult, in ipso acuti morbi impetu, præcipueq; pulmonibus laborantibus. Vbi nocturna vigilia premitur, etiam si interdium somnus accedit. Ex quo tamen peior est, qui inter quartam horam & noctem, quàm qui matutino tempore ad quartam. Pessimus tamen est, si somnus neq; noctu, neq; interdium accedit: id enim ferè sine continuo dolore esse non potest.

Aequè

Aequè verò signū malum est, etiam somno ultra debitum vrgeri, peiusq; quo magis se sopor interdiu, noctuq; continuat. Mali etiam morbi testimonium est, vehementer & crebro spirare, à sexto die cœpisse inhorrescere, pus expuere, vix excreare, dolorem habere continuum, difficulter ferre morbum, iactare brachia & crura, sine voluntate lacrymare, habere humorem glutinosum dentibus inhaerentem, cutem circa umbilicum & pubem macram, præcordia inflammata, dolentia, dura, tumida, intenta: magisq; si hæc dextra parte, quàm sinistra sunt: periculosissimum tamen est, si venæ quoq; ibi vehementer agitantur. Toti etiam morbi signum est, nimis celeriter emacrescere, caput, & pedes, manusq; calidas habere, ventre & lateribus frigentibus, aut frigiditas extremas partes acuto morbo vrgente, aut post sudorem inhorrescere, aut post vomitum singultum esse, vel rubere oculos, aut post cupiditatem cibi, post'ue longas febres hunc fastidire, aut multum sudare, maximeq; frigido sudore: aut habere sudores non per totum corpus æquales, quiq; febrem non finiant, & eas febres que quotidie tempore eodem reuertantur, quæ' ve semper pares accessiones habeant, neq; tertio quoq; die leuentur, quæ' ve continent, * vel per accessiones increcant, per dis- * vt
cessiones tantum molliantur, nec vnquam integrum corpus dimittant. Pessimum est, si ne leuatur quidem febris, sed æquè concitata conti-
d s nuat.

nuat. Periculosum est etiã post arquatum morbum febrẽ orri, vtiq; si præcordia dextra parte dura manserunt, ac dolentibus his leua. Nulla acuta febris leuiter terrere eos debet; neq; vnquã in acuta febre, vt à somno, non est terribilis nervorum distentio. Timere etiam ex somno, mali morbi est. Itemq; in prima febre protinus mentem esse turbatam, membrum' ve aliquod esse resolutum. Ex quo casu quãuis vita redditur, tamen id ferè membrũ debilitatur. Vomitus etiam periculosus est syncera pituita, vel bilis, peiorq; si viridis, aut niger est. At mala vrina est, in qua subsidunt subrubra, aut liuida: deterior, in qua quasi fila quædam tenuia, atq; alba: pessima ex his, si tanquam ex fursibus factas nubes representat: diluta quoq; atq; alba vitiosa est, sed in phreneticis maxime. Aluus autẽ mala est ex toto suppressa. Periculosa etiã quæ inter febres fluens, conquiescere hominem in cubili non patitur: vtiq; si quod descendit est perliquidum, aut albidum, aut pallidum, aut spumans. Præter hæc periculum ostendit id quod excernitur, si est exiguum, glutinosum, leue, album, idẽq; subpallidum, vel si est aut liuidum, aut biliosum, aut cruentum, aut peioris odoris, quàm ex consuetudine. Notandum est etiam, quod post longas febres syncerum est.

De signis longæ valetudinis. CAP. V.

Post hæc iudicia, notũ est longum morbum fieri. Sic enim necesse est, nisi occidit. Neq; vlla

Nulla alia spes in malis magnis est, quam ut impetum morbi trahendo aliquis effugiat, porrigaturque in id tempus, quod curationi locum prestet. Protinus tamen signa quedam sunt, ex quibus colligere possumus morbum, & si non interemerit, longius tamen tempus habiturum. Vbi frigidus sudor inter febres non acutus circa caput tantum, et ceruices oritur: aut vbi febre non quiescente corpus insudat: aut vbi corpus modò frigidum, modò calidum est, & color alius ex alio fit: aut vbi quod inter febres aliqua parte abscessit, ad sanitatem non peruenit: aut vbi eger pro spatio parum emacrescit. Item si vrina modò liquida & pura est, modò habet quedam subsidencia, si leuia, atque alba, rubra' ve sunt, que in ea subsidunt, aut si quasdam quasi maculas representat, aut si bullulas excitat.

Vrina.

De indicijs mortis.

CAP VI.

Sed inter hæc quidè proposito metu spes tamen superest. Ad vltima verò iam ventum esse testantur, nares acutæ, collapsa tempora, oculi concaui, frigida languidaque aures, & imis partibus leniter versa, cutis circa frontem dura et intenta, color aut niger, aut perpallidus, multoque magis si ita hæc sunt, ut neque vigilia præcesserit, neque ventris resolutio, neque media. Ex quibus causis interdum hæc species oritur, sed vno die finitur. Itaque diutius durans mortis index est. Si verò in morbo veteri iam triduo talis est, in propinquo mors est: magisque si præter

Habet de his indicijs Hippocratem ipsum in primo Prognosticon, vnde hæc autor desumpsit, ut etiam multa in hoc secundo libro.

hæc

hæc oculi quoq; lumē refugiunt, & illacrymant,
 quæq; in ijs alba esse debent, rubescunt, atq; in
 hisdem venule pallent, pituitaq; in ijs immatans
 nouissimè angulis inhaerescit, alterq; ex his mi-
 nor est, hiq; aut vehementer subsederunt, aut sã-
 cti tumidiores sunt: perq; somnum palpebrae non
 committuntur, sed inter has ex albo oculorum
 aliquid apparet: neq; id fluens alius expressit:
 eademq; palpebrae pallent, & idem pallor labra
 & nares decolorat. Eademq; labra & nares
 oculiq; & palpebrae & supercilia, aliqua' ve
 ex his peruertuntur, isq; propter imbecillitatem
 iam non audit, aut non videt: eadem mors de-
 nuntiatur, vbi ager supinus cubat, eiq; genua
 contracta sunt. Vbi deorsum ad pedes subinde
 delabitur. Vbi brachia & crura nudat, & in-
 æquabiliter dispergit, neq; his calor subest. Vbi
 hiat, vbi assidue dormit: vbi is qui mentis suæ
 non est, neq; id facere sanus solet, dentibus stri-
 det. Vbi vlcus quod aut antè, aut in ipso mor-
 bo natum est, aridum, & aut pallidum, aut li-
 uidum factum est. Illa quoq; mortis indicia sunt,
 vngues, digitiq; pallidi, frigidus spiritus, aut si
 manibus quis in febre & acuto morbo vel in-
 sania, pulmonis' ve dolore, vel capitis, in veste
 stoccos legit, fimbrias' ve diducit, vel in adiun-
 cto pariete, si qua minuta eminent, carpit. Do-
 lores etiam circa coxas & inferiores partes or-
 ti, si ad viscera transferunt, subitoq; desierunt,
 mortem subesse testantur, magisq; si alia quoq;
 signa

signa accesserunt. Neq; is seruari potest, qui si-
 ne* vlllo tremore febricitans, subito strangulatur, * alij, tu-
 aut deuorare saliuam suam non potest. Cui' ve in more. alij,
 eodem febris corporisq; habitu ceruix conuertitur timore
 tur, sic vt deuorare aequè nihil possit. Aut cui si-
 mul & continua febris, & vltima corporis in-
 firmitas est: aut cui febre non quiescente, exte-
 rior pars friget, interior sic calet, vt etiam sitim
 faciat: aut qui febre aequè non quiescente simul
 & delirio, et spirandi difficultate vexatur: aut
 qui epoto veratro exceptus distentione neruo-
 rum est: aut qui ebrius obmutuit. Is enim febre,
 adiecta neruorum distentione consumitur, nisi
 aut febris* accessit, aut eo tempore, quo ebrietas * abscessit
 solui debet, loqui cœpit. Mulier quoq; grauida,
 acuto morbo facile consumitur: & is cui somnus
 dolorem auget, & cui protinus in recenti mor-
 bo bilis atra vel infra, vel supra se ostēdit, cui' ve
 alterutrum modo se prompsit, cū iam longo mor-
 bo corpus eius esset extenuatum & affectum.
 sputum etiam biliosum & purulentum, siue se-
 paratim ista, siue mixta proueniunt, interitus
 periculum ostendunt. Ac si circa septimum diem
 tale esse cœpit, proximum est, vt is circa quap-
 tumdecimum diem decedat, nisi alia signa mo-
 liora, peiora' ve accesserint: que quo leuora,
 grauiora' ve subsequuta sunt, eò vel seriozem mor-
 tem, vel maturiorem denuntiant. Sudor quoq;
 frigidus in acuta febre pestiferus est, atq; in o-
 mni morbo vomitus, qui varius, & multorum
 colorum

* In magna cruditate, sobaudiendū est morbi. Sic i Prognos. Hippocra. lib. 2. Vrina quoad ruffa tenuisq; apparuerit, crudum morbum significat.

colorum est, præcipueq; si malus in hoc odor est. Ac sanguinem quoq; in febre vomuisse, pestiferum est. Vrina verò rubra, & tenuis in magna cruditate esse consuenit, & sæpe antequam spatium maturescat, hominem rapit. Itaq; sitalis diutius permanet, periculum mortis ostendit. Pessima tamē est, præcipueq; mortifera, nigra, crassa, mali odoris. Atq; in viris quidem & mulieribus talis deterrima est. In pueris verò quæ tenuis & diluta est. Alius quoq; varia pestifera est, quæ strigmentū, sanguinem, bilem viridem, aliquid modò diuersis temporibus, modò simul, & in mistura quadam, discretam tamen representat. Sed hæc quidem potest paulo diutius trahere. In præcipiti verò iam esse denunciat quæ liquida, eademq; vel nigra, vel pallida, vel pinguis est, utiq; si magna fœditas odoris accessit. Illud interrogari me posse ab aliquo scio: Si certa futurae mortis iudicia sunt, quomodo interdum deserti à medicis conualescant, quosdamq; fama prodiderit in ipsis funeribus reuixisse? quinetiā vir iure magni nominis Democritus, ne finita quidem vitæ satis certas notas esse proposuit, quibus medici credidissent: adeo illud non reliquit, ut certa aliqua signa futurae mortis essent. Aduersus quos ne illud quidem dicam, quòd in vicino sæpe quædam notæ posita, non bonos, sed imperitos medicos decipiunt. quod Asclepiades funeri obuius intellexit, eum viuere, qui efferebatur, ne protinus crimen artis esse: si quod professoris

fessoris sit. Illa tamē moderatius subijciam: Coniecturalem artem esse medicinam, rationemq; coniecturæ talem esse, ut cum sæpius aliquando responderit, interdum tamen fallat nos. Si quid itaq; vix in millesimo corpore aliquando decipit, id notam non habet, cum per innumerabiles homines respondeat. Idq; non in his tantum, quæ pestifera sunt, dico: sed in his quoq; quæ salutaria. Siquidem etiam spes interdum frustratur, & moritur aliquis, de quo medicus securus primò fuit. Quæq; medendi causa reperta sunt, nunquam in peius aliquid convertunt. Neq; id evitare humana imbecillitas in tanta varietate corporum potest. Sed est tamen medicina fides, quæ multo sæpius, perq; multo plures ægros prodest. Neq; tamē ignorare oportet, in acutis morbis fallaces magis notas esse, et salutis et mortis.

Medicinæ
certitudo.

De notis, quas aliquis in singulis morborum generibus habere possit. CAP. VII.

Sed eam proposuerim signa quæ in omni aduersa valetudine communia esse consueverunt, ea quoq; transibo, ut quis aliquis in singulis morborum generibus habere possit notas, indicem. Quædam autem sunt, quæ ante febres, quædam quæ inter eas, quid aut intus sit, aut venturum sit, ostendunt. Ante febres, si caput graue est, aut ex somno oculi caligant, aut frequentia sternutamenta sunt, circa caput aliquis pituitæ ipetus timeri potest. Si sanguis aut calor abundat,

abundat, proximum est, ut aliqua parte proflu-
 uium sanguinis fiat. Si sine causa quis emacres-
 cit, ne in malum habitum corpus eius recidat,
 metus est. Si præcordia dolent, aut inflammatio
 grauis est, aut non toto die concocta fertur uri-
 na, cruditatem esse manifestum est. Quibus diu
 color sine morbo regio malus est, hi vel capitis
 doloribus consuectantur, vel terram edunt. Qui
 diu habent faciem pallidam, & tumidam, aut
 capite, aut visceribus, aut aluo laborant. Si in
 continua febre puero venter nihil reddit, muta-
 turq; ei color, nec somnus accedit, ploratq; is as-
 sidue, metuenda neruorum distentio est. Frequens
 autem destillatio in corpore tenui longoq; tabem
 timendam esse testatur. Vbi pluribus diebus non
 descendit aluus, docet aut subitam deiectionem,
 aut febriculam instare. Vbi pedes turgent, longæ
 deiectiones sunt, Vbi dolor in imo ventre & in
 coxis est, aqua inter cutem instat. Sed hoc morbi
 genus ab ilibus oriri solet. Idem propositum pe-
 riculum est his, quibus voluntas desidendi est,
 venter nihil reddit, nisi & egrè & durum, tu-
 mor in pedibus est, idemq; modò dextra, modo
 sinistra parte ventris inuicem oritur atq; finitur:
 sed à iocinere id malū proficisci videtur. Eiusdē
 morbi nota est, vbi circa vmbilicum intestina
 torquentur (σπασμός Græci nominant) coxæq; do-
 lores manent, eaq; neq; tempore, neq; remedijs
 soluantur. Dolor autem articulorū, prout in pe-
 dibus, manibus, ve, aut alia qualibet parte sic
 est,

est, ut eo loco nerui contrahantur, aut si id membrum ex leui causa fatigatum æquè frigido calidoq; offenditur, $\pi\omicron\delta\acute{\alpha}\gamma\gamma\alpha\upsilon\ \chi\epsilon\pi\acute{\alpha}\gamma\gamma\alpha\upsilon$ ve, vel eius articuli in quo id sentitur, morbum futurum esse denuntiat. Quibus in pueritia sanguis ex naribus fluxit, dein fluere desijt, hi vel capitis doloribus conflitentur necesse est, vel in articulis aliquis exulcerationes graues habeant, vel aliquo morbo etiam debilitentur. Quibus sæmi- nis menstrua non proueniunt, necesse est capitis acerbissimi dolores sint, vel quælibet alia pars morbo infestetur. Eademq; his pericula sunt, quibus articulorum vitia, dolores, tumoresq; sine podagra similibusq; morbis oriuntur & desinunt. Vtique si sæpe tempora ipsæ dolent, notuq; corpora insudant, frons prurit, lippitudinis metus est. Si mulier à partu vehementes dolores habet, neque alia præterea signa mala sunt circa vigesimum diem, aut sanguis per nares erumpet, aut in inferioribus partibus aliquid abscedet. Quicumq; etiam dolorem ingentem circa tempora & frontem habebit, in alterutra ratione eum finiet, magisq; si iuuenis erit, per sanguinis profusionem, si senior, per suppurationem. Febris autem quæ subito sine ratione, sine bonis signis sumta est, ferè reuertitur. Cui sæuces sanguine & interdum & noctu replentur, sic ut neque capitis dolores, neque præcordiorum, neq; tussis, neque vomitus, neque febricula præcesserit, huius aut in naribus, aut in faucibus vlcus

e reper

reperietur. Si mulieri ex inguine febricula orta est, neque caussa apparet, vlcus in vulua est.

Vrina.

Vrina autem crassa, ex qua quod desidet album est, significat circa articulos, aut circa viscera dolorem, metumq; morbi esse. Eadem viridis aut viscerum dolorem tumoremq; cum aliquo periculo subesse, aut certe corpus integrum non esse testatur. At si sanguis aut pus in vrina est, vel vesica, vel renes exulcerati sunt. Si haec crassa carunculis quasdam exiguas quasi capillos habet, aut si bullat, & male olet, & interdum quasi harenam, interdum quasi sanguinem trahit, dolent autem coxae, quaeq; inter has, superq; pubem sunt, & accedunt frequentes ructus, interdum uomitus biliosus, extremaq; partes frigescent, vrinae crebra cupiditas, sed magna difficultas est, & quod inde excretum est aquae simile, vel ruffum, vel pallidum est, paulum tamen in eo leuamenti est, alius vero cum multo spiritu redditur, utiq; in renibus vitium est. Aut si paulatim destillat, vel si sanguis per hanc editur, & in eo quadam cruenta concreta sunt, idq; ipsam cum difficultate redditur, & circa pubem inferiores partes dolent, in eadem

Calculosi.

vesica vitium est. Calculosi vero his indicijs cognoscuntur: Difficulter vrina redditur, paulatimq; interdum etiam sine voluntate destillat. Eadem harenosa est, nonnunquam aut sanguis, aut cruentum, aut purulentum aliquid cum ea excernitur. Eamq; quidam promptius recti, quidam

quidam resupinati, maximeq; hi qui grandes calculos habent, quidam etiam inclinati reddunt, colemq; extendendo, dolorem leuant. Grauitatis quoque cuiusdam in ea parte sensus est, atque ea cursu omniq; motu augentur. Quidam etiam cum torquentur, pedes inter se subindo mutatis vicibus implicant. Fœminæ verò oras naturalium suorū manibus admotis scabere crebro coguntur. Nonnunquam si digitum admouerunt, vbi vesicæ ceruicem is vrget, calculum sentiunt. At qui spumantem sanguinem excreant, his in pulmone vitium est. Mulieri grauida sine modo fusa alius elidere partum potest. Eidem si lac ex mammis profluit, imbecillum est quod intus gerit. Duræ marmæ sanū illud esse testantur. Frequens singultus, & præter consuetudinem continuus, iecur inflammatum esse significat. Si tumores super vlcera subito esse desierunt, idq; à tergo incidit, vel distentio neruorum vel rigor timeri potest. At si à priore parte id euenit, vel lateris acutus dolor, vel insania expectanda est. Interdum etiam huiusmodi casum, quæ tutissimā inter hæc est, profusio alui sequitur. Si ora venarum, sanguinem solita fiendere, subito suppressa sunt, aut aqua inter cutem, aut tabes sequitur. Eadem tabes subit, si in lateris dolore orta suppuratio, intra quadraginta dies purgari non potuit. At si longa tristitia cum longo timore & vigilia est, atre bilis morbus subest. Quibus sepe ex naribus fluit sanguis, his

aut lientumet, aut capitis dolores sunt, quos sequitur, aut quedam ante oculos tanquam imagines obuersentur. At quibus magni lienes sunt, his gingivæ malæ sunt, & os olet, aut sanguis aliqua parte prorumpit. Quorum si nihil evenit, necesse est in cruribus mala ulcera, & ex his nigra cicatrices fiant. Quibus causa doloris, neque sensus eius est, his mens labat. Si in ventrem sanguis confluit, ibi in pus vertitur. Si à coxis, & ab inferioribus partibus dolor in pectus transit, neque ullum signum malum accessit, suppurationis eo loco periculum est. Quibus sine febre aliqua ex parte dolor, aut prurigo cum rubore, aut calore est, ibi aliquid suppurat. *Vrina* quoque quæ in homine sano parum liquida est, circa aures futuram aliquam suppurationem esse denuntiat. Hæc verò cum sine febre quoque vel latentium, vel futurarum rerum notas habeant, multo certiora sunt, ubi febris accessit, atque etiam aliorum morborum tum signa nascuntur. Ergo protinus insania timenda est, ubi expeditior alicuius, quam sani fuit, sermo est: subitaque loquacitas orta est, & hæc ipsa solito audacior: aut ubi raro quis & vehementer spirat, venasque concitat. is habet, præcordijs duris & tumentibus. Oculorum quoque frequens motus, & in capitis dolore offuse oculis tenebræ, vel nullo dolore substante somnus ereptus, continuatque nocte & die vigilia, vel prostratum contra consuetudinem corpus in ventrem, sic, ut ipsius alui dolor

lor id non coëgerit : item robusto adhuc corpore insolitus dentium stridor insanae signa sunt. Si quid etiam abscessit, & antequam suppuraret, manente adhuc corpore insolita febre subsedit, periculum affert primum furoris, deinde interitus. Auris quoque dolor acutus, cum febre continua, vehementiq; saepe mentem turbat, & ex eo casu iuniores interdum intra septimum diem moriuntur, seniores tardius : quoniam neq; aequè magnas febres experiuntur, neque aequè insaniant, ita sustinent, dum is affectus intus versatur. Suffusa quoque sanguine mulieris mammae, furorem venturum esse testantur. Quibus autem longa febres sunt, his abscessus aliqui, aut articularum dolores erunt. Quorum faucibus in febre eliditur spiritus, instat his nervorum distentio. Si angina subito finita est, in pulmonem id malum transit, idq; saepe intra septimum diem occidit. Quod nisi incidat, sequitur, ut aliqua parte suppuret. Deinde post alui longam resolutionem, tormina : Post haec intestinorum leuitas oritur. Post nimias destillationes, tabes. Post lateris dolores, vitia pulmonum, post haec, insania. Post magnos feruores corporum, nervorum rigor aut distentio. Vbi caput vulneratum est, delirium. Vbi vigilia torsit, nervorum distentio. Vbi vehementer venae supra ulcera mouentur, sanguinis profluvium erit. Suppuratio verò pluribus morbis excitatur. Nam si longa febres sine dolore, sine manifesta causa remanent, in ali-

quam partem id malum incumbit, in iunioribus tantum: in senioribus ex eiusmodi morbo quartana ferè nascitur. Eadem suppuratio fit, si præcordia dura dolentia ante vigesimum diem hominem non sustulerint, neque sanguis ex naribus fluxit, maximeq; in adolescentibus: utique si inter principia aut oculorum caligo, aut capitis dolores fuerunt, sed cum in inferioribus partibus aliquid abscedit. At si præcordia tumorem mollem habent, neq; habere intra sexaginta dies desinunt, heretq; per omne id tempus febris, tunc in superioribus partibus fit abscessus: ac, si inter ipsa ulcera non fluit, circa aures erumpit. Cumq; omnis longius tumor ad suppurationem

* aliàs, ferè spectet, * magis eò tendit is, qui in præcordiis, quam is, qui infra est. Si lassitudinis etiam tendit sensus in febre est, vel in maxillis, vel in articulis, aliquid abscedit. Interdum quoque urina tenuis & cruda, sic diu fertur, ut alia salutaria signa sint, ex q; eo casu, plerumque infra transversum septum (quod *διὰ τῆς πλάτης* Græci vocant) fit abscessus. Dolor autem pulmonis, si neque per sputa, neque per cucurbitulas, neque per sanguinis detractionem, neque per victus rationem fi-

* intus intus est, vomicas aliquas * interdum excitat, exci. aut circa vigesimum diem, aut circa * quadra-

*XXX. gesimum, nonnunquam etiam circa sexagesimum. Numerabimus autem ab eo die, quo primum febricitavit aliquis, aut inhorruit, aut gravitatem eius partis sensit. Sed hæ vomica modò
à pulm

à pulmone, modò à contraria parte nascuntur. Quod suppurat ab ea parte, quam afficit, dolorem, inflammationemq; concitat, ipsum calidius est: & si in partē suam aliquis decubuit, onerare eam ex pondere aliquo videtur. Omnis etiā suppuratio, quæ nondum oculis patet, sic apprehendi potest: Si febris non dimittit, eaq; interdiu leuior est, noctu increfcit, multus sudor oritur, cupiditas tussendi est, & penè nihil in tussi excreatur, oculi caui sunt, male rubent, venæ sub lingua malbescunt, in manibus sunt adunci vngues, digiti, maximeq; summi^r pallēt, in pedibus ^{*calent} tumores sunt, spiritus difficiliter trahitur, cibi fastidium est, pustule toto corpore oriuntur. Quod si protinus initio dolor, & tussis fuit, & spiritus difficultas, vomica vel ante, vel circa vigesimum diem erumpet. Si serius ista cœperint, necesse est quidem increfcant, sed quò minus cito affecerint, eò tardius soluentur. Solent etiam in graui morbo pedes cum digitis vnguib; nigrescere. Quod si non est mors consecuta, & reliquum corpus inualuit, pedes tamen decidunt.

Quæ notæ in quoque morbi genere, vel spem, vel pericula ostendant. CAP. VIII.

Sequitur, vt in quoq; morbi genere proprias notas explicem, quæ vel spem, uel periculum ostendant. Ex vesica dolente, si purulenta vrina ^{Vrina.} processit, inq; ea leue & album subsedit, metum detrahit. In pulmonis morbo, si sputo ipse leua-

tur dolor, quamuis id purulentum est, tamen eger facile spirat, facile excreat, morbum ipsum non difficulter fert, potest ei secunda valetudo contingere. Neq; inter initia terreri conuenit, si protinus sputum mistum est ruffo quodam & sanguine, dummodo statim edatur. Laterum dolores suppuratione facta, deinde intra quadragesimum diem purgata, finiuntur. Si in iocinore vomica est, & ex ea fertur pus purum & album, salus ei facilis. Id enim malum in tunica est. Ex suppurationibus verò, hæc tolerabiles sunt, quæ in exteriorem partem feruntur & acuiuntur. Et ex his quæ intus procedunt, hæc leuiore, quæ contra se cutem non afficiunt, eamq; & sine dolore esse, & eiusdem coloris, cuius reliquæ partes sunt, sinunt esse. Pus quoq; quacumq; parte erumpit, si est leue, album, & vnius coloris, sine vlllo metu est, & quo effuso, febris protinus conquieuit, desieruntq; vrgerè cibi fastidium, & potionis desiderium: si quando etiam suppuratio descendit in crura, sputumq; eiusdem factum pro ruffo purulentum est, periculi minus est. At in tabe eius qui saluus futurus est, sputum esse debet album, æquale totum, eiusdemq; coloris, sine pituita, eiq; etiam simile esse oportet si quid in nares à capite destillat. Longe optimum est febrem omnino non esse: secundum est, tantulum esse, vt neq; cibum impediatur, neq; crebram sitim faciat. Alius in hac valetudine ea tuta est, quæ quotidie coacta, eaq; conuenientia his, quæ assumuntur,

Sputi iudicatio.

tur,

tur, reddit. Corpus id, quod minimè tenue, maximeq; lati pectoris atque setosi est, cuiusq; cartilago exigua, & carnosâ est. Super tabernaculum Alui iudicatio. si mulieri quoque suppressa mēstrua fuerunt, & circa pectus atque scapulas dolor mansit, subitoq; sanguis erupit, leuari morbus solet. Nam & tussis minuitur, & sitis atque febricula desinunt. Sed iisdem ferè, nisi redit sanguis, vomica erumpit, quæ quo cruentior, eo melior est. Aqua autem inter cutem minime terribilis est, quæ nullo antecedente morbo cœpit, deinde quæ longo morbo superuenit. Utique si firma viscera sunt, si spiritus facilis, si nullus dolor, si sine calore corpus est, equaliterq; in extremis partibus macrum est, si venter mollis, si nulla tussis, nulla sitis, si lingua ne per somnum quidem inarescit, si cibi cupiditas est, si venter medicamentis mouetur, si per se excernit mollia, & figurata, si extenuatur, si vrina & vini mutatione, & epotis aliquibus medicamentis mutatur: si corpus sine lassitudine est, & morbum facile sustinet. Siquidem in quo omnia hæc sunt, is ex toto tutus est: in quo plura ex his sunt, is in bona spe est. Articulorum verò vitia, ut podagra, chiragraq;, si iuuenes tentarunt, neque callum induxerunt, solui possunt, maximeq; tormentibus leniuntur, & ex quocunq; modo venter fluit. Item morbus comitialis ante pubertatem ortus, non agrè finitur, & in quo ab una parte corporis venientis accessionis sensus inci-

e 5 pit,

Deiectio
sine vlla
noxa est.

pit, optimum est à manibus pedibus/ue initium fieri, deinde à lateribus, pessimum inter hæc à capite. Atque in his quoque ea maxime profunt, quæ per deiectiones excernuntur. Ipsa autem deiectio sine vlla noxa est, quæ sine febre est, si celeriter desinit, si contracto ventre nullus motus eius sentitur, si extremam aluum spiritus sequitur. Acrâ tormina quidem periculosa non sunt, si sanguis & strigmenta descendunt, dum
adsint febris ceteraq; accessiones huius morbi absint, adeo ut etiam grauida mulier non solum reseruari possit, sed etiam partum reseruare. Prodestq; in hoc morbo, si iam ætate aliquis processit. Contra intestinorum leuitas facilius à teneris ætatibus depellitur, utique si fieri vrina & ali cibo corpus incipit. Eadem etis prodest & in coxæ dolore, & humerorum, & in omni resolutione neruorum. Ex quibus coxa si sine torpore est, si leuiter friget, quamuis magnos dolores habet, tamen & facile & mature sanatur, resolutionq; membrum, si nihilominus aliter fieri sanum potest, oris resolutio etiam, aluo cita finitur. Omnisq; deiectio lippienti prodest. At varix ortus, vel per ora venarum subita profusio sanguinis, vel tormina, insaniam tollunt. Humerorum dolores, qui ad scapulas vel manus tendunt, vomitu atra bilis soluantur. Et quisquis dolor deorsum tendit, sanabilior est. Singultus sternutamento finitur. Longas deiectiones suppressit vomitus. Mulier sanguinẽ vomens profusis

fasis menstruis liberatur. Quae menstruis non
 purgatur, si sanguinem ex naribus fudit, omni
 periculo vacat. Quae locus laborat, aut difficulter
 partum edit, sterutamento leuatur. Aestiuua
 quartana ferè breuis est. Cui calor & tremor est,
 saluti delirium est. Lienosis bono tormina sunt.
 Deniq; ipsa febris (quod maxime mirum videri
 potest) saepe praesidio est. Nam & praecordiorum
 dolores, si sine inflammatione sunt, finit,
 & in iocineris dolore succurrit, & neruorum
 distentionem rigoremq; (si postea caepit) ex
 toto tollit; & ex difficultate urinae morbum
 tenuioris intestini ortum, si urinam per calorem
 mouet, leuat. At dolores capitis, quibus oculo-
 rum caligo, & rubor cum quadam frontis pru-
 rigine accedunt, sanguinis profusione, vel fortui-
 ta, vel etiam petita summouentur. Si capitis ac
 frontis dolores ex vento, vel frigore, aut aestu
 sunt, grauedine & sterutamentis finiuntur. Fe-
 brem autem ardentem (quam Graeci *ναυσόλιον* *ναύος*
 vocant) subitus horror exoluit. Si in febre au-
 res obtusae sunt, si sanguis è naribus fluxit, aut
 venter resolutus est, illud malum desinit ex to-
 to. Nihil plus aduersus surditatem, quam biliosa
 alius potest. Quibus in fistula urinae vti minu-
 ti^{us} abscessus (quos *ὀφθαλμια* Graeci vocant) esse *apices
 caeperunt, us ubi pus ea parte profluxit, sanitas
 redditur. Ex quibus cum pleraq; per se proue-
 niant, scire licet inter ea quoque, quae ars adhi-
 bet, naturam plurimum posse. Contra, si caput fe-
 bre

+
 bre continenti dolet, neque quicquam reddit, ma-
 lum atque mortiferum est: maximeq; id pericu-
 lum est pueris à septimo anno ad quartumdecim-
 um. In pulmonis morbo si sputum primis die-
 bus non fuit, deinde à septimo die cœpit, & ul-
 tra septimum mansit, periculosum est. Quantoq;
 magis mistos, neque inter se diductos colores
 habet, tanto deterius. Et tamen nihil peius est,
 quam syncerum id edi, siue ruffum est, siue
 cruentum, siue album, siue glutinosum, siue pal-
 lidum, siue spumans; nigrum tamen pessimum
 est. In eodem morbo periculosa sunt tussis, de-
 stillatio, etiam (quod aliàs salutare habetur)
 sternutamentum. Periculosissimum est, si hæc se-
 cuta subita deiectio est. Ferè verò que in pul-
 monis, eadem in lateris doloribus, & mitiora si-
 gna, & asperiora esse consueverunt. Ex iocino-
 re si pus cruentum exit, mortiferum est. At ex
 suppurationibus hæc pessimæ sunt que intus ten-
 dunt, sic vt exteriorem quoq; cutem decolorent.
 Ex his deinde, que in exteriorem partem pro-
 rumpunt, que maxima, queq; planissima sunt.
 Quod si ne rupta quidem vomica, vel pure ex-
 trinsecus emissio febris quieuit, aut quavis quie-
 uerit, tamen repetit. Item si sitis est, si cibi fasti-
 dium, si venter liquidus, si pus est luidum, &
 pallidum, si nihil eger excreat nisi pituitam spu-
 mantem, periculum certum est. Atq; ex his qui-
 dem suppurationibus, quæ pulmonum morbi con-
 citantur, ferè senes moriuntur: ex cæteris iunio-
 res.

res. At in tabe sputum mixtum purulentum, febris assidua, quæ & cibi tempora eripit, & siti affligit, in corpore tenui periculum subesse testatur. Si quis etiã in eo morbo diutius traxit, ubi capilli fiunt, ubi urina quædam araneis similia Urina subsidentia ostendit, atq; in his odor sædus est, maximeq; ubi post hæc orta deiectio est, protinus moritur. Utique si tempus autumnus est, quo ferè, qui cætera parte anni traxerunt, resolvuntur. Item pus expuisse in hoc morbo, deinde ex toto spuerè desisse, mortiferum est. Solent etiam in adolescentibus ex eo morbo vomica, fistuleq; oriri, quæ non facile sanescunt, nisi si multa signa bonæ valetudinis subsæcuta sunt. Ex reliquis verò minime facile sanantur virgines, aut hæc mulieres, quibus super tabem menses trua suppressa sunt. Cui verò sano subitus dolor capitis ortus est, dein somnus oppressit, sic ut stertat, neque expergiscatur, intra septimum diem pericundum est: magis si cum aliis cæta non antecesserit. Si palpebræ dormientis non cœiunt, si album oculorum apparet. Quos tamen ita mors sequitur, si id malum non est febre discussum. At aqua inter cutem, si ex acuto morbo cœpit, ad sanitatem raro perducitur, utique si contraria his quæ supra posita sunt subsequuntur, æquè in ea quoque tussis spem tollit. Item si sanguis sursum, deorsumq; erupit, & aqua medium corpus implevit. Quibusdam etiam in hoc morbo tumores oriuntur, deinde desinunt, deinde

rursus

nisi resolutus est, inter septimum diem occidit. Delirium ex partu, si cum febre, vehementibus etiam & assiduus capitis doloribus premitur, in periculo mortis est. Si dolor atque inflammatio est in his partibus, quibus viscera continentur, frequenter spirare signum malum est. Si sine causa longus dolor capitis est, & in ceruices ac scapulas transit, rursusque in caput reuertitur, aut à capite ad ceruices scapulasque peruenit, perniciosus est, nisi vomitum aliquando excitauit, sic ut pus extusceretur, aut nisi sanguis ex aliqua parte prorupit, aut nisi in capite multa prurigo, toto uel corpore pustule ortæ sunt. Aequè magnum malum est, ubi torpor atque prurigo peruagantur, modò per totum caput, modò in parte, aut sensu alicuius ibi quasi frigoris est, eaque ad summam quoque linguam perueniunt. Et cum in iisdem abscessibus auxilium sit, eò difficilius sanitas est, quò minus saepe sub his malis illi subsequuntur. In coxæ uero doloribus si uehemens torpor est, frigescitque crus & coxa, aliusque nisi coacta non reddit, idque quod excernitur mucosum est, iamque ætas eius hominis quadragesimum annum excessit, is morbus erit longuissimus, minimeque amicus, neque finire poterit, nisi aut vere, aut autumnò. Difficilis aequè curatio est, in eadè ætate, ubi humerorum dolor, uel ad manus peruenit, uel ad scapulas tendit, torporemque & dolorem creat, neque bilis vomitu leuatur. Quacumque uero parte

corp

corporis membrum aliquod resolutum est, si neque mouetur, & emacrescit, in pristinum habitum non reuertitur, eoq; minus; quo vetustius id vitium est, & quo magis in corpore senili est. Omniq; resolutioni neruorum ad medicinam non idonea tempora sunt, hyems, & autumnus: aliquid sperari potest vere & æstate. Isq; morbus mediocri vix sanatur, vehemens sanari non potest. Omnis etiam dolor minus medicine patet, qui sursum procedit. Mulieri grauida, si subito mamma emacruerunt, abortus periculum est. Que neque peperit, neque grauida est, si lac habet, à mensuris defecta est. Quartana æstiuæ breuis, autumnalis serè longa est, maximeq; que cœpit hyeme appropinquante. Si sanguis profuxit, deinde secuta est dementia cum distentione neruorum, periculum mortis est. Itemq; si medicamentis purgatum, & adhuc inanem neruorum distentio oppressit, aut si in magna dolore extreme partes frigent. Neque is ad vitam redit, qui ex suspendio, spumante ore detractus est. Alius nigra, sanguini atro similis repëtina, siue cum febre, siue etiam sine hac, perniciosa est.

De morborum curationibus.

CAP. IX.

Cognitis indicijis, que nos vel spe consolentur, vel metu terreant, ad curationes morborum transeundum est. Ex his quedam communes sunt, quedam propria. Communes, que pluribus morbis opitulantur. Propria, que singulis.

gulis. Antè de communibus dicam. Ex quibus tamen quedam non egros solum, sed sanos quoque sustinent: quedam in aduersa tantum valetudine adhibentur. Omne verò auxilium corporis, aut demit aliquam materiam, aut adijcit, aut euocat, aut reprimit, aut refrigerat, aut calefacit, simulq; aut durat, aut mollit. Quedam non vno modo tantum, sed etiam duobus inter se non contrarijs adiuuant. Demitur materia, sanguinis detractio, cucurbitula, deiectione, vomitu, frictione, gestatione, omniq; exercitatione, corporis abstinentia, sudore. De quibus protinus dicam.

De sanguinis detractioe per venas. CAP. X.

Sanguinem. incisa vena mitti, nouum non est: sed nullum penè morbum esse, in quo non mittatur, nouum est. Item mitti iunioribus, & fœminis vterum non gerentibus, vetus est. In pueris verò idem experiri, & in senioribus, & in grauidis quoque mulieribus, vetus non est: siquidem antiqui, primã ultimamq; etatem sustinere non posse hoc auxiliij genus iudicabat, persuaserantq; sibi mulierem grauidam, que ita curata esset, abortum esse facturam. Postea verò vsus ostendit, nihil ex his esse perpetuũ, aliasq; potiores obseruationes adhibendas esse, ad quas dirigi curantis consilium debeat. Interest enim non que etas sit, neque quid in corpore intus geratur, sed que vires sint. Ergo si iuuenis imbecillus est, aut si mulier, que grauida non est, pa-
rum

rum valet, male sanguis emittitur. Emoritur enim vis, si que his supererat, & hoc modo erepta est. At firmus puer, & robustus senex, & grauida mulier valens, tuto curantur. Maxime tamen in his medicus imperitus falli potest, quia ferè minus roboris illis aetatibus subest. Mulieriq; pregnantis post curationem quoque viribus opus est, non tantum ad se, sed etiam ad partem sustinendum. Non quicquid aut intentione animi, aut prudentiam exigit, protinus faciendum est, cum præcipua in hoc ars sit, que non annos numeret, neque conceptionem solam videat, sed vires æstimet, & ex eo colligat, possit nec ne superesse, quod vel puerum, vel senem, vel in vna muliere duo corpora simul sustineat. Inter est enim inter valens corpus, & obesum, inter tenue & infirmum. Tenuioribus magis sanguis, plenioribus magis caro abundat. Facilius itaque illi detractionem eiusmodi sustinent, celeriusq; ea si nimium est pinguis aliquis affligitur. Ideoq; vis corporis melius ex venis, quam ex ipsa specie æstimatur. Neque enim solum hæc consideranda sunt, sed etiam morbi genus, quod sit. Vtrum superans, an deficientes materia læserit. Corruptum corpus sit, an integrum. Nam si materia vel deest, vel integra est, istud alienum est. At si vel copia sui male habet, vel corrupta est, nullo modo melius succurritur. Ergo vehemens febris, vbi rubet corpus, plenaq; vena tumet, sanguinis detractione requirit. Item viscerum morbum,

neruorumq; resolutio, & rigor, & distentio, quicquid deniq; fauces difficultate spiritus strangulat, quicquid subito supprimit vocem, quisquis intolerabilis dolor est, & quacumq; de causa, ruptum aliquid intus atque collisum est. Item malus corporis habitus, omnesq; acuti morbi, qui modo (vt supra dixi) non infirmitate, sed onere nocent. Fieri tamen potest, vt morbus quidem id desideret, corpus autem vix pati posse videatur. Sed si nullum tamen appareat aliud auxilium, periturusq; sit, qui laborat, nisi temeraria quoq; via fuerit adiutus in hoc statu: boni medici est ostendere, quam nulla spes sine sanguinis detractione sit, fateriq; quantus in hac ipsa re sit metus. Et tum demum si exigatur, sanguinem mittere. De quo dubitari in eiusmodi re non oportet. Satis est enim, anceps auxilium experiri, quam nullum. Idq; maxime fieri debet, vbi nervi resoluti sunt. Vbi subito aliquis obmutuit. Vbi angina strangulatur. Vbi prioris febris accessio penè cōfecit, paremque subsequi verisimile est, neq; eandem videntur sustinere aegri vires posse. Cum sit autem minime crudo sanguis mittendus, tamen ne id quidem perpetuum est. Neque enim semper concoctionem res expectat. Ergo si ex superiore parte aliquis cecidit, si contusus est, si ex aliquo subito casu sanguinem vomit, quamuis paulo ante sumpsit cibum, tamen protinus ei demenda materia est, ne, si subsederit, corpus affligat. Idemq; etiam in alijs

alijs casibus repentinis, qui strangulabunt, dictū
 erit. At si morbi ratio patiatur, tum demum nulla
 cruditatis^{*} suspitione remanente id fiet. Ideoq; ^{*}suspicio-
 si rei videtur aptissimus aduersa valetudinis ne
 dies secundus aut tertius. Sed vt aliquando etiā
primo die sanguinem mittere necesse est, sic
namq; non vtile post diem quartum est, cum iam
spatio ipso materia e^t exhausta est, e^t cor-
pus corrumpit, vt detractio imbecillum id fa-
cere possit, non possit integrum. Quod si vehe-
 mens febris vrget, in ipso impetu eius sangui-
 nem mittere, hominem iugulare est. Expectanda
 ergo remissio est, si non decrescit, sed crescere de-
 syt, neq; speratur remissio, tunc quoq; quamuis
 peior, sola tamen occasio non omittenda est. Fe-
 re etiam ista medicina vbi necessaria est, in bi-
 duum diuidēda est. Satius est enim primum le-
 nuare egrū, deinde perpurgare, quam simul omni
 vi effusa fortasse precipitare. Quod si in cura
 quoq; aquae, quae inter cutem est, ^{*} ita respondet, ^{*}ista
 quanto magis necesse est in sanguine resstōdeat?
 Noliti verò is debet, si totius corporis caussa fit,
 ex brachio: si partis alicuius, ex ea ipsa parte,
 aut certe quam proxima, quia non vbiq; mitti
 potest, sed in temporibus, in brachijs, iuxta ta-
 los. Neq; ignoro quosdam dicere, quam longissi-
 me sanguinem inde, vbi laedit, esse mittendum:
 sic enim auerti materiae cursum: at illo modo in
 id ipsum quod grauat, euocari. Sed id ipsum fal-
 sum est. Proximum enim locum primo exbau- ^{*}exaruit

rit. Ex vltioribus autem eatenus sanguis sequitur, quatenus emittitur, vbi is suppressus est, quia non trahitur, ne venit quidem. Videtur tamen vsus ipse docuisse, si caput fractum est, ex brachio potius sanguinem mittendum esse. Si quod in humero vitium est, ex altero brachio: credo, quia si quid parum cesserit, opportuniore hęc partes iniurię sunt, quàm quę iā male habent. Auertitur quoq; interdū sanguis, vbi alia parte prorumpens, alia emittitur. Desinit enim fluere quā volumus, inde obiectis quę prohibeant, alio dato itinere. Mittere autem sanguinem cum sit expeditissimum, vsu habenti, tum ignaro difficilimum est. Iuncta enim est vena arterijs, his nerui. Ita si neruum scalpellus attigit, sequitur neruorum distentio, ea quę hominem crudeliter consumit. At arteria incisa neq; coit, neq; sanescit, interdum etiam vt sanguis vehementer erumpat, efficit. Ipsius quoq; venę, si forte percisa est, capita comprimantur, neq; sanguinem emittunt. At si timide scalpellus demittitur, summam cutem lacerat, neq; venam incidit. Nonnunquam etiā ea latet, neq; facile reperitur. Ita multę res id difficile inscio faciunt, quod perito facillimum est. Incidenda ad medium vena est, ex qua cum sanguis erumpit, colorem eius, habitumq; oportet attendere. Nam si is crassus & niger est, vitiosus est. Ideoq; vtiliter effunditur. Si rubet, & pellucet, integer est. Eaq; missio sanguinis adeo non prodest, vt etiam noceat,

prob

protinusq; is supprimendus est. Sed id euenire non potest sub eo medico, qui scit ex quali corpore sanguis mittendus sit. Illud magis fieri solet, ut eque niger assidue ac primo die profluat. Quod quamuis ita est, tamen si iam satis fluxit, supprimendus est. Semperq; ante finis faciendus est, quam anima deficiat. Deligandumq; brachium super imposito expresso ex aqua frigida penicillo, & postero die aduerso medio digito vena ferienda, ut recens coitus eius resoluatur, iterumq; sanguinem fundat. Siue autem primo, siue secundo die sanguis, qui crassus & niger initio fluxerat, & rubere & pellucere cœpit, satis materie detractum est, atq; quod superest, sincerum est. Ideoq; protinus brachium deligandum, habendumq; ita est, donec valens cicatricula sit, quæ celerrime in vena confirmatur.

* aliàs: & postero die auerso medio digito, nō autem scalpello, vena faciendâ.

De sanguinis detractione per cucurbitulas.

C A P. XI.

Cucurbitularum verò duo genera sunt, æneum, & corneum. Aenea altera parte patet, altera clausa est. Cornea altera parte æquè patens, altera foramen habet exiguum. In aneam linamētum ardens conijcitur, ac sic os eius corpori aptatur, imprimiturq;, donec inhaereat. Cornea per se corpori imponitur, deinde vbi ea parte qua exiguum foramen est, ore spiritus adductus est, superq; cera cauum id clausum est, æquè inhaerescit. Vtraq; non ex his tantum materie generibus, sed etiam ex quolibet alio rectè

f 4 fit.

fit. At si cætera defecerunt, caliculus quoq; aut
 pultarius oris cõpressiori, ei rei commodè apta-
 tur. Vbi inhaesit, si concisa antè scalpello curis est,
 sanguinem extrahit: si integra est, spiritum. Er-
 go vbi materia quæ in us est lædit, illo modo:
 vbi inflatio, hoc imponi solet. Vfus autem cucur-
 bitula præcipuus est, vbi non in toto copore, sed
 in parte aliqua vitium est, quam exhauriri ad
 confirmandam valetudinem satis est. Idq; ipsum
 testimonium est, etiam scalpello sanguinem, vbi
 membro succarritur ab ea potissimè parte, quæ
 iam læsa est, esse mittendum, quòd nemo cucur-
 bitulam diuersæ parti imponit, nisi cum profu-
 sionem sanguinis eò auertit, sed ei ipsi quæ dolet
 quæq; liberanda est. Opus etiam esse cucurbi-
 tula potest in morbi lōgis, *quamuis & ys iam
 spatium aliquod accessit, siue corrupta materia,
 siue spiritu male habente. In acutis quoq; qui-
 busdam, si & leuari corpus debet, & ex vena
 sanguinem mitti, vires non patiuntur. Idq; au-
 xilium vt minus vehemens, ita magistutum.
 Neque vnquam periculosum est, etiam si in me-
 dio febris impetu, etiam si in cruditate adhibe-
 tur. Ideoq; vbi sanguinem mitti opus est, si in-
 cisa vena, præcep̃ periculum est, aut si in par-
 te corporis etiam vitium est, huc potius consu-
 giendum est. Cum eo tamen, vt sciamus, hic vt
 nullum periculum, ita leuius præsidium esse, nec
 posse vehementi malo, nisi æquè vehemens au-
 xilium succurrere.

* alias,
 quamuis
 etiam s̃a
 suum

De

De Deiectione. CAP. XII.

Diectionem autem antiqui varijs medicamentis, crebraq; alui duetione in omnibus ferè morbis moliebantur, dabantq; aut nigrum veratrum aut filiculam, aut squamam æris, quum *καπιδόχαδνον* Græci vocant, aut lactu. ce marime lac, cuius gutta pani adiecta abuide purgat, aut lac vel asininum, vel bubulum, vel caprinum, eiq; salis paulum adijciebant, decoquebantq; id, & sublatis his, quæ coierant, quod quasi serum supererat, bibere cogebant. Sed medicamenta stomachum ferè ledunt. Ideoq; omnibus catharticiis aloë miscenda est. Alius si vehementius fluit, aut sæpius ducitur, hominem infirmat. Ergo nunquam in aduersa valetudine medicamentum eius rei causa rectè datur, nisi vbi is morbus sine febre est. Vt cum veratrum nigrum, aut atra bile vexatis, aut cum tristitia insipientibus, aut ijs quorum nervi parte aliqua resoluti sunt, datur. At vbi febres sunt, satius est eius rei causa cibos, potionesq; assumere, qui simul & alant, & ventrem molliant. Suntq; valetudinis genera, quibus ex lacte purgatio conuenit. Plerumque verò alius* potioni- *potius bus ducenda est, quod ab Aselepiade quoque sic *vituperat- *temperatum, vt tamen seruatum sit, video ple- ratum runque seculo nostro præteriri. Est autem ea moderatio, quam is secutus videtur, aptissima: vt neq; sæpe ea medicina tentetur, & tamen semel sumptum vel bis non omittatur. Si caput

f s graue

graue est: si oculi caligant: si morbus maioris in-
 testini est, quod Græci κώλον nominant: si in
 imo ventre, aut in coxa dolores sunt: si in stoma-
 chum quedam biliosa concurrunt, vel etiam pi-
 tuita eò se, humor' ve aliquis aquæ familis con-
 fert: si spiritus difficiliter redditur: si nihil per se
 venter excernit, utiq; si iuxta quoq; stercus est,
 & intus remanet: aut si stercoris odorem, nihil
 deiciens, ager ex spiritu suo sentit: aut si cor-
 ruptum est quod excernitur: aut si prima media
 febrem non sustulit: aut si sanguinem mitti,
 cum opus sit, vires non patiuntur, tempus' ve
 eius rei præterijt: aut si multum ante morbum
 portauit aliquis potauit: aut si is qui sæpe vel sponte, vel
 casu purgatus est, subito habet aluum suppres-
 sam. Seruanda verò illa sunt, ne ante diem ter-
 tium ducatur, ne vlla cruditate substantive, ne in
 corpore infirmo, diuq; in aduersa valetudine
 exhausto, ne' ve in eo, cui satis aluus reddit quo-
 tidie, qui' ve eam liquidam habebit, ne in ipso
 accessionis impetu, quia quod tum infusum est,
 aluo continetur, regestumq; in caput, multo gra-
 uius periculum efficit. Pridie verò abstinere
 debet ager, ut aptus tali curationi sit. Eodem die
 ante aliquot horas aquam calidam bibere, ut
 *aliàs, superiores eius partes madescant, tum *deicien-
 immitten da aluus est, si leui medicina contenti sumus,
 da i alui pura aqua: si paulò valentiori, mulsæ, si leni: ex
 aqua, in qua scœnum græcum, vel ptisana, vel
 malua decocta sit. Si reprimendi causa, ex ver-
 benis

benis. Acris autem est marina aqua, vel alia sale adiecto, atq; vtraq; decocta commodior est. Acrior fit adiecto vel oleo vel nitro, vel melle quoque. Si acrior est, eo plus extrahit, sed minus facile sustinetur. Id quod infunditur, neque frigidum esse oportet, neq; calidum, ne alterutro modo lædat. Cum infusum est, quantum fieri potest, continere se in lectulo debet ager, nec primæ cupiditati deiectionis protinus cedere. Vbi necesse est, tum demum *desidere. Fereq; eo modo *residere. dempta materia superioribus partibus leuatis morbum ipsum mollit. Cum verò quoties res coëgit, desidendo aliquis se exhaustus, paulisper debet conuiuiescere, & ne vires deficient, utiq; eo die cibum assumere: qui plenior an exiguus sit dandus, ex ratione eius accessionis, que expectabitur, aut in metu non erit, æstimari oportebit.

De Vomitu.

CAP. XIII.

AT Vomitus, vt in secunda quoq; valetudine saepe necessarius biliosus est, sic etiam in his morbis, quos bilis concitauit. Ergo omnibus qui ante febres horrore & tremore vexantur, omnibus, qui cholera laborant, omnibus etiã cum quadam hilaritate insanientibus, & comitiali quoq; morbo oppressis, necessarius est. Sed si acutus morbus est, sicut in cholera, si febris est, vt inter horrores, asperioribus medicamentis opus non est, sicut in deiectionibus quoq; supra dictum

dictum est, satisq; est ea vomitus causa sumi, que sanis quoq; sumenda esse proposui. At ubi longi, valentesq; morbi sine febre sunt, vt comitialis aut insania, veratro quoq; albo vtendum est. Id neq; hyeme, neq; estate recte datur, optime vere, tolerabiliter autumnis. Quisquis daturus erit, id agere ante debet, vt accepturi corpus humidum sit. Illud scire oportet, omne eiusmodi medicamentum, quod potui datur, non semper aegris prodesse, semper sanis nocere.

De Frictione. CAP. XIII.

DE Frictione vero & Gestatione adeo multa Asclepiades, tanquam inuentor eius, posuit: quod in eo volumine quod communis, vi nium auxiliorum scripsit, cum trium tantum face- niscilicet, ret mentionem, huius & equi & gestationis, & aque tamen maximam partem in hoc consumpsit. et gestat. Oportet autem neq; recentiores viros in his fraudare, quae vel reppererunt, vel recte secuti sunt, & tamen ea, quae apud antiquiores aliquos posita sunt, autoribus suis reddere. Neq; dubitari potest, quin latius quidem, & dilucidius, ubi & quomodo frictione vtendum esset, Asclepiades praeceperit, nihil tamen repperit, quod non a vetustissimo autore Hippocrate paucis verbis comprehensum sit, qui dixit, Frictione si vehemens sit, durari corpus: si lenis, molliri: si multa, minui: si modica, impleri. Sequitur ergo, vt tum vtendum sit, cum aut as tringendum corpus

corpus sit, quod fluens est, aut molliendum, quod
 induruit: aut dirigendum in eo quod copia vo-
 cet: aut alendum id, quod tenue, & infirmum
 est. Quas tamen species si quis curiosius aesti-
 met, quod iam ad medicum non pertinet, faci-
 le intelliget, omnes ex vna causa pendere, que
 demit. Nam & astringitur aliquid eo dempto,
 quod interpositum, vt id laxaretur, effecerat:
 & mollitur eo detracto, quod duriciem creabat:
 & impletur non ipsa frictione, sed eo cibo, qui
 postea vsque ad cutem digestionem quadam re-
 laxatam penetrat. Diuersarum vero rerum in
 modo causa est. Inter unctionem autem &
 frictionem, multum interest. Vngi enim, leui-
 terq; pertractari corpus etiam in acutis & re-
 centibus morbis oportet, in remissione tamen
 & ante cibum. Longa vero frictione vti, neque
 in acutis morbis, neque increfcentibus conuenit,
 preterquam cum phreneticis somnus ea queri-
 tur. Amat autem hoc auxilium valetudo lon-
 ga, & iam a primo impetu inclinata. Neque
 ignoro quosdam dicere, omne auxilium neces-
 sarium esse, increfcentibus morbis, non cum iam
 per se finiuntur. Quod non ita se habet. Potest
 enim morbus, etiam qui per se finem habiturus
 est, citius tamen adhibito auxilio tolli, quod
 duabus de causis necessarium est, vt & quam
 primum bona valetudo contingat: & ne mor-
 bus, qui remanet, iterum, quamuis leui de causa,
 exasperetur. Potest enim morbus minus gra-
 uis

iusq; , & pro opibus, ne aut imbecillum hominem nimis digerant, aut humili obsint. Gestationum lenissima est naui, vel in portu, vel in flumine; vehementior in alto mari naui, vel lectica, aut scammo: acrior vehiculo. Atq; hæc ipsa, & intendi & leniri possunt: si nihil horum est, suspendi lectus debet, & moueri: si ne id quidem est, at certe vni pedi lecti funiculus subiiciendus est, atq; ita lectus huc & illuc manu impellendus. Et leuia quidem genera exercitationis, infirmis conueniunt. Valentiora verò his, qui iam pluribus diebus febre liberati sunt: aut hi, qui grauium morborum initia sic sentiunt, vt adhuc febre vacent. Quod & in tabe, & in stomachi vitijs, & cum aqua cutem subyt, & interdum in morbo regio fit. Aut vbi quidam morbi, qualis comitialis, qualis insania est, sine febre, quamuis diu manent. In quibus affectibus ea quoq; genera exercitationum necessaria sunt, quæ comprehendimus eo loco, quo quemadmodum sani, neque firmi homines se gererent, præcepimus.

De Abstinentia.

CAP. XVI.

Abstinentie verò duo genera sunt. Alterum vbi nihil assumit eger. Alterum, vbi non nisi quod oportet. Initia morborum, primum famem, sitimq; desiderant: ipsi deinde morbi moderationem, vt neq; aliud, quam expedit, neque eius ipsius minimum sumatur. Neq; enim conuenit

nit iuxta in mediam protinus satietatem esse. Quòd si sanis quoque corporibus inutile est, ubi aliqua necessitas famem fecit: quanto inutilius est in corpore etiam egro? Neque ulla res magis adiuuat laborantem, quam tempestiua abstinentia. Intemperantes homines apud nos, ipsi cibi tempora curantibus dant. Rursus alij tempora medicis pro dono remittunt, sibi ipsi modum vendicant. Liberaliter agere se credunt, qui cetera illorum arbitrio relinquunt, in genere cibi liberi sunt, quasi queratur, quid medico liceat, non quid egro salutare sit. Cui vehementer nocet, quoties in eius quod assumitur, vel tempore vel modo, vel genere peccatur.

De Sudore.

CAP. XVII.

Sudor etiam duobus modis elicitur: aut sicco calore, aut balneo. Siccus calor est, & harena calida, & laconici, & clibani, & quarundam naturalium sudationes, ubi è terra profusus calidus vapor edificio includitur, sicut super Baias in myrtetis habemus. Præter hæc sole quoque, & exercitatione is mouetur. Utiliaq; hæc genera sunt, quoties humor intus nocet, isq; digerendus est. Ac neruorum quoque quedam vitia sic optimè curantur. Sed cetera infirmis possunt conuenire: Sol, & exercitatio tantum robustioribus, qui tamen sine febre, vel initio morbi, vel etiam grauibis morbis tenentur. Cauendum autem est, ne quid horum vel in febre,

g

vel

vel in cruditate tentetur. At balnei duplex usus
 est. Nam modò discussis febribus initium cibi
 plenioris, viniq; firmioris valetudini facit: mo-
 dò febrem ipsam tollit, fereq; adhibetur, ubi sum-
 mam cutem relaxari, euocariq; corruptum hu-
 morem, & habitum corporis mutari expedit.
 Antiqui timidius eo utebantur, Aesclepiades
 audacius. Neque terrere autem ea res, si tempe-
 stina est, debet: & ante tempus nocet. Quisquis
 febre liberatus est, simul atq; ea vno die non ac-
 cessit, eo qui proximus est, post tempus accessio-
 nis, tutò lauari potest. At si circuitum habere ea
 febris solita est, sic vt tertio, quarto'ue die reuer-
 tatur, quandocumq; non accessit, balneum tutum
 est. Manentibus verò adhuc febribus, si hæc sunt
 lenta, lienesq; iamdiu male habent, rectè medi-
 cina ista tentatur. Cum eo tamen, ne præcordia
 dura sint, ne'ue ea tumeant, ne'ue lingua aspera
 sit, ne'ue aut in medio corpore, aut in capite do-
 lor ullus sit, ne'ue tum febris increseat. At in his
 quidem febribus quæ certum circuitum habent,
 duo balnei tempora sunt, alterum ante horro-
 rem, alterum febre finita. In his verò qui lentis
 febriculis diu detinentur, cum aut ex toto reces-
 sit accessio, aut si id non solet certè lenita est,
 iamq; corpus tam integrum est, quàm maximè
 esse in eo genere valetudinis solet: imbecillus ho-
 mo iturus in balneum, vitare debet, ne antè fri-
 gus aliquod experiatur. Vbi in balneum ve-
 resistere nit, paulisper residere, expeririq;, num tempora
 astring

astringantur, & an sudor aliquis oriatur. Illud si incidit, hoc non secutum est, inutile eo die balneum est: perungendus est is leniter, & referendus est, vitandumq; omnimodo frigus, & abstinencia vtendum. At si temporibus integris, primum ibi, deinde alibi sudor incipit, foveendum os aqua calida, tum in solio desidendum est: atque ibi quoque videndum, num sub primo contactu aquæ calide summa cutis inhorrescat, quod vix tamen fieri potest, si priora rectè cesserunt. Certum id autem signum inutile balnei est. Antè verò, an postea, quàm in aquam calidam se demittat, aliquis perungi debeat, ex ratione valetudinis suæ cognoscat. Ferè tamen, nisi vbi nominatim, vt postea fiat, id præcipietur, moto sudore leuiter corpus perungendum, deinde in aquam calidam demittendum est. Atq; hic quoq; habenda virium ratio est. Neq; committendum, vt per æstum anima deficiat: sed maturius is auferendus, curiosèq; in vestimentis inuolendus est, vt neque ad eum frigus aspiret, & ibi quoque antequam aliquid assumat, insudet. Fomenta quoque calida sunt, milium, sal, harena, quodlibet eorum calefactum, & in linteum coniectum. Si minore vi opus est, etiam solum linteum. At si maiore, extincti titiones, inuolutiq; panniculis, & sic circumdati. Quinetiam calido oleo replentur vtriculi, & in vasa fictilia, ad similitudinem, quas lenticulas vocant aqua conijcitur, & sal sicco linteo excipitur, demitti-

De his extinctis titionibus habes infra li. 3. cap. 12. Lenticulæ.

turq; in aquam bene calidam, tum super id membrum, quod fouendum est, collocatur: iuxtaq; ignem ferramenta duo sunt capitulis paulo latioribus, alterumq; ex his demittitur in eum salem, & aqua super leniter aspergitur. Vbi frigere cœpit, ad ignem refertur, & idem in altero fit, deinde inuicem in vtroque inter quæ descendit salis & calidus succus, qui contractis aliquo morbo neruis opitulatur. His omnibus commune est digerere id, quod vel præcordia onerat, vel fauces strangulat, vel in aliquo membro nocet. Quando autem quoq; vtendum sit, in ipsis morborum generibus dicetur.

Qui cibi, potionisue, aut valentis, aut mediæ, aut imbecillæ materiæ sint. CAP. XVIII.

Cum de his dictum sit, que detrahendo iuant, ad ea veniendum est, quæ nos alunt, id est cibum & potionem. Hæc autem non omnium tantum morborum, sed etiam secundæ valetudinis communia præsidia sunt. Pertinetq; ad rem, omnium proprietates nosse: primum, vt sani sciant, quomodo his vtantur: deinde vt exequentibus nobis morborum curationem, liceat species rerum, quæ assidue necessaria erunt, subijcere. Neque necesse est subinde singulas illas nominare. Scire igitur oportet omnia legumina, quæq; ex frumentis panificia sunt, generis valentissimi esse. Id valentissimum voco, in quo plurimum alimenti est. Item omne animal quadrupes

drupes domi natum, omnem grandem feram, quales sunt caprea, ceruus, aper, onager: omnem grandem auem, quales sunt anser, & pauo, & grus. Omnes belluas marinas, ex quibus nō est, quaeq; his pares sunt. Item mel, & caseum. Quò minus mirum est, opus pistorium, valentissimum esse, quod ex frumento, adipe, melle, caseo constat. In media verò materia, numerari ex oleribus debere ea, quorum radices vel bulbos assumimus. Ex quadrupedibus, leporem. Aues omnes à minimis ad Phœnicopterum: item pisces omnes, qui salem non patiuntur, solidiue saliantur. Imbecillissimam verò materiam esse omne olus, & quicquid in cauliculo nascitur, qualis est cucurbita, & cucumis, & capparitis. Omnia poma, oleas, cochleas, itemq; conchylia. Sed quamuis haec ita discreta sunt, tamen etiam quae sub eadem specie sunt, magna discrimina recipiunt, aliaq; res alia vel valentior est vel infirmior. Siquidem plus alimenti est in carne, quàm in vlllo alio. Firmius est triticum, quàm milium, idipsum quàm ordeum, & ex tritico firmissima siligo, deinde simila, deinde cui nihil ademptum est (quod αὐτὸ ἀνψον Graeci vocant) infirmior est, ex polline infirmissimus cibarius panis. Ex leguminibus verò valentior faba, vel lenticula, quàm pisum. Ex oleribus valentior rapa, napiq; & omnes bulbi (in quibus cepam quoque & allium numero) quàm pastinaca, vel quae specialiter, ra-

Cibarius
panis.

Varro lib.
4. de Ling,
Latin. Ra-
dix, inquit,

peregrinū
vocabulū:
sic enim an-
tiqui Græ-
ci, quū nūc
Raphanū.

* fragilia

dicula appellatur. Item firmior brassica, & be-
ta, & porrum, quàm lactuca, vel cucurbita, vel
asparagus. At ex fructibus surculorum valen-
tiores vna, ficus, nuces, palmule, quàm que po-
ma proprie nominantur. Atque ex his ipsis fir-
miora quæ succosa, quàm quæ frigida sunt.
Itemq; ex his avibus, quæ in media specie sunt,
valentior ea, quæ pedibus, quàm quæ volatu
magis nititur: & ex his quæ volatu fidunt, fir-
miores sunt, quæ grandiores aves, quàm quæ
minutæ sunt, vt ficedula & turdus. Atque eæ
quoq; quæ in aqua degunt, leuiorem cibum præ-
stant, quàm quæ natandi scientiam non habent.
Inter domesticas verò quadrupedes, leuissima
suilla est, grauissima bubula. Itemq; ex feris
quo maius quodque animal, eo robustior ex eo
cibus est. Pisciumq; eorum, qui ex media mate-
ria sunt, quibus maxime vtimur: tamen gra-
uissimi sunt, ex quibus salsamenta quoque fieri
possunt, qualis Lacertus est, deinde qui quam-
uis teneriores, tamen duri sunt, vt aurata, cor-
uus, scarus, oculata: tum plati, post quos etiam
leuiores, lupi, nulliq;, & post hos omnes saxa-
tiles. Neque verò in generibus rerum tantum-
modo discrimen est, sed etiam in ipsis, quod &
etate fit, & membro, & solo, & cælo, & ha-
bitu. Nam quadrupes animal omne si lactans
est, minus alimenti præstat. Item quo tenerior
pullus cohortalis est. In piscibus quoque media
etas, quæ nondum summam magnitudinem im-
pleuit.

pleuit. Deinde ex eodem sue vngula, rostrum, aures, cerebellum. Ex agno, hædo'ue, cum petiolis totum caput aliquato, quam cætera membra, leuiora sunt, adeo vt in media materia poni possint. Ex auibus, colla alic'ue recte infirmis annumerantur. Quod ad solum verò pertinet, frumentum quoque valentius est collinum, quam campestre. Leuior piscis inter saxa editus, quam in harena: leuior in harena, quam in limo. Quò fit, vt ex stagno, vel lacu, vel flumine eadem genera grauiora sint. Leuiorq; qui in alto, quam qui in vado vixit. Omne etiam serum animal domestico lenius: & quodcunque humido cælo, quam quod sicco natum est. Deinde eadem omnia pingua, quam macra, recentia quam salsa, noua quam vetusta, plus alimenti habent. Tum res eadem magis alit iurulenta, quam assa: magis assa, quam frixa. Ouum durum valentissima materię est, molle vel sorbibile, imbecillissima. Cumq; panificia omnia firmissima sint, elota tamen quedam genera frumenti, vt alica, opusca, ptisana, vel ex hisdem facta sorbitio, vel pulticula, & aqua quoque madens panis imbecillissimis annumerari potest. Ex potionibus verò, quæcunque ex frumento facta est, itemq; lac, mulsum, defrutum, passum, vinum aut dulce, aut vehemens, aut mustum, aut magne vetustatis, valentissimi generis est. At acetum, & id vinum, quod paucorum annorum, vel austerrum, vel lene est, in media materia est. Ideoq;

infirmis nunquam generis alterius dari debet. Aqua omnium imbecillissima est: firmiterque ex frumento potio est, quod firmiter fuit ipsum frumentum: firmiter ex eo vino, quod bono solo, quam quod tenui, quodque temperato caelo, quam quod aut nimis humido, aut nimis sicco, nimiumque aut frigido, aut calido natum est. Insulsum quod plus mellis habet, defrutum quo magis incoctum est, passum quo ex sicciore uva est, eo valentius est. Aqua leuissima pluuialis est, deinde fontana, tum ex flumine, tum ex puteo, post haec ex niue, aut glacie, grauior his ex lacu, grauiissima ex palude. Facilis etiam & necessaria cognitio est naturam eius requiruntibus. Nam leuis pondere apparet, & ex his que pondere pares sunt, eo melior quaeque est, quo celerius & calefit, & frigescit, quoque celerius ex ea legumina percoquuntur. Ferè verò sequitur, ut quod valentior quaeque materia est, eo minus facile concoquatur, sed si concocta est, plus alat. Itaque utendum est materiae genere pro viribus, modusque omnibus pro genere sumendus. Ergo imbecillis hominibus rebus infirmis opus est. Mediocriter firmos media materia optime sustinet: & robustis apta validissima est. Plus deinde aliquis assumere ex leuioribus potest, magis in his, que valentissima sunt, temperare sibi debet.

Quae natura ac proprietates cuiusque rei sit, qua
vescimus.

C A P. XIX.

Neque

NEquae haec sola discrimina sunt, sed etiam aliae res boni succi, aliae mali sunt, quas οὐχυλὰς, vel κακοχυλὰς Graeci vocant. Aliae lenes, aliae acres, aliae crassiores pituitam in nobis faciunt, aliae tenuiorem, aliae idoneae sunt stomacho, aliae alienae sunt. Itemque aliae inflant, aliae ab hoc absunt, aliae calefaciunt, aliae refrigerant, aliae facile in stomacho acescunt, aliae non facile intus corrumpuntur, aliae mouent aluum, aliae supprimunt, aliae citant urinam, aliae tardant. Quaedam somnum mouent, quaedam sensus excitant. Quae omnia ideo noscenda sunt, quoniam aliud aliter, vel corpori, vel valetudini conuenit.

Quae res boni succi sint.

C A P. XX.

Boni succi sunt, triticum, siligo, alica, oryza, amyllum. Item et lenes sunt et stomacho aptae et calefaciunt, tragum, ptisana, lac, caseus mollis, omnis venatio, omnes aues, quae ex media materia sunt. Ex maioribus quoque haec, quas supra nominauimus. Medij inter teneros duosque pisces, ut mullus et lupus, verna, lactuca, vrtica, malua, cucumis, cucurbita, ouum forbile, portulaca, cochleae, palmule. Ex pomis quodcumque neque acerbum neque acidum est. Vnum dulce vel lenes, passum, defrutum, olea quae ex his duobus in alterutro seruatae sunt, vuluae, rostra, trunculi. In summa omnis pinguis caro, *ventriculi.

g s Que

Quæ res mali succi sint. CAP. XXI.

MAli verò succi sunt milium, panicum, ordeum, legumina, caro domestica permacra, omnisq; caro salsa, omne salsamentum, garum, vetus caseus, cicer, radícula, rapa, napi, bulbi, brassica, magisq; etiam cyma eius, asparagus, beta, cucumis, porrum, eruca, nasturtium, thymum, nepeta, satureia, hyssopium, ruta, anethum, sceniculum, cuminum, anisum, lappathum, sumpi, & allium, cepa, lienes, renes, intestina, pomum quodcumq; acidum vel acerbum est, acetum, omnia acris, acida, acerbata, oleum, pisces quoq; saxatiles, omnesq; qui ex tenerrimo genere sunt, aut hi qui rursus nimium duri, viridissiq; sunt, vt fere quos stagna, lacus, limosi ue riui ferunt, qui ue in nimiam magnitudinem excesserunt.

Quæ res lenes, quæ ue acres sint.

CAP. XXII.

Lenes autem sunt, sorbitiones, pulticula, laganium, anulum, pitisana, pinguis caro, & quæcumq; glutinosa est. Quod ferè quidem in omni, quæ domestica sit, præcipue tamen in vngulis, trunculisq; suum, in petiolis, capitulisq; hædorum, & vitulorum, & agnorum, omnibusq; cerebellis. Item si qui proprie bulbi nominantur, lac, defrutum, passum, nuclei pinei. Acris sunt omnia nimis austera, omnia acida, omnia salsa, & mel quidem, quo melius est, eo magis. Item allium, cepa, eruca, ruta, nasturtium, cucumis

Petiolis, id est, paruis pedibus: à Catone petecini, in de re rustic. appellati.

mis, beta, brassica, asparagus, sinapi, radícula, intubus, ocymum, lactuca, maximaq; olerum pars.

Quæ res crassiores, quæue tenuiorem pituitam faciant. CAP. XXIII.

Crassiores autem pituitam faciunt, quæ sorbilia, alica, oryza, amyllum, ptisana, lac, bulbi, omniaq; fere glutinosa. Extenuant eandem omnia salsa, atq; acria, & acida.

Quæ res stomacho idoneæ sint.

CAP. XXIII.

Stomacho autem aptissima sunt, quæcunque austera sunt, etiam quæ acida sunt, quæq; contacta sale modico sunt. Itē panis sine fermento, & elota alica, vel oryza, vel ptisana, omnis avis, omnis venatio atq; utraq; vel assa, vel elixa. Ex domesticis animalibus bubula. Si quid ex cæteris sumitur, macrū potius, quam pingue. Ex sue vngula, rostra, aures, * vuluæq; steriles. * vuluæ, Ex oleribus intubus, lactuca, pastinaca, cucurbita elixa, sifer. Ex pomis cerasum, morū, sorbum, pirum fragile, quale crustuminum, vel neuianum est. Item pira, quæ reponuntur tarentina atq; signina. Malum orbiculatum, aut scandianon, vel amerinum, vel cotoneum, vel punicum. Vuæ ex olla, molle ouum, palmule, nuclei, pinei, oleæ albæ ex dura muria, eadem aceto intincta, vel nigra, quæ in arbore bene permaturuerunt, vel quæ in passo, de fruto'ue seruatae sunt. Vinū austerū, licet iam asperū sit, item resinatū.

Duri

Duri ex media materia pisces, ostrea, peclines, murices, purpurae, cochleae: cibi, potionesq; vel frigida vel feruentes, absinthium.

Quae res alienae stomacho sint. CAP. XXV.

Aliena vero stomacho sunt omnia tepida, omnia salsa, omnia iurulenta, praedulcia, omnia pinguia, sorbitio, panis fermentatus, iteq; vel ex milio, vel ex hordeo, oleum, radices oleum, & quodcumq; olus ex oleo garo'ue estur, mel, mulsum, defrutu, passum, lac, omnis caseus, vna recens, ficus & viridis & arida, legumina omnia, quaeq; inflare consueuerunt: item thymum, nepeta, satureia, byssopum, nasturtium, lappathum, lapsana, iuglandes. Ex his autem intelligi potest, non quicquid boni succi est, protinus stomacho conuenire: neq; quicquid stomacho conuenit, protinus boni succi esse.

Quae inflent, aut inflammationem leuent.

CAP. XXVI.

Inflant autem omnia fere legumina, omnia pinguia, omnia dulcia, omnia iurulenta, mustum, atque etiam id vinum, cui nihil adhuc etatis accessit. Ex oleribus allium, cepa, brassica, omnesq; radices, excepto sisere & pastinaca, bulbi, ficus etiam arida, sed magis virides, vnae recentes, nuces omnes, exceptis nucleis pineis, lac, omnisq; caseus, quicquid deinde subcrudum aliquis assumpsit. Minima inflatio fit ex venatione, aucupio, piscibus, pomis, oleis, conchylijs, ouis vel mollibus, vel sorbilibus, vi-

no

no vetere. Fœniculum verò & anethum infla-
tiones etiam leuant.

Quæ res aut calefaciant, aut refrigerent.

CAP. XXVII.

AT calefaciunt piper, sal, caro omnis iuruler-
ta, alliu, cepa, ficus arida, salsamentu, vi-
num, & quo meracius est, eo magis. Refrigerant
olera, quorum crudi caules assumuntur, vt intu-
bus, & lactuca. Item coriandrum, cucumis, eli-
xa cucurbita, beta, mora, cerasa, mala austerà,
pira fragilia, caro elixa, præcipueq; acetum, siue
cibus ex eo, siue potio assumitur.

Quæ res intus facile vitentur, vel minime
corrumpantur.

CAP. XXVIII.

FAcile autem intus corripuntur, panis fer-
mentatus, & quisquis alius quam ex tri-
tico est, lac, mel, ideoq; * lactaria atq; omne pisto- * lactaria
riũ opus, teneri pisces, ostrea, olera, caseus, et re-
cens, & vetus, crassa vel tenera caro, vinu dul-
ce, mulsum, defrutum, passum, quicquid deinde
vel iuruletum est, vel nimis dulce, vel nimis te-
nue. At minime intus vitiantur, panis sine fer-
mento, aues, & eæ potius duriores, aurati pi-
sces: neque solum aurata pura, aut scarus, sed
etiam lolliigo, locusta, polypus. Item bubula, o-
mnisq; dura caro, eademq; aptior est, si macra, si
salsa est, omniaq; salsamenta, cochleæ, murices,
purpure, vinum austerum, vel resinatum.

Quæ res aluum moueant. CAP. XXIX.

AT aluum mouent, panis fermentatus, ma-
gisq; si cibarius vel hordeaceus est, brassi-
ca,

ca, si subcruda est, lactuca, anethum, nasturtiū,
 ocymum, vrtica, portulaca, radícula, capparís,
 allium, cepa, malua, lapathum, beta, asparagus,
 cucurbita, cerasia, mora, vna, omnia mitia, ficus
 etiam arida, sed magis viridis, vne recētes, pin-
 gues, minuta aues, cochleae, garum, salsamenta,
 ostrea, pelorides, echini, musculi, & omnes fere
 conchulae, maximeq; ius earum, saxatiles, &
 omnes teneri pisces, sepiarium atramentū, si qua
 caro assumitur pinguis eadem, vel iurulenta,
 * Lactātia vel elixa, aues, quae natant, mel crudum, lac, * la-
 ctaria omnia, mulsum, vinum dulce, vel salsum,
 aqua tenera, omnia tepida, dulcia, pinguia, eli-
 xa, iurulenta, salsa, diluta.

Panis.

Quae res aluum astringant. C A P. XXX.
 Contra astringunt, panis ex siligine, vel ex
 simila, magis si sine fermēto est, magis etiā
 si vstus est, intenditurq; vis eius etiam si bis
 coquitur. Pulticula vel ex alica, vel ex panico,
 vel ex milio, itemq; ex iisdem sorbitio, & ma-
 gis si haec antè fricta sunt. Lenticula, cui vel be-
 ta, vel intubus, vel ambubeia vel plantago ad-
 iecta est, magisq; etiam, si illa antè fricta est,
 per se etiā intubus, vel ex plantagine vel am-
 bubeia fricta, minuta olera, brassica bis deco-
 cta, dura oua, magisq; si assa sunt, minuta aues,
 merula, palumbus, magisq; si in posca decoctus
 est, graues omnes aues, quae magis currūt, quā
 volant, lepus, caprea, iecur ex his quae seuum ha-
 bent, maximeq; bubulum, ac seuum ipsum, ea-
 seum,

seus, qui vehementior vetustate fit, vel ea mutatione quam in caseo transmarino videmus, aut si recens est ex melle, mulso'ue decoctus. Item mel coctum, pira immatura, sorba, magisq; ea, quæ torminalia vocantur, mala cydonia, & punica, olea vel albæ vel permatura, myrta, palmula, purpura, murices, vinum resinatum vel asperum, item meracum, acetum, mulsum quod inferbuit, item defrutum, passum, aqua vel tepida, vel præfrigida, dura, id est ea quæ tarde putrescit, ideoq; pluuisa potissimum, omnia dura, macra, austera, aspera, tosta, & in eadem carne assa potius quam elixa.

Quæ res urinam movent. CAP. XXXI.

VRinam autem movent, quæcumq; in horto nascentia boni odoris sunt, vt apium, ruta, anethum, ocymum, menta, hyssopum, anesum, coriandrum, nasturtium, eruca, fœniculum. Præter hæc asparagus, capparis, nepeta, thymum, satureia, lapsana, pastinaca, magisq; agrestis, radice, sifer, cepa. Ex venatione maxime lepus, vinum tenue, piper & rotundum & longum, sinapi, absinthium, nuclei pinei.

Quæ res somnum moueant, aut sensus excitent. CAP. XXXII.

Somno verò aptum est papauer, lactuca, maximeq; æstiuæ, cuius cauliculus iam lacte repletus est, morum, porrum. Sensus excitant nepeta, thymum, satureia, hyssopum, præcipueq; pulegium, ruta & cepa.

Que

Quæ res corpus aut erodant, aut reprimant,
aut refrigerent, aut calefaciant, aut du-
rent, aut emolliant. CAP. XXXIII.

EVocare verò materiam multa admodum
possunt. Sed ea quæ ex peregrinis medica-
mentis maxime constant, alijsq; magis quàm
quibus ratione victus succurritur, opitulantur,
in presentia differã. Ponam ea verò, quæ prom-
pta, & his morbis (de quibus protinus dictu-
rus sum) apta corpus erodunt, & sic ex eo, quod
mali est, extrahunt. Habent autem hanc facul-
tatem semina eruce, nasturtij, radice, præci-
pue tamen omnium sinapi. Salis quoque & fici
eadem vis est. Leniter verò simul & reprimunt

*vel ace- & molliunt lana succida * ex aceto vel vino,
to vel vi- cui oleum adiectum est, contrite palmula, fursu
no, quo res in salsa aqua, vel aceto decocti. At simul re-
olei adi. primunt, & refrigerant, herba muralis, parthe-
nium, vel perdicium appellant, serpyllum, pule-
gium, ocymum, herba sanguinalis, quam Græci
Herba fan- πολύγυρον vocant, portulaca, papaveris folia, ca-
guinalis. preoliq; vitium, coriandri folia, hyoscyamis, mu-
scus, sifer, apium, solanum, quàm τρυχρον Græci
vocant, brassicæ folia, intubus, plantago, sænicu-
li semen, contrita pira vel mala, præcipueq; cy-
donia, lenticula, aqua frigida, maximeq; plu-
uialis, vinum, acetum, & ex horum aliquo ma-
gis, madens vel panis, vel farina, vel spongia,
vel cinis, vel lana succida, vel etiam linteolum,
creta cimolia, gypsum, melinum, myrteum, rosa,
acerb

acerbum oleum, verbenarium contusa cum teneris caulibus folia, cuius generis sunt olea, cupressus, myrtus, lentiscus, tamaris, ligustrum, rosa, rubus, laurus, hederæ, punicum malum. Sine frigore autem reprimunt cocta mala cydonia, malicorium, aqua calida, in qua verbenæ coctæ sunt, quas supra proposui, pulvis vel ex fece vini, vel ex myrti folijs, amaræ nuges. Calefacit verò ex qualibet farina cataplasma, siue ex tritici, siue ex farris, siue hordei, siue erui, vel lolij, vel milij, vel panici, vel lenticulæ vel fabæ, vel lupini, vel lini, vel fœni græci, ubi ea deferebuit, calidâq; imposita est. Valentior tamen ad id omnis farina est ex mulso, quàm ex aqua cocta. Præterea cyprinum, irinum, medulla, adeps ex felle iuncta oleo, magisq; si vetus est, sal, nitrû, git, piper, quinquefolium, fereq; que vehementer & reprimunt, & refrigerant. Durant que calefaciunt & digerunt, & emolliunt. Præcipueq; ad emolliendû potest cataplasma ex lini vel fœni græci semine. His autem omnibus & simplicibus & permixtis variè medici vtuntur, ut magis quid quisq; persuasit sibi appareat, quàm quid euidenter cõperit.

LIBER III.

De morborum generibus.

CAP. I.

PROVISIS omnibus, que pertinent ad vniuersa genera morborum, ad singulorum curationes veniam. Hos autem in duas species. Græci diuiserunt, aliosq; ex his acutos, alios longos esse dixerunt. Ideoq; quoniam non semper eodem modo respondebant, eosdem alij inter acutos, alij inter longos retulerunt. Ex quo plura eorum genera esse manifestum est. Quidam enim breues utique sunt, qui cito vel tollunt hominem, vel ipsi cito finiuntur. Quidam longi, sub quibus neque sanitas in propinquo, neque exitium est. Tertiumq; genus eorum est, qui modo acuti, modo longi sunt. Idq; non in febribus tantummodo, in quibus frequentissimum est, sed in alijs quoque fit. Atque etiam præter hos, quartum est, quod neq; acutum dici potest, quia non perimit: neque utique longum, quia si occurritur, facile sanatur. Ego cum de singulis dicam, cuius quisque generis sit, indicabo. Diuidam autem omnes in eos, qui in totis corporibus consistere videntur, & eos qui oriuntur in partibus. Incipiã à prioribus, pauca de omnibus præfatus. In nullo quidem morbo minus fortuna sibi vindicare, quam
 fortuna ars potest, utpote cum repugnante natura, nihil medicina proficiat. Magis tamẽ ignoscendum medico est parum proficienti in acutis mor-
 bis,

bis, quàm in longis. Hic enim breue spatium est, intra quod si quod auxilium non profuit, aeger extinguitur. Ibi & deliberationi & mutationi remediorum tempus patet, adeo ut raro, si inter initia medicus accessit, obsequens aeger sine illius vitio pereat. Longus tamen morbus cum penitus insedit, quod ad difficultatem pertinet, acuto par est. Et acutus quidem, quò vetustior est, longus autem quò recentior, eò facilius curatur. Alterum illud ignorari non oportet, quòd non omnibus agris eadem auxilia conueniunt. Ex quo ineidit, ut alia atque alia summi auctores, quasi sola vendicauerint, prout cuique cesserant. Oportet itaque vbi aliquid non respondit, non tanti putare autorem, quanti agrum, & experiri aliud atque aliud. Sic tamen, ut in acutis morbis citò mutetur, quod nihil prodest: in longis, quos tempus ut facit, sic etiam soluit, non statim condemnetur, si quid non statim profuit. Minus verò remoueat, si quid paulum saltem iuuat, quia profectus tempore expletur.

Quomodo morbi cognoscantur, & an incrementum, an consistant, an minuantur: & qua ratione ab initio, qui languere incipit, curari debeat.

CAP. II

Protinus autem inter initia scire facile est, quis acutus morbus; quis longus sit: non in his solis in quibus semper ita se habet, sed in his quoque in quibus variat. Nam vbi sine intermissionibus accessiones & dolores graues

vrget, acutus morbus est. Vbi lenti dolores, len-
 tæ ue febres sunt, & spatia inter accessiones por-
 riguntur, acceduntq; ea signa, quæ in priore vo-
 lumine exposita sunt, longum hunc futurum esse
 manifestum est. Videndum etiam est, morbus
 an increseat, an consistat, an minuat, quia
 quædam remedia incrementibus morbis, plura
 inclinantibus conueniunt. Eaq; quæ decrescen-
 tibus apta sunt, vbi acutus increscens vrget, in
 remissionibus potius experienda sunt. Increscit
 autem morbus, dum grauiores dolores accessio-
 nesq; veniunt, hæq; & antè quàm proxima re-
 uertuntur, & postea desinunt. Atque in longis
 quoq; morbis etiam tales notas non habentibus,
 scire licet increscere, si somnus incertus est, si
 deterior concoctio, si sædiore deiectiones, si
 tardior sensus, si pigrior mens, si percurrit cor-
 pus frigus aut calor, si idem magis pallet. Ea ve-
 rò quàm contraria his sunt, decedentis eius no-
 tæ sunt. Præter hæc in acutis morbis serius ager
 alendus est, nec nisi iam inclinatis, vt primò
 dempta materia impetum frangat. In longis ma-
 * aduentu turius, vt sustinere spatium * affecturi mali
 ri possit. Ac si quando is non in toto corpore, sed
 in parte est, magis tamen ad rem pertinet vni
 totius corporis molliri, quàm propria partes
 agræ sanentur. Nilulium etiam interest, ab ini-
 tio quis recte curatus sit, an perperam, quia cu-
 ratio minus his prodest, in quibus assidue fru-
 stra fuit. Si quis temere habitus, adhuc integris
 virib

viribus viuit, admota curatione momento restituitur. Sed cum ab his cœperim, quæ notas quasdam futuræ aduersæ valetudinis exhibent, curationum quoque principium ab animaduersione eiusdem temporis faciam. Igitur si quid ex his quæ proposita sunt, incidit, omnium optima sunt, quies, & abstinentia. Si quid bibendum, aqua. Idq; interdum vno die fieri satis est. Interdum, si terrentia manent, biduo. proximeq; abstinentiam sumendus est cibus exiguus, bibenda aqua, postera die etiam vinum, deinde inuicem alternis diebus, modo aqua, modo vinum, donec omnis causæ metus finiatur. Per hæc enim sæpe instans grauis morbus discutitur. Plurimiq; falluntur, dum se primo die protinus sublato languorem, aut exercitatione, aut balneo, aut coacta deiectione, aut vomitu, aut sudationibus, aut vino sperant. Non quo non interdum id incidat, aut non decipiat, sed quò sæpius fallat, solaq; abstinentia sine vllò periculo medeatur. Cum præsertim etiam pro modo terroris moderari liceat, & si leniora indicia fuerint, satis sit à vino tantum abstinere: quod subtractum, plus quàm si cibo aliquid dematur, adiuuat: si paulò grauiora, facile sit, non aquam tantum bibere, sed etiam cibo carnem subtrahere. Interdum panis quoq; minus quàm pro consuetudine assumere, humidoq; cibo esse contentum, & olere potissimum. Satisq; sit tum ex toto à cibo, à vino, ab omni motu corporis abstinere, cum rebe-

mentes nota terruerunt. Neque dubium est quin vix quisquam, qui non dissimulauit, sed per hæc mature morbo occurrit, ægrotet.

De Februm generibus.

CAP. III.

ATque hæc quidem sanis facienda sunt, tantum causam metuentibus. sequitur verò curatio febriū, quod & in toto corpore, & vulgare maxime morbi genus est. Ex his vna quotidiana, altera tertiana, altera quartana est. Interdum etiam longiore circuitu quædã redeunt, sed id raro euenit. In prioribus & morbi sunt, & medicina. At quartane quidem simpliciores sunt. Incipiunt fere ab horrore, demã calor erumpit, finitaq; febre biduum integrum est, ita quarto die reuertitur. Tertianarum verò duo genera sunt. Alterum eodem modo quo quartana & incipiens & desinens, illo tantum interposito discrimine, quod vnum diem præstat integrum, tertio redit. Alterũ longe perniciosius, quod tertio quidem die reuertitur, ex octo autẽ & quadraginta horis, fere sex & triginta per accessionem occupat, interdum etiam vel minus vel plus, neq; ex toto in remissione desistit, sed tantũ leuius est. Id genus pleriq; medici hermitrit. eò appellat. Quotidianæ verò variæ sunt, & multiplices. Aliæ enim protinus à calore incipiunt, aliæ à frigore, aliæ ab horrore. Frigus vero, vbi extremæ partes membrorum inalgescunt: horror

horrorē, ubi totum corpus intremitt. Rursus alie sic desinunt, vt ex toto sequatur integritas: alie sic, vt aliquantum quidem minuat ex febre, nihilominus tamen quaedā reliquie remaneant, donec altera accessio accedat, ac sepe alie vix quicquam, aut nihil remittant, sed ita vt continuent. Deinde alie feruorem ingentem habent, alie tolerabilem, alie quotidie pares sunt, alie impares, atq; inuicem altero die leniores, altero vehemētiores, alie tēpore eodem postridie reuertuntur, alie vel serius vel celerius, alie diem noctemq; accessionē et decessionē implent, alie minus, alie plus, alie cum decedūt sudorē mouent, alie non mouent: atq; aliās per sudorem ad integritatem venitur, aliās corpus tantum imbecillius redditur. Accessiones etiam, modò singule singulis diebus fiunt, modò binæ, plures re concurrunt. Ex quo sepe euenit, vt quotidie plures accessiones, remissionesq; sint. Sic tamen vt vnaqueq; alicui priori respondeat. Interdum verò accessiones quoq; confunduntur, sic vt notari neq; tempora earum, neque spatia possint. Neq; verum est, quod dicitur à quibusdam, nullam febrem inordinatam esse, nisi aut ex vomica, aut ex inflammatione, aut ex vlcere. Facilius enim semper curatio foret, si hoc verum esset. Sed quod euidentes cause faciunt, facere etiam abditæ possunt. Neq; de re, sed de verbo controuersiam mouent. Qui cum aliter aliterq; in eodē morbo febres accedant, non easdē inordinate re-

dire, sed alias, aliasq; subinde oriri dicunt. Quod tamen ad curandi rationem nihil pertineret, etiam si verè diceretur. Tempora quoq; remissionum modò liberalia, modò vix vlla sunt.

De curationū diuersis generibus. CAP. IIIII.

ET februum quidam ratio maxime talis est. Curationū verò diuersa genera sunt, prout autores aliqui habēt. Asclepiades officium esse medici dicit, vt tutò, vt celeriter, vt incūdè curet. Id notum est, sed ferè periculosa esse nimium, & festinatio & voluptas solet. Qua verò moderatione vtendū sit, vt quantum fieri potest omnia ista cōtingant, prima semper habita salute in ipsis partibus curationū considerandū erit. Et ante omnia queritur, primis diebus ager qua ratione continendus sit. Antiqui medicamentis quibusdam datis concoctionem moliebantur, eò quòd cruditatē maxime horrebant: deinde eam materiam, quæ ledere videbatur, ducēdo sapius aluum subtrahebant. Asclepiades medicamenta sustulit, aluum non toties, sed ferè tamen in omni morbo subduxit. Febre verò ipsa præcipuè se ad eius remedium vti professus est. Conuellendas enim vires egri putauit, luce, vigilia, siti ingenti: sic, vt ne os quidem primis diebus elui sineret. Quo magis falluntur, qui per omnia in-

* Et is e-
nim

cundam eius disciplinam esse contendunt. * His enim vltioribus quidem diebus cubātis etiam luxuria subscripsit: primis verò tortoris vicem exhibuit. Ergo autem medicamentorum dari po-

potiones,

potiones, & alius duci non nisi raro debere, con-
 cedo. Et id non ideo tamen agendum, ut aegri vi-
 res conuellantur, existimo: quoniam ex imbecil-
 litate summum periculum est. Isinui ergo tan-
 tam materiam superatam oportet, quae naturali-
 ter digeritur, ubi nihil noui accedit. Itaq; absi-
 tinendus à cibo primis diebus est, in luce haben-
 dus ager, nisi infirmus interdium est, quoniam
 corpus ista quoq; digerit, isq; cubare quam ma-
 ximo conclauis debet. Quod ad sitim verò so-
 mniumq; pertinet, moderandum est, ut interdium
 vigilet: noctu, si potest, conquiescat: ac neq; po-
 tet, neq; nimium siti crucietur. Os etiam eius e-
 lui potest, ubi & siccum est, et ipsi saetet, quam-
 uis id tempus aptum potioni non est. Commodèq;
 Erasistratus dixit, saepe inferiore parte humo-
 rem non requirente, os & fauces requirere, neq;
 ad rem male haberi aegrum pertinere. Ac primò
 quidem sic tenendus est. Optimum verò medi-
camentum est, opportunè cibus datus, qui quan-
do primùm dari debeat, queritur. Plerique ex
 antiquis tarde dabant, saepe quinto die, saepe sex-
 to, & id fortasse vel in Asia, vel in Aegypto
 caeli ratio patitur. Asclepiades ubi aegrum tri-
 duo per omnia fatigarat, quarto die cibo desti-
 nabat. At Themison nuper, non quando cœpisset
 febris, sed quando desisset, aut certè lenata
 esset, considerabat, & ab illo tempore expectato
 die tertio, si non accesserat febris, statim: si acces-
 serat, ubi ea vel desierat, vel si assidue inire-
 bat,

gal. 3. a
 is. plat.
 thim,

* detra-
 hatur

bat, si certè se inclinauerat, cibum dabat. Nihil autem horum vtiq; perpetuum est. Nam potest primo die primus cibus dandus esse, potest secundo, potest tertio, potest non nisi quarto, aut quinto, potest post vnā accessionem, potest post duas, potest post plures. Refert enim qualis morbus sit, quale corpus, quale cælum, quæ ætas, quod tempus anni. Minimeq; in rebus multum inter se differentibus, quod intermittendum non est, perpetuum esse præceptum temporis potest. In morbo qui plus virium aufert, celerius cibus dandus est, itemq; eo cælo, quo magis digerit. Ob quam causam in Aþrica, nullo die æger abstinere recte videtur. Melaturius etiam puero, quàm inueni, æstate, quàm hyeme dari debet. Vnum illud & semper & vbiq; seruandum est, vt ægri vires subinde aspidens medicus inspicat, & quamdiu supererunt, abstinentia pugnet: si imbecillitatem vereri cœperit, cibo subueniat. Id enim eius officium est, vt agrum neq; superuacua materia oneret, neq; imbecillitatem

* fami * fame perdat. Idq; apud Erasistratum quoq; inuenio, qui quatenus parum docuit, quædo venter, quando corpus ipsum exinaniretur, dicendo tamen hac esse visenda, et tum cibum dandum, tum corpori deberetur: satis ostendit, dum vires superessent, dari non oportere: ne deficerent, consulendum esse. Ex his autem intelligi potest ab vno medico multos non posse curari, enimq; (si artifex est) idoneum esse, qui non multum ab ægro

* fami
prodat

gro recedit. Sed qui quæstui seruiunt, quoniam
 is maior ex populo est, libenter amplectuntur ea
 præcepta, quæ sedulitatem non exigunt, ut in
 hac ipsa re. Facile est enim dies, vel accessiones
 numerare his quoq; qui agrum raro vident, ille
 assideat necesse est, qui quod solum opus est, vi-
 surus est, quando nimis imbecillus futurus sit,
 nisi cibum acceperit. In pluribus tamen ad ini-
 tium cibi dies quartus aptissimus esse consuevit.
 Est autem alia etiam de diebus ipsis dubitatio, Dies impar
res.
 quoniam antiqui potissimum impares sequeban-
 tur, eosq; tanquam tunc de agris iudicaretur,
 ugiors nominabant. Hi erant dies tertius,
 quintus, septimus, nonus, undecimus, quartus-
 decimus, unus & vigesimus, ita ut summa po-
 tentia septimo, deinde quartodecimo, deinde vni
 & vigesimo daretur. Igitur sic egros nutrie-
 bant, ut dierum imparium accessiones expecta-
 rent, deinde postea cibum quasi leuioribus ac-
 cessionibus instantibus darent, adeo ut Hippo-
 crates, si alio die febris desisset, recidiuam timere
 sit solitus. Id Asclepiades iure ut vanum repu-
 diauit, neq; in vlllo die, quia par, impar'ue esset,
 his vel maius, vel minus periculum esse dixit.
 Interdum enim peiores dies pares fiunt, & op-
 portunius post earum accessiones cibus datur.
 Nonnunquam etiam in ipso morbo, dierum ratio
 mutatur, sitq; grauior, qui remissior esse consue-
 uerat, atq; ipse quartusdecimus par est, in quo
 esse magnam vim antiqui futebantur. Qui cum
oetannm

octauum primi naturam habere contenderent,
 vt ab eo secundus septenarius numerus inciperet,
 ipsi sibi repugnabant, non octauum, neq; decimum,
 neq; duodecimum diem sumendum quasi potentio-
 rem. Plus enim tribuebant nono & vndecimo.
 Quod cum fecissent sine vlla probabili ratione,
 ab vndecimo non ad tertiumdecimum, sed ad
 quartumdecimum transibant. Est etiam apud
 Hippocratem, ei quem septimus dies liberaturus
 sit, quartum esse grauissimum. Ita illo quoq;
 autore in die pari & grauior febris esse potest,
 & certa futuri nota. Atq; idem alio loco
 quartum quemq; diem, vt in vtrumq; efficacis-
 simum apprehendit, id est, quartum, septimum,
 vndecimum, quartumdecimum, decimumseptimum,
 in quo & ab impari ad paris rationem transit:
 & ne hoc quidem propositum conseruauit,
 cum a septimo die vndecimus, non quartus,
 sed quintus sit: adeo apparet quacunq; ratione
 ad numerum respeximus, nihil rationis sub illo
 quidem autore reperiri. Verum in his quidem
 antiquos tunc celebres admodum Pythagorici numeri
 sefellerunt, cum hic quoq; medicus non numerare
 dies debeat, sed ipsas accessiones intueri,
 & ex his coniectare, quando dandus cibus sit.
 Illud autem magis ad rem pertinet, scire, tum
 ne oporteat dari, cum iam bene vene conquieuerunt,
 aut etiam num manentibus reliquijs febris.
 Antiqui enim quam integerrimis corporibus
 alimentum offerebant. Asclepiades incli-
 nata

Sed si octauus
 primi naturam
 habet: vndecimus
 quartus, non
 quintus erit.

nata quidem febre, sed adhuc tamen inherente. In quo^{*} vanam rationē secutus est, non quò non^{*} vnam sit interdum maturius cibus dandus, si mature timetur altera accessio: sed quò scilicet quàm satissimo dari debeat. Nilius enim corrumpitur quod integro corpori insertur. Neq; tamen^{*} ve-^{*} non varam est, quod Themisoni videbatur, si duabus num est horis integer futurus esset eger, satius esse tunc dare, vt ab integro corpore potissimum diducetur. Nam si diduci tam celeriter possēt, id esset optimum. Sed cū hoc breue tempus nō praestet, satius esse principia cibi à decedente febre quàm reliquias ab incipiēte excipi, ita, si longius tempus secundum est, quàm integerrimo dandus est: si breue, etiam antequā ex toto integer fiat. Quo loco verò integritas est, eodem est remissio, ^{*}que maxime in febre continua potest esse. At ^{*}siqua hic quoq; queritur, vtrum tot horae expectandae sint, quot febrem habuerunt, an satis sit, primam partem earum praeteriri, vt aegris iucundius insidat, quibus interdum non vacat. Tutissimum est autem ante totius accessionis tempus praeterire, quamuis vbi longa febris fuit, potest indulgeri egro maturius, dum tamen antè minime pars dimidia praetereatur. Idq; non in ea sola febre, de qua proxime dictum est, sed in omnibus ita seruandum est.

De febrium speciebus, & singularum curatio-
nibus: & primò, quando cibus febricitan-
tibus dandus sit.

C. A. P. V.

Hæc

Hæc magis per omnia genera febrium per-
 petua sunt, nunc ad singulas earum spe-
 cies descendam. Igitur si semel tantum accessit,
 deinde desist, eaq; vel ex inguine, vel ex lassitu-
 dine, vel ex æstu, alia' ve simili re fuit, sic vt
 interior nulla caussa metum fecerit, postero die
 cum tempus accessionis ita transiit, vt nihil mo-
 uerit, cibus dari potest. At si ex alto calor ve-
 nit, & grauitas vel capitis vel præcordiorum
 secuta est, neq; apparet quid corpus confuderit,
 quamuis vnam accessionem secuta integritas est,
 tamen quia tertiana timeri potest, expectandus
 est dies tertius: & vbi accessionis tempus præ-
 teriit, cibus dandus est, sed exiguus, quia quar-
 tana quoq; timeri potest. Et die quarto demum,
 si corpus integrum est, eo cum fiducia vtendum.
 Si vero postero, tertio' ve, aut quarto die secuta
 febris est, scire licet morbū esse. Sed tertianarum,
 quartanarūq;, quarum & certus circuitus est,
 & finis integer, & quia liberaliter quæta tem-
 pora sunt, expeditior ratio est: de quibus suo loco
 dicam. Nunc vero eas explicabo, quæ quotidie
 videntur. Igitur tertio quoq; die cibus agro com-
 modissimè datur, vt alter febrem minuatur, alter
 viribus subueniatur. Sed his dari debet, si quotidiana
 febris est, quæ ex toto desinat, simul atq; cor-
 pus integrū factum est. si quamuis nō accessiōes,
 febres tamen iunguntur, & quotidie quidē in-
 crescunt, sed sine integritate tamē remittunt, cum
 corpus ita se habet, vt maior remissio nō expe-
 ctetur.

Etetur, Si altero die grauior, altero leuior accessio
 est, post grauiorem. Ferè verò grauiorè accessio-
 nem leuior nox sequitur: quò fit, vt grauiorè ac-
 cessione nox quoq; tristior antecedit. At si con-
 tinuatur febris, neq; leuior unquã sit, & dari ci-
 bum necesse est, quãdo dari debeat, magna quidẽ
 dissensio est. Quidam, quia ferè remissius matu-
 tinum tẽpus agris est, tunc putant dandũ. Quod
 si respondet, non quia mane est, sed quia remis-
 sio est agris, dari debet. Si verò ne tunc quidem
 ulla requies agris est, hoc ipso peius id tempus
 est, quòd cum sua natura melius esse debeat, mor-
 bi vitio non est, simulq; insequitur tẽpus meri-
 dianum: à quo cum omnis eger ferè peior fiat,
 timeri potest, ne ille magis etiam, quàm ex con-
 suetudine vrgeatur. Igitur alij vespere tali agro
 cibum dant. Sed cum eo tempore ferè pessimi
 sunt, qui egrotant, verendum est, ne si quid tunc
 mouerimus, fiat aliquid asperius. Ob hæc ad me-
 diam noctem decurro, id est finito iam grauis-
 simo tempore, eodemq; longissime distante, secu-
 turis verò antelucanis horis, quibus omnes ferè
 maximè dormiunt: deinde matutino tempore,
 quod natura sua leuissimum est. Si verò febres Febres va-
 riae sunt, quia verendum est, ne cibum statim gr.
 subsequantur, quãdo cumq; quis ex accessione
 leuatus est, * tunc debet assumere. At si plures * hunc
 accessiones eodem die veniant, considerare oportet,
 pares ne per omnia sint, (quod vix fieri potest)
 an impares. Si per omnia pares sunt, post
eam

eam potius accessionem cibus dari debet, que non inter meridiem & vesperem desinit. Si impares sunt, considerandum est, quo distent. Nam si altera grauior, altera leuior est, post grauiore dari debet: si altera longior, altera breuior, post longiorem: si altera grauior, altera longior est, considerandum est, vtra magis affligat, illa vi, an hæc tempore, & post eam dandus est. Sed plane plurimum interest, quantæ, qualesq; inter eas remissiones sint. Nã si post alteram febrem motio manet, post alteram integrum corpus est: integro corpore, cibo tempus aptius est. Si semper febricula manet, sed alterum tamen longius tempus remissionis est, id potius eligendum est, adeo vt vbi accessiones continuantur, protinus inclinata priore dandus cibus sit. Etenim perpetuum est, ad quod omne cõsiliu dirigipotest, cibum quàm maxime semper ab accessione futura reducere, & hoc saluo, dare quàm integerrimo corpori. Quod non inter duas tantum, sed etiam inter plures accessiones seruabitur. Sed cõvi sit aptissimum tertio quoq; die cibum dare, tamen si corpus infirmum est, quotidie dandus est: multoq; magis si continentes febres sine remissione sunt, quanto magis corpus affligunt, aut si duæ pluresve accessiones eodem die veniunt. Que res efficit, vt & à primo die protinus cibus dari quotidie debeat. Si protinus venæ conciderunt, & sæpius eodem die, si inter plures accessiones subinde vis corpori deest. Illud

tamen

tamen in his seruandum est, vt post eas febres minus cibi detur, post quas, si per corpus liceret, omnino non daretur. Cum verò febris instet, incipiat, augeatur, consistat, decedat, deinde in decessione consistat, aut finiatur, scire licet, optimum cibo tempus esse febre finita: deinde cum decessio eius consistit: tertium si necesse est, quandoquique decedit, cetera omnia periculosa esse. Si tamen propter infirmitatem necessitas vrget, satius esse consistente iam incremento febris aliquid offerre, quam increscente. Satius esse instante, quam incipiente: cum eo tamen, vt nullo tempore is qui deficit, non sit sustinendus. Neque Hercule satis est, ipsas tantum febres medicum intueri, sed etiam totius corporis habitum, & ad eum dirigere curationem, seu supersunt vires, seu desunt, seu quidam mali affectus interueniunt. Cum verò semper agros securos agere conueniat, vt corpore tantum, non etiam animo laborent, tum precipue, vbi cibum sumpserunt. atque si qua sunt, quæ exasperatura eorum animos sunt, optimum est, * ea dum agrotant eorum * eadem notitie subtrahere. Si id fieri non potest, sustine- egrotan- re tamen post cibum vsque somni tempus, & tium no- cum experrecti sunt, tum exponere. titie sub.

Quando potiones febricitantibus dari expediat.

C A P. VI.

Sed de cibo facilius quidem cum aegris ratio est, quorum sepe stomachus hunc respuit, etiam si mens concupiscit. De potione verò in-

gens

gens pugna est, eoq; magis, quo maior febris est. Hæc enim sitim accedit, et tum maxime aquam exigit, cum illa periculosissima est. Sed docendus æger est, ubi febris conquieuerit, protinus sitim quoq; quieturam, longioremq; accessionem fore, si quod ei datum fuerit alimentum. Ita celerius eum desinere sitire, qui non bibit. Necesse est tamen quanto facilius etiam sani famem, quam sitim sustinent, tanto magis ægris in potione, quam in cibo indulgere. Sed primo quidem die nullus humor dari debet, nisi subito sic venæ conciderunt, ut cibus quoq; dari debeat. Secundo verò, ceterisq; etiam, quibus cibus non dabitur, tamen si magna sitis vrgebit, potio dari potest. Ac ne illud quidem ab Heraclide Tarentino dictum ratione caret, ubi aut bilis ægrum, aut cruditas male habet, expedire quoq; per medicæ potiones misceri nouam materiam corruptæ. Illud videndum est, ut qualia tempora cibo legantur, talia potioni quoq;: ubi sine illo datur, deligantur, aut cum ægrum dormire cupiemus. Quod ferè sitis prohibet. Satis autem conuenit, cum omnibus febricitantibus, nimius humor alienus sit, tum præcipue esse feminis, quæ ex partu in febres inciderunt. Sed cum tempora cibo potioniq; febris & remissionis ratio det, non est expeditissimè scire quando æger febricitet, quando melior sit, quando deficiat. Sine quibus dispensari illa non possunt.

Venas ut
pulsus. Venis enim maxime credimus fallacissimæ rei, quia sæpe istæ leniores, celeriores'ue sunt, & ætate

etate & sexu, & corporum natura. Et plerunq;
 satis sano corpore, si stomachus infirmus est, non-
 nunquam etiam incipiente febre subeunt et qui-
 escunt, vt imbecillus is videri possit, cui facile
 laturo grauis instat accessio. Contra saepe eas
 concitat, & resoluit sol, & balneum, & exerci-
 tatio, & metus, & ira, & quilibet alius animi
 affectus, adeo, vt cum primum medicus venit,
 sollicitudo egri dubitantis quomodo ille se habe-
 re videatur, eas moueat. Ob quam caussam peri-
 ti medici est, non protinus vt venit apprehendere ^{Officium}
 manu brachium, sed primum residere hilari uul- ^{medici.}
 tu, percunctariq; quemadmodum se habeat, & se-
 quis eius metus est, eum probabili sermone leni-
 re, tum deinde eius corpori manum admouere.
 Quas venas autem conspectus medici mouet,
 quam facile mille res turbant. Altera res est, cui
 credimus calor, aequae fallax. Nam hic quoq; ex-
 citatur aestu, labore, somno, metu, sollicitudine.
 Igitur intueri quidem etiam ista oportet. Sed his
 non omnia credere, ac protinus quidem scire non
 febricitare eum, cuius vene naturaliter ordinate
 sunt, teporq; talis est, qualis esse sanis solet. Non
 protinus autē sub calore motuq; febrem sese con-
 cipere, sed ita, si summa quoq; arida in equaliter
 cutis est, si calor et in fronte est, & ex*imis pre- *intimis
 cordis oritur, si spiritus ex naribus cum seruore
 prorumpit, si color aut rubore, aut pallore nouo
 mutatus est, si oculi graues, & aut persicci, aut
 subhumidi sunt, si sudor cum sit, in equalis est, si

venæ non æquis intervallis moventur. Ob quam
causam medicus neq; in tenebris, neq; à capite
egri debet residere, sed illustri loco aduersus eum,
vt omnes notis ex vultu quoq; cubantis perspi-
ciat. Vbi verò febris fuit, atq; decreuit, expectari
oportet, num tēpora, partes ue corporis alie pau-
lum madescant, quæ sudorem venturum esse te-
stentur. Ac si qua nota est, tunc demū dare potui
calidam aquam, cuius salubris effectus est, si su-
dorē per omnia membra diffundit. Huius autem
rei causa continere eger sub veste satis multa
manus debet, eademq; crura, pedesq; contegere,
qua male plerique egros in ipso impetu febris,
pessimeq; vbi ardens ea est, male habent. Si su-
dare corpus cœpit, linteū tepescere oportet, pau-
latimq; singula membra detergere. At vbi su-
dor omnis finitus est, aut si is nō venit, vbi quàm
maxime potuit, idoneus esse cibo eger videtur,
sub veste leniter vngendus est, tum detergēdus,
deinde ei cibus dandus. Cibus autem febricitan-
tibus humidus est aptissimus, aut humori certe
quàm proximus, vtiq; ex materia quàm leuissi-
ma, maximeq; sorbitio, eaq; si magnæ febres fue-
runt, quàm tenuissima esse debet. Mel quoq; de-
spumatum huic rectè adijcitur, quo corpus ma-
gis nutriatur: sed id, si stomachū offendit, super-
uacuum est, sicut ipsa quoq; sorbitio. Dari verò
in vicem eius potest, vel intrita ex aqua calida,
vel alica elota, si firmus est stomachus: & com-
pressa aluus ex aqua mulsæ: si vel ille languet,
vel

vel hæc profluit, ex posca. Et primo quidem ci-
 bo ita satis est: secundo verò aliquid adijci potest,
 ex eodẽ tamen genere materiae vel olus, vel con-
 chylium, vel pomum. Et dum febres quidem in-
 crescunt, hic solus idoneus cibus est. Vbi verò aut
 desinunt, aut leuantur, semper quidem incipien-
 dum est ab aliquo ex materia leuissima: adij-
 ciendum verò aliquid ex media, ratione habita
 subinde & virium hominis & morbi. Ponendi
 verò egro varij cibi (sicut Asclepiades præce-
 pit) tum demum sunt, vbi fastidio vrgetur, neq;
 satis vires sufficiunt, vt paulum ex singulis de-
 gustando famem vitet. At si neq; vis, neq; cupi-
 ditas deest, nulla varietate sollicitandus ager est,
 ne plus assumat, quàm concoquat. Neq; verũ est,
 quod ab eo dicitur, facilius concoqui cibos va-
 rios: eduntur enim facilius, ad concoctionẽ au-
 tem materiae, genus & modus pertinent. Neque
 inter magnos dolores, vt neq; crescente morbo
 tutũ est egrũ cibo impleri, sed vbi inclinata iam
 in melius valetudo est. Sunt aliæ quoq; obserua-
 tiones in febribus necessariae, atque id quoq; vi-
 dendum est, quod quidam solum præcipiunt, an
 astrictum corpus sit, an profluat: quorũ alterum
 strangulat quod continet, alterum digerit. Nam
 si astrictum est, ducenda aluus est, mouenda vri-
 na, eliciendus omni modo sudor. In hoc genere
 morborum sanguinem etiam misisse, concussisse
 vehementibus gestationibus corpus, in lumine
 habuisse, imperasse famem, sitim, vigiliam pro-
 dest.

dest. Vtile est etiam ducere in balneum, prius demittere in solium, tum ungerere, iterum ad solium redire, multaq; aqua fouere inguina, interdum etiam oleum in solio cum aqua calida miscere, vti cibo varius & serius tenui, simplici, molli, calido, exiguo, maximeq; oleribus, qualia sunt, lapathum, vrtica, malua, vel iure etiam concharum, muscutorum'ue, aut locustarum, neq; danda caro, nisi elixa est. At potio esse debet magis liberalis, & ante cibum, & post hunc, & cum hoc vltra quam sitis coget. Poteritq; a balneo etiam pinguius aut dulcius dari vinum, poterit semel aut bis interponi Gracum salsum. Contra vero si corpus profluet, sudor coercendus, quies adhibenda erit, tenebris, somnoq; quandocunq; volet vtendum, non nisi leui gestatione corpus agitandum, & pro genere mali subueniendum. Nam si venter fluit, aut si stomachus non continet, vbi febris decreuit, liberaliter oportet aquam tepidam potui dare, & vomere cogere, nisi aut fauces, aut praecordia, aut latus dolet, aut uetus morbus est. Si vero sudor exercet, duranda cutis est vel nitro, vel sale, quae cum oleo miscentur. At si leuius id vitium est, oleo corpus ungedum est: si vehementius, rosa vel melino, vel myrteo, cui vinum austerum sit adiectum. Quisquis autem fluore aeger est, cum venit in balneum, prius ungendus, deinde in solium demittendus est. Si in cute vitium est, frigida quoque, quam calida aqua melius vtetur. Vbi ad cibum ventum est,

dari

dari debet is valens, frigidus, siccus, simplex, qui quàm minime corrumpi possit, panis tostus, caro assa, vinum asperum, vel certè subausterrum. Si venter profluit, calidum: si sudores nocent, vomitusq; sunt, frigidum.

Quomodo pestilentes febres curari debeant. CAP. VII.

Desiderat etiam propriam animaduersionem in febribus pestilentie casus. In hanc minime utile est, aut fame, aut medicamentis uti, aut ducere aluum. Si vires sinunt, sanguinem mittere optimum est, precipueq; si cum dolore febris est. Si id parum tutum est, ubi febris aut tenuata est, aut leuata est, vomitu pectus purgare. Sed in hoc maturius, quàm in alijs morbis, ducere in balneum opus est, vinum calidum & meracius dare, & omnia glutinosa. Inter que quoque carnem generis eiusdem. Nam quo celerius eiusmodi tempestates corripiunt, eo maturius auxilia, etiam cum quadam temeritate rapienda sunt. Quòd si puer est qui laborat, neq; tantum robur eius est, vt sanguis mitti possit, siti ei vtendum est, ducenda aluus, vel aqua, vel ptisane cremore, tum demum is leuibus cibis nutriendus. Et ex toto, non sic pueri, vt viri curari debent. Ergo, vt in alio quoque genere morborum, parcius in his agendum est. Non facile sanguinem mittere, non facile ducere aluum, non cruciare vigilia, fame ue, aut nimia siti, non uino curare satis conuenit. Vomitus post febrem eliciendus est, deinde

i + dand

dandus cibus ex leuissimis, tum is dormiat: postero quoque die si febris manet, abstineatur. Tertio ad similem cibum redeat. Dandaq; opera est, quantum fieri potest, ut inter opportunam abstinentiam cibosq; opportunos, obmissis cæteris nutriatur. Si verò ardens febris extorret, nulla medicamenti danda potio est, sed in ipsis accessionibus, oleo & aqua refrigerandus est, quæ miscenda manu sunt donec albescant, & conclauui tenendus, quò multum & purum aërem trahere possit, neq; multis vestimentis strangulandus, sed admodum leuibus tantum velandus est. Possunt etiam super stomachum imponi folia uitis in aqua frigida tineta. Ac ne siti quidè nimia vexandus est, alendus maturius est, id est, à die tertio, & ante cibum ipsdem perungendus. Si pituita in stomacho coit, inclinata iam accessione, vomere cogendus est, & tunc dandum frigidum olus, aut pomum ex his, quæ stomacho conueniunt. Si siccus manet stomachus protinus vel ptisanæ, vel alicæ, vel oryzae cremor dandus est, cum quo recens adeps cocta sit. Cùm verò in summo incremento morbus est, utiq; non ante diem quartum magna siti antecedente, frigida aqua copiose præstanda est, ut bibat etiam ultra satietatem: & cùm iam venter & præcordia ultra modum repleta, satisq; refrigerata sunt, vomere debet. Quidam ne vomitum quidem exigunt, sed ipsa aqua frigida tantum ad satietatè data pro medicamento vtuntur. Vbi vtrumlibet factum est,

est, multa veste operiendus est, & collocandus ut dormiat. Fereq; post longam sitim & vigiliam, post multam satietatem, post infractum calorem plenus somnus venit, per quem ingens sudor effunditur, idq; presentissimum auxilium est. Sed in his tamen, in quibus præter ardorem, nulli dolores, nullus præcordiorum tumor, nihil prohibens, vel in thorace, vel in pulmone, vel in faucibus, non ulcus, non deiection, non profluvium alui fuit. Si quis autem in huiusmodi febre leuiter tussit, is neq; vehementi siti conflictatur, neq; bibere aquam frigidam debet, sed eo modo curandus est, quo in cæteris febribus præcipitur.

Curatio semitertianæ febris, quæ hemitritæos dicitur.

CAP. VIII.

A Trubi id genus tertianæ est, quod hemitritæon Iulædici appellant, magna cura opus est, ne id fallat. Habet enim plerunq; frequentiores accessiones, decessionesq; ut aliud morbi genus uideri possit: porrigitq; febris inter horas uiginti quatuor et triginta sex, ut quod idem est, non idem esse uideatur. Et magnopere necessarium est, neq; dari cibum, nisi in ea remissione, quæ uera est: & ubi ea uenit, protinus dari, plurimiq; sub alterutro curantis errore subito moriuntur: ac nisi magnopere aliqua res prohibet, inter initia sanguis mitti debet, tum dari cibus, qui neq; incitet febrem, & tamen longum eius spatium sustineat.

Curatio lentarum febrium

CAP. IX.

N omnunquam etiam lentæ febres sine ulla remiss

i s

remissione corpus tenent, ac neq; cibo, neque ulli remedio locus est. In hoc casu medici cura esse debet, ut morbum mutet. Fortasse enim curationi opportunior fiet. Sæpe igitur ex aqua frigida, cui oleum sit adiectum, corpus eius pertractandum est, quoniam interdum sic euenit, ut horror oriatur, & fiat initium quoddam noui motus, exq; eo, cum magis corpus incaluit, sequatur etiam remissio. In his frictio quoq; ex oleo & sale salubris uidetur. At si diu frigus est & torpor, & iactatio corporis, non alienum est in ipsa febre dare mulsi tres aut quatuor cyathos, uel cum cibo uinum bene dilutum. Intenditur enim sæpe ex eo febris, & maior ortus calor, simul & priora mala tollit, & spem remissionis in ea curatione ostendit. Neque hercules ista curatio noua est, qua nunc quidam traditos sibi egros (qui sub cautiore medicis trahebantur) interdum contrarijs remedijs sanant. Siquidem apud antiquos quoq; ante Herophilum & Erasistratum, maximeq; post Hippocratem fuit ^{πέρρω} πέρρω quidam, qui febricitantem hominem, ubi acceperat, multis uestimentis operiebat, ut simul calorem ingentem, sitimq; excitaret. Deinde ubi paulum remitti cœperat febris, aquam frigidam potu dabat: ac si mouerat sudorem, explicuisse se egro iudicabat: si non mouerat, plus etiam aque frigida ingerebat, & tum uomere cogebat. Si alterutro modo febre liberauerat, protinus suillam assam, & uinum homini dabat. Si non liberauerat, decoq

decoquebat aquam sale adiecto, eamq; bibere cogebat, vt mouendo ventrem purgaret. Et intra hac omnis eius medicina erat. Eaq; non minus grata fuit his, quos Hippocratis successores non resecerant, quam nunc est his quos Herophilus, vel Erasistrati amuli, diuturnos non expedierunt. Neque ideo tamen non est temeraria ista medicina, quia plures, si protinus à principijs excepit, interemit. Sed cum eadem omnibus conuenire non possint, serè quos ratio non restituit, temeritas adiuuat. Ideoq; eiusmodi medici melius alienos egros, quam suos nutriunt. Sed est circumspecti quoq; hominis, & nouare interdum, & augere morbum, & febres accendere, quia curationem vbi id quod est non recipit, potest recipere id quod futurum est.

Remedia in febribus ad capitis dolorem, & precordiorum inflammationem, & ariditatem, & scabritiem lingue. C. A. P. X.

Considerandū etiam est febres ne sole sint, an alia his quoque mala accedant: id est, num caput doleat, num lingua aspera, num precordia intēta sint. Si capitis dolores sunt, rosam cum aceto miscere oportet, & in id ingerere, deinde habere duo pitacia, quæ latitudinem frontis longitudinemq; æquent. Ex his inuicem alterum in aceto & rosa habere, alterū in fronte, aut intinctā vsdem lanam succidam imponere. Si acetum offendit, pura rosa vtendum est. Si rosa ipsa ledit, oleo acerbo: si ista parū iuuant, teri potest
vel

vel iris arida, vel nuces amaræ, vel qualibet herba ex refrigeratibus. Quorum qualibet ex aceto impositum dolorem minuit, sed magis aliud in alio. luvat etiam panis cum papauere iniectus, vel cum rosa, cerussa, spuma ue argenti. Olfacere quoq; vel serpyllum, vel anethum non alienum est. At si in præcordijs inflammatio & dolor est, primò superimponenda sunt cataplasmata reprimentia, ne si calidiora fuerint, plus eò materia concurrat. Deinde vbi prima inflammatio se remisit, tunc demum ad calida & humida veniendum est, vt ea que remanserint, discutiant. Notæ verò inflammationis sunt quatuor, rubor & tumor, cum calore & dolore. Quo magis errauit Erasistratus, qui febrem nullam sine hac esse dixit. Ergo si sine inflammatione dolor est, nihil imponendum est. Hunc enim statim ipsa febris soluit. At si neq; inflammatio, neq; febris, sed tantum præcordiorum dolor est, protinus calidis & siccis fomentis vti licet. Si verò lingua sicca est, & scabra, detergenda primò penicillo est ex aqua calida. Deinde vngenda mistis inter se rosa & melle. Isel purgat, rosa reprimit, simulq; siccescere non sinit. At si scabra non est, sed arida, vbi penicillo deterisa est, vngi rosa debet, cui cera sit paulum adiectum.

Remedia contra frigus, quod febrem præcedit.

C A P. X I.

SOlet etiã ante febres esse frigus, idq; vel molestissimū morbi genus est. Vbi id expectatur,

tur, omni potione prohibendus aeger est. Hæc enim paulo antè data multum mali adyicit. Item maturius veste multa tegendus est: admouenda partibus his, pro quibus metuimus, sicca & calida fomenta, sic, ne statim vehementissimi calores incipiant, sed paulatim increfcant. Perfri-candæ quoq; eæ partes manibus vnctis ex vete-re oleo sunt, eiq; adyiciendum aliquid ex calefa-cientibus. Contentiq; medici quidã vna frictione etiam ex quolibet oleo sunt. In harum febrium remissionibus, nonnulli tres aut quatuor sorbi-tionis cyathos, etiamnum vltra manente febre, dant. Deinde, ea bene finita, reficiunt stomachũ cibo frigido, & leni. Ego tum hoc puto tentan-dum, cum parum cibus semel, & post febre[m] datus prodest. Sed curiose perspiciendum est, ne tempus remissionis decipiat. Sæpe enim in hoc quoque genere valetudinis iam minui febris videtur, & rursus intenditur. Itaque ei remis-sioni credendũ est, quæ etiam immoratur, & ia-ctationem fætoremq; quendam oris (quem òsyp Græci vocant) minuit. Illud satis cõuenit, si quo-tidie pares accessiones sunt, quotidie paruum ci-bum dandum: si impares, post grauiorem ci-bum, post leuiorem, aquam, mulsam.

Curatio horrois in febribus. C A P. XII.

Horror autẽ eas ferè febres antecedit, quæ certum habent circuitũ, & ex toto remit-tuntur. Ideoq; tutissimæ sunt* maximè quæ cu-* maxi-rationes admittunt. Nam vbi incerta tempora meq; cur-
sunt,

sunt, neq; alui ductio, neq; balneum, neq; vinum, neq; medicamentum aliud recte datur. Incertum est enim quando febris ventura sit: ita fieri potest, ut si subito venerit, summa in eo pernicietas sit, quod auxilij causa sit inuictum. Nihilq; aliud fieri potest, quam ut primis diebus bene abstinereat aeger, deinde sub decessu febris eius, quae grauisissima est, cibum sumat. At ubi certus circuitus est, facilius omnia illa tentantur, quia facilius proponere nobis et accessionum et decessionum vices possumus. In his autem cum veterauerunt, utilis fames non est. Primis tantummodo diebus ea pugnandum est, deinde diuidenda curatio est, et ante horror, tum febris discutienda. Igitur cum primis aliquis inhorruit, et ex horrore incaluit, dare ei oportet potui tepidam

Vomitus. aquam, subsalsam, et vomere eum cogere. Nam ferè talis horror ab his oritur, quae biliosa in stomacho resederunt. Item faciendum est, si proximo quoq; circuitu aequè cessit. Saepè enim sic discutitur. Iamq; quod genus febris sit, scire licet. Itaq; sub expectatione proximae accessionis, quae instare tertia potest, deducendus in balneum est, dandaq; opera est, ut per tempus horroris in solio sit. Si ibi quoq; senserit, nihilominus idem sub expectatione accessionis quartae faciat, siquidem eo quoq; modo saepè id discutitur: si nec balneum quidem profuit, ante accessionem allium edat, aut bibat calidam aquam cum pipere, siquidem ea quoque assumpta calorem mouent, qui horrorem

non admittit. Deinde eo modo, quo in frigore præceptum est, antequàm inhorrescere possit, operiatur. Fomentisq; protinus validioribus totum corpus circumdare conuenit, maximeq; inuolutis extinclis testis & titionibus. Si nihilominus horror perruperit, multo oleo calefacto inter ipsa uerimenta perfundatur, cui æquè ex calefacientibus aliquid sit adiectum, abhibeaturq; frictio, quantam is sustinere poterit, maximeq; in manibus & pedibus, & spiritum ipse contineat, neque desistendum est etiam si horror est. Sæpe enim pertinacia iuuantis, malum corporis vincit. Si quid euomuit, dàda aqua tepida, iterumq; vomere cogendus est, utendumq; eisdè est, donec horror finiatur. Sed præter hæc, ducenda aluus est, si tardius horror quiescet: siquidem id quoque exonerato corpori prodest. Ultima quoque post hæc auxilia sunt, gestatio & frictio. Cibus autem in eiusmodi morbis maxime dandus est, qui mollem aluum præstet, caro glutinosa, uinum cum dabitur austerum.

Curatio quotidianæ febris. C A P. XIII.

Hæc ad omnes circuitus februm pertinent, discernenda tamen singula sunt, sicut rationem habent dissimilem. Si quotidiana est, triduo primo magnopere abstinere oportet, tum cibus altero quoq; die uti. Si res inueterauerit, post febrem experiri balneum & uinum, magisq; si horrore sublato hæc superest.

Curat

SI tertiana verò, quæ ex toto intermittit, aut
 quartana est, medijs diebus & ambulatio-
 nibus vti oportet, alijsq; exercitationibus &
 vnctionibus. Quidam ex antiquioribus medicis
 Cleophrantus, in hoc genere morborum, multo
 ante accessionem caput egri multa calida aqua
 perfundebat, deinde vinum dabat. Quod quam-
 uis pleraq; eius viri præcepta secutus est Ascle-
 piades, recte tamen præterijt. Est enim an-
 ceptus. Ipse, si tertiana febris est, tertio die post ac-
 cessionem dicit aluum duci oportere, quinto post
 horrorem vomitum elicere, deinde post febrem
 (sicut illi mos erat) adhuc calidis dare cibum,
 & vinum. Sexto die in lectulo detineri. Sic
 enim fore, ne septimo die febris accedat. Id sæpe
 fieri posse verisimile est. Tutius tamẽ est vt ipso
 ordine vtamur. Tria remedia, vomitus, alui du-
 ctionis, vini potus per triduum, id est, die tertio,
 & quinto, & septimo tentare, nec vinum nisi
 post accessionem die septimo bibat. Si verò pri-
 mis diebus discussus morbus non est, inciditq; in
 vetustatem, quo die febris expectabitur, in le-
 ctulo se contineat, post febrem perfricetur, tum
 cibo assumpto bibat aquam: postero die, quo ci-
 bo vacat & ab exercitatione vnctioneq; aqua
 tantum contentus conquiescat. Et id quidem
 optimum est. Si verò imbecillitas vrgebit, &
 post febrem vinum, & medio die paulum cibi
 debeat assumere.

Curat

Curatio quartanę febris. CAP. XV.

EAdem in quartana facienda sunt. Sed cum hæc tarde admodum finiatur, nisi primis diebus discussa est, diligentius ab initio precipiendum est, quid in ea debeat fieri. Igitur si cui cum horrore febris accessit, eaq; desijt, eodem die, & postero tertioq; continere se debet, & aquam tantummodo calidam primo die post febrē sumere, bido proximo, quantum fieri potest, ne hanc quidem. Si quarto die cum horrore febris reuertitur, vomere, sicut antè præceptum est: deinde post febrē modicum cibum sumere, vini quadrantem. Postero tertioq; die abstinere, aqua tantummodo calida (si sitiet) assumpta: septimo die balneo frigus præuenire, abstinere, continere se debet, & aqua tantummodo calida, si sitiet: ac tum ita* septimo die balneo frigus præuenire: si febris ^{*non} redierit, ducere aluum: ubi ex eo corpus coquieverit, inunctione vehementer perfricari, eodem modo sumere cibum, & vinum bido proximo se abstinere, frictione seruata: decimo die rursus balneum experiri: & si postea febris accessit, æquè perfricari, vinum copiosius bibere: ac si proximum est, quies tot dierum, vt abstinentia cum cæteris quę precipiuntur, febrē tollant. Si vcrò nihilominus remanet, aliud ex toto sequendum est curationis genus. Idq; agendum, vt quod diu sustinendum est, corpus facile sustineat. Quominus etiam curatio probari Heraclidis Tarentini debet, qui primis diebus ducendam aluum,

k deinde

deinde abstinendum usque in septimum diem dicit. Quod ut sustinere aliquis possit, tamē etiam febre liberatus vix refectioi valebit. Adeo si febris sepius accesserit, concidet. Igitur si tertio decimo die morbus remanebit, balneum neque ante febrem, neque post eam tentandum erit, nisi interdum iam horrore discusso. Horror ipse per eadem quae supra praescripta sunt, expugnandus. Deinde post febrem oportebit vngi, & vehementer perfricari, cibum & validum & fortiter assumere, vino vti quantum libebit, postero die cum satis quieverit, ambulare, exerceri, vngi, perfricari fortiter, cibum accipere sine vino. Tertio die abstinere. Quo die verò febrem expellabit, antè surgere, & exerceri: dareque operam non oportet, ut in ipsam exercitationē tempus febris incurrat. Sic enim saepe illa discutitur. At si in opere occupavit, tum demum se recipere. In eiusmodi valetudine medicamenta sunt, oleum, frictio, exercitatio, cibus, vinum. Si veter astrictus est, solvendus est. Sed haec facile validiores faciunt, si imbecillitas occupavit, pro exercitatione gestatio est. Si ne hanc quidem sustinet, adhibenda tamen frictio est: si haec quoque vehemens onerat, intra quietem, & vunctionē, & cibum sistendum est, dandaque opera est, ne qua cruditas in quotidianam id malum vertat. Nam quartana neminem iugulat, sed si ex ea facta quotidiana est, in malis ager est. Quod tamē nisi

*nunquam

culpa vel aegri vel curantis * nunquam fit.

Curatio

Curatio duarum quartanarum. CAP. XVI.

A Tsi due quartane sunt, neq; hæ, quas pro-
posui, exercitationes adhiberi possunt, aut
ex toto quiescere opus est: aut si id difficile est,
leuiter ambulare, considerare diligēter inuolutis pe-
dibus & capite. Quoties febris accessit et desyt,
cibum modicum sumere & vinum: reliquo tem-
pore nisi imbecillitas vrget, abstinerere. Aut si
due febres penè iunguntur, post vtramq; cibum
sumere. Deinde vacuo tempore & moueri ali-
quid, & post vnctionē cibo vti. Cum verò vetus
quartana raro, nisi vere soluatur, vtiq; eo tēpore
attendendum est, ne quid fiat, quod valetudinem
impediat. Prodestq; in veterē quartana muta-
re subinde victus genus, à vino ad aquam, ab
aqua ad vini, à lenibus cibis ad acres, ab acri-
bus ad lenes transire, esse radicē, deinde romere,
iure' ue pulli gallinacei ventrem resolvere, oleum
ad frictiones adycere, calefacientia ante acces-
sionē sorbere, vel aceti cyathos duos, vel vnum
synapis, cum tribus Græci vini falsi, vel mista
paribus portionibus, & in aqua diluta, piper,
castoreum, laser, myrrham. Per hæ enim simi-
liaq; corpus agitandum est: vt moueatur ex eo
statu quo detinetur. Si febris quieuit, diu memi-
nisse eius diei conuenit, eoq; vitare frigus, calo-
rem, cruditatem, lassitudinem. Facile enim reuer-
titur, nisi à sano quoq; aliquandiu timetur.

Curatio quotidianæ febris, quæ ex quartana fa-
cta sit.

CAP. XVII.

k 2 At

AT si ex quartana quotidiana facta est, cum id vitio inciderit, per biduum abstinere oportet, frictione vti, aquam tantummodo vesperi potui dare, tertio die saepe fit, ne febris accedat, sed siue fuit, siue non fuit, cibus post accessionis tempus est dandus: at si manet, per biduum abstinentia, quanta maxime imperari corpori potest, frictione quotidie vtendum est.

De tribus insaniae generibus, & primo de eius curatione, quae à Graecis φρενιτις dicitur.

C A P. XVIII.

ET febriū quidem ratio exposita est. Super sunt verò alij corporis affectus, qui huic superueniunt, ex quibus eos, qui certis partibus assignari non possunt, protinus iungam. Incipiam ab insaniam, primamq; huius ipsius partem aggrediar, quae & acuta, & in febre est, Graeci φρενιτις appellant. Illud ante omnia scire oportet, interdum in accessione egros desipere, & loqui aliena. Quod non quidē leue est, neq; incidere potest, nisi in febre vehemēti, non tamen aequè postiferum est. Nam plerunq; breue esse consuevit, leuatoq; accessionis impetu, protinus mens redit. Neq; id genus morbi remedium aliud desiderat, quam quod in curanda febre praecipitum est. Phrenitis verò tum demum est, cum continus dementia esse incipit, aut cum aeger quamuis adhuc sapiat, tamen quasdam vanas imagines accipit: perfecta est, vbi mens illis imaginibus addicta est. Eius autem plura genera sunt. Siquidē
ex

Phrenitis.

ex Phreneticis alij hilares, alij tristes sunt, alij
 facilius continentur, & intra verba desipiunt,
 alij consurgunt, & violenter quaedam manu fa-
 ciunt: atq; ex his ipsis alij nihil nisi impetu pec-
 cant, alij etiam artes adhibent, summamq; spem
 sanitatis in captandis maiorum operum occasio-
 nibus præbent, sed exitu deprehenduntur. Ex
 his autem eos qui intra verba desipiunt, aut le-
 uiter etiam manu peccant, onerare asperioribus
 coercitionibus superuacuum est. Eos verò, qui
 violentius se gerunt, vincire cõuenit, ne vel alte-
 ri vel sibi noceant. Neq; credendum est, si vin-
 ctus aliquis, dum leuari vinculis cupit, sanus iam
 se fingat, quamuis prudenter & miserabiliter lo-
 quatur, quoniam is dolus insanientis est. Ferè
 verò antiqui tales egros in tenebris habebant,
 eò quòd eis contrarium esset exterreri, & ad
 quietè animi tenebras ipsis conferre aliquid iu-
 dicabant. At Asclepiades, tanquã tenebris ipsis
 terrentibus, in lumine habendos esse dixit: neu-
 trum tamen perpetuum est. Alium enim lux,
 alium tenebræ magis turbant, reperiunturq; in
 quibus nullum discriminẽ deprehendi vel hoc, vel
 illo modo possit. Optimum itaq; est vtrunq; expe-
 riri, & habere eum, qui tenebras horret, in luce,
 eum qui lucem, in tenebris. At vbi nullum tale
 discrimen est, eger si vires habet, loco lucido, si
 non habet, obscuro cõtinendus est. Remedia verò
 adhibere, vbi maxime furor vrget, superuacuum
 est: simul enim febris quoque increfcit. Itaque

tum nihil nisi continendus aeger est. Vbi verò res patitur, festinater subuoniendum est. Asclepiades perinde esse dixit, his sanguinè mitti, ac si trucidentur: rationem hanc secutus, quòd neq; insania esset, nisi febre intenta: neq; sanguis, nisi in remissione eius rectè mitteretur. Sed ipse in his somnum multa frictiõe quasiuit, cum & intentio febris somnum impediatur, & frictio non nisi in remissione eius utilis sit. Itaq; hoc quoq; auxilium debuit præterire. Quid igitur est? Multa in præcipiti periculo rectè fiunt, aliàs omittenda. Et cõtinuata quoq; febris habet tempora, quibus etsi non remittit, non tamen crescit. Est q; hoc, vt non optimum, sic tamen secundum remedi^g genus. Quod si vires ægri patientur, sanguis quoq; mitti debet. Nec minus deliberari potest, an alius ducenda sit, tum interposito die conuenit caput ad cutem tondere, deinde aqua fouere, in qua verbenæ aliquæ decoctæ sint, vel ex reprimentibus: aut prius fouere, deinde tondere et iterum fouere, ac nouissime rosa caput naresq; implere, offerre etiam naribus rutam, ex aceto contritam, mouere sternutamenta medicamentis in id efficacibus. Quæ tamen faciendæ sunt in his, quibus vires non desunt. Si verò imbecillitas est, rosa tantum caput, adiecto serpyllo, similiq; aliquo madefaciendum est. Vtiles etiam in quibuscunq; viribus herbe due sunt, Solanum & Naturalis, simul ex vtraq; succo expresso caput impleatur. cum se febris remiserit, frictiõne
 vtendum

*tempus

utendum est, parcius tamen in his, qui nimis hilares, quam in his qui nimis tristes sunt. Aduersus omnium autem sic insanientium animos, gerere se pro cuiusq; natura necessarium est. Quorundam enim vani metus leuandi sunt, sicut in homine prædiuite famem timente *accidit, cui *incidit subinde falsæ hereditates nuntiabantur. Quorundam audacia coercenda est, sicut in his fit, in quibus continendis plagæ quoque adhibentur. Quorundam etiam intempestiuus risus & oburgatione & minis prohibendus est. Quorundam discutiendæ tristes cogitationes, ad quod symphonie, & cymbala, strepitusq; proficiunt. Sæpius tamen assentiendum, quam repugnandum est, paulatimq; & non euidenter ab his, quæ stultè dicuntur, ad meliora mens eius abducenda est. Interdum etiam elicienda ipsius intentio, ut fit in hominibus studiosis literarum, quibus liber legitur, aut rectè, si delectantur, aut perperam, si id ipsum eos offendit. Emendando enim, conuertere animum incipiunt. Quinetiam recitare, si qua meminerunt, cogendi sunt. Ad cibum quoq; quosdam non desiderantes reduxerunt hi, qui inter epulantes eos collocauerunt. Omnibus verò sic affectis, somnus & difficilis, & præcipuè necessarius est. Sub hoc enim pleriq; sanescunt. Prodest ad id, atq; etiam ad mentem ipsam componendam, crocimum unguentum cum irino in caput datum. Si nihilominus vigilant hi, quidam somnium moluntur, potui

dando aquam, in qua papauer, aut hyoscyamos decocta sit: alij mandragora mala puluino subiiciunt, alij vel amomum, vel sycamini lacrymam fronti inducunt. Hoc nomen apud medicos reperio. Sed cum Græci morum sycaminum appellant, mori nulla lacryma est. Sic verò significatur lacryma arboris in Aegypto nascentis, quam ibi morosycon appellant. Plurimi decoctis papaueris corticibus, ex ea aqua subinde spongia os, & caput fouent. Asclepiades ea superuacua esse dixit, quoniam in lethargum saepe * conuerterent. Præcipit autem ut primo die à cibo, potione, somno abstineretur, vespere ei daretur potui aqua, tunc frictio admoneretur lenis, ita ut ne manum quidem qui fricaret, vehementer imprimeret: postero deinde die usdem omnibus factis, vesperi ei daretur sorbitio* ex aqua, rursusq; frictio adhiberetur. Per hanc enim nos consecuturos, ut somnus accedat. Id interdum fit, & quidē adeo, ut illo confitente nimia frictio etiā lethargi periculū afferat. Sed si sic somnus non accessit, tum demum illis medicamentis accersendus est, habita scilicet eadem moderatione, qua hic quoq; necessaria est, ne quē obdormire volumus, excitare postea non possimus. Confert etiam aliquid ad somnū * Silanus iuxta cadens, vel gestatio post cibum & noctu, maximeq; suspēsi lecti motus. Neq; alienum est, si neq; sanguis antè missus est, neq; mens constat, neq; somnus accedit, occipitio inciso cucurbitulam

* compel-
lerent.

* & aqua

* saliens
Georgius
Val. Sila-
nū pro ri-
uo expo-
nit.

bitulam admouere. Quæ quia leuat morbum, potest etiam somnum facere. Moderatio autem in cibo quoq; adhibenda. Nam neq; implendus æger est, ne insaniat, neq; ieiunio utiq; vexandus est, ne imbecillitate in cardiacum incidat. Opus est autem cibo infirmo, maximeq; sorbitione, portione aque mulsæ, cuius ternos cyathos bis hyeme, quater æstate dedisse satis est. Alterum genus insanie est, quod spatium longius recipit, quia ferè sine febre incipit, leues deinde febriculas excitat, & consistit in tristitia, quam videtur bilis atra contrahere. In hac utilis detractio sanguinis est. Si quid hanc prohibet, prima est abstinentia, secunda per album veratrum vomitumq; purgatio, post utrumlibet adhibenda bis die frictio est. Si magis valet, frequens etiam exercitatio. In ieiuno vomitus, cibus sine vino dandus ex media materia est. Quam quoties posuero, scire licet etiam ex infirmissima dari posse, dum ne ea sola quis utatur, valentissima tantummodo esse remouenda. Præter hæc seruanda aliud est quam tenerrima, remouendi terrores, et potius bona spes afferenda, querenda delectatio ex fabulis ludisq;, quibus maxime capi sanus assuenerat. Laudanda si qua sunt ipsius opera, & ante oculos eius ponenda. Leuiter obiurganda vana tristitia. Subinde admonendus in his ipsis rebus, quæ sollicitant, cur non potius letitia, quam sollicitudinis causa sit. Si febris quoq; accessit, sicut alie febres curanda est.

k s Tertius

Tertium insanie genus est ex his longissimum, adeo ut vitam ipsam non impediatur, quod robusti corporis esse consuevit. Huius autem ipsius species duae sunt. Nam quidam imaginibus, non mente falluntur, qualem insanientem Aiacem vel Orestem poetarum fabula ferunt: quidam animo desipiunt. Si imagines fallunt, ante omnia videndum est, tristes an hilares sint. In tristitia nigrum veratrum deiectionis causa, in hilaritate album, ad vomitum excitandum dari debet. Idque si in potione non accepit, pani adiciendum est, quo facilius fallat. Nam si bene se purgauerit, ex magna parte morbum leuabit. Ergo etiam si semel datum veratrum, parum profecerit, interposito tempore iterum dari debet. Neque ignorare oportet, leuiorem esse morbum cum risu, quam serio insanientium. Illud quoque perpetuum in omnibus morbis, ubi ab inferiore parte purgandus aliquis est, ventrem eius ante soluendum esse: ubi a superiore, comprimendum. Si vero consilium insanientem fallit, tormentis quibusdam optime curatur. Vbi perperam aliquid dixit, aut fecit, fame, vinculis, plagis coercendus est. Cogendus est et attendere, et ediscere aliquid, et meminisse. Sic enim fiet, ut paulatim metu cogatur considerare quid faciat. Subito etiam terreri et expauescere, in hoc morbo prodest. Et ferè quicquid animum vehementer perturbat. Potest enim quaedam fieri mutatio, cum ab eo statu mens in quo fuerat, abducta est. Interest

terest etiam si ipse sine causa subinde rideat, an
mæstus, dimissusq; sit. Nam dementis hilaritas
terroribus his (de quibus supra dixi) melius cu-
ratur. Si nimia tristitia est, prodest lenis, sed
multa bis die frictio. Item per caput aqua frigi-
da infusa, demissumq; corpus in aquam & o-
leum. Illa communia sunt, insanientes vehementer
exerceri debere, multa frictioe uti, neq; pin-
guem carnem, neq; vinum assumere, cibis uti
post purgationem ex media materia quam le-
uissimis. Non oportere esse vel solos, vel inter
ignotos, vel inter eos, quos aut contemnant, aut
negligant, mutare debere regiones, & si mens
redit, annua peregrinatioe esse iactandos. Rarò,
sed aliquando tamen, ex metu delirium nasci-
tur. Quod genus insanientium specie similiq; vi-
ctus genere curandum est, præterquam quod in
hoc insanie genere solo rectè vinum datur.

Cardiaci morbi curatio. CAP. XIX.

Hic morbo præcipuè contrarium est id ge-
nus, quod Cardiacum à Grecis nomina-
tur, quamvis sæpe ad eum phrenetici transeunt.
Siquidem mens in illis labat, in hoc constat. Id
autem nihil aliud est, quam nimia imbecillitas
corporis, quod stomacho læguente, immodico su-
dore digeritur. Licetq; protinus scire id esse, ubi
venarum exigui, imbecilliq; pulsus sunt. Sudor
autem supra consuetudinē, & modo & tempo-
re, ex toto thorace & cervicibus, atq; etiam ca-
pite prorumpit, pedibus tantummodo & cruri-
bus

bus siccioribus atq; frigentibus. At ubi id mor-
 bi genus est, curatio prima est, supra præcordia
 imponere quæ reprimant cataplasmata: secūda,
 sudorem prohibere. Id præstat acerbum oleum
 vel rosa, vel melinum aut myrteum. Quorum a-
 liquo corpus leuiter perungendum, ceratumq; ex
 aliquo horum tum imponendū est. Si sudor vin-
 cit, delinendus homo est, vel gypso vel argenti
 spuma, vel cimolia creta, vel etiam subinde ho-
 rum puluere respergendus. Idem præstat puluis
 ex contritis aridi myrti vel rubi folijs, aut ex
 austeri, & boni vini arida sece. Pluraq; similia
 sunt, quæ si desunt, satis utilis est quilibet ex
 puluis iniectus. Super hæc verò quo minus cor-
 pus insudet, leui veste debet esse contactus, loco
 non calido, fenestris patentibus, sic, vt perflatus
 quoq; aliquis accedat. Tertium auxilium est in-
 becillitati iacentis, vino ciboq; succurrere. Cibus
 non multus quidem, sed sæpe tamen nocte ac die
 dandus est, vt nutriat, neq; oneret. Is esse de-
 bet ex infirmissima materia, et stomacho aptus.
 Nisi autem necesse est, ad uinum festinare non
 oportet. Si verendum est ne deficiat, tum & in-
 trita ex hoc, & hoc ipsum austerum quidem,
 sed tamen tenue meracum. Egelidum subinde et
 liberaliter dandum est adiecta polenta, si modo
 is æger parum cibi assumit. Idq; vinum esse de-
 bet, neq; nullarum virium, neq; ingentium: recteq;
 tota die ac nocte, vel tres heminas æger bibet.
 Si vastius corpus est, plus etiam. Si cibum non
 accipit,

accipit, perunctum antè perfundere aqua frigida conuenit, & tum dare. Quòd si stomachus resolutus parùm continet, et ante cibum & post eum sponte vomere oportet, rursusq; post vomitum, cibum sumere. Si ne id quidem manserit, sorbere vini cyathum, interpositaq; hora sumere alterum: si id quoq; stomachus reddiderit, totum corpus bulbis contritis superillinendum est. Qui ubi inaruerunt, efficiunt, ut vinum in stomacho contineatur, exq; eo toti corpori calor, venisq; vis redeat. Vltimum auxilium est, in aluum pituitosam vel alicæ cremorem ex inferioribus partibus *indere, siquidem id quoq; vires tuetur, *inijcere. Neq; alienum est, naribus quoq; æstuantis admouere, quod reficiat, id est rosam, & vinum. Et si qua in extremis partibus frigent, vinctis & calidis manibus fouere. Per quæ si consequi potuimus, ut & sudoris impetus minuatur, & vita prorogetur, incipit iam tempus ipsum esse presidio. Vbi in tuto esse videtur, verendum est tamen, ne ad eandem imbecillitatem citò recidat. Itaq; vino tantum remoto, quotidie validiorem cibum debet assumere, donec satis virium corpori redeat.

De Lethargo, & eius curatione, CAP. XX.

Alter quoq; morbus est, aliter phrenetica contrarius. In illo difficilis somnus, prompta ad omnem audaciã mens est: at in hoc marcor, & inexpugnabilis penè dormiendi necessitas, (Ληθαργος Græcè nominant) atq; id quoq;
genus

genus acutum est, & nisi succurritur, celeriter
 ingulat. Hos egros quidam subinde excitare ni-
 tuntur, ad motus his, per que sternutamenta euo-
 cantur, & his, que odore sædo mouent, qualis est
 pix cruda, lana succida, piper, veratrum, casto-
 reum, acetum, allium, cepa, iuxta etiam galba-
 num incendunt, aut pilos, aut cornu ceruinum. Si
 id non est, quodlibet aliud. Hæc enim cum com-
 buruntur, odorem sædum mouent. Tharrias ve-
 rò quidam accessionis esse id malum dixit, leua-
 riq; cum ea decessit. Itaq; eos qui subinde exci-
 tant sine rsu, male habere. Interest autem in de-
 cessione expergiscatur ager, an cum febris non
 leuetur, aut leuata quoq; ea somnus vrgeat. Nã
 si expergiscitur, adhibere ei vt sopito superua-
 cuum est. Neq; enim vigilando melior fit, sed per
 se, si melior est, vigilat. Si verò continens ei so-
 mnus est, utiq; excitandus est, sed his temporibus
 quibus febris leuissima est, vt & excernat
 aliquid, & sumat. Excitat autem validissimè
 repente aqua frigida infusa post remissionem.
 Itaq; perunctum oleo multo corpus tribus aut
 quatuor amphoris totum per caput perfunden-
 dum est. Sed hoc vtemur, si equalis agro spiri-
 tuserit, si mollia præcordia. Sin aliter hæc erunt,
 ea potiora, que supra comprehensa sunt. Et quod
 ad somnum quidem pertinet, commodissima hæc
 ratio est. Potedendi autem caussa caput radend-
 dum, deinde postea fouendum est aqua, in qua
 laurus aut ruta decocta sit. Altero die imponen-
 dum

dum castoreum, aut ruta ex aceto contrita, aut lauri bacca, aut hedera cum rosa & aceto. Praecipueq; proficit & ad excitandum hominem naribus admotum, & ad morbum ipsum depellendum capiti fronti' ve impositum sinapi. Gestatio etiam in hoc morbo prodest, maximeq; opportune cibus datus, id est in remissione, quanta maxime inueniri poterit. Aptissima autem sorbitio est, donec morbus decrefcere incipiat: sic, vt si quotidie grauis accessio est, haec quotidie detur. Si alternis, post grauiorem sorbitio, post leuiorem, mulsa aqua. Vinum quoq; cum tempestiuo cibo datum, non mediocriter adiuuat. Quod si post longas febres eiusmodi torpor corpori accessit, caetera eadem seruanda sunt. Ante accessionem autem tribus quatuor' ve horis castoreum (si venter astrictus est) mixtum cum scamonea: si non est, per seipsum cum aqua dandum est. Si praecordia mollia sunt, cibus vtendum est plenioribus. Si dura, in vsdem sorbitienibus subsistendum, imponendumq; est praecordijs, quod simul & reprimat, & emolliat.

De Aqua inter cutem, hoc est Hydropico morbo.

CAP. XXI.

SED hic quidem acutus est morbus. Longius vero fieri potest eorū, quos aqua inter cutem male habet, nisi primis diebus discussus est, ὀδῶντα Graeci uocat. Atq; eius tres species sunt. Nam modo ventre vehementer intento, creber intus ex motu spiritus sonus est. Modo corpus in aqua

inequale est, tumoribus aliter aliterq; per totum id orientibus. Modò intus in vni aqua contrahitur, & moto corpore ita mouetur, vt impetus eius conspici possit. Primum τυμπανίτην, secundū λονυοφλεγματίαν vel ὑποσάρκα, tertium ἀσκήτην Græci nominant. Cōmuni tamen omnium est humoris nimia abundantia, ob quam sic vlcera quidē in his agris facile sanescunt. Sæpe verò hoc malū per se incipit. Sæpe alteri vetusto morbo, maximeq; quartana supervenit. Facilius in seruis, quàm in liberis tollitur, quia cum desideret famem, sitim, mille alia tædia, longamq; patiētiam, promptius his succurritur, qui facile cogūtur, quàm quibus inutilis libertas est. Sed ne hi quidem, qui sub alio sunt, si ex toto sibi temperare non possunt, ad salutem perducuntur. Ideoq; non ignobilis medicus, Chryssippi discipulus, apud Antigonū regem, amicum quendam eius notæ intemperantiæ, mediocriter eo morbo implicitum negavit posse sanari. Cumq; alter medicus Epirotes Philippus se sanaturum polliceretur, respondit illum ad morbum ægri respicere, se ad animum. Neq; eum res fefellit. Ille enim cum summa diligentia nō medici tantummodo, sed etiam regis cūstodiretur, tamen malagmata sua deuorando, bibendoq; suam vrinam in exitium se precipitauit. Inter initia tamen non difficilima curatio est, si imperata sunt corpori, quies, sitis, inedia. At si malum inueterauerit, non sine magna molestia discutitur. *Metrodorum*

dorum tamen Epicuri discipulum referunt, cum hoc morbo tentaretur, neque equo animo ferret necessariam sitim, ubi diu abstinuerat, bibere solitum, deinde euomere. Quod si redditur quicquid receptum est, multum tadio demit: si à stomacho retentum est, morbum auget. Ideoq; in quolibet tentandum non est. Sed si febris quoque est, hæc in primis submouenda est per eas rationes, per quas huic succurri posse propositum est. Si sine febre æger est, tum demum ad ea veniendum est, quæ ipsi morbo mederi solent. Atque hic quoque quæcunque species est, si nondum nimis occupauit, eiusdem auxilijs opus est. Multum ambulandum, currendum* aliquando est. Superiores maxime partes sic perfricandæ, ut spiritus ipse contineat, euocandus est sudor non exercitatione tantummodo, sed etiam in arena calida, vel laconico, vel clibano, similibusq; alijs, maximeq; utiles naturales & siccæ sudationes sunt, quales super Bais habemus in myrtetis: balneum atq; omnis humor alienus est. Ieiunio recte catapotia dantur facta ex absinthij duabus, myrrhae tertia parte. Cibus esse debet ex media quidem materia, sed tamen generis durioris. Potio non ultra danda est, quam ut vitam sustineat, optimaq; est, quæ urinam mouet. Sed id ipsum tamen molliri cibo, quam medicamento melius est. Si tamẽ res coget,* ex his aliquid, quæ id præstent, erit decoquendum, eaq; aqua potui danda. Videntur autem hanc facultatem habere iris, nardium,

l crocum,

*aliquid

*ut ex his aliquid detur, præstaret id decoquendum.

+
 crocum, cinamum, amomum, cassia, myrrha, balsamum, galbanum, ladanum, ænanthe, panace, cardamomum, hebenus, cupressi semen, ruatyminia, quàm *σαφίρα ἀγρία* Græci nominat: abrotanum, rosæ folia, acorum, amare nuce, tragoriganum, styrax, costium, iunci quadrati, & rotundi semen, illud cyperon, *χοῖνον* hoc Græci vocant. Quæ quoties posuero, non quæ hic nascuntur, sed quæ inter aromata afferuntur, significabo. Primo tamen quæ leuissima ex his sunt, id est rosæ folia, vel nardi spica, tentanda sunt. Vinum quoque vtile est & austerum, sed quàm tenuissimum. Commodum est etiam lino quotidie ventrè metiri, & qua comprehendit alium, notam imponere, postero die videre, si plenius corpus sit, an extenuetur. Id enim quod tenuatur, medicinam sentit. Neque alienum est metiri & potionem eius & vrinam. Nam si plus humoris excernitur, quàm assumitur, ita demum secundæ valetudinis spes est. Asclepiades in eo, qui ex quartana in hydropa deciderat, se abstinentia bidui & frictione vsus, tertio die iam & febre & aqua liberato, cibum & vinum dedisse, memorie prodidit. Hactenus communiter de omni specie dici potest. Si vehementius malum est, diducenda ratio curandi est. Ergo si inflammatio & ex ea dolor creber est, vtilis quotidianus aut alterno quoque die post cibum vomitus est. Fomentis sicci, calidisq; vtendum est. Si per hæc dolor non finitur, necessariæ sunt sine ferro curabit

*cucurbitula. Si ne per has quidem tormentum tol-
 litur, incidenda cutis est, & tum his vtendum.
 Vltimum auxilium est, si cucurbitula nihil pro-
 fuerunt, per aluum infundere copiose aquam ca-
 lidam, eamq; recipere. Quinetiam quotidie ter
 quater ue opus est vti frictione vehementi, cum
 oleo & quibusdam calefacientibus. Sed in hac
 frictione à ventre abstinentum est. Imponendum
 verò in eum crebrius sinapi, donec cutem erodat,
 ferramentisq; candentibus pluribus locis venter
 exulcerandus est, & seruanda vlcera diutius.
 Vtiliter etiam scilla cocta delinitur cutis, sed diu
 post has inflammationes abstinentum est ab
 omnibus instantibus. At si id vitium est, cui
 leucophlegmatis nomen est, eas partes que tu-
 ment, subycere soli oportet, sed non nimium, ne
 febricula incidat: si is vehementior est, caput ve-
 landum est, vtendumq; frictione madefactis tan-
 tum manibus aqua, cui sal & nitrum & olei
 paulum sit adiectum, sic ut aut pueriles, aut mu-
 liebres manus adhibeantur, quo mollior earum
 tactus sit. Idq; si vires patiuntur, ante meridiem
 tota hora, post meridiem semihora fieri oportet.
 Vtilia etiam sunt cataplasmata, quæ reprimunt,
 maximeq; si corpora teneriora sunt. Incidendum
 quoque est super talum quatuor ferè digitis ex
 parte interiore, qua per aliquot dies frequēs hu-
 mor feratur, atque ipsos tumores incidere altis
 plagis oportet. Concutiendumq; multa gestatio-
 ne corpus est: atq; vbi inducte vulneribus ci-*

catrices sunt, adijciendum & exercitationibus
 est, & cibis, donec corpus ad pristinum habi-
 tum reuertatur. Cibus valens esse debet, & glu-
 tinosus, maximeq; caro. Vinum (si per stoma-
 chum licet) dulcius. Sed ita, vt inuicem biduo
 triduo'ue, modò aqua, modò id bibatur. Prodest
 etiam lactuce marine (quæ grandis iuxta mare
 nascitur) semen, cum aqua potui datum. Si va-
 lens est qui id accipit, ei scilla cocta (sicut supra
 dixi) delinitur. Autoresq; multi sunt inflatis
 vesicis pulsandos tumores esse. Si vero id morbi
 genus est, quo in vterum multa aqua contrahi-
 tur, ambulare, sed magis modicè oportet, ma-
 lagma quod digerat impositum habere, idq; ipsum
 super imposito triplici panno, fascia non nimium
 tamen vehementer astringere. Quod à Tharria
 profectum, seruatum esse a pluribus video. Si ie-
 cur aut lienem affectum esse manifestum est,
 ficum pinguem contusam adiecto melle superpo-
 nere. Si per talia auxilia venter non siccatur, sed
 humor nihilominus abundat, celeriore via suc-
 currere, vt is per uentrem ipsum emittatur. Ne-
 que ignoro Erasistrato displicuisse hanc curandi
 viam. Isolorbum enim hunc iocineris putauit.
 Ideoq; ita illum esse sanandum, frustraq; aquam
 emitti, quæ vitiato illo subinde nascatur. Sed
 primò non huius visceris vnius hoc vitium est.
 Nam splene affecto, & in totius corporis malo
 habitu fit: demde, vt inde cœperit, tamen aqua
 nisi emittitur, quæ contra naturam ibi subsistit,

& iocineri & ceteris* interioribus partibus no- * inferio-
 cet Conuenitq; corpus nihilominus esse curandū. ribus
 Neque enim sanat emissus humor, sed medicine
 locum facit, quam intus inclusus impedit. Ac
 ne illud quidem in controuersiam uenit, quin non
 omnes in hoc morbo sic curari possint, sed iuue-
 nes robusti, qui uel ex toto carent febre, uel certè
 satis liberales intermissiones habent. Nam quo-
 rum stomachus corruptus est, qui'ue ex atra bile
 huc deciderint, quiq; malum corporis habitū ha-
 bent, idonei huic curationi non sunt. Cibus au-
 tem quo die primum humor emissus est, superua-
 cuus est, nisi si uires desunt. Insequentibus die-
 bus & his uinum meracius quidem, sed non ita
 multum dari debet, paulatimq; euocandus eger
 est ad exercitationes, frictiones, solem, sudatio-
 nes, nauigationes, & idoneos cibos, donec ex to-
 to conualescat. Balneum rarum res amat, fre-
 quentior in ieiunio vomitum. Si æstas est, in
 mare natare commodum est. Vbi conualuit ali-
 quis, diu tamen alienus ei ueneris vsus est.

De Tabæ, & eius speciebus, & curatio-
 nibus.

C A P. XXII.

Dutius sæpe et periculosius Tabes eos ma-
 le habet, quos inuasit. Atq; huius quoque
 plures species sunt. Vna est, qua corpus non ali-
 tur, & naturaliter semper aliquibus decedenti-
 bus, nullis uerò in eorū locū subeuntibus, summa
 macies oritur, & nisi occurritur, tollit: ἀτροφία
 hanc Græci vocant. Ea duabus fere de
 l 3 causis

causis incidere consuevit. Aut enim nimio timore aliquis minus, aut auiditate nimia plus quam debet, assumit: ita vel quod deest, infirmat: vel quod superat, corrumpitur. Altera species est, quam Græci $\nu\alpha\chi\epsilon\zeta\iota\alpha\upsilon$ appellat, ubi malus corporis habitus est, ideoq; omnia alimenta corrumpuntur. Quod serè fit, cum longo morbo vitiosa corpora, etiam si illo vacant, refectioem tamen non accipiunt, aut cum malis medicamentis corpus affectum est, aut cum diu necessaria defuerunt, aut cum inusitatos et inutiles cibos aliquis assumpsit, aliquid'ue simile incidit. Huic præter tabem illud quoq; nonnunquam accidere solet, ut per assiduas pustulas aut ulcera summa cutis exasperetur, vel aliquæ corporis partes intumescant. Tertia est, longèq; periculosissima species, quam Græci $\phi\lambda\iota\sigma\iota\upsilon$ nominauerunt. Oritur serè a capite, inde in pulmonè destillat: huic exulceratio accedit, ex hac febricula leuis fit, quæ etiam cum quieuit, tamen & repetit. Frequens tussis est, pus excreatur, interdum cruentum aliquid. Quicquid excreatum est, si in ignem impositum est, mali odoris est. Itaq; qui de morbo dubitant, hac nota utuntur. Cum hæc genera tabis sint, animaduertere primum oportet, quid sit in quo laboratur. Deinde, si tantummodo non ali corpus apparet, causam eius attendere: & si cibi minus aliquis quam debet, assumit, adycere, sed paulatim, ne si corpus insuetum, subita multitudine onerauerit, concoctionem impediat. Si verò

plus

plus iusto quis assumere solitus est, abstinere vno die, deinde ab exiguo cibo incipere, quot idie adijcere, donec ad iustum modum perueniat. Præter hæc conuenit ambulare locis quàm minime frigidis, sole vitato, per manus quoq; exerceri. Si infirmior est, gestari, vngi, perfricari, si potest, maxime per seipsum, sæpius eodem die, & ante cibum & post eum sic, vt interdum oleo quedam adijciantur calefaciētia, donec insudet. Prodestq; ieiunio prehendere per multas partes cutem, & attrahere, vt relaxetur, aut imposta resina & abducta subinde idem facere. Vtile est etiam interdum balneum, sed post cibum exiguum. Atq; in ipso folio recte cibi aliquid assumitur, aut si sine hoc frictio fuit, post eam protinus. Cibi verò esse debent ex his, qui facile concoquuntur, qui maxime alunt. Ergo vini quoq; sed austeri necessarius vsus est, mouenda vrina. At si malus corporis habitus est, primū abstinendum est, deinde aluus ducēda, tum paulatim cibi dandi, adiectis exercitationibus, victionibus, frictionibus. Vtilius his frequens balneum est, sed ieiuniis etiam vsq; ad sudorē. Cibus verò opus est copiosus, varius, boni succi, quiq; etiam minus facile corrumpantur, vino austero. Si nihil reliqua proficiunt, sanguis mittendus est, sed paulatim quotidieq; pluribus diebus, cum eo, vt cætera quoq; eodem modo seruentur. Quòd si mali plus est, & vera phthisis est, inter initia protinus occurrere necessarium est. Neq; enim facile is morbus ciam

inueterauerit, euincitur. Opus est, si vires patiuntur, longa nauigatione, cæli mutatione, sic, vt densius quam id est, ex quo discedit ager, petatur. Ideoq; aptissimè Alexandriam ex Italia itur. Fereq; id posse inter principia corpus pati debet, cum hic morbus etate firmissima maxime oriatur, id est ab anno duodecimo ad annu quintum & trigessimum. Si id imbecillitas non finit, naue tamen non longe gestari commodissimum est. Si nauigationem aliqua res prohibet, lectica, vel alio modo corpus dimouendum est, tum à negotijs abstinentum est, omnibusq; rebus, que sollicitare animum possunt, somno indulgendum, cauendæ destillationes, ne si quid cura leuaret, exasperent, & ob id vitanda cruditas, simulq; sol & frigus. Os obtegendum, sances velandæ, tussicula suis remedijs finienda, et quàm diu quidem febricula incurSAT, huic interdum abstinentia, interdum etiam tempestiuis cibus medendum. Eoq; tempore bibenda aqua. Lac quoque, quod in capitis doloribus, & in acutis febribus, & per eas facta nimia sitis, siue præcordia tument, siue biliosa vrina est, siue sanguis fluxit, pro veneno est, in phthisi tamen, sicut in omnibus longis difficilibusq; febribus, rectè dari potest. Quòd si febris aut nondum incurSAT, aut iam remisit, recurrendum est ad modicas exercitationes, maximeq; ambulationes, item lenes frictiones. Balneum alienum est. Cibus esse debet primo acer, vt allium, porrum, idq; ipsum ex aceto, vel

ex

ex eodem intubus, ocymum, lactuca. Dein lenis,
 vt sorbitio ex ptisana, vel ex alica, vel ex amy-
 lo, lacte adiecto. Idem oryza quoque, & si ni-
 hil aliud est, far præstat. Tum inuicem, modò
 his cibis, modò illis vtendum est. Adijciendaq;
 quedam ex media materia, præcipueq; vel ex
 aprugna, cerebellum, vel pisciculus, & his simi-
 lia. Farina etiam cum seuo ouillo, caprino ue
 mista, deinde incocta, pro medicamento est. Vi-
 num assumi debet lene, austerum. Hactenus non
 magna mole pugnatur. Si uehementior noxa est,
 ac neq; febricula neq; tussis quiescit, tenuariq;
 corpus apparet, validioribus auxilijs opus est.
 Exulcerandus est ferro candenti, vno loco sub
 mēto, altero in gutture, duobus ad mannam v-
 tranq; itē sub imis ossibus scapularū (quos ὠμο-
 πλάτας Græci vocant) sic, ne sanescere vlcera
 sinamus, nisi tussi finita. Cui per se quoque me-
 dendum esse, manifestum est. Tunc ter quaterq;
 die uehementer extrema partes perfricande,
 thorax leui manu pertractandus, post cibum
 intermittenda hora, & perfricanda crura, bra-
 chiaq;. Interpositis denis diebus demittendus est
 ager in solium, in quo sit aqua calida, & oleum:
 ceteris diebus bibenda aqua, tum & vinum: si
 tussis non est potui frigidum dandum: si æstas
 est, egelidum. Vtile est etiam cibos in remissioni-
 bus quotidie dari, frictions, gestationesq; si-
 militer adhiberi: *itemq; acria quarto aut quin- *eadem
 to die sumere, interdum herbam sanguinalem acria

ex aceto vel plantaginem esse. Medicamentum etiam est, vel plantaginis succus per se, vel marubium ex melle concoctum, ita ut illius cyathus sorbeatur, huius cochleare plenum paulatim delingatur, uel inter se mista & incocta resina terebinthinae pars dimidia, butyri & mellis pars altera. Praecipua tamen ex his omnibus sunt vitus, ueliculum, & nauis, & sorbitio. Alius cita utique vitanda est. Vomitus in hoc morbo si frequens est, perniciosus est, maximeque sanguinis. Qui meliusculus esse cepit, adijcere debet exercitationes, frictiones, cibos deinde, ipse se, suppresso spiritu, perfricare, diu abstinere à vino, balneo, venere.

De Comitialis morbi curationibus. C. A. XXIII.

INter notissimos morbos est etiam is, qui Comitialis, vel maior nominatur. Homo subito concidit, ex ore spuma mouentur, deinde interposito tempore ad se redit, & per seipsum consurgit. Id genus saepius viros quam sceminas occupat, ac solet quidem etiam longum esse, usque ad mortis diem, & vitae non periculosum. Interdum tamen cum recens est, hominem consumit, & saepe eum, si remedia non sustulerunt, in pueris veneris, in puellis menstruorum initium tollit: modo cum distentione membrorum aut nervorum prolabitur aliquis, modo sine illa quidem. Hos quoque iisdem, quibus lethargicos excitare conantur, quod admodum superuacuum est, & quia ne lethargicus quidem his sanatur, & quia
cuma

cum possit iste nunquam expergisci, atq; ita fame interire, hic ad se utiq; reuertitur. Vbi concidit aliquis, si nulla nervorum distentio accessit, utique sanguis mitti debet. Si accessit, non utiq; mittendus est, nisi alia quoque hortantur. Necessarium autem est ducere aluum, vel nigro veratro purgare, vel utrumq; facere, si vires patiuntur: tunc caput tondere, oleoq; & aceto perungere, cibum post diem tertium, simul cum transit hora, qua concidit, dare. Neque sorbitiones autem his, alijq; molles, & faciles cibi, neq; caro, minimeq; suilla conuenit, sed medie materia. Nam & viribus opus est, & cruditates cauenda sunt, cum quibus sugere oportet solem, balneum, ignem, omniaq; calefacientia: item, frigus, vinum, venerem, loci precipitis conspectum, omniumq; terrentium, vomitum, lassitudinem, solitudines, negotia omnia. Vbi tertio die cibus datus est, intermittere quartum, & inuicem alterum quenque eadem hora cibi seruata, donec quatuordecim dies transeant. Quos ubi morbus excessit, acuti vim deposuit. At si manet, curandus iam ut longus est. Quod si non quo die primum id incidit, medicus accessit, sed is qui eadere consuevit, ei traditus est, protinus eo genere victus*habito, qui supra comprehensus est, expectandus est dies, quo prolabatur, utendumq; tum *dabitur vel sanguinis missione, vel ductione alui, vel nigro veratro, sicut preceptum est. Insequentibus deinde diebus per eos cibos quos proposui, vita-

tis omnibus, quæ cauenda dixi, nutriendus. Si
 per hæc morbus finitus non fuerit, cōsugiendum
 erit ad album veratrum, ac ter quoq; aut qua-
 ter eo vtendum, non ita multis interpositis die-
 bus: sic tamen, ne iterum vnquã sumat, nisi con-
 ciderit. Medijs autē diebus vires eius erūt nu-
 triende, quibusdam, præter ea quæ scripta sunt,
 adiectis. Vbi mane experrectus est, corpus eius
 leuiter ex oleo vetere, cum capite (excepto ven-
 tre) permulceatur, tum ambulatione quàm maxi-
 me longa & recta vtatur: post ambulationem
 loco tepido vehementer & diu, ac non minus
 ducenties, nisi infirmus erit, perfricetur: deinde
 per caput multa aqua frigida perfundatur, pau-
 lum cibi assumat, conquiescat, rursus ante no-
 ctem ambulatione vtatur, iterum vehementer
 perfricetur, sic vt neque venter, neque caput con-
 tingatur, post hæc cœnet, interpositisq; tribus
 aut quatuor diebus, vno aut altero acria assu-
 mat. Si ne per hæc quidem fuerit liberatus, ca-
 put radatur, vngatur oleo vetere, adiecto aceto
 & nitro, perfundatur aqua salsa, bibat ieiunus
 ex aqua castoreum, nulla aqua nisi decocta po-
 tionis causa vtatur.* Quidam iugulati gladiato-
 ris calido sanguine epoto, tali morbo sese libera-
 runt. Apud quos miserum auxiliū, tolerabile
 miserius malum fecit. Quod ad medicum verò
pertinet, vltimum est iuxta talum, ex vtroque
crure paulum sanguinis mittere, occipitium in-
cidere, & cucurbitulis admouere, ferro candēte

in occipitio quoq; & infra, quâ summa verte-
bra cum capite committitur, adurere duobus lo-
cis, vt per ea perniciosus humor euadat. Quibus
si finitum malum non fuerit, propè est, vt perpe-
tuum sit. Ad leuandum id tantummodo vtendum
erit exercitatione multa, frictione, cibisq; his, qui
suprà comprehensi sunt, præcipueq; vitanda o-
mnia, quæ ne fierent, excepimus.

De Regii morbi curatione. CAP. XXIIII.

AEque notus est morbus, quem interdum
Arquatam, interdum Regium nominant,
Quem Hippocrates ait, si post septimum diem fe-
bricitante aegro superuenit, tutum esse, mollibus
tantummodo præcordijs substâtibus. Diocles ex
toto, si post febrem oritur etiam prodesse: si post
hunc febris, occidere. Color autem eum morbum
detegit maxime oculorum, in quibus quod al-
bum esse debet, fit luteum. Soletq; accedere &
sitis, & dolor capitis, & frequens singultus, &
præcordiorum dextra parte durities et vbi cor-
poris vehemens motus est, spiritus difficultas,
membrorumq; resolutio, atq; vbi diutius manet
morbus, totum corpus cum pallore quodâ inal-
bescit. Primo die abstinere ægrum oportet, secun-
do ducere aluum, tum si febris est, eam victus ge-
nere discutere. Si non est, scamoneam potui dare,
vel cum aqua betam albam contritam, vel cum
aqua mulsâ nucez amaræ, absynthium, anisum,
sic, vt pars huius minima sit. Asclepiades aquâ
quoq; salsam, & quidem per biduum purgatio-
nis

nis caussa bibere cogebat, ijs que urinã mouent reiectis. Quidã superioribus omiſſis, per hæc & per eos cibos, qui extenuant, idem se conſequi dicunt. Ego ubiq; ſi ſatis virium eſt, validiora, ſi parum, imbecillia auxilia præfero. Si purgatio fuit, poſt eam triduo, primo modicè cibum oportet aſſumere ex media materia, & vinum bibere græcum, ſalſum, vt reſolutio ventris maneat, tum altero triduo validiores cibos, & carnis quoq; aliquid eſſe, intra aquã manere, deinde ad ſuperius genus victus reuerti, cum eo, vt magis ſatietur, omiſſo græco vino, bibere integrũ auſterum: atq; ita per hæc variare, vt interdum acres quoq; cibos interponat, interdum ad ſalſum vinum redeat. Per omne verò tempus vt edum eſt exercitatione, frictione, ſi hyems eſt, balneo, ſi æſtas, frigidis nationibus, lecto etiam & conclauis cultiore clauiſo loco vti, ludis, laſciuiã, per que mens exhilaretur. Ob que regius morbus dictus videtur. Iſtalagma quoque quod digerat, ſuper præcordia datum prodeſt, vel arida ibi ſicus impoſita, ſi iecur aut lienis affectus eſt.

De Elephantia curatione. C A P. XXV.

I Gnotus autem penè in Italia, frequentiſſimus in quibuſdã regionibus iſt morbus eſt, quem *ἐλεφάντιον* Græci vocant, iſq; longis annumeratur. Totum corpus afficitur, ita vt oſſa quoq; vitari dicantur. Summa pars corporis crebras maculas, crebroſq; tumores habet. Rubor harum paulatim in atrum colorem conuertitur. Summa

cutis

cutis inæqualiter crassa, tenuis, dura, mollisq; quasi squamis quibusdam exasperatur, corpus emacrescit, os, suræ, pedes intumescunt. Vbi vetus morbus est, digiti in manibus pedibusq; sub tumore conduntur, febricula oritur, que facile tot malis obrutum hominem consumit. Protinus ergo inter initia sanguis per biduum mitti debet, aut nigro veratro venter solui, adhibenda tum quanta sustineri potest, in media est, paulum deinde vires resicienda, & ducenda alius: post hæc, ubi corpus leuatum est, vtendum est exercitatione, præcipueq; cursu, sudor primum labore ipsius corporis, deinde etiam siccis sudationibus euocandus, frictio adhibenda, moderandumq; inter hæc, vt vires conseruentur, balneum rarum esse debet. Cibus sine pinguibus, sine glutinosus, sine inflantibus. Vinum præter quam primis diebus, rectè datur. Corpus contrita plantago, & illita, tueri optime videtur.

De Attonitis, & eorū curatione. CAP. XXXVI.

Attonitos quoq; raro videmus, quorum & corpus & mens stupet. Fit interdum ictu fulminis, interdum morbo, ἀπὸ κλεξίον hunc Græci appellant. His sanguis mittendus est. Veratro quoque albo, vel alui ductione vtendum. Tum adhibendæ frictiones, & ex media materia minime pingues cibi, quidam etiam acres, & à vno abstinendum.

De resolutione neruorum, quæ Apoplexia vel παράλυσις dicitur. CAP. XXXVII.

At

AT resolutio neruorum, frequens vbiq; morbus est. Sed interdum tota corpora, interdum partes infestat. Veteres autores illud Ἀποπληξία, hoc Paralyfin nominauerunt. Nunc vtrūq; Paralyfin appellari video. Solent autem qui per omnia membra vehemēter resoluti sunt, celeriter rapi, ac si correcti non sunt, diutius quidem viuunt, sed rarò tamen ad sanitatem perueniunt, & plerūq; miserum spiritum trahunt, memoria quoq; amissa. In partibus verò nunquā acutus, sepe longus, ferè sanabilis morbus est. Si omnia membra vehemēter resoluta sunt, sanguinis detractio vel occidit, vel liberat. Aliud curationis genus, vix vnquam sanitatem restituit, sepe mortem tantum differt, vitam interim infestat. Post sanguinis missionē, si non redit, & motus & mens, nihil spei superest. Si redit, sanitas quoque prospicitur. At vbi pars resoluta est, *providet *proderit malo corporis, vel sanguis missus, vel alius ducta. Cetera eadem in vtroq; casu facienda sunt. Siquidem vitare præcipue conuenit frigus, paulatimq; ad exercitationes reuertendū est, sic, vt ingrediatur ipse protinus, si potest. Si id crurum imbecillitas prohibet, vel gestetur, vel motu lecti concutiatur, tum id membrum, quod deficiet, si potest, per se: si minus, per alium moueatur, et vi quadam ad consuetudinē *torpenti suam redeat. Prodest etiam *torpentis membris mem sumnam cutem exasperasse, vel vrticis caesam, vel imposito sinapi, sic vt vbi rubere cœperit corpus,

corpus, hæc remoueantur. Scilla quoq; contrita,
 bulbiq; contriti cum thure rectè imponuntur.
 Neq; alienum est, resina cutem tertio quoque die
 diutius vellere, pluribus etiam locis, aliquando
 sine ferro cucurbitulas admouere. Vnctioni ve-
 rò aptissimum est vetus oleum, vel nitrum aceto
 & oleo mistum. Quinetiam fouere aqua calida
 marina, vel si ea non est, tamen salsa magnope-
 re necessarium est. At si quo loco vel naturales,
 vel etiam manu factæ tales natationes sunt, vjs
 potissimū vtendum est, præcipueq; in his agitan-
 da membra, quæ maxime deficiūt. Si id non est,
 balneum tamen prodest. Cibus esse debet ex me-
 dia materia, maximeq; ex venatione: potio sine
 vino aqua calida. Si tamen vetus morbus est,
 interponi, quarto vel quinto die purgationis
 causa vinum Græcū, salsum prodest. Post cœnā
 vilis vomitus est. Interdum verò etiam neruo-
 rum dolor oriri solet. In hoc casu non oportet vo-
 mere, non medicamentis vrinā mouere, non sine
 exercitatione sudores, vt quidā præcipiunt, ex-
 pedit. Bibenda aqua est bis die. In lectulo leniter
 satis diu corpus perfricandum est, deinde retento
 spiritu, ab ipsa exercitatione potius superiores
 partes mouendæ, balneo raro vtendum, mutan-
 dum subinde peregrinationibus cælum. Si dolor
 est, ea ipsa pars sine oleo nitro ex aqua perun-
 genda est, deinde inuoluēda, & subiicienda pru-
 na lenis, & sulphur, atq; ita id suffumigandum,
 idq; aliquandiu faciendum. Sed ieiuno, cum bene

iam concoxerit, cucurbitule quoque sepe dolenti
 parti admouenda sunt, pulsandusq; leuiter insta-
 tis vesicis bubulis is locus est. Vtile est etiam se-
 num miscere cum hyoscyami & vtricia contri-
 tis seminibus, sic, vt omnium par modus sit, idq;
 imponere, fouere aqua, in qua sulphur decoctum
 sit. Vtriculi quoque rectè imponuntur aqua ca-
 lida repleti, aut bitumen cum hordeacea farina
 mixtum, atque in ipso potissimum dolore vtend-
 um gestatione vehementi est, quod in alijs do-
 loribus pessimum est. Tremor autem neruorum
 aequè vomitu, medicamentisq; vrinam mouen-
 *impedi-
 tur
 tibus* intenditur. Inimica etiam habet balnea,
 assasq; sudationes. Bibenda aqua est, acri am-
 bulatione vtendum, item vntionibus, frictioni-
 busq; maxime per seipsum, pila, similibusq; su-
 periores partes dimouende, cibo quolibet vtend-
 dum, dummodo concoctioni vtique studeatur.
 Secundum cibum curis abstinendum. Rarissima
 venere vtendum est. Si quando quis in eam pro-
 lapsus est, tum oleo leuiter diuq; in lectulo per-
 fricari manibus puerilibus potius, quam viri-
 libus debet. Suppurationes autem, quae in ali-
 qua interiori parte oriuntur, vbi nota fuerint,
 primum id agere oportet per ea cataplasmata
 quae reprimunt, ne coitus inutilis materiae fiat.
 Deinde, si haec victa sunt, per ea malagmata
 quae digerunt, dissipentur. Quod si consecuti non
 sumus, sequitur vt euocetur, deinde vt mature-
 scat, omnis tunc vomicae finis est, vt rumpatur.

Indic

Indiciumq; est, pus vel alio, vel ore redditum: sed nihil facere oportet, quominus quicquid est puris excedat. Utendum maxime sorbitionibus est & aqua calida. Vbi pus fieri desit, transeundum ad faciles quidem, sed tamen validiores et frigidos cibos, frigidamq; aquam, sic ut ab egedidis tamē initium fiat, primoq; cum melle quedam edenda, ut nuclei pinei, vel Græcæ nuges, vel auellanae. Postea submouendum id ipsum, quo maturius induci cicatrix possit. Medicamentum eo tempore vlceri est succus assumptus, vel porri, vel marrubij, & omni cibo porrum ipsum adiectum. Oportebit autem uti in his partibus, quæ non afficiuntur, frictionibus, item ambulationibus lenibus. Vitandumq; erit, ne vel luctando, vel currendo, vel alia ratione sanescentia vlcera exasperentur. In hoc enim morbo perniciosus, ideoq; omnimodo cauendus sanguinis vomitus est.

LIBER IIII.

De humani corporis interioribus sedibus.

CAP. I.

HACTENVS reperiantur ea genera morborum, quæ in totis corporibus ita sunt, utijs certa sedes assignari non possint. Nunc de his dicam, quæ sunt in partibus. Facilius autem omnium interiorum morbi curationesq; in notis-

tiam venient, si prius eorum sedes breuiter ostendero. Caput igitur eaq; quae in ore sunt, non lingua tantummodo, palatoq; terminantur, sed etiã quatenus oculis nostris exposita sunt. In dextra sinistraq; circa guttur venae grandes, quae oxyritides nominantur, itemq; arteriae (quas parotidas vocant) sursum procedentes ultra aures feruntur. Atq; in ipsis cervicibus glandulae posita sunt, quae interdum cum dolore intumescunt. Deinde duo itinera incipiunt. Alterum aspera

Stomach^o
hic pro ipsa gula accipitur, vt & infra libro 4. cap. 5. quamuis aliquando & pro ventriculi parte inferiori stomachi vocabulo vtatur Celsus, vt cum ait, Stomach^o verò intestinorū principiu est.

arteriam nominant, alterum stomachum. Arteria exterior ad pulmonem: Stomachus interior ad ventriculū fertur. Illa spiritum, hic cibum recipit: à quibus cum diuersae viae sint, qua coeunt, exigua in arteria sub ipsis faucibus lingua est, quae cum spiramus attollitur, cum cibum potionemq; assumimus, arteriam claudit. Ipsa autem arteria, dura, & cartilaginosa in gutture assurgit, ceteris partibus residet. Constat ex circulis quibusdam compositis ad imaginem earum vertebrarū, quae in spina sunt: ita tamen, vt ex parte exteriori aspera, ex interiore stomachi modo leuis sit, eaq; descendens ad praecordia cum pulmone committitur. Is spongiosus, ideoq; spiritus capax & à tergo spinae ipsi iunctus in duas fibras vngulae bubulae modo, diuiditur. Huic cornu annexum est, natura musculosum in pectore, sub sinistro mamma situm, duosq; quasi ventriculos habet. At sub corde atq; pulmone transversum ex valida membrana septum est, quod à praec

ntiazus
vt gal,
u. par,
3. sedens hq,

à præcordijs vterum diducit equò neruosum, multis etiam venis per id discurrentibus à superiore parte, non solum intestina, sed iecur quoque lienemq; discernit. Hæc viscera proxima, sed infrà tamen posita dextra sinistraq; sunt. Iecur à dextra parte sub præcordijs ab ipso septo ortum, intrinsecus cauum, extrinsecus gibbum, quod prominens leuiter ventriculo insiæct, & in quatuor fibras diuiditur. Ex inferiore vero parte ei fel inheret, at lienis sinistra non eadem septo, sed intestino innexus est, natura mollis & rarus, longitudinis, crassitudinisq; modica, isq; paulum à costarum regione in vterum excedens ex maxima parte sub his conditur, atque hæc quidem iuncta sunt. **Renes.** Renes verò diuersi, qui lumbis sub imis coxis inherent à parte earum refimi, ab altera rotundi, qui & venosi sunt, & vetriculos habent, & tunicis super conteguntur. Ac viscerum quidem hæc sedes sunt. **Stomachus.** Stomachus verò, qui intestinorum principium est, neruosus à septime spinæ vertebra incipit, ac circa præcordia, cum ventriculo committitur. **Ventriculus.** Ventriculus autem, qui receptaculum cibi est, constat ex duobus tergoribus, isq; inter lienem & iecur positus est, vtroque ex his paulum super eum ingrediente. Suntq; etiam membrula tenues, per quas inter se tria ista connectuntur, iungunturq; ei septo, quod transversum esse supra posui. Inde ima ventriculi pars paulum in dexteriore partem conuersa, in summum

intestinum coarctatur. Hæc iuncturam πολυλογον
Græci vocant, quoniam portæ modo in inferiores
partes, ea quæ excreturi sumus, emittit. Ab
 Ieiunū in-
 testinum. *ea ieiunium intestinum incipit, non ita impli-*
citum: cui tale vocabulum est, quia nunquam
quod accipit, continet: sed protinus in inferiores
partes transmittit. Inde tenue intestinum est, in
 Tenue in-
 testinum. *sinus vehementer implicitum. Orbis verò eius*
per membranulas singuli cum inferioribus con-
nectuntur, qui in dexteriolem partē conuersi, et
è regione dexteriolem coxæ finiti, superiores ta-
men partes magis complent. Deinde id intesti-
num cum crassiore altero transuerso cõmittitur,
quod à dextra parte incipiens, in sinistrolem
peruium & longum est, in dexteriolem non est,
 Cæcum in-
 testinum. *ideoq; cæcum nominatur. Ad id quod peruium*
est, late fusum atq; sinuatum, minusq; quàm su-
periora intestina nervosum, ab utraq; parte huc
atq; illuc volutū, magis tamen sinistrolem infe-
rioribusq; partes tenens, contingit iecur atq; ven-
triculum. Deinde cū quibusdam membranulis à
sinistro rene venientibus iungitur, atq; hinc de-
xtra recuruatum in imo dirigitur quæ excernit,
 Rectū in-
 testinum. *ideoq; id ibi rectum intestini nominatur. Con-*
 Omentū.
 *inferiore *tegit verò vniuersa hæc omentum ex *interiore*
parte leue & strictum, ex superiore mollius. Cui
adeps quoq; innaescitur, quæ sensu, sicut cerebrū
quoq; & medulla, caret. At à rebus singule
venæ colore albæ ad vesicam feruntur, & quæ ex
Græci vocant, quòd per eas inde descendentem
urinam

uriam in vesicam destillare concipiunt. Vesica autem in ipso sinu nervosa & duplex, ceruice plena atq; carnosa, iungitur per venas cum intestino, eoq; osse, quod pubi subest. Ipsa soluta atq; liberior est, aliter in viris atq; in fœminis posita. Nam in viris iuxta rectum intestinum est potius in sinistram partem inclinata. In fœminis super genitale earum posita est, superq; elapsa ab ipsa vulua sustinetur. Tum in masculis iter urine spatiosius, & compressius à ceruice huius descendit ad colem. In fœminis breuius & plenius super vuluae ceruicem se ostendit. Vulua autem in virginibus quidem admodum exigua est. In mulieribus vero, nisi ubi grauide sunt, non multo maior, quam vt manu comprehendatur. Ea recta continuataq; ceruice (quem canalem vocant) contra mediam aluum orsa, inde paulum ad dexteriores coxam conuertitur, deinde super rectum intestinum progressa illius fœminae latera sua innectit. Ipsa autem ilia inter coxas & pubem imo ventre posita sunt, à quibus ac pube abdomen sursum versus ad precordia peruenit, ab exteriori parte euidenti cute, ab interiori leui membrana inclusum, quo omento iungitur, *περιτόναι* & autem à Graecis nominatur.

Canalis.

De curationibus morborum, qui nascuntur à capite: & primò de eius dolore, deinde de morbo, qui circa faciem nascitur, tum de linguae resolutione, postremò de destillatione, ac grauedine.

CAP. II.

m 4 His

His veluti in conspectum quendam (quatenus scire curanti necessarium est) adductis, remedia singularium laborantium partium exequar, orsus à capite: sub quo nomine nunc significo eam partem, quæ capillo tegitur. Nam oculorum, aurium, dentium dolor, & si quis similis est, aliàs erit explicandus. In capite autem interdum acutus & pestifer morbus est, quem $\kappa\epsilon\phi\alpha\lambda\acute{\alpha}\lambda\omicron\upsilon\pi$ Greci vocant. Cuius nota sunt horror, calidus, neruorum resolutio, oculorum caligo, mentis alienatio, vomitus, sic ut vox supprimatur, vel sanguinis ex naribus cursus, sic ut corpus frigeat, anima deficiat. Præter hæc dolor intolerabilis maximè circa tempora, vel occipitium. Interdum autem in capite longa imbecillitas, sed neq; grauis, neq; periculosa, per hominis ætatem est. Interdum grauior dolor, sed breuis, neq; tamen mortiferus, qui vel vino, vel cruditate, vel frigore, vel igne, aut sole cõtrahitur. Hiq; omnes dolores modo in febre, modò sine hac sunt, modò in toto capite, modò in parte, interdum sic, ut oris quoq; proximam partem excrucient. Præter hæc etiam vnũ inuenitur genus, quod potest longum esse, vbi humor cutem inflat, eaq; intumescit, & prementi digito cedit, $\iota\delta\sigma\omicron\nu\acute{\epsilon}\phi\alpha\lambda\omicron\upsilon\pi$ Greci appellant. Ex his, id quod secundo loco positum est, dum leue est, qua sit ratione curandum dixi, cum persequerer ea, quæ sani homines in imbecillitate partis alicuius facere deberent. Quæ verò auxilia sint capitis, vbi cum febre dolor est, eo loco
 explici

explicitum est, quo februm curatio exposita est. Nunc de ceteris dicendum: Ex quibus id quod acutum est, & id quod supra consuetudinem intenditur, idque quod ex subita causa, etsi non pestiferum, tamen vehemens est, primam curationem habet qua sanguis mittatur. Sed id, nisi intolerabilis est dolor, superuacuum est. Satiusque est abstinere a cibo, si fieri potest, etiam a potione. Si non potest, aquam bibere. Si postero die dolor remanet, aluum ducere, sternutamenta euocare, nihil assumere, nisi aquam. Saepe enim dies vnus aut alter totum dolorem hac ratione discutit, utique si ex vino vel cruditate origo est. Si vero in his auxiliū parum est, tonderi oportet ad cutem: deinde considerandum est, quae causa dolorem excitarit: si calor, aqua frigida multa perfringere caput expedit, spongiam concavam imponere subinde in aqua frigida expressam, ungeri rosa & aceto, vel potius his tinctam lanam succidam imponere, aliaque refrigerantia cataplasmata. Ac si frigus nocuit, caput oportet perfringere aqua calida maritima, vel certe salsa, aut in qua laurus decocta sit, tum caput vehementer perfricare, deinde calido oleo implere, veste velare. Quidam etiam id denunciant. Alij cervicalibus vestimentisque onerant, & sic leuantur, alios calida cataplasmata adiuvant. Ergo etiam ubi causa incognita est, videre oportet, refrigerantia magis, an calefacientia leniant, & his uti, quae experimentum approbarit. At si

Aqua frigida.

parum caussa discernitur, perfundere caput pri-
mum aqua calida, sicut supra præceptum est, vel
salsa, vel ex lauro decocta, tñ frigida posca. Illa
in omni vetusto capitis dolore communia sunt,
sternutamenta excitare, inferiores partes vehe-
menter perfricare, gargarizare his, quæ salinã
mouent, cucurbitulis temporibus & occipitio
ad mouere, sanguinem ex naribus detrahere, re-
sina subinde tempora peruellere, & imposito si-
napi exulcerare ea quæ male habent, antè lin-
teolo subiecto, ne vehementer arrodant: candenti-
bus ferramentis vbi dolor est, vlcera excitare,
cibum permodicum cum aqua sumere: vbi leua-
tus est dolor in balneũ ire, ibi multa aqua prius
calida, deinde frigida per caput perfundi. Si
discussus ex toto dolor est, etiam ad vinum re-
uertitur, sed postea semper antequam quicquam a-
liud, aquam bibere. Dissimile est id genus quod
humorem in caput contrahit. In hoc tonderi ad
cutem necessarium est. Deinde imponere sinapi,
*profuit sic vt exulceret. Si id parum *profluit, scalpello
vtendum est. Illa cū hydropicis communia sunt,
vt exerceatur, insudet, vehementer perfricetur,
cibus, potionibusq; vtatur, vrinam præcipuè mo-
uentibus.

De morbo qui circa faciem nascitur, quem
Græci κωνικόν σπασμόν vocant.

Circa faciem verò morbus innascitur, quem
Græci κωνικόν σπασμόν nominant. Is cū
acuta ferè febre oritur. Os tñ motu quodam per-
uertitur,

uertitur, ideoq; nihil aliud est, quàm distentio oris. Accedit crebra coloris in facie totoq; corpore mutatio. Somnus in præptu est. In hoc sanguinem mittere, optimum est. Si finitum eo malum non est, ducere aluum: si ne sic quidem discussum est, albo veratro vomitum mouere: præter hæc necessarium est vitare solem, lassitudinem, vinum. Sed si discussum his non est, vtendum est cursu, frictione, in eo quod lesum est, leni & multa, in reliquis partibus breuiore, sed vehementi: prodest etiam mouere sternutamenta, caput radere, idq; perfundere aqua calida, vel marina, vel certè salsa, sic vt ei quoq; sulphur adijciatur. post perfusionem iterum perfricari, sinapi māducare, eodemq; tempore affectis oris partibus ceratum, integris idem sinapi, donec arrodant, imponere. Cibus aptissimus ex media materia est.

De resolutione linguæ.

AT si lingua resoluta est, quòd interdum per se, interdum ex morbo aliquo fit, sic vt sermo hominis non explicetur, oportet gargarizare ex aqua, in qua vel thymum, vel hyssopum, vel nepeta decocta sit, aquam bibere, caput & os et ea que sub mento sunt, & ceruicem vehementer perfricare, lasere linguam ipsam linere, manducare que sunt acerrima, id est sinapi, allium, cepam, magna vi luctari, vt verba exprimantur, exerceri retento spiritu, caput saepe aqua frigida perfundere, nonnunquam multam esse radiculam,

diculam, deinde vomere.

De Destillatione ac Grauedine.

Destillat autē humor ex capite interdum in nares, quod leue est: interdum in fauces, quod peius est: interdū etiam in pulmonem quod pessimum est. Si in nares destillat, tenuis per has pituita profluit, caput leuiter dolet, grauitas eius sentitur, frequentia sternutamenta sunt. Si in fauces, his exasperat, tussiculam mouet. Si in pulmonem, prater sternutamenta & tussim, est etiam capitis grauitas, lassitudo, sitis, aestus, biliosa vrina. Aliud autem (quamuis non multum distans malum) Grauedo est. Hac nares claudit, vocem obtundit, tussim siccam mouet, sub eadem salsa est saliuā, sonant aures: venae mouentur in capite, turbida vrina est. Hac omnia *νογῶς* Hippocrates nominat. Nunc video apud Grecos in grauedine hoc nomen seruari, destillationes *ναρῶσα γυρῶς* appellari. Hac autem & breuia, & si neglecta sunt, longa esse consueuerunt. Nihil pestiferum est, nisi quod pulmonē exulcerauit. Vbi aliquid eiusmodi sensimus, protinus abstinere à sole, balneo, vino, venere debemus. Inter quae *μηδίοε*, & assueto cibo nihilominus vti licet, ambulatione tantum accri, sed tecta vtendū est, & post eam caput atq; os supra quinquagies perfricandū. Raroq; fit, vt si biduo, vel certe triduo nobis temperauimus, id vitium non leuetur. Quo leuato, si in destillatione crassa facta pituita est, vel in grauedine nares
magis

magis patent, balneo vtendum est, multaq; aqua prius calida, post egelida fouendum os, caputq;, deinde cū cibo pleniore vinum bibendum. At si æquè tenuis die quarto pituita est, vel nares æquè clausæ videntur, assumendum est, vinum amineum, austerum, deinde rursus biduo aqua, post que ad balneum & ad cōsuetudinem reuertendum est. Neq; tamē illis ipsis diebus, quibus aliqua omittenda sunt, expedit tanquā egros agere, sed cætera omnia quasi sanis facienda sunt, præterquàm si diutius aliquē & vehementius ista sollicitare cōsueuerunt. Huic enim quedā curiosior obseruatio necessaria est. Igitur huic, si in nares vel in fauces destillauit, præter ea que supra retuli, protinus primis diebus multum ambulandum est, perfricandæ vehementer inferiores partes, leuior frictio adhibenda thoraci erit; leuior capiti, demēda assueto cibo pars dimidia, sumenda oua, amyllum, similiaq;, que pituitā faciunt crassiorem. Siti quanta maxime sustineri potest, pugnandū est. Vbi per hæc idoneus aliquis balneo factus, eoq; vsus est, adijciendus est cibo pisciculus, aut caro, sic tamen ne protinus iustus modus cibi sumatur. Vno meraco copiosius vtendū est. At si in pulmonē quoq; destillat, multoq; magis & ambulatione, & frictione opus est, eademq; adhibita ratione in cibo, si nō satis illi proficiunt, acrioribus vtendum est, magis somno indulgendū, abstinentumq; à negotijs omnibus aliquādo, sed serius, & balneum tentandum.

dum. In grauedine autem primo die quiescere, neq; esse, neq; bibere, caput relaxare, fauces lana circumdare, postero die surgere, diu abstinere à potione, aut si res coegerit, non ultra heminam * tam aquae assumere. Tertio die panis pon* ita multum ex parte interiorè cum pisciculo, vel leni carne sumere, aquam bibere. Si quis sibi temperare non potuerit, quo minus plenus victu utatur, vomere. Vbi in balneum ventis est, multa aqua calida caput & os fouere vsq; ad sudorè, tum ad vinis redire: post que vix fieri potest, vt idem incòmodum maneat. Sed si manserit, vtendū erit cibus frigidus, aridus, leuibus, humore quàm minimo, seruatis frictionibus, exercitationibusq; que in omni tali genere valetudinis necessariae sunt.

De cernicis morbis, curationibusq; CAP. III.

A Capite transitus ad ceruicē est, que grauius admodum morbis obnoxia est. Neq; tamen alius importunior, acutiorq; morbus est, quàm is qui quodam rigore neruorum, modo caput scapulis, modo mentum pectori amectit, modo rectam & immobilem ceruicem intendit. Priorem Graeci *ἀπιδόσσορον*, insequentem *ἐμπεδόσσορον*, vltimū *τέτασσορον* appellant, quamuis minus subtiliter, quidā indiscretis his nominibus vtuntur. Ea saepe intra quartum diem tollunt. Si hunc euaserunt sine periculo sunt. Omnia eadem ratione curantur, idq; conuenit. Sed Aselepiades vtique mittendum sanguinem credidit. Quod quidam vitandum esse dixerunt, eò quòd maxime

tum

tum corpus calore egeret, isq; esset in sanguine. Verum hoc quidem falsum est. Neq; enim natura sanguinis est, ut utiq; caleat, sed ex his, que in homine sunt, is celerrime vel calefcit, vel refrigescit. Mitti verò nec ne debeat, ex his intelligi potest que de sanguinis missione precepta sunt. Vtiq; autè recte datur castoreum, & cum hoc piper vel laser. Deinde opus est fomento humido & calido. Itaq; pleriq; aqua calida multa ceruices subinde persundunt. Id in presentia leuat, sed opportuniores nervos frigore reddit. Quod utiq; vitandum est. Vtilius igitur est cerato liquido primum ceruicem perungere, deinde admouere vesicas bubulas, vel vtriculos oleo calido repletos, vel ex farina calidum cataplasma, vel piper rotundum cum fico contusum. Vtilissimum tamè est humido sale fouere. Quod quomodo fieret, iam ostendi. Vbi eorum aliquid factum est, admouere ad ignem, vel si aestas est, in sole, egrum oportet, maximeq; oleo vetere, si id non est, syriaco, si ne id quidem est, adipe quam vetustissima ceruicem, & scapulas, & spinas perfricare. Friclio cum omnibus in homine vertebis utilis sit, tum is precipuè, que in collo sunt. Ergo die nocteq; interpositis tamè quibusdam temporibus, hoc remedio vtendum est. Dum id intermittitur, imponendum malagma aliquod ex calefacientibus. Cauendū verò precipuè frigus. Ideoq; in eo conclauis, in quo cubabit aeger, ignis continuus esse debet, maximeq; tempore

tempore antelucano, quo precipue frigus intenditur. Neq; inutile erit, caput attonsum habere, idq; irino vel cyprino calido madefacere, & superimposito pileo velare, nonnunquam etiam in calidum oleum totum descendere, vel in aquam calidam, in qua fœnum græcum decoctum sit, et adiecta olei pars tertia. Alius quoq; ducta sepe superiores partes resoluit. Si verò etiam vehementius dolor creuit, admouende ceruicibus cucurbitule sunt, sic, vt cutis incidatur, eadem aut ferramentis, aut sinapi adurenda. Vbi leuatus est dolor, moueriq; ceruix cœpit, scire licet cedere remedijs morbum. Sed diu vitandus cibus, quisquis mandendus est. Sorbitionibus vtendum, itemq; ouis sorbilibus, aut à pullis mollibus ius aliquod assumendum. Id si bene processerit, iamq; ex toto recte se habere ceruices videbuntur, incipiendum erit à pulticula, vel intrita bene madida. Celerius tamen etiam panis mandendus, quam vinum gustandum. Siquidem huius vsus precipue periculosus, ideoq; in longum tempus differendus est.

De faucium morbis, ac curationibus, & primum de Angina, deinde de Difficultate spirandi, vltimo de Tussi. CAP. IIII.

VThoc autem morbi genus circa totam ceruicem, sic alterũ equè pestiferũ acutumq; in faucibus esse consuevit. Nostri Anginam vocant, apud Græcos nomen prout species est. Interdum enim neq; rubor, neq; tumor vllus apparet,

ret; sed corpus aridum est, vix spiritus trahitur, membra soliuuntur, id σωάγγλω vocant. Interdum lingua faucesq; cum rubore intumescunt, vox nihil significat, oculi vertuntur, facies pallet, singultusq; est, id ὤς σωάγγλι vocatur. Illa communia sunt, eger non cibum deuorare, non potionem potest, spiritus eius includitur. Leuius est, vbi tumor tantummodo, & rubor est, cetera non sequuntur, id παρὰ σωάγγλω appellant. Quicquid est, si vires patiuntur, sanguis mittendus est, si non abundat, secundum est ducere aluum. Cucurbitula quoq; rectè sub mento, & circa fauces admouetur, vt id quod strangulat, euocet. Opus est deinde fomentis humidis. Nam sicca spiritum elidunt. Ergo admouere spongias oportet, quæ melius in calidum oleum, quam in calidam aquam subinde demittuntur. Efficacissimusq; est hic quoq; salis calidi succus. Tum commodum est hyssopum, vel nepeta, vel thymū, vel absinthium, vel etiam fursures, aut ficus aridas, aut mulsam aquam decoquere, eaq; gargarizare: post hæc, palatum vngere vel felle taurino, vel eo medicamento, quod ex moris est, polline etiam piperis id rectè respergitur. Si per hæc parū proficitur, vltimum est incidere satis altis plagis sub ipsis maxillis supra collum, & in palato citra riuam, vel eas venas, quæ sub lingua sunt, vt per ea vulnera morbus erumpat. Quibus si non fuerit eger aduatus, scire licet, malo victum esse. Si verò his morbus leuatus est, iamq; fauces, ita

n cibend

cibum et spiritum capiunt, facili ad bonam va-
 letudinē recursus est. At interdum natura quoq;
 adiuuat, si ex angustiore sede vitium transit in
 latiorē. Itaq; rubore & tumore in præcordijs or-
 to, scire licet fauces liberari. Quicquid autē eas
 leuauit, incipiendum est ab humidis, maximeq;
 aqua mulsæ decocta, deinde assumēdi molles &
 non acres cibi sunt, donec fauces ad pristinum
 habitum reuertantur. Vulgò audio, si quis pullum
 hirundinis ederit, angina toto anno non pericli-
 tari, seruatūq; eum ex sale, cum is morbus vr-
 get, comburi, carbonemq; eius contritū in aquam
 mulsam (que potui datur) infricari, & pro-
 desse. Id cum idoneos autores ex populo habeat,
 neq; habere quicquam periculi possit, quamuis in
 monumentis medicorum non legerim, tamen in-
 ferendum huic operi meo credidi.

De difficultate spirandi.

Est etiam circa fauces malum, quod apud
 Græcos aliud atq; aliud nomē habet, prout
 se intendit. Omne in difficultate spirandi con-
 sistit. Sed hæc dum modica est, neq; ex toto stran-
 gulat, *ἀσπνοια* appellatur. Cum vehementior
 est, ut spirare eger sine sono & anhelatione non
 possit, *ἄσδυα*. Cum accessit id quoq;, ne nisi re-
 cta ceruice spiritus trahatur, *ὀρθόσπνοια*. Ex qui-
 bus id, quod primum est, potest diutius trahi.
 Duo insequentia acuta esse consuerūt. His com-
 munita sunt, quod propter angustias, per quæ
 ritus euadit, sibilum elidit, dolor in pectore
 præcord

precordij s̄q; est, interdum etiam in scapulis, isq;
 modo decidit, modo reuertitur, ad hæc tussicula
 accedit. Auxilium est, nisi aliquid prohibet in
 sanguinis detractione. Neq; id satis est, sed lacte
 quoq; venter soluendus est. Liquanda alius, in-
 terdum etiam ducenda, quibus extenuatum cor-
 pus incipit spiritum trahere commodius. Caput
 autē etiam in lecto sublime habēdum est, thorax
 fomentis, cataplasmatissq; calidis, aut siccis, aut
 etiam humidis adiuuandus est, et postea vel ma-
 lagyna superimponendum, vel certe ceratum ex
 cyprino vel irino vnguento. Sumenda deinde ie-
 iuno potui mulsa aqua, cum qua uel byssopus co-
 cta, vel contrita capparæ radix sit. Datur etiam
 vtiliter, aut nitrum, aut nasturtium, allium fri-
 ctum, deinde contritū & cum melle mistum, si-
 mulq; coquantur mel, galbanum, resina terebin-
 thina, & vbi coierunt, ex his quod fabæ magni-
 tudinem habet, quotidie sub lingua liquatur, aut
 sulphuris ignem non experti *pondo et quadrās,
 abrotani pondo in vini cyatho teruntur, idq; te-
 pefactum sorbetur. Est etiam non vana opinio
 vulpinum iecur, vbi siccum & aridum factum
 est, contundi oportere, polentamq; ex eo potioni
 aspergi, vel eiusdem pulmonem quam recentissi-
 mum assum, sed sine ferro coctum, edendum esse.
 Præter hæc sorbitionibus, & lenibus cibis vten-
 dum est, interdum vino tenui austero, nonnun-
 quam vomitu. Prosuunt etiam quæcumq; urinam
 augent, sed nihil magis quàm ambulatio lenta

* pondo
 denarij &
 quadrans,
 abrotani
 pōdo dena-
 rij in vini.

penè vsq; ad lassitudinem, frictio multa, præcipue inferiorū partium, vel in sole, vel ad ignem, & per seipsum, & per alios, vsq; ad sudorē. In interiore verò faucium parte interdum exulceratio esse consuevit. In hac plerique extrinsecus cataplasmatibus calidis, fomentisq; humidis vtuntur. Volunt etiam vaporem calidum ore recipi, per quem molliores alij partes eas fieri dicunt, opportunioreq; vitio iam hærenti. Sed si bene sic vitari morbus potest, tuta illa præsidia. Si metus eius est, supernacua sunt. Vtiq; autē perfricare fauces periculosum est: exulcerat enim, neq; vtilia sunt, quæ vrine mouendæ sunt apta, quia possunt dum transeunt, ibi quoq; pituitam extenuare, quam supprimi melius est. Asclepiades multarum rerū, quas ipsi quoq; secuti sumus, auctor bonus, acetum ait quàm acerrimum esse sorbendū: hoc enim sine ulla noxa comprimere ulcera. Sed id supprimere sanguinem potest, vlcera ipsa sanare non potest. Melius huic rei lycium est, quod idem quoq; eque probat, uel porri, uel marubij succus, uel nuce Græcæ cum tragacantho contrita, & cum passo mista, uel lini semē contritum, & cum dulci vino mistum. Exercitatio quoq; ambulandi, currendiq; necessaria est. Frictio à pectore vehemēs toti inferiori parti adhibenda. Cibi verò esse debent, neq; nimium acres, neq; asperi, mel, lenticula, tragum, lac, ptisanæ, pinguis quoq; caro, præcipueq; porrum, & quicquid cum hoc mistum est. Potionis quæ minimam

Asclepiades.

num esse conuenit. Aqua dari potest, vel pura, vel in qua mala cydoneum, palmulae uel decoctae sunt. Gargarizationes quoque lenes: sin haec parum proficiunt, reprimentes utiles sunt. Hoc genus neque acutum est, & potest esse non longum, curationem tamen maturam, ne vehementer & diu laedat, desiderat.

De Tussi.

Tussis uero ferè propter faucium exulcerationem molestà est, quae multis modis contrahitur. Itaque illis restitutis ipsa finitur. Solet tamen interdum per se quoque male habere, & uix cum uetus facta est eliditur, ac modò arida est, modò pituitam citat. Oportet hyssopum altero quoque die bibere, spiritu retento currere, sed minime in puluere, ac lectione uti uehementi, quae primo impeditur à tussi, post eam vincit, tum ambulare, deinde per manus quoque exerceri, & pectus diu perfricare. Post hac quàm pinguis-
sime ficus uncias tres supra primas incoctas, esse. Praeter hac si humida est, prosunt frictions validae, cum quibusdam calefacientibus, sic, ut caput quoque siccum uehementer perfricetur. Item cucurbitulae pectori admotae sinapi ex parte exteriori faucibus impositum, donec leuiter exulceret, potio ex menta, nucibusque; Graecis & amylo, primoque; assumptus panis aridus, deinde aliquis cibus lenis. At si sicca tussis est, cum ea uehementissime urget, adiuuat uini austeri ^{uor} ^{ya-} ^{posito} ^{temp}
thi assumptus, dum ne amplius id interpo-

tempore aliquo, quàm ter aut quater fiat. Item
 laseris quàm optimi paulum deuorare opus est,
 porri vel marrubij succum assumere, scillam de-
 lingere, acetum ex ea, vel certe acre sorbere, aut
 cum spica allij contriti duos vini cyathos. Vtilis
 etiam in omni tussi est peregrinatio, nauigatio
 longa, loca maritima, natationes. Cibus inter-
 dum mollis, vt malua, vt vrtica: interdum acer,
 vt lac cum allio coctum, sorbitiones quibus la-
 ser sit adiectum, aut in quibus porrum incoctum
 tabuerit, ouum sorbile sulphure adiecto, potus
 primum aqua calida, deinde inuicem alijs die-
 bus haec, alijs vinum. Magis terreri potest ali-
 quis, cum sanguinem expuit. Sed id modò mi-
 nus, modò plus periculi habet. Exit enim modò
 ex gingiuis, modò ex ore, & quidem ex hoc in-
 interdum etiam copiose, sed sine tussi, sine vlcere,
 sine gingiuarum vllò vitio, ita vt nihil excre-
 tur. Verum vt ex naribus, sic ex ore aliquando
 prorumpit. Atq; interdum sanguis profluit, in-
 interdum simile aque quiddam, in qua caro recens
 lota est. Numquam autem is à summis fauci-
 bus fertur, modo exulcerata ea parte, modo non
 exulcerata, sed aut ore venæ alicuius adaperto,
 aut tuberculis quibusdam natis, ex his sanguine
 erumpente. Quod vbi incidit, neque ledit potio
 aut cibus, neq; quicquam aut ex vlcere excre-
 tur. Aliquando gutture & arterijs exulceratis,
 frequens tussis sanguinem quoque extundit. In-
 terdum etiam fieri solet, vt aut ex pulmone, aut
 ex

ex pectore, aut ex latere, aut iocinore feratur. Sæpe fæminæ, quibus sanguis per menstrua non respondet, hunc expiunt, autoresq; medici fuerunt, vel exesa parte aliqua sanguinem exire, vel rupta, vel ore alicuius venæ patefacto. Primam *Αιχίρωσις*, secundam *πρυμόχασμος*, tertiam *αὐτοεξέμωσις* appellant. Ultima minimè nocet, prima grauissimè. Ac sæpe quidem euenit, uti sanguinem pus sequatur: interdum autem qui sanguinem ipsum suppressit, satis ad valetudinem profuit. Sed si secuta vlcera sunt, si pus, si tussis est, prout sedes ipsa est, ita varia & periculosa genera morborum sunt. Si verò sanguis tantum fluit, expeditius & remedium & finis est. Neq; ignorari oportet, eis quibus fluere sanguis solet, aut quibus spina dolet, coxæ ue, aut post cursum vehementem vel ambulationem, dum febris absit, non esse inutile sanguinis mediocre profluum, idq; per vrinam redditum, ipsam quoque lassitudinem soluere. Ac ne in eo quidem terribile esse, qui ex superiore loco decidit: si tamen in eius vrina nihil nouabit. Neq; vomitum huius asserre periculum, etiam cum repetit, si antè confirmare & implere corpus licuit: & ex toto nullum nocere, qui in corpore robusto, neque nimius est, neque tussim aut calorem mouet. Hæc pertinent ad uniuersum. Nunc ad ea loca quæ proposui veniam. Si ex gingiuis exit, portulacam manducasse satis est: si ex ore, continuasse eo merum unum: si id parum

proficit, acetum: si inter hæc quoque graui-
 erumpit (quia consumere hominem potest) com-
 modissimum est, impetum eius admota occipi-
 tio cucurbitula, sic vt cutis quoque incidatur,
 auertere. Si id mulieri, cui menstrua non ferun-
 tur, euenit, eandem cucurbitulam incisus ingui-
 nibus eius admouere. At si ex faucibus, in-
 terioribus ue partibus processit, & metus ma-
 ior est, & cura maior adhibenda: sanguis mit-
 tendus est, & si nihilominus ex ore processit,
 iterum tertioq; & quotidie paulum aliquid,
 protinus autem debet sorbere vel acetum, vel
 etiam cum thure plantaginis aut porri succum,
 imponendaq; extrinsecus supra id quod dolet la-
 na succida ex aceto est, & id spongia subinde
 refrigerandum. Erasistratus horum crura quo-
 que & femora, brachiaq; pluribus locis deliga-
 bat. Id Asclepiades adeo non prodesse, vt etiam
 inimicum esset, proposuit. Sed id saepe commode
 respondere experimenta testantur. Neque ta-
 men pluribus locis deligari necesse est, sed sat est
 infra inguina & super talos, summosq; hume-
 ros, etiam brachia. Tum si febris vrget, danda
 est sorbitio, & potui aqua, in qua aliquid ex
 his quæ aluum astringunt, decoctum sit: ac si
 abest febris, vel elota alica, vel panis ex aqua
 frigida, & molle quoque ouum dari potest po-
 tui vel idem quod supra scriptum est, vel vinum
 dulce, vel aqua frigida, sed sic bibendum erit,
 vt sciamus huic morbo sitim prodesse: præter hæc
 necessar

necessaria sunt quies, securitas, silentium. Caput huius quoque cubantis sublime esse debet, re-
 cleq; tondetur. Facies saepe aqua frigida fouen-
 da est. At inimica sunt vinum, balneum, ve-
 nus, in cibo oleum, acriora omnia, item calida
 fomenta, conclaue calidum & inclusum, multa
 vestimenta corpori iniecta, etiam fricationes,
 ubi bene etiam sanguis conquieuit. Tum verò in-
 ciendum est à brachijs, cruribusq;, à thorace
 abstinentum. In hoc casu per hyemem locis ma-
 ritimis, per astatem mediterraneis opus est.

De stomachi morbis, & curationibus.

C A P. V.

Faucibus subest stomachus, in quo plura
 longa vitia incidere consuerunt. Nam mo-
 do ingens calor, modò inflatio hunc, modò in-
 flammatio, modò exulceratio afficit. Interdum
 pituita, interdum bilis oritur, frequentissimumq;
 est eius malum, quo resoluitur, neq; vlla re ma-
 gis aut afficitur, aut corpus afficit. Vt diuersa
 autem vitia eius, sic etiam remedia sunt. Vbi
 exaestuatur, aceto cum rosa extrinsecus subinde fo-
 uendus est, imponendusq; puluis cum oleo, &
 ea cataplasmata, quæ simul & reprimunt, &
 molliunt. Potui (nisi quid obstat) gelida aqua
 præstanda. Si inflatio est, prosunt admotæ cu-
 curbitulæ: neq; incidere cutem necesse est: pro-
 sunt sicca & calida fomenta, sed non vehemen-
 tissima. Interponenda abstinentia est. Vtilis in
 ieiunio potio est absinthij aut hyssopi aut rutæ.

n 5 Exere

Exercitatio primò lenis, deinde maior adhibenda est, maximeq; quæ superiores partes moueat. Quod genus in omnibus stomachi vitijs aptissimum est. Post exercitationem opus est uictione, frictione, balneo quoque nonnunquam, sed rarius, interdum alui ductione. Cibis deinde calidis, neque instantibus, eodemq; modo calidis portionibus, primò aquæ, post, ubi resedit inflatio, vini austeri. Illud quoque in omnibus stomachi vitijs præcipiendum est, ut quo modo se quisque ager refecerit, eo ut sanus utatur. Nam redit huic imbecillitas sua, nisi iisdem defendatur bona valetudo, quibus reddita est. At si inflammatio aliqua est, quam serè tumor & dolor sequitur, prima sunt quies & abstinentia, lana sulphurata circumdata, in ieiunio absynthium. Si ardor stomachum urget, aceto cum rosa subinde fouendus est, deinde cibis quidem utendum est modicis. Imponenda verò extrinsecus quæ simul & reprimunt & molliunt: deinde his detractis, utendum calidis ex farina cataplasmatibus, quæ reliquias digerant. Interdum aluius ducenda. Adhibenda exercitatio, & cibus plenior. At si exulceratio stomachum infestat, eadem serè facienda sunt, quæ in faucibus exulceratis præcepta sunt. Exercitatio, frictio inferiorum partium adhibenda. Adhibendi leues & glutinosi cibi, sed citra satietatem. Omnia acria atque acida remouenda. Vino, si febris non est, dulci: aut si id inflat, certe leni utendum, sed neq; præfrig

præfrigido, neque nimis calido. Si verò pituita stomachus impletur, necessarius modò in ieiunio, modò post cibum vomitus est. Vtilis exercitatio, gestatio, nauigatio, frictio. Nihil edendum, bibendumq; nisi calidum, vitatis tantum his, qua pituitam contrahere consuerunt. Inolestius est, si stomachus bile vitiosus est. Solent autem hi, qui sic tentantur, interpositis quibusdam diebus hanc (& quidem quod pessimum est) atram vomere. His rectè aluus ducitur, potiones ex absinthio dantur: necessaria gestatio, nauigatio, & (si fieri potest) ex nausea vomitus, vitanda cruditas, sumentis cibi faciles & stomacho non alieni, vinum austerum. Vulgatissimum verò pessimumq; stomachi vitium est resolutio, id est cum cibi non tenax est, soletq; desinere ali corpus, ac sic tabe consumi. Huic generi inutilissimum balneum est. Lectiones exercitationesq; superioris partis necessarie. Item vnctiones, frictionesq; hinc perfundi frigida, atque in eadem natare, canalibus eiusdem subycere etiam stomachum ipsum, & magis etiam à scapulis, id quod contra stomachum est. Consistere in frigidis, medicatisq; fontibus, quales cutiliarum & subcutiliarumq; sunt, salutare est. Cibi quoque assumendi sunt frigidi, qui potius difficulter coquuntur, quàm facile vitiantur. Ergo plerique, qui nihil aliud concoquere possunt, bubulam coquunt. Ex quo colligi potest, neque auem, neq; venationem, neque piscem dari debere, ni-

* Symbrii
narumq;
De aquis
cutilijs, Plin
nius lib
cap. 95.
lib. 31. ca
& 6. de
dem &
trum.
3. cap.

si gen

si generis durioris. Potui quidem aptissimum est vinum frigidum, vel certè bene calidum meracum, potissimum rheticum, vel allobrogicum, aliud'ue, quod & austerum & resina conditum est: si id non est, quàm asperrimum, maximeq; signinum. Si cibus non continetur, danda aqua, & eliciendus plenior vomitus est, iterumq; dandus cibus, & tum admouenda duobus intra stomachum digitis cucurbitula, ibiq; duabus aut tribus horis continenda sunt. Si simul & vomitus & dolor est, imponenda supra stomachum est lana succida, vel spongia ex aceto, vel cataplasma, quod refrigeret. Perfricanda verò non diu, sed vehementer brachia, & crura, & calefacienda. Si plus doloris est, infra præcordia quatuor digitis cucurbitula vtendum est, protinus dandus panis ex posca frigida. Si non continuit, post vomitum lene aliquid ex his, que non aliena stomacho sint. Si ne id quidè tenuit, singuli cyathi vini singulis interpositis horis, donec stomachus consistat. Valens etiam medicamentum est radicula succus, valentius acidi punici mali, cum pari modo succi, qui ex dulci punico malo est, adiecto etiam intubi succo & menta, sed huius minima parte, quibus tantundem, quantum in his omnibus est, aquæ frigide quamoptime miscetur. Id enim plus quàm vinum ad comprimendum stomachum potest, suppressendus autem vomitus est, qui per se venit, sic, si nausea est. Sed si coacuit intus cibus, aut

comp

computruit, quorum vtrumlibet ructus ostendit, eijciendus est, protinusq; cibis assumptis ijdem quos proxime posui, stomachus restituentus. Vbi sublatus est praesens metus, ad ea redeundum est, quae supra praecepta sunt.

De laterum doloribus.

C A P. VI.

STomachus lateribus cingitur, atque in his quoq; vehementes dolores esse consuerunt, & initium vel ex frigore, vel ex ictu, vel ex nimio cursu, vel ex morbo est. Sed interdum id malum intra dolorem est, isq; modo tarde, modo celeriter soluitur: interdum ad perniciem quoq; procedit, oriturq; acutus morbus, qui pleuriticus à Graecis nominatur. Huic dolori lateris febris, & tussis accedit, & per hanc excreatur: si tolerabilis morbus est, pituita: si grauis, sanguis. Interdum etiam sicca tussis est, quae nihil emollitur. Idq; primo vitio grauius, secundo tolerabilius est. Remedium verò est magni & recentis doloris, sanguis missus. At siue lenior, siue vetustior casus est, vel superuacuum, vel serum id auxilium est, confugiendumq; ad cucurbitulas est, antè summa cute incisa. Recte etiam sinapi ex aceto super pectus imponitur, donec vlcera pustulasq; excitet, & tum medicamentum, quod humorem illuc citet. Praeter haec circumdare primum oportet latus ipsum lana sulphurata: deinde cum paulum, inflammatio se remisit, siccis & calidis fomentis vti. Ab his transitus ad malagmata est. Si vetustior dolor remanet, nonissimè
resina

resina imposita discutitur. Utendum cibis, potio-
 nibusq; calidis, vitandis frigus. Inter hæc tamen
 non alienum, & extremas partes oleo & sul-
 phure perfricare. Si leuata tussis est, leni lectione
 uti, iamq; & acres cibos, & vinum meracius
 assumere. Quæ à medicis præcipiuntur, vt tamẽ
 sine his, rusticos nostros epota ex aqua herba tri-
 xago satis adiuuet. Hæc in omni lateris dolore
 communia sunt, plus negotij est, si acutus quo-
 que morbus is factus est. In hoc præter ea quæ
 supra posita sunt, hæc animaduertenda sunt, vt
 cibus sit quammaxime tenuis & lenis, præci-
 pueq; sorbitio, eaq; ex ptisana potissimum, aut
 ius in quo porrus cum pullo gallinaceo coctus
 sit. Idq; non nisi tertio quoq; die detur, si tamen
 per vires licebit: potio verò aqua mulsa, in qua
 hyssopum aut ruta decocta sit. Quæ quibus tem-
 poribus danda sint, ex ratione vel adiectæ, vel
 leuata febris apparebit, sic, vt in remissione
 quàm maxima dent, cum eo tamen, vt sciamus
 non esse eius generis tussi aridas fauces commit-
 tendas. Sæpe enim, vbi nihil est quod excrea-
 tur, cõtinuatur, & strangulat. Ob quam causam
 dixi etiam peius id genus esse tussis, quod nihil,
 quàm quod pituitam moueret. Sed hic vinum
 sorbere, vt supra præcepimus, morbus ipse non
 patitur, in vicem eius cremor ptisane sumendus
 est. Vt his autẽ in ipso morbi feruore sustinendus
 æger est, sic vbi paulũ is se remisit, alimenta ple-
 niora & vini quoq; aliquid dari potest, dum
 nihil

nilil detur, quod aut refrigeret corpus, aut fauces asperet. Si in refectiōe quoq; manserit tussis, intermittere oportebit vno die, posteroq; cum cibo vini paulo plus assumere. Atque incipiente quoq; tussi, tum non erit alienum (vt supra quoq; positum est) vini cyathos sorbere. Sed in hoc genere valetudinis dulce, vel certè leue commodius est. Si malum inueterauit, athletico victu corpus firmandum est.

De viscerum morbis, & primo de Palmone, deinde de Iocinore, tum de Liene, postremo de Renibus.

C A P. VII.

A Compagine verò corporis ad viscera trās- eundum est, & in primis ad pulmonem veniendum, ex quo vehemens & acutus morbus oritur, quem peripneumonicon Græci vocant. Eius hæc conditio est. Pulmo totus afficitur, hunc eius casum subsequetur tussis, bilem vel pus trahens, præcordiorum, totiusq; pectoris grauitas, spiritus difficultas, magnæ febres, continua vigilia, cibi fastidium, tabes. Id genus morbi plus periculi, quàm doloris habet. Oportet, si satis validæ vires sunt, sanguinem mittere: si minores, cucurbitulas sine ferro præcordijs admoüere. Tum si satis valet, gestando egrum, digerere: si parum, intra domum tamen dimouere. Potionem autem hyssopi dare, cui ficus arida sit incocta, aut aquam mulsam in qua vel hyssopum vel ruta decocta sit. Et tione vti diutissimo in scapulis, proxime. Fr.

in brachijs, & pedibus, & eruribus, leuiter con-
tra pulmonem, idq; bis quotidie facere. Quod ad
cibi verò pertinet, huic nec salsis opus est, neq;
acribus, neq; amaris, neq; aluum astringentibus,
sed paulo lenioribus. Ergo primis diebus danda
est sorbitio ptisana, vel alicæ, vel oryza, cum
qua recens adeps cocta sit. Cum hac sorbile
ouum, nuclei pinei ex melle, panis, vel elota ali-
ca, ex aqua mulsa: potui deinde non solum pura
aqua, sed etiam mulsa egelida: aut si aestas est,
etiam frigida, nisi quid obstat. Hæc autem alte-
rò quoq; die increfcente morbo dare satis est. Vbi
in incremento constitit, quantum res patitur, ab
omnibus abstinendum est, præterquam aqua
egelida. Si vires desunt, adiuuandæ sunt aqua
mulsa, profuntq; aduersus dolores imposita cali-
da fomenta, vel quæ simul & reprimunt & emol-
liunt. Prodest impositus super pectus sal bene
contritus, cum cerato mistus, quia leuiter cutem
erodit, eoq; impetum materie, quo pulmo vexa-
tur, euocat. Vtile etiam aliquod malagma est ex
his quæ materiam trahunt. Neque alienum est
dum premit morbus, clausis fenestris agrum con-
tinere. Vbi paulum leuatus est, ter aut quater
die, fenestris aliquanto apertis, paruum aërem
recipere. Deinde in refectione pluribus die-
bus à vino abstinere, gestatione, frictioe uti,
inhibitionibus, & prioribus cibis adycere, ex
lenti: uel, sicut eis porrum, ex carne ungulas, & sum-
punculorum, atque pisciculos, sic, ut diu
nihil

Aqua mul-
sa.

uetrien-
loris: uel,
yruncu-
num.

ma^s f

nihil molle & lene sumatur.

De iocinoris morbo, & curatione. CAP. VIII.

Alterius quoq; visceris morbus, id est, iocinoris æquè modò longus, modò acutus esse consuevit, ἰππατικὸν Græci vocât. Dextra parte sub præcordijs vehemens dolor est, idemq; ad latus dextrum, et ad iugulum, humerumq; partibus eiusdem peruenit, nonnunquam manus quoq; dextra torquetur, horror calidus est. Vbi male est, bilis euomitur, interdum singultus propè strangulat. Et hæc quidem acuti morbi signa sunt: longioris verò, ubi suppuratio in iocinore est, dolorq; modo finitur, modò intenditur: dextra parte præcordia dura sunt, & tument, post cibum maior difficultas est, accedit maxillarum quædam resolutio, ubi inueterauit malum, venter & crura pedesq; intumescunt, pectus atque humeri, circaq; iugulum vtrunque extenuatur. Initio sanguinem mittere optimum est, tum venter soluendus est: si non potest aliter, per nigrum veratrum imponenda extrinsecus cataplasmata, primum quæ reprimant, deinde calida quæ deducant, quibus rectè iris vel absinthium adijcitur, post hæc malagma. Dandæ verò sorbitiones sunt, omnesq; cibi & calidi, & qui non multum alant, & ferè qui pulmonis quoque dolori conueniunt, præterq; eos qui vrinam mouent, potionesq; ad id efficaces. Vtilia in hoc morbo sunt thymam, satireia, hyssopum, nepeta, amyllum, sisamum, lauri baccæ, pini flos, herba
sanguin

sanguinalis, menta, ex malo cotoneo medium, columba iecur recens & crudum. Ex quibus quaedam per se esse, quaedam adijcere vel sorbitioni, vel potioni licet, sic tamen ut parca assumantur. Neq; alienum est absynthium cōtritum ex melle, & pipere, eiusq; catapotium quotidie deuorare: abstinendum utiq; est ab omnibus frigidis: neq; enim res vlla magis iecur ledit. Frictionibus vtendum in extremis partibus, vitandus omnis labor, omnis vehementior motus, ne spiritus quidem diutius continendus est. Ira, trepidatio, pondus, ictus, cursus, inimica sunt. Perfusio corporis multa prodest ex aqua: si hyems est, calida: si aestas, tepida. Item liberalis vnctio, & in balneo sudor. Si uerò iccur uomica laborat, eadem facienda sunt, quae in ceteris interioribus suppurationibus. Quidam etiam contra id scapello aperiunt, ipsam uomicam adurunt.

De lienis morbo, & curatione. CAP. IX.

AT lienis ubi affectus est, intumescit, simulq; cum eo pars sinistra, eaq; dura est, & prementi renititur, uenter intentus est, aliquis etiam cruribus est tumor. Ulcera aut omnino non sanescunt, aut certe cicatricem uix recipiunt. In intenta ambulatione, cursuq; dolor, & quaedam difficultas est. Hoc uitium quies auget. Itaque exercitatione & labore opus est, habita tamen ratione, ne febre mista, si nimium processerit, excitetur. Vnctiones, frictionesq; & sudores necessarij sunt. Dulcia omnia inimica sunt.

sunt. Item lac & caseus. Acida autem maxime
 conueniunt. Ergo acetum acre per se sorbere, &
 magis etiam, quod scilla conditum est, expedit.
 Edenda sunt salsamenta: uel olea ex muria dura
 tineta in aceto lactuca, intubiq; & betae ex eo-
 dem, ex sinapi asparagus, armoracia, pastina-
 ca, ungula, rostra, aues macra, eiusdem generis
 uenatio. Potui uero ieiuno dari debet absynthii
 incoctum, at post cibum aqua à ferrario fabro,
 in qua candens ferrum subinde tinctum sit.
 Hæc enim uel præcipue lienem coercet: quod
 animaduersion est in his animalibus, quæ apud
 hos fabros educata, exiguos lienes habent. Po-
 test etiam dari uinum tenue, austèrum, omniaq;
 in cibis & potionibus quibus urinae mouende
 sunt, præcipueq; ad id ualet, uel trifolij semen,
 uel cumini, uel apium, uel serpillum, uel cythisis
 uel portulaca, uel nepeta, uel thymum, uel hys-
 sopum, uel saturia. Hæc enim inde commodis-
 sime uidentur humorem deducere. Lienis quo-
 que bubulus utiliter esui datur: præcipueq; eru-
 ca & nasturtium lienem extenuant. Imponenda
 quoq; extrinsecus sunt, quæ leuēt. Fit ex unguen-
 to & palmulis, quod *μυροβόλας* Græci uo-
 cant. Fit ex lini & nasturtij semine, quo uinum
 & oleum adijcitur. Fit ex cupresso uiridi, &
 arida ficu. Fit ex sinapi, cui seui hircini à reni-
 bus quarta pars ponderis adijcitur, teriturq; in
 sale, et protinus imponitur. Multisq; modis huic
 rei capparum aptum est. Nam & ipsum cum ci-

bo assumere, & muriam eius cum aceto sorbere commodum est. Quin etiam extrinsecus radicem contritam, vel corticem eius cum surfuribus, aut ipsum cappari cum melle contritum imponere expedit. Malagmata quoque huic rei aptantur.

De renum morbis, & curationibus. C A P. X.

AT renes ubi affecti sunt, diu male habent. Peius est, si frequens biliosus vomitus accedit. Oportet conquiescere, cubare molliter, solvere alium si aliter non respondet, etiam ducere: saepe desiderare in aqua calida, neq; cibum, neque potionem frigidam assumere, abstinere ab omnibus salsis, acris, acidis pomis, bibere liberaliter, adycere modò cibo, modò potioni piper, porrum, ferulam, album papauer. Quae maxime inde urinam mouere consuerunt. Auxilio quoque his exulceratis sunt, si adhuc ulcera purganda sunt, cucumeris semina detractis corticibus sexaginta, nuclei ex pinu syluestri duodecim, anisi, quod tribus digitis sumi possit, croci paulum, contrita, & in duas mulsi portiones diuisa. Si verò dolor tantum leuandus est, eiusdem cucumeris semina triginta, ydem nuclei viginti, nucee Graecae quinque, croci paululum, contrita & cum lacte
 * at super Ele potui data, * ac insuper quoq; recte quaedam malagmata iniiciuntur, maximeq; ea, quae humori extrahendo sunt.

De intestinorum morbis, & primo de Cholera.

C A P. X I.

A r i s c

A Visceribus ad intestina veniendum est, que sunt & acutis, & longis morbis obnoxia. Primò equè facienda mentio est cholera, quia commune id stomachi, atq; intestinorum vitium videri potest. Nam simul & deiectio, & vomitus est, præterq; hæc inflatio est, intestina torquentur, bilis supra infraq; erumpit, primum aque similis, deinde vt in ea recens caro lota esse videatur, interdum alba, nonnunquã nigra, vel varia. Ergo eo nomine morbum hunc *χολέρα* Greci nominarunt. Præter ea verò que supra cõprehensa sunt, sæpe etiam crura manusq; contrahuntur, vrget sitis, anima deficit: quibus concurrentibus non mirum est, si subito quis moritur. Neq; tamen vlli morbo minori momento succurritur. Protinus ergo vbi ista cæperunt, aque tepidæ quàm plurimum bibere oportet, & vomere. Vix vnquam sine vomitu sequitur, sed etiam si non incidit, miscuisse tamen nouam materiam corrupta prodest, parsq; sanitatis est vomitum esse suppressum: si id incidit, protinus ab omni potione abstinendum est. Si verò tormina sunt, oportet frigidis, & humidis fomentis stomachum fouere: sed si venter dolet, ipsæ egelidis, sic vt venter ipse mediocriter calentibus iuuetur. Quòd si vehementer & vomitus, & deiectio, & sitis vexant, & adhuc subcruda sunt que vomuntur, nondum vino maturum tempus est, aqua, neque ea ipsa frigida, sed potius egelida danda est, admouendumq; naribus est

pulegium ex aceto, vel polenta vino assersa, vel menta, si nondum matura est. At cum discussa cruditas est, tum magis verendum est, ne anima deficiat. Ergo tum confugiendum est ad vinum. Id esse oportet tenue, odoratum, cum aqua frigida mistum, vel polenta adiecta, vel melle quoque assumere expedit, quotiesq; aliquid aut stomachus, aut venter effudit, toties per hæc vires restituere. Erasistratus primo tribus vini guttis, aut quinis aspergendam potionem esse dixit, deinde paulatim merum adijciendum. Is si & ab initio vinum dedit, & metum cruditati secutus est, non sine causa fecit. Si vehementem infirmitatem adiuuari posse tribus guttis putauit, errauit. At si inanis est homo, & crura eius contrahuntur, interponenda potio absynthij est. Si extremae partes corporis frigent, vngendæ sunt calido oleo, cui cere paulum sit adiectum, calidisq; fomentis nutriendæ. Si ne sub his quidem quies facta est, extrinsecus contra ventriculum ipsum cucurbitula admouenda est, aut sinapi super imponendum. Vbi his constitit, dormire oportet, postero die vtique à potione abstinere, die tertio in balneum ire, paulatim se cibo reficere: somno, quisquis facile acquiescit, itemq; lassitudine, & frigore. Si post suppressam choleram febricula manet, aluum duci necessarium est, tum cibus, vinoq; vtendum est, sed hic quidem morbus & acutus est, & inter intestina, stomachumq;

chumq; versatur, sic vt cuius potissimum partis sit, non facile dici possit.

De Cœliaco ventriculi morbo. CAP. XII.

IN ipsius verò ventriculi porta consistit is, qui & longus esse consuevit, κοιλιακὸς à Grecis nominatur. Sub hoc venter indurescit, dolorq; eius est. Aluus nihil reddit, ac ne spiritum quidem transmittit. Extremæ partes frigescent. Difficulus spiritus redditur. Cōmodissimum est inter initia calida cataplasmata toto ventri imponere, vt dolorem leniant, post cibum vomere, atq; ita ventrē exinanire. Proximis deinde diebus cucurbitulas sine ferro ventri, & coxis ad-mouere. Ventrem ipsum liquare dato lacte, & vino salso frigido. Si tēpus anni patitur, etiam viridibus ficis, sic tamen, ne quis aut cibus aut humor vniuersus detur, sed paulatim. Ergo per interualla temporis sat est cyathos binos ternos' ve sumere, & cibum pro portione huius: commodeq; facit cyatho lactiscyathus aquæ mistus, & sic datus. Cibiq; inflantes, et acres vtiliores sunt, adeo vt lacti quoq; rectè contritum allium adiiciatur. Procedente verò tempore opus est gestari, maximeq; nauigare, perfricari ter aut quater die, sic vt nitrum oleo misceatur, per-fundi aqua calida post cibum, deinde sinapi imponere per omnia membra, excepto capite, donec arrodatur & rubeat, maximeq; si corpus durum & virile est, paulatim deinde faciendus est transitus ad ea, quæ ventrem comprimunt.

Assa caro danda, valens & quæ non facile cor-
rumpatur: potui verò pluvialis aqua decocta, sed
quæ per binos ternos' ve cyathos bibatur. Si ve-
tus vitium est, oportet laser quàm optimum ad
piperis magnitudinem deorare, altero quoq; die
vinum, vel aquam bibere, interdum interposito
cibo singulos vini cyathos sorbere, ex inferiori
parte infundere pluvialem egelidâ aquam, ma-
ximeq; si dolor in imis partibus remanet.

De tenuioris intestini morbo. CAP. XIII.

INter ipsa verò intestina cōsistunt duo mor-
bi, quorum alter in tenuiore, alter in pleniore
intestino est. Prior acutus est. Insequens esse lon-
gus potest. Diocles Carystius tenuioris intesti-
ni morbum $\chi\omicron\gamma\delta\alpha\psi\omicron\upsilon$, plenioris $\epsilon\lambda\epsilon\delta\upsilon$ nomina-
vit. A plerisq; video nunc illum priorem $\epsilon\lambda\epsilon\delta\upsilon$,
hunc $\chi\omicron\gamma\delta\alpha\psi\omicron\upsilon$ nominari. Sed prior modò supra
umbilicum, modò sub umbilico dolorem mouet.
Fit ex alterutro loco inflammatio, nec alius, nec
spiritus infra transmittitur. Si superior pars af-
fecta est, cibus: si inferior, stercus per os reddi-
tur: si vtrumlibet vetus est, adūcitur periculo
vomitus biliosus, mali odori, aut varius, aut ni-
ger. Remedium est sanguinem mittere, vel cu-
curbitulas pluribus locis admouere, nō vbiq; cu-
te incisa. Id enim duobus aut tribus locis satis
est. Ex ceteris spiritū euocare, abunde est. Tum
animaduertere oportet, quo loco malum sit. Solet
enim contra id timere. Et si supra umbilicum
est, alui ductio utilis nō est. Si infra est, aluum
ducere

* $\chi\omicron\omega\lambda\iota$ -
 $\omega\delta\upsilon$

ducere (vt Erasistrato placuit) optimum est, & sepe id auxiliū satis est. Ducitur autem percolato ptisanæ cremore cum oleo & melle, sic vt præter ea nihil adiiciatur. Si nihil tumet, duus manus imponere oportet, supra summum ventrem, paulatimq; deducere. Inuenietur enim mali locus qui necesse est renitatur, & ex eodem deliberari poterit, ducenda nec'ne alius sit. Illa communia sunt, calida cataplasmata admouere, eaq; imponere à mammis vsq; ad inguina, & spinam, ac sepe mutare: brachia, cruraq; perfri- care, demittere totum hominem in calidum oleum. Si dolor non quiescit, etiam in aluum ex parte inferiore tres, aut quatuor cyathos calidi olei dare. Vbi per hæc consecuti sumus, vt iam ex inferiore parte spiritus transmittatur, offerre potui mulsū tepidum non multum. Nam antè magna cura vitandum est, ne quid bibat. Si id commodè cessit, adycere sorbitionem. Vbi dolor & febricula quierunt, tum demum vti cibo pleniore, sed neq; inflante, neq; duro, neq; valido, ne intestina adhuc imbecilla ledantur, potui verò nihil præterquam puram aquam. Nam siue quid vinolentum, siue acidum est, id huic morbo alienum est. Ac postea quoq; vitare oportet balneum, ambulationem, gestationem, cæterosq; corporis motus. Nam facile id malum redire consuevit, & siue cum frigus subit, siue aliqua iactatio, nisi bene iam confirmatis intestinis, reuertitur.

De morbo intestini plenioris. CAP. XIII.

IS autem morbus, qui in intestino plenior est, in ea maxime parte est, quam cecam esse proposui. Vehemens inflatio, vehementes dolores dextra magis parte, intestinum quod verti videtur, propè spiritum elidit. In plerisq; post frigora, cruditatesq; oritur, deinde quiescit, & per atatem sæpe repetens, sic cruciat, ut vitæ spatio nihil demat. Vbi is dolor cæpit, admouere sicca & calida fomenta oportet, sed primo lenta, deinde validiora, simulq; frictions, ad extremas partes, id est, crura, brachiaq; materiam reuocare. Si discussum non est, qua dolet, cucurbitulas sine ferro desigere. Est etiam medicamentum eius rei causa comparatum, quod $\kappa\omicron\lambda\iota\upsilon\delta\upsilon$ nominatur. Id se reperisse Cassius gloriabatur. Magis prodest potui datum, sed impositum quoq; extrinsecus, digerendo spiritum, dolorem leuat. Nisi finito verò tormento, recte neq; cibus neq; potio assumitur. Quo victu sit utendum, qui hoc genere tentantur, iam mihi dictum est. Confectio medicamenti, quod $\kappa\omicron\lambda\iota\upsilon\delta\upsilon$ nominatur, ex his constat: Costi, anesi, castorei, singulorum P. denariorum III. ✱. petroselini P. denariorum III. piperis longi, & rotundi, singulorum P. ✱. II. papaueris lacryma, iunci rotundi, myrrhæ, nardi, singulorum P. VI. ✱. quæ melle excipiuntur, id autem & deuorari potest, & ex aqua calida sumi.

De

De Torminibus, id est, *δυσεντερία*. CAP. XV.

Proxima his inter intestinorum mala, tormina esse consueuerunt, *δυσεντερία* Græce vocatur, intus intestina exulcerantur. Ex his cruor manat. Isq; modò cū stercore aliquo semper liquido, modò cum quibusdam quasi mucosis excernitur, interdum simul quedam carnosae descendunt. Frequens deijciendi cupiditas, dolorq; in ano est. Cum eodem dolore exiguum aliquid emittitur. Atq; eo quoq; tormentum intenditur. Idq; post tēpus aliquod lenatur, exiguaq; requies est, somnus interpellatur, febricula oritur, longoq; tempore id malum cum inueterauerit, aut tollit hominem, aut etiam (si finitur) excruciat. Oportet in primis cō quiescere. Siquidem omnis agitatio exulcerat, deinde ieiunium sorbere vini cyathum, cui contrita radix quinquefolij sit adiecta, imponere cataplasmata super ventrem, quæ reprimunt, quod in superioribus ventris morbis nō expedit, quotiesq; defidit, subluere aqua calida, in qua decoctæ verbenæ sint, portulacam vel coctam, vel ex dura muria edisse, cibos, potionesq; eas, quæ astringunt aluum. Si vetustior morbus est, ex inferioribus partibus tepidum infundere, vel ptisanæ cremorem, vel lac, vel adipem liquatam, vel medullam ceruinam, vel oleum, vel cum rosa butyrum, vel cum eadem album crudū ex ouis, vel aquam, in qua lini semen decoctum sit: vel si somnus non accedit, vitellos cum aqua, in qua rosæ floris folia

cocta

cocta sint. Leuant enim dolorem hæc, & mitiora vlcera efficiunt, maximeq; vtilia sunt. si cibi quoq; secutum fastidium est. Thernison muria dura quàm asperrima sic vtendum memorie prodidit. Cibi verò esse debent, qui leniter ventrem distringant, & ea que vrinam moueant. Si ea consecuta sunt, in aliam partem humorem auertendo, prosunt: si non sunt consecuta, noxam augent. Itaq; nisi in quibus promptè id facere consueuerunt, non sunt adhibenda. Potui si febricula est, aqua pura calida, vel ea que ipsa quoq; astringat, dari debet: si non est, vinum lene, austerum. Si pluribus diebus nihil remedia alia iuuerunt, vetusq; iam vitium est, aqua bene frigida potio assumpta vlcera astringit, & initium secundæ valetudinis facit. Sed vbi venter suppressus est, protinus ad calidâ potionem reuertendum est. Solet autem interdum etiam putris sanies pessimiq; odoris descendere, solet purus sanguis profluere. Si superius vitium est, aluus aqua mulsa duci debet, tunc deinde eodem infundi, que supra comprehensa sunt. Valensq; est etiam aduersus vlcera intestinorum minij gleba, cum salis hemina contrita. Si minus, mista his aqua in aluum datur. Ac si sanguis profluit, cibi potionesq; esse debent, que astringant.

De læuitate intestinorum.

CAP. XVI.

EX torminibus interdum intestinorum læuitas oritur, que continere nihil possunt, et quicquid assumptum est, imperfectum protinus reddunt.

reddunt. Id interdum egros trahit, interdum præcipitat. In hoc utiq; adhibere oportet comprimentia, quò facilius tenendi aliquid intestini vis sit. Ergo & super pectus ponetur smapi, exulcerataq; cute, malagma, quod humore euocet, & ex verbenis decoctis aqua desidat, & cibos, potionesq; assumat, quæ aluum astringunt, & frigidis vtetur perfusionibus. Oportet tamen prospicere, ne simul his omnibus admotis vitium contrarium per immodicas inflationes oriatur. Paulatim ergo firmari intestina debebunt, aliquibus quotidie adiectis. Et cum in omni fluore ventris, tum in hoc præcipue necessarium est, non quoties libet desidare, sed quoties necesse est, vt hæc ipsa mora in consuetudinem ferendi oneris intestina deducat. Alterum quoq; quod æquè ad omnes similes affectus pertinet, in hoc maxime seruandum est, vt cum pleraq; vtilia insuauia sunt, qualis est plantago, & rubi, et quicquid mali corio mistum est, ea potissimum ex his dentur, quæ maxime eger volet. Deinde si omnia ista fastidiet, ad excitandam cibi cupiditatem interponatur aliquid minus vtile, sed magis gratum. Exercitationes, frictiones huic quoq; morbo necessariae sunt, & cum his sol, ignis, balneum, vomitus (vt Hippocrati visum est) etiam albo veratro (si cætera parum proficiant) euocatus.

Desidat,
subaudi
ger: sic in
frâ cap.
proxi.

De Lumbricis aluum occupantibus.

C A P. X V I I.

Nonnus

Nonnunquam autem Lumbrici quoq; occupant aluum, hiq; modò ex inferioribus partibus, modò sædius ore redduntur. Atq; interdum latos eos, qui peiores sunt, interdum teretes videmus. Si lati sunt, aqua potui dari debet, in qua lupinum aut cortex mori decoctus sit, aut cui adiectum sit, contritum vel hyssopum, vel piperis acetabulum, vel scamoneæ paulum. Veletiam pridie cum multum allium ederit, ro-mat. Posteroq; die mali punici tenues radículas colligat, quantum manus comprehendet, easq; contusas in aquæ tribus sextarijs decoquat, donec tertia pars supersit. Huc adijciat nitri paulum, & ieiunus bibat. Interpositis deinde tribus horis, duas portiones sumat, aut aquæ, vel muriæ duræ sic adiectæ, tum desulat subiecta calida aqua in pelue. Si verò teretes sunt, qui pueros maxime exercent, & eadem dari possunt, & quedam leuiora, vt contritum semen vrticæ, aut brassicæ, aut cumini cum aqua, vel menta cum eadem, vel absynthium decoctum, vel hyssopum ex aqua mulsæ, vel masturtij semen cum aceto contritum. Edisse etiam & lupinum, & allium
 *in alium prodest, vel *maluæ oleum subter dedisse.

De τανισμῷ intestinorum morbo.

CAP. XVIII.

Est autem aliud leuius omnibus proximis, de quibus supra dictū est, quod τανισμῶς Græci vocant, id neq; acutis, neq; longis morbis annumerari debet, cum & fac. e tollatur, neq; nunquam

nunquam per se iugulet, in hoc equè atq; in tor-
 minibus frequens desidendi cupiditas est, aquè
 dolor ubi aliquid excernitur. Descēdunt autem
 pituitæ, nucisq; similia, interdum etiam leuiter
 subcruenta: sed his interponuntur nonnunquam
 ex cibo quoq; recte coacta: desiderare oportet in a-
 qua calida, sapiusq; ipsum manu nutrire, cui plu-
 ra medicamenta idonea sunt, butyrum cum rosa,
 acacia ex aceto liquata, emplastrum id, quod
 τετραφάρμακον Greci vocant, rosa liquatum,
 alumen lana circumdatum, & ita appositum,
 eademq; ex inferiore parte indita, quæ tormi-
 num auxilia sunt, eadem verbenæ decoctæ, ut
 inferiores partes foueantur, alternis verò die-
 bus aqua, alternis leue & austerum vinum bi-
 bendum est. Potio esse debet exelida & frigida:
 prior ratio victus talis, qualem in tormina
 supra præcepimus.

De ventris fluxu, & curatione. CAP. XIX.

Leuior etiam dū recens deiectio est, ubi &
 liquida aluus, & sepius quàm ex consue-
 tudine fertur: atque interdum tolerabilis dolor
 est, interdum grauissimus, idq; peius est: sed
 vno die fluere aluum sæpe pro valetudine est,
 atque etiam pluribus, dum febris absit, & in-
 tra septimum diem id conquiescat. Purgatur e-
 nim corpus, et quod intus lasurum erat, vtiliter
 effunditur, verum spatium periculosum est. In-
 terdum enim tormina, ac febriculas excitat, vi-
 resq; consumit: primo die quiescere satis est, neq;
 impetura

impetum ventris prohibere: si per se desit, balneo uti, paulum cibi capere: si mansit, abstinere non solum à cibo, sed etiam à potione. Postero die si nihilominus liquida aluus est, æquè conquiescere, paulum astringentis cibi sumere, tertio die in balneum ire, vehementer omnia præter ventrem perfricare, ad ignem lumbos, scapulasque admouere, cibus uti, sed ventrem contrahentibus, vino non multum meraco. Si postero quoque die fluat, plus edisse, sed vomere etiam ex toto, donec conquiescat. Contra sitim, fame, vomitu niti. Vix enim fieri potest, ut post hanc animaduersionem aluus non contrahatur. Alia via est ubi velis suppressere, cænare, deinde vomere, postero die in lecto conquiescere, vesperi ungi, sed leniter, deinde panis circa felibram, ex vino amineo mero sumere, tum assum ali quid, maximeq; auem, et postea vinum idem bibere aqua pluuiali mistum, idq; vsq; ad quintum diem facere, iterumq; vomere. Frigidam autem assidue potionem esse debere, contra priores autores Asclepiades affirmquit, & quidem quam frigidissimam. Ego experimentu quenq; in se credere debere existimo, calida potius an frigida utatur. Interdum autem euenit, ut id pluribus diebus neglectum, curari difficilius possit. A vomitu oportet incipere, deinde postero die vesperi, tepido* loco ungi, cibum modicum assumere, vinum meracum quam asperrimum, impositam super vètre[m] habere cum cerato rû-
tun.

* oleo

tam. In hoc autem affectu corporis neq; ambulatione, neq; frictione opus est, uehiculo sedisse, vel magis etiam equo prodest. Neque enim vlla res magis intestina confirmat. Si verò etiam medicamentis vtendum est, aptissimum est id quod ex pomis fit. Vndemise tempore in grande vas coniicienda sunt pira, atq; mala syluestria: si ea non sunt, pira tarentina viridia, vel signina, mala scandiana vel amerina, myrrhappia, hisq; adiicienda sunt cotonea, & cum ipsis corticibus suis punica, sorba, & quibus magis vtimur, etiam torminalia, sic vt hæc tertiam olle partem teneant, tum deinde ea musto implenda est, coquendumq; id, donec omnia que indita sunt, liquata in vnitatem quandam coeant. Id gustui non insuauis est, & quandocumque opus est, assumptum leuiter, sine vlla stomachi noxa ventrem tenet: duo aut tria cochlearia vno die sumpsisse, satis est. Alterum valentius genus est, myrti baccas legere, ex his vinum exprimere, id decoquere, vt decima pars remaneat, eiusq; cyathum sorbere. Tertium quod quandoque fieri potest, malum punicum excavare, exemptisq; omnibus seminibus, membranis que inter ea fuerunt, iterum coniungere, tum infundere cruda oua, rudiculaq; miscere, deinde malum ipsum super prunam imponere, quod dum humor intus est, non adurit. Vbi siccum esse cepit, remouere oportet, extractumq; cochleari, quod intus est, edisse. Aliquibus adiectis maius momentu habet. Itaq; etiam

Myrrhappia Plinius ab odore dicta esse dicit, li 15. cap. 15.

p in

Potio quæ
astringat.

in piperatum coniicitur, misceturq; cum sale, & pipere: est quid ex his edendum, est pulcicula etiam, cum qua paulum ex fauo vetere coctum sit, & lenticula cum malo corio cocta, rubiq; cacumina in aqua decocta, & ex oleo atque aceto assumpta, efficacia sunt, atque ea aqua, in qua vel palmule, vel malum cotoneum, uel arida sorba, vel rubi decocti sunt, potata. Quod genus significo, quoties potionem dandam esse dico, quæ astringat. Tritici quoque hemina in vino amineo austero decoquitur, idq; triticum ieiuno, ac sitienti datur, superq; id vinum id sorbetur, quod iure valentissimis medicamentis annumerari potest, atque etiam potui datur vinum signinum, vel resinatam austera, vel quodlibet austera. Contunditurq; cum corticibus, seminibusq; suis punicum malum, vinoq; tali miscetur, idq; vel merum sorbet aliquis, vel bibit mustum. Sed medicamentis uti, nisi in uehementibus malis superuacuum est.

De vulvæ morbo, & curationibus. CAP. XX.

EX vulua quoque sæminis vehemens malum nascitur, proximeq; ab stomacho vel afficitur hæc, vel corpus afficit. Interdum etiam sic exanimat, ut tanquam comitiali morbo prosternat. Distat tamen hic casus, eò quod neque oculi vertuntur, nec spuma profluunt, nec nervi distenduntur, sepor tantum est, idq; quibusdam sæminis crebro reuertens, perpetuum est. Vbi incidit, si satis virium est, sanguis missus adiuvat.

Si

Si parum est, cucurbitule tamen defigende sunt in inguinibus. Si diutius aut iacet, aut aliquis iacere consuevit, admouere oportet naribus extinctum ex lucerna linamentum, uel aliud ex his quae foedioris esse odoris retuli, quod mulierem excitet. Idemque aquae frigidae perfusio efficit, adiuuatque ruta contrita cum melle, uel ex cyprino ceratum, uel quodlibet calidum, & humidum cataplasma, naturalibus pubetenus impositum. Intra haec etiam perfricare coxas, & poplites oportet. Deinde ubi ad se redit, circumcidendum uinum est in totum annum, etiam si casus idem non reuertitur. Frictione quotidie utendum totius quidem corporis, praecipue uero uentris & poplitum. Cibus ex media materia dandus. Sinapi super inum uentrem, tertio quoque, aut quarto die imponendum, donec corpus rubeat. Si durities manet, mollire commodè uidetur soluum in lac demissum, deinde contritum, & cera alba, atque medulla ceruina cum irino, aut seuum taurinum, uel caprinum cum rosa mistum. Dandum potui etiam uel castoreum est, uel git, uel anethum. Si parum pura est, purgatur iunco quadrato: si uero uulua exulcerata est, ceratum ex rosa fiet, & recens suilla adeps, & ex ouis album misceatur, idque apponatur, uel album ex ouo cum ressa mistum, adiecto quo facilius consistat, contrita rose puluere. Dolens uero ea sulphure suffumigari debet. At si purgatio nimia mulieri nocet, remedio sunt cucurbitulae cute incisa

inguinibus, vel etiam sub mammis admota: si
 *coëuntia maligna purgatio est, subijcienda sunt, *co-
 ercentia. Id faciunt etiam alba oliuæ, & ni-
 grum papauer cum melle assumptum, & gum-
 mi cum trito semine apij liquatum, & cum cya-
 tho passi datum. Præter hæc in omnibus vesicæ
 doloribus idoneæ potiones sunt, quæ ex odoribus
 fiunt, id est spica nardi, croco, cinnamomo, castia,
 similibusq; Idemq; etiam decocta lentiscus præ-
 stat. Si tamen intolerabilis dolor est, & sanguis
 profluit, etiam sanguinis detractio apta est, aut
 certè coxis admotæ cucurbitulæ cute incisa. At
 cum vrina super potionum modum etiam sine
 dolore profluens, maciem, & periculum facit, si
 tenuis est, opus est exercitatione & frictione,
 maximeq; in sole vel ad ignem. Balneum rarum
 esse debet, neque longa in eo mora, cibis compri-
 mens. Vinum austerum meracum, per æstatem
 frigidum, per hyemē egelidum, sed tantū, quan-
 tum minimum sit. Infima aluus quoque vel du-
 cenda, vel lacte purganda est. Si crassa vrina
 est, vehementior esse debet & exercitatio, &
 frictio, longior in balneo mora cibis opus est te-
 neris, vinum idem. In utroq; morbo vitanda o-
 mnia sunt, quæ vrinam mouere consuerunt.

De nimia profusione seminis ex naturalibus.

C A P. XXI.

Est etiam circa naturalia vitium, nimia
 profusio seminis, quod sine venere, sine no-
 eturnis imaginibus sic fertur, vt interposito spa-
 tio

tio tæbe hominem consumat. In hoc affectu salu-
tares sunt vehemētes frictions, perfusiones, na-
tationesq; quā frigidissimæ, neq; cibi, nec po-
tio, nisi frigida assumpta. Vitare autem oportet
cruditates, omnia instantia, nihil ex his assume-
re, quæ contrahere semen videntur, qualia sunt,
siligo, simila, oua, alica, amyllum, omnis caro glu-
tinosa, piper, eruca, bulbi, nuclei pinei. Neq; alie-
num est fouere inferiores partes, aqua decocta
ex verbenis comprimentibus, ex iisdem aliqua
cataplasmata imo ventri inguinibusq; circum-
dare, præcipueq; ex aceto rutam vitare, etiam
ne supinus obdormiat.

De coxarum morbis, & curationibus.

C A P. XXII.

Superest vt ad extremas partes corporis ue-
niam, quæ articulis inter se conseruntur, ini-
tium à coxis faciam. Harum ingens dolor esse
consuevit. Isq; hominem sæpe debilitat, & quos-
dam non dimittit. Eoq; id genus difficilimè cu-
ratur, quòd ferè post longos morbos vis pestife-
ra huc se inclinat, quæ vt illas partes liberat, sic
hanc ipsam quoque affectam prehendit. Fouen-
dum primum aqua calida est, deinde vtendum
calidis cataplasmatibus. Maxime prodesse vide-
tur aut cum hordeacea farina, aut cum ficu ex
aqua decocta mistus capparum cortex concisus,
vel lolij farina ex vino diluto cocta, & mista
cum acida fece: * quæ, quia refrigescunt, impone- * quæq; re
re noctu malagmata commodius est. Inule quoq; frigescent

p 3 radix

radix contusa, & ex vino austero postea co-
 cta, & late super coxam imposita, inter valen-
 tissima auxilia est. Si ista non soluerunt, sale
 calido & humido vtendum est. Si ne sic quidem
 finitus dolor est, aut tumor ei accedit, incisa cute
 admouende sunt cucurbitula, mouenda vrina.
 Aluus si compressa est, ducenda. Vltimum est,
 & in veteribus quoque morbis efficacissimum,
 tribus aut quatuor locis super coxam, cutem can-
 dentibus ferramentis exulcerare. Sed frictione
 quoque vtendum est, maximè in sole, & eodem
 die saepius: quò facilius ea, que coeundo nocue-
 runt, dirigantur. Eaq; si nulla exulceratio est,
 etiam ipsis coxis, sicut & ceteris partibus adhi-
 benda est. Cum verò sepe aliquid exulcerandum
 cadenti ferramento sit, ut materia inutilis euo-
 cetur, illud perpetuum est, non vt primùm fieri potest,
 huius generis ulcera sanare, sed ea trahere, donec
 id vitium, cui per hæc opitulantur, conquiescat.

De genuum doloribus, & cura. CAP. XXIII.

COxis proxima genua sunt, in quibus ipsis
 nonnunquam dolor esse consuevit. In eisdem
 autem cataplasmatibus, cucurbitulisq; præsidium
 est, sicut etiam cum in humeris, alijs'ue commis-
 suris dolor aliquis exortus est. Equitare ei cui
 genua dolent, inimicissimum omnium est. Omnes
 autem eiusmodi dolores, vbi inueterauerunt,
 vix citra vstionem finiuntur.

De articulorum doloribus, in manibus,
 pedibusq;. CAP. XXIII.

Im

IN manibus pedibusq; articulorum vitia frequentiora, longioraq; sunt, que in podagris, chiragris' ue esse consuerunt. Ea raro vel castratos, vel pueros ante sæmine coitum, vel mulieres, nisi quibus menstrua suppressa sunt, tentant. Vbi sentiri cœperunt, sanguis mittendus est. Id enim inter initia statim factum, sæpe annuam, nonnunquam perpetuam valetudinē totam præstat. Quidam etiam cum asinino * lotio epoto se * lacte eluissent, in perpetuū hoc malum euaserunt. Quidam cum toto anno à vino, malsso, venere sibi temperassent, securitatem totius vitæ consecuti sunt. Idq; utiq; post primū dolorem seruandum est, etiam si quieuit. Quòd si iam consuetudo eius facta est, potest quidem aliquis esse securior his temporibus, quibus dolor se remisit. Maiorem vero curam adhibere debent hi, quibus id reuertitur. Quod fere vere, autumnò ue fieri solet. Cum verò dolor non vrget, manu gestari debet, deinde ferri, inambulatione leui se dimouere: & si podagra est, interpositis temporibus exiguis inuicē modò sedere, modò ingredi, tum antequam cibum capiat, sine balneo loco calido leuiter perfricari, sudare, perfundi aqua egelida, deinde cibum suuere ex media materia interpositis rebus vrinam mouentibus, quotiesq; plenior est, enumere. Vbi dolor vehemens vrget, interest sine tumore is sit, an tumor cum calore, an tumor iam etiam obcaluerit. Nam si tumor nullus est, calidis fomentis opus est. Aquam marinam, vel mu-

riam durā feruefacere oportet, deinde in peluē
 conijcere, & cum iam homo pati potest, pedes
 demittere, superq; pallam dare, & vestimento
 tegere, paulatim deinde iuxta labrum ipsum ex
 eadem aqua leuiter infundere, ne calor intus
 destituat; ac deinde noctu cataplasmata calefa-
 cientia imponere, maximeq; hibisci radicem ex
 vino coctam. Sin verò tumor calorq; est, vtilio-
 ra sunt refrigerantia, recteq; in aqua quā fri-
 gidissima articuli continentur: sed neque quoti-
 die, neque diu fit, ne nerui ledantur. Imponen-
 dum verò est cataplasma quod refrigeret. Neque
 in hoc tamen in hoc ipso permanendū, sed ad ea trans-
 indure- scant eundem, quæ sic reprimunt, vt emolliant. Si
 in hoc perm. maior est dolor, papaueris cortices in viuo co-
 quendi, miscendiq; cum cerato sunt, quod ex ro-
 sa factum sit. Vel cera, & adipis suille tantum-
 dem vnà liquandum, deinde his vinum miscen-
 dum, atque vbi quod ex eo impositum est, inca-
 luit, detrahendum, & subinde imponendum aliud
 est. Si verò tumores etiam obcaluerunt, & do-
 lent, leuat spongia, quæ imposita subinde ex oleo,
 vel aceto, vel aqua frigida exprimitur, aut pari
 portione inter se mista, pix, cera, alumen. Sunt
 etiam plura idonea manibus, pedibusq; malag-
 mata. Quod si nihil superimponi patitur, id
 quod sine tumore est, fouere oportet spongia, quæ
 in aquam calidam demittatur, in qua vel papa-
 ueris cortex, vel cucumeris syluestris radix de-
 cocta sit, tum inducere articulis crocum cum suc-

eo papaueris, & ouillo lacte. At si tumor est, fouere quidem debet aqua* calida, in qua lenti-^{*egelida}scus, alia'ue verbena ex reprimentibus decocta sint: induci uerò medicamentū ex nucibus amaris cum aceto tritis, aut ex cerussa, cui contritæ herbe muralis succus sit adiectus. Lapis etiam qui carnem exedit, quem σαπνοφαγόν Græci vocant, excisus, sic ut pedes capiat, demissos eos cum dolent, retentosq; ibi leuare consuevit. Ex quo in Asialapidi* Asio gratia est. Vbi dolor, & inflammatio se remiserūt, quod intra dies quadraginta fit, nisi vitium hominis accessit, modicis exercitationibus, abstinentia, vinctiōibus lenibus vtendum est: sic, vt etiam aco-
po, vel liquido cerato cyprino articuli perfricentur. Equitare podagricis quoque alienum est. Quibus verò articulorum dolor certis temporibus reuertitur, hos antè & curioso victu cauere oportet, ne inutilis materia corpori supersit, & crebriore vomitu, & si quis ex corpore metus est, vel alui ductione vti, vel lacte purgari. Quod Erasistratus in podagricis expulit, ne in inferiores partes factus cursus pedes replet, cum euidentis sit omni purgatione non superiora tantummodo, sed etiam inferiora exinaniri. Ex quocunque autem morbo quis inualescit, si tardè confirmatur, vigilare prima luce debet, nihilominus in lecto conquiescere, circa tertiam horam leuiter vnclis manibus corpus permulcere. Deinde delectationis causa

(quantum iuuat) ambulare, circuncisa omni negotiosa cogitatione uel actione, tum gestari diu, multa fricatione uti, loca, cælum, cibos saepe mutare. Vbi triduo, quatruiduo'ue uinum bibit, uno aut etiam altero die interponere aquam. Per hæc enim fiet, ne in uitia tabem inferentia incidat, & ut maturè vires suæ recipiat. Cum ex toto verò conualuerit, periculosè vitæ genus subito mutabit, & inordinatè aget. Paulatim ergo debet omitti his legibus, eò transire, ut arbitrio suo uiuat.

LIBER V.

DIXI de his malis corporis, quibus victus ratio maxime subuenit. Nunc transeundum est ad eam medicine partem, quæ magis medicamentis *purgat. His multum antiqui auctores tribuerunt, & Erasistratus, & hi qui se Empiricos nominauerunt, præcipue tamen Herophilus, deductiq; ab illo viri, adeo ut nullum morbi genus, sine his curarent. Multaq; etiam de facultatibus medicamentorum memoriæ prodiderunt, qualia sunt vel Zenonis, vel Andree, vel Apollonijs, qui Nyls cognominatus est. Horum autè usum ex magna parte Asclepiades, non sine causa sustulit: & cum omnia ferè medicamenta stomachum lædant, maliq; succi sint, ad ipsius victus rationem potius omnem curam suam transt

*purgat

transulit. Verum ut illud in plerisq; morbis vtilius est, sic multa admodum corporibus nostris incidere consuerunt, quæ sine medicamentis ad sanitatem peruenire non possunt. Illud ante omnia scire conuenit, quod omnes medicinae partes ita innexæ sunt, ut ex toto separari non possint, sed ab eo nomen trahant, à quo plurimum petunt. Ergo ut illa quæ victu curat, aliquando medicamentum adhibet, & illa quæ præcipuè medicamentis* purgat, adhibere etiam rationem vi-^{*pugnæ}ctus debet, quæ multum admodum in omnibus malis corporis proficit. Sed cum omnia medicamenta proprias facultates habeant, ac sæpe simplicia opitulentur, sæpe mixta, non alienum videtur ante proponere & nomina, & vires, & mixturas eorum, quo minor ipsius curationis exsequentibus mora sit.

De simplicibus facultatibus quarūcunq; rerum, ex quibus medicamenta fiunt, & primo de his quæ sanguinem supprimunt. CAP. I.

Sanguinem supprimunt, atramentum sutorium, quod Græci χάλυαυλον appellant, chalcitis, acacia, & ex aqua lycium, thus, aloë, gummi, plumbum combustum, porrum, herba sanguinalis, creta vel cimolia vel sigularis, mi-<sup>Vel sigil-
latia.</sup>sy, frigida aqua, vinum, acetum, alumen, melinū, squama & ferri, & æris, atq; huius quoq; duæ species sunt, alia tantum æris, alia rubri æris.

Quæ vulnus glutinent. CAP. II.
Glutina

Glutinant vulnus, myrrha, thus, gummi,
 precipueq; acanthimum psilleum, traga-
 cantha, cardamomum, bulbi, lini semen, nastur-
 tium, oui album, gluten, ichthyocolla, vitis alba,
 contuse cum testis suis cochleæ, mel coctum, spon-
 gia, vel ex aqua frigida, vel ex vino, vel ex
 aceto expressa, ex usdem lana succida, si levis pla-
 ga est, etiam aranea: reprimunt alumē & scissi-
 le (quod σκιστόν vocatur) & liquidum, meli-
 num, auripigmentum, erugo, chalcitis, atramen-
 tum sutorium.

Quæ concoquant, & moueant pus. C A P. III.

Concoquant & mouent pus, nardum, myr-
 rha, costus, balsamum, galbanum, propolis,
 styrax, thuris & fuligo, & cortex, bitumen,
 pix, sulphur, resina, seuum, adeps, oleum.

Quæ aperiant vulnera. C A P. IIII.

Vulnera aperiant tanquam ora in corpori-
 bus, quod ῥήμας Græce dicitur, cinnamo-
 mum, balsamum, panaces, iuncus quadratus, pu-
 *bdella legium, flos albæ violæ, *bdellium, galbanū, re-
 sina terebinthina, & pinea, propolis, oleum ve-
 *aminia tus, piper, pyrethrum, chamæpitys, vua *tami-
 nia, sulphur, alumen, rutæ semen.

Quæ purgant. C A P. V.

Purgant, erugo, auripigmētum, quod ἀγοε-
 νινδόν à Græcis nominatur. Huic autem et
 sandaracæ in omnia, eadem vis, sed validior est
 squama aris, pumex, iris, balsamū, styrax, thus,
 thuris cortex, resina & pinea, & terebinthina
 liquida

liquida, ænanthe, lacerti stercus, sanguis columbæ, & palumbi, et hirundinis, ammoniacum bdellium, quod in omnia idem quod ammoniacum potest, sed valentius est, abrotanum, ficus arida, coccum gnidium, scobis eboris, omphaciū, radícula, coagulum, sed maxime leporinum, cui eadem quæ cæteris coagulis facultas, sed ubique validior est, fel, vitellus crudus, cornu ceruinum, gluten taurinum, mel crudum, misyos chalcitis, crocum, vua* taminiā, abrotanum, spuma *aminia argenti, galla, squama æris, lapis hematites, minium, costum, sulphur, pix cruda, seuum, adeps, oleum, ruta, porrum, lenticula, eruum.

Quæ rodant.

C A P. VI.

R Odunt, alumen, liquidum, sed magis rotundum, erugo, chalcitis, misy, squama æris, sed magis rubri, æs combustum, sandaraca, minium Synopicum, galla, balsamum, myrrha, thuris cortex, galbanum, resina terebinthina humida, piper vtrunque, sed rotundum magis, cardanum, auripigmentum, calx, nitrum, & spuma eius, apij semen, narcissi radix, omphacium, alcyonium, oleum ex amaribus nucibus, allium, mel crudum, vinum, lentiscus, squama ferri, fel taurinum, scamonea, vua taminiā, cinnanomum, styrax, cicuta semen, resina, narcissi semen, fel, nuces amaræ, oleumq; earum, at ramentum sutorium, chrysocolla, retratum, cinis.

Quæ exedant corpus.

C A P. VII.

Exed

EXedunt corpus, acacia succus, hebenus, erugo, squama eris, chrysocolla, cinis Cyprius, nitrum, cadmia, spuma argenti, hypocistis, diaphryges, sal, auripigmentum, sulphur, cicuta, sandaraca, salamandra, alcyonium, eris flos, chalcitis, atramentum sutorium, ochra, calx, acetum, galla, alumen, lac caprifici, vel lactuce marine, quæ tithymallos à Græcis nominatur, alcyonium, fel, thuris fuligo, spodium, lenticula, mel, oleæ folia, marrubium, lapis hamatites, & Phrygius, & Asiæ, & Scissilis, misy, vinum, acetum.

Quæ adurant.

C A P. VIII.

ADurant, auripigmentum, atramentum sutorium, chalcitis, misy, erugo, calx, charta combusta, sal, squama eris, sex combusta, myrrha, stercus & lacerti & columbae, & palumbi, & hirundinis, piper, coccum Gnidium, allium, diaphryges, lac vtrunque (quod proximo capite supra comprehensum est) veratrum & album & nigrum, cantharides, corallium, pyrethrum, thus, salamandra, eruca, sandaraca, vutaminia, chrysocolla, ochra, alumē scissile, ouillum sterchus, ænanthe.

Quæ crustas vlceribus inducant. C A P. IX.

EAdem fere crustas vlceribus tanquam Eigne adustis inducunt, sed præcipuè chalcitis, vtique si cocta est, flos eris, erugo, auripigmentum, misy, & id, quò magis coctum.

Quæ crustas vlceribus resoluant. C A P. X.

Crust

Crustas verò has, resoluit farina triticea cum ruta, vel porro, aut lenticula, cui mellis aliquid adiectum est.

Quæ dilentiant ea, quæ in aliqua parte corporis coierunt.

CAP. XI.

Ad discutienda verò ea, quæ in corporis parte aliqua coierunt, maxime possunt, abrotanum, helenium, amaracus, alba viola, mel, lilium, *sansucus, cyperus, lac, sertula campana, *sampsu-
serpillum, cupressus, cedrus, iris, viola purpurea, *cus Cy-
narcissus, rosa, crocum, passum, iuncus quadra-
tus, nardum, cinnamomum, castia, ammoniacum, prias
cera, resina, vua taminia, spuma argenti, sty-
rax, ficus arida, tragoriganus, lini & narcissi
semen, bitumen, sordes ex gymnasio, pyrites la-
pis, aut molaris, crudus vitellus, amara nuces,
sulphur.

Quæ euocent, & educant.

CAP. XII.

Euocat & educit, ladanum, alumen rotun-
dum, hebenus, lini semen, omphacium, fel,
chalcitis, bdellium, resina terebinthina & pinea,
propolis, ficus arida decocta, stercus columbe,
punicx, farina lolij, grossi in aqua cocti, elaterium,
lauri bacce, nitrum, sal.

Quæ exasperata leuent.

CAP. XIII.

Leuat id quod exasperatum est, spodium, hebe-
nus, gummi, oui album, lac, tragacanthum.

Quæ carnem nutriant, & vlcus implcant.

CAP. XIIIII.

Carnem alunt, et vlcus implent, resina pinea, Elica, vel
*ochra, aclice, mel, asteriace, cera, butyrum. asterice

Quæ

Quæ molliant.

CAP. XV.

erythria

Molliant, æs combustū, terra^r cretrea, ni-
trum, papaueris lacryma, ammoniacum,
bdelliū, cara, seuum, adeps, oleum, ficus arida, se-
samū, fertula Campana, narcissi et radix & se-
men, rosa folia, coagulū, vitellus crudus, amara
nucis, medulla omnis, stibi, pix, cochlea cocta, ci-
cutæ semen, plumbi recrementum, σνογιὰρ μο-
λβδς Græci vocant, panaces, cardanomiū, gal-
banū, resina, rua taminia, styrax, iris, balsamū,
sordes ex gymnasio, sulphur, butyrum, ruta.

Quæ catem purgent.

CAP. XVI.

Catē purgat mel, sed magis, si est cum gal-
la, vel eruō, vel lenticula, vel marrubio,
vel iride, vel ruta, vel nitro, vel æruginē.

De misturis simplicium rerum, & de ratione pen-
derum, & quid Malagma, & Emplastrum, &
Pastillus inter se differant. CAP. XVII.

Expositis simplicibus facultatibus, dicen-
dum est quemadmodum misceantur, quæ
ex his fiant. Miscentur autem varie, neque hu-
ius ullus modus est, cum ex simplicibus alia
demantur, alia adijciatur, eisdemq; seruatis, pon-
derum ratio mutetur. Ita cum facultatum mate-
ria non ita multiplex sit, innumerabilia mistu-
rarum genera sunt, quæ comprehendi si possent,
tamen esset superuacuum. Nam & eisdem effe-
ctus inter paucas compositiones sunt, & muta-
re eas cuilibet (cognitis facultatibus) facile est.
Itaque contentus his ero, quas accepi velut no-
bilissimas. In hoc autem volumine eas expli-
cabo,

cabo, quæ vel desiderari in prioribus potuerunt,
 vel ad eas curationes pertinent, quas protinus
 hic comprehendam, sic vt tamen quæ magis com-
 munia sunt, simul iungam. Si qua singulis, vel
 etiam paruis accommodata sunt, in ipsorum lo-
 cum differam. Sed & antea sciri volo, in vncia
 pondus denariorum septem esse. Vnius deinde
 denarij pondus diuidi à me in sex partes, id est
 sex vncias, vt idem in vncia denarij habeam,
 quod Græci habent in eo, quem δβολὸν appellat.
 Id ad nostra pondera relatum, paulo plus dimi-
 dio scrupulo ficit. Malagmata verò, atq; Empla-
 stra Pastilliq; (quos τροχίσκους Græci vocant)
 cum plurima eadem habeant, differunt eo, quòd
 Malagmata maximè ex floribus, earumq; etiã
 surculis: Emplastra Pastilliq; magis ex quibus-
 dam metallicis fiunt: deinde malagmata contusa
 abunde mollescunt: nam super integram cutem
 iniiciuntur. Laboriose verò conteruntur ea, ex
 quibus emplastra pastilliq; fiunt, ne ledant vul-
 nera cum imposita sunt. Inter Emplastrum au-
 tem, & Pastillum hoc interest, quòd Emplastrum
 vtiq; liquati aliquid accipit, in Pastillo tantum
 arida medicamenta aliquo humore iunguntur.
 Tam Emplastrum hoc modo fit, arida medicamen-
 ta per se teruntur, deinde mistis his instillatur
 aut acetum, aut si quis alius non pinguis humor
 accessurus est, & ea rursus ex eo teruntur. Ea
 verò quæ liquari possunt, ad ignem simul liquan-
 tur, & si quid olei misceri debet, tum infundi-

Vacis.
 Denarij.

tur. Interdū etiam aridum aliquod ex oleo prius coquitur. Vbi facta sunt, quæ separatim fieri debuerunt, in vnum omnia miscentur. At Pastillis hæc ratio est: Arida medicamenta contrita humore non pingui, aut vino, vel aceto coquuntur, & rursus cocta, inarescunt. Atque vbi vtendum est, eiusdem generis humore diluuntur, tum
 *pastillis Emplastrum imponitur, *pastillus illinitur, aut alicui molliori, aut cerato miscetur.

DE MALAGMATIS.

CAP. XVIII.

Malagma aduersus calidas podagras.

His cognitis, primum malagmata subiiciā, quæ ferè non sunt refrigerandi, sed calefaciendi causa reperta. Est tamen quod refrigerare possit, ad calidas podagras aptum. Habet galle & immature et alterius, coriandri seminis, cicute lacryme aride, gummi, singulorum plenum acetabulum, cerati cloti, quod πεπλυμένον Græci vocant, selibram. Reliqua ferè calefaciunt. Sed quædam digerunt materiam, quædam extrahunt, quæ ἐπιπροσμίχεται vocatur, pleraq; certis magis partibus membrorum accommodata sunt.

Malagma ad materiam extrahendam.

Si materia extrahenda est, vt in hydroptico, in lateris dolore, in incipiēte abscessu, in suppuratione quoq; mediocri, aptum est id, quod habet resine aride, nitri, ammoniaci, galbani, singulorum pondo *. cere pondo *. Aut in quo hæc sunt, aruginis rasæ, thuris, singulorum ℞. i i. *. ammoniaci salis ℞. v l. *. squame aris, cere, singulorum

gulorum p. viii. *. resinæ aridæ p. xii. *. * vii.
 aceti cyathus. Idem præstat cumini farina cum
 struthio, & melle p. i. *.

Malagma ad iecur dolens.

Siecur dolet, id in quo est balsami lacrymæ
 p. xi. *. costi, cinamomi, cassiæ, corticis
 myrrhæ, croci, iunci rotundi, balsami seminis, iri-
 dis illyricæ, cardamomi, amomi, nardi, singulorū
 p. xvi. *. Quibus adijcitur nardinum unguen-
 tum, donec cerati crassitudo sit, & huius qui-
 dem recentis usus est. Si verò seruandum est,
 resinæ terebinthinae p. xvi. *. cere p. x. *. ex
 vino leni contunduntur, tum eo miscentur.

Malagma ad lienem.

AT si lienis torquet, glandis (quam ἑλᾶνεον
 Græci vocant) cortex & nutrum paribus
 portionibus contunduntur, respergunturq; aceto
 quàm acerrimo. Vbi cerati crassitudinem habet,
 linteo antea in aqua frigida madefacto illinitur,
 & sic imponitur, supraq; farina ordeacea inij-
 citur, sed manere ibi non amplius sex horis de-
 bet, ne lienem consumat. Satiusq; est id bis, aut
 ter fieri. Communem autem & iocineri, & lie-
 ni, & abscessibus, & strumæ, parotidibus, ar-
 ticulis, calcibus quoque suppurantibus, aut ali-
 ter dolentibus, etiam concoctioni ventris, Lysias
 composuit ex hyssopi, panacis, styracis, galbani,
 resinæ, singulorum p. i. *. ammoniaci, bdellij,
 cere, seu taurini, iridis aridæ p. iiii. *. ca-
 chryos acetabulo, piperis granis quadraginta.

9 2 Que

Que contrita, irino vnguento temperantur.

Malagma ad laterum dolores.

AD laterum autem dolores compositio est Apollonianis, in qua sunt resine terebinthine, thuris fuliginis, singulorum ꝑ. iiii. * bdellii, ammoniaci, iridis, seu vitulini, aut caprini à renibus sicci, singulorum ꝑ. iiii. *. Hec autem eadem omnem dolorem leuant, dura emolliunt, mediocriter calefaciunt. Ad idem latus Andrea quoque malagma est, quod etiam resoluit, educit humorem, pus maturat, vbi id maturum est, cutem rumpit, ad cicatricem perducit, prodest impositum minutis maioribusq; abscessibus, item articulis, ideoq; & coxis, & pedibus dolentibus: item si quid in corpore collisum est, reficit, præcordia quoque dura & inflata emollit, ossa extrahit, ad omnia deniq; valet, que adiuuare calor potest. Id habet ceree ꝑ. * xi. *. visci sycamini, quam aliàs sycomorum vocant, lacrymæ, singulorum ꝑ. * i. *. piperis & rotundi, & longi, ammoniaci, thymiamatis, bdellii, iridis illyrica, cardamomi, amomi, xylobalsami, thuris masculi, myrrhæ, resine aride, singulorum ꝑ. x. *. pyrethri, cocci Gnidij, spumæ nitri, salis ammoniaci, aristolochiæ Creticæ, radicis ex cucumere agrestis, resine terebinthine liquida, singulorum ꝑ. xxv. *. Quibus adijcitur vnguenti irini, quantum satis est ad ea mollienda, atque cogenda.

Malagmata ad resoluenda que astricta sunt, & mollienda que dura sunt, & digerenda que coeunt.

Præcip

Precipiunt verò est ad resoluenda que astringenda sunt, mollienda que dura sunt, digerenda que coeunt, id quod ad Polyarchum autorem refertur. Habet iunci quadrati, cardamomi, thuris, fuliginis, amomi, cere, resinae liquide, pares portiones.

Aliud malagma ad eadem.

Aliud ad eadem Nilei, crocomagnatis (quod quasi recrementum eius est) P. I I I I. *. ammoniaci, thymiamatis, cere, singulorum P. X X. *. ex quibus duo priora ex aceto teruntur, cera cum rosa liquatur, et tum omnia iunguntur.

Malagma Moschi ad molliendum.

Propriè etiam dura mollit id, quod Moschi esse dicitur. Habet galbani viciam, thuris fuliginis P. *. 3. cere, ammoniaci, thymiamatis trientes, picis aridæ P. I I. *. aceti heminas tres.

Malagma Medi ad digerenda que coeunt.

Fertur etiam ad digerenda que coeunt sub autore Medo, quod habet cere P. *. 3. pannacis P. *. semis, squamæ aris, aluminis rotundi, item scissilis, singulorum P. I. *. plumbi combusti P. I. *. & semis.

Malagma Panthemai ad eadem.

Ad eadem Panthemus utebatur, calcis P. *. semis, sinapis contriti, item faeni Graeci, aluminis, singulorum P. I. *. seui bubuli P. I I. *. & semis.

Malagma ad strumas.

Ad strumam multa malagmata inuenio. Credo autem quo peius id malum est, minusque facile

cde discutitur, eo plura esse tentata, quæ in personis varie responderunt. Andreas autor est, vt hæc misceantur, vrtice seminis p. i. ✱. piperis rotundi, bdellij, galbani, ammoniaci, thymiamatis, resinæ aridæ, singulorum p. iiii. ✱. resinæ liquida, cera, pyrethri, piperis logi, lactucæ marine seminis, sulphuris ignem non experti (quod ἀπυροῦ vocatur) fecis aridæ, aceti, spumæ nitri, salis ammoniaci, sinapis, cardamomi, radicis ex
 ✱P. v. cucumeris sylvestri, resinæ, singulorum p. ✱. viii. ✱. Quæ ex leni vino contunduntur.

Aliud malagma ad idem valens.

✱aliàs: feline, stercoreis. Legē dum fortasse vel capri ni, vel bouilli ex Galeno de strumis.

EXpeditius ad idem fit, quod habet visci, ✱felini stercoreis, resinæ, sulphuris ignem non experti pares portiones. Et in quo est sulphuris. p. i. ✱. lapidis, quem pyritem vocant p. iiii. ✱. cumini acetabulum. Item in quo est lapidis eisdem pars vna, sulphuris duæ partes, resinæ terebinthinæ partes tres.

Malagma ad strumam, & phymata.

ARabis autem cuiusdam est ad strumam, et orientia tubercula, quæ φῦμαξα vocantur, quod hæc digerit. Habet myrrhæ, salis ammoniaci, thuris, resinæ & liquida & aride, crocomagmati, cera, singulorum p. i. ✱. lapidis eius, quem πυρίτιον vocant, p. iiii. ✱. quibus quidam adiiciunt, sulphuris p. ii. ✱.

Malagma ad strumam, & tubera, & carcinodas.

Est etiam proficiens in struma, et in his tuberculis, quæ difficiliter concoquuntur, & in his

in his que carcinodæ vocantur, quod ex his constat: Sulphuris P. II. *. nitri P. IIII. *. myrrhæ P. VI. *. fuliginis, thuris P. *. semis, salis ammoniaci P. *. III. cere P. I. *.

Malagma Protarchi ad parotidas, & faunm,
& mala vlcera.

Protarchus autē ad parotidas, eaq; tubercula, que meliceriæ, id est, faui, vel phymata nominantur, item mala vlcera, punici, resine pinee liquida, thuris, fuliginis, spumæ nitri, iridis, singulorum P. VIII. *. cum cere P. IX. *. miscebat, hisq; olei cyathum, & dimidium adiciebat.

Malagma, aduersus panum & phymata.

Ad aduersus panum, tum primum orientem (quod φύκηδλον Græci vocant) & omne tuberculum, quod phyma nominatur, miscetur ochra, que Attice nominatur, cum duabus partibus simile, hisq; contunditur, subinde mel instillatur, donec malagmatis crassitudo sit.

Malagma aduersus phymata.

Discutit etiam omne tuberculū (quod phyma vocatur) id quod habet calcis, nitri spumæ, piperis rotundi, singulorum P. I. *. galbani P. II. *. salis P. IIII. *. que excipiuntur cerato ex rosa saclo.

Malagma ad suppressendum omne quod abscedit.

Supprimitq; omne quod abscedit id, in quo est galbani, fabæ* fresæ, singulorum P. I. *. *frixæ myrrhæ, thuris, ex radice capparis corticis, singulorum P. IIII. *. Satisq; omnia abscedentia q 4 digerit,

digerit, murex combustus, & bene contritus, aceto subinde adiecto.

Malagma ad sanguinem supprimendum,
& phymata.

AT si satis sanguis subit, rectè imponitur quod aduersus phymata quoq; potest. Constat ex his, bdellij, styracis, ammoniaci, galbani, resinae & aridae & liquidæ pineæ. Item ex lentisisci, thuris, iridis, singulorum P. II. *.

Malagma ad carcinodas, & phymata lenienda.

Carcinodæ verò & phymata commodè his leniuntur: Galbani, visci, ammoniaci, resinae terebinthina in singulis P. I. *. seu taurini P. *. semis, fecis combustæ quàm maxima portione, dum id siccius non faciat, quàm esse malagma oportet.

Malagma ad liuorem faciei contusæ.

Quod si facie cõtusa liuor subcruentus est, hæc cõpositio nocte & die imposita tollit: Aristolochiæ, thapsiæ, singulorum P. II. *. bdellij, styracis, ammoniaci, thymiamatis, galbani, resinae aridae, & ex lentisco liquidæ, thuris masculi, iridis illyricæ, cere, singulorum P. III. *. Item faba quoq; imposita proficit.

Malagmata stomachica ad aperiendum.

Sunt etiam quedam malagmata, quæ Græci *στυματά* vocant, quoniam aperiendi vim habent. Quale est quod ex his constat, piperis longi, spume nitri, singulorum P. II. *. erisimi P. *. III. quæ cum melle miscentur. Idoneaq; etiam

etiam strumæ aperiendæ sunt eius generis. Vehementiusq; ex his est id quod habet calcis P. IIII.
 * piperis grana sex, nitri, cere, singulorum P.
 x. * mellis P. * 3. olei heminam.

Miconis malagma, ad resoluendum aperiendumq; ac purgandum.

Miconis quoq; est quod resoluit, aperit, purgat. Habet alcyonium, sulphur, nitrum, pumicem, paribus portionibus, quibus tantum picis, & cere adyicitur, ut fiat cerati crassitudo.

Malagma ad ossa, & nervos.

AD ossa autem Aristogenis, fit ex his, sulphuris P. I. * resine terebinthinae, nitri spuma, & ex scilla partis interioris, plumbi closti, singulorum P. II. * thuris, fuliginis P. VIII. * ficus arida quam pinguisima, seu taurini, singulorum P. VIII. * cere P. XI. * iridis Macedonica P. VI. * sesami fricti acetabulum, maximeq; nervis, & articulis malagma conuenit.

Malagma Euticlei ad articulos, & ad omnem dolorem.

IGitur Euticlei est, & ad articulos, & ad omnem dolorem, & ad vesicæ, & ad recentem cicatrice contractos articulos, quas αγκυλάς Græci nominant, quod habet fuliginis, thuris acetabulum, resine tantundem, galbani sine surculis fescusciam, ammoniaci, bdellij, singulorum P. * 3. cere P. * semis. Aliud item fit, quod habet iridis, ammoniaci, galbani, nitri, singulorum P. XIII. * resine liquidæ P. VI. * cere P. XVI. *

q s Malag

Malagma Sofagoræ ad dolores articulorum.

AD dolores articulorum Sofagoræ: Plumbi
combusti, papaueris lacrymæ, corticis hyo-
scyami, styracis, peucedani, seui, resina, cere, pa-
res portiones.

Chryssippi malagma, ad idem valens.

Chryssippi, resinae liquidæ, sandaracæ, pipe-
ris, singulorum P. XII. *. quibus cere pau-
lum adijcitur.

* Cleliphon-
tis

* Cleliphontis malagma ad idem valens, & ad
parotidas, & phymata, & strumam.

Cleliphontis, cere Creticæ, resinae terebin-
thinae, nitri quàm ruberrimi, singulorum
P. *. semis, olei cyathi tres. Sed id nitrum antè
per triduum instillata aqua teritur, et cum sex-
tario eius incoquitur, donec omnis humor con-
sumatur. Potest verò ea compositio etiam ad pa-
rotidas, phymata, strumã, omnemq; coitum hu-
moris emolliendum.

Malagma ad articulos.

AD articulos fici quoq; aridi, partem ne-
petæ mistam vel ruam taminiam sine
seminibus cum pulegio rectè aliquis imponit.

Malagma Aristonis, aduersus podagras, & re-
centia phymata, & omnes dolores.

Eadem podagræ præsidio sunt. Sed ad eam
fit Aristonis quoq; quod habet nardi, cin-
namomi, castæ, chameleontis, iunci rotundi, sin-
gulorum P. VIII. *. seui caprini ex irino liqua-
ti P. XX. *. iridis P. I. *. quæ in aceto quàm a-
cerrimo iacere per XX. dies debet. Idem autem e-
tiam

tiam recētia phymata doloresq; omnes discutit.

*Theofeni malagma, ad pedum dolores.

*Theoni

AT Theofenus ad pedum dolores, seu à venibus partem tertiam, salis partes duas miscebat, hisq; membranulam illitam imponebat, tum superiniiciebat ammoniacum, thymiana in aceto liquatum.

Numenij malagma, ad podagram, ceterosq; articulos induratos.

AT Numenius podagram, ceterosq; articulos induratos hoc mollebat: abrotani, rose arida, papaveris lacryma, singuloram P. III. *. resine terebinthina P. IIII. *. thuris, spuma nitri, singulorum P. VII. *. iridis, aristolochia, singulorum P. XII. *. cere P. III. *. quibus adijcitur cedri cyathus unus, olei laurini cyathi tres, olei acerbi sextarius.

Dexij malagma, si quando callus in articulis increuit.

SI quando autem in articulis callus increuit, Dexius docuit imponere, calcis P. IIII. *. ceruse P. V. III. *. resine pinea P. XX. *. piperis grana P. XX. cere P. II. *. Quibus dum contunduntur, hemina vini lenis instillatur.

DE E M P L A S T R I S.

C A P.

X I X.

EX emplastris autem nulla maiorem usum præstât, quàm quæ cruentis protinus vulneribus iniiciuntur, ἐvacυα Græci vocant. Hæc enim reprimunt inflammationem (nisi magna vis eam cogit) atq; illius quoque impetum minuunt,

nuunt, cum glutinant vulnera, quæ id patiuntur, cicatricem ipsæ inducunt. Constant autem ex *aliparæ medicamentis non pinguibus, ideoq; *alipenæ nominantur.

Barbarum emplastrum nigrum, quod cruciatibus protinus vulneribus inijcitur.

Optimum ex his est, quod Barbarum vocatur. Habet æruginis rasæ P. XII. *. spumæ argenti P. XX. *. aluminis, picis aridæ, resine pineæ, aridæ, singulorum P. I. *. quibus adijciuntur olei & aceti singule hemine.

Choaccon emplastrum nigrum, ad idem valens.

Alium ad idem, quod $\chi\epsilon\acute{o}\alpha\kappa\epsilon\upsilon$ vocant, habet spumæ argenti P. C. *. resine aridæ tantundem. Sed spuma prius ex tribus olei heminis coquitur. His duobus emplastris color niger est, qui fere talis sit ex pice atq; resina. At ex bitumine nigerrimus: ex ærugine, aut æris squama, viridis: ex minoruber, ex cerussa albus.

Basilicon emplastrum nigrum ad idem.

Paucæ admodum cõpositiones sunt, in quibus aliquid mixturæ varietas nouat. Ergo id quoq; nigrum est, quod Basilicon nominatur. Habet panacis P. I. *. galbanæ P. II. *. picis, & resine singulorû P. X. *. olei dimidium cyathum.

Smaragdinum emplastrum nigrum ad idem.

AT quod peruiride est, smaragdinum appellatur, in quo sunt resine pineæ P. III. *. cere P. I. *. æruginis P. *. semis, thuris fuliginis P. II. *. olei tantundem, & aceti, quo fuligo

go & erugo in vnum cogantur.

Emplastrum rufum ad idem.

Est etiam coloris fere ruffi, quod celeriter ad cicatricem vulnera perducere videtur. Habet thuris P. I. *. resinæ P. II. *. squamæ æris P. III. *. spumæ argenti P. XX. *. caræ P. C. *. olei heminam.

παρακολλητικόν emplastrum ad idem.

Preterea est, quod παρακολλητικόν glutinando vocant. Constat ex his: Bituminis, aluminis scissilis P. IIII. *. spumæ argenti * P. * P. XL. IIII. *. & olei veteris hemina.

Cephalicum emplastrum Philotæ capiti conueniens.

Preterea sunt quedam generis eiusdem, que quia capitibus fractis maxime conueniunt, Cephalica à Grecis nominantur. Philotæ compositio habet: Terræ * eretriæ, chalcitidis, singulorum * Erythrum P. IIII. *. myrrhæ, æris combusti P. X. *. threæ ichthyocollæ singulorum P. VI. *. æruginis rase, aluminis rotundi, misyos crudi, aristolochiæ, singulorum P. VIII. *. squamæ æris P. XX. *. thuris masculi P. II. *. caræ P. I. *. rosæ, & olei acerbi, ternos cyathos, aceti quantum satis est, dum arida ex eo conteruntur.

Emplastrum viride ad idem valens.

Aliud ad idem viride, æris combusti, squamæ æris, myrrhæ, ichthyochollæ, singulorum P. VI. *. misyos crudi, æruginis rase, aristolochiæ, aluminis rotundi, singulorum P. VIII. *. caræ * P. VII. *. olei hemina, aceti quod satis sit. * P. I.

Tetra

Tetrpharmacum emplastrum, ad pus mouendum.

Pri autē mouendo non aliud melius, quā
quod expeditissimum est, Tetrpharmacum
à Grecis nominatur. Habet pares portiones cere,
picis, resine, seui taurini, si id non est, vitulini.

Enneapharmacum emplastrum ad pus mo-
uendum, & ad purgandum valens.

Alterum ad idem Enneapharmacum no-
minatur, quod magis purgat. Constat ex
nouem rebus, cera, melle, seuo, resina, myrrha,
rosa, medulla vel ceruina, vel vitulina, vel bu-
bula, hyssopo, butyro. Quorū ipsorum quoq; pon-
dera paria miscentur. Sunt autem quedam em-
plastra, quibus vtriusq; rei facultas est, quæ si
singula habenda sunt, meliora sunt. Sed in copia
reicienda sunt, his potius adhibitis, quæ proprie
id, quod eo tempore opus est, consequuntur. E-
xempli causa duo proponam.

Attalum emplastrum ad vulnera.

* P. VI. **E**st igitur ad vulnera Attalum, quod habet
squamæ aris* P. XVI. * fuliginis P. XV. *
ammoniaci tantundem, resine terebinthine li-
quide P. XXV. * seui taurini tantundem, acetis
heminas tres, olei sextarium.

Iudæi emplastrum, fracto capiti accommodatum.

AT inter ea quæ fracto capiti accommo-
dantur, habent quidam id quod ad au-
torem Iudæum refertur. Constat ex his, salis
P. * IIII. squamæ aris rubri, aris combusti, sin-
gulorum P. XII. * ammoniaci, thymiamatis,
thuris, fuliginis, resine aride, singulorum P. VI.
* resi

*.resine Colophoniacæ, cere, seui vitulini curati, singulorum p. xx. *. aceti sesquicyathum, olei minus cyathum, τριγυαθμίων Græci appellant, quæ curata vocant, cum ex seuo, puta omnes membranule diligenter exemptæ sunt aut ex alio medicamento.

Curata.

Dia daphnidon emplastrum, ad extrahendum.

Sunt etiam quedam emplastra nobilia ad extrahendum. Quæ ipsa quoque ἐπισωαγινὰ nominantur. Quale est, quod quia lauri baccas habet, dia daphnidon appellatur. In eo est, resinæ terebinthinæ p. x. *. nitri, cere, picis aridæ, baccarum lauri, singulorum p. xx. *. olei paulum. Quoties aut baccam, aut nucem, aut simile aliquid posuero, scire oportebit, antequam expendatur, ei summam pelliculam esse demendam.

Aliud dia daphnidon ad extrahendum,
& pus mouendum.

Aliud eo nomine, quod puri quoque mouendo est: Seui vitulini, ammoniaci, thymiamatis, picis, cere, nitri, baccarum lauri, resinæ aridæ, aristolochiæ, pyrethri, pares portiones.

Philocratis emplastrum ad extrahendum,
& pus mouendum.

Præter has, est Philocratis, quod habet salis ammoniaci p. vii. *. aristolochiæ p. viii. *. cere, resinæ terebinthinæ, fuliginis, thuris, singulorum p. xv. *. spumæ argenti. *p. lii. *p. xxxii. *. Quibus ut pus quoque moueant, iridis p. iii. *. & galbani p. vi. *. adiunguntur.

Rhypodes emplastrum, ad extrahendum.

Optimum

Optimum tamen ad extrahendum est id quod à similitudine sordium *ῥηπῶδες* Græci appellant. Habet myrrhae, croci, iridis, propolis, bdellij, capitulorum punici mali, aluminis scissilis & rotundi, misyos, chalcitis, atramenti sutorij cocti, panacis, salis ammoniaci, visci, singulorum P. IIII. * aristolochiae P. VIII. *. squame aris P. XVI. *. resinae terebinthinae P. LXXV. *. ceree, & seui vel taurini, vel hircini P. C. *.

Emplastrum Hecatæ, ad extrahendum.

Hecatæ quoque autore emplastrum generis eiusdem fit ex his, galbani P. II. *. fuliginis thuris P. IIII. *. picis P. VI. *. ceree, & resinae terebinthinae, singulorum P. VIII. *. quibus paulum irini unguenti miscetur.

Alexandrinum emplastrum viride, ad extrahendum.

Valensque ad idem emplastrum viride Alexandrinum est. Habet aluminis scissilis P. VIII. *. salis ammoniaci P. *. VIII. 3. squame aris P. XVI. *. myrrhae, thuris, singul. P. XVIII. *. ceree P. CL. *. resinae Colophoniacæ, aut pineæ P. C. C. *. olej heminam, acetij sextarium.

De emplastris exedentibus.

Quedam autem sunt emplastra exedentia, quæ *σκαρῖνα* Græci vocant, quale est id quod habet resinae terebinthinae, fuliginis thuris, singulorum P. *. 3. squame aris P. I. *. ladani P. II. *. aluminis tantundem, spume argenti P. IIII. *.

Emplastrum quod exest corpus, & ossa resoluit, & supercrefcentem carnem coëret.

Exest

EXest etiam vehementer corpus, atque ossa quoque; resoluit, & supercrescentem carnem coërcet, id quod habet spuma argenti, squamae aris, unci as singulis, nitri ignem non experti, lapidis Asij, aristolochie ꝑ. sextantes, cera, resine terebinthine, thuris, olei veteris, atramenti sutorij, salis ammoniaci ꝑ. semis, eruginis rase ꝑ. bessem, aceti stillitici heminam, uini aminei tantundem.

Emplastra aduersus morsus, & alia recentiora vulnera.

Sunt etiam aduersus morbus quadam accommodata, quale est Diogenis nigri, quod habet bituminis, cera, resine pineae aridae singulorum ꝑ. xx. *. spumae argenti ꝑ. c. *. olei sextarii. Aut in quo sunt squamae aris ꝑ. iiii. *. cerussa, & eruginis * rase, singulorum ꝑ. vii. *. * passe
*. ammoniaci ꝑ. xii. *. cera, resine pineae, singulorum, ꝑ. xxv. *. spumae argenti ꝑ. c. *. olei sextarium. Aut in quo sunt squamae aris ꝑ. xiiii. *. galbani ꝑ. vi. *. cerussa, & eruginis rase, singulorum ꝑ. vii. *. ammoniaci ꝑ. xii. cera, resine pineae, singulorum * ꝑ. l. v. *. * ꝑ. xlv. ex quibus spuma argenti concoquitur.

Ephesium emplastrum rubrum, ad idem valens.

Rubrum quoque emplastrum quod * Ephesium vocatur huc aptum est. Habet resine terebinthine ꝑ. ii. *. galbani ꝑ. *. iiii. minij sinopici ꝑ. vi. *. thuris fuliginis ꝑ. vi. *. cera ꝑ. vii. *. spumae argenti ꝑ. l. v. *. olei veteris heminam.

Aliud

Aliud emplastrum ad idem valens.

Item id quod ex his constat, squama eris, thuris fuliginis, singulorum P. I I I I. *. galbani P. VI. *. salis ammoniaci P. *. XII. .3 cere P. XXV. *. olei tribus heminis. Hæc autem alijs quoq; recetioribus vulneribus recte imponuntur.

ΑΙΥΚΑ emplastra non grauib; vulneribus accommodata, & maxime senilibus.

Sunt enim alba lenia, λευκὰ Græci vocant, serè non grauib; vulneribus accommodata, precipueq; senilibus. Quale est quod habet
*P. XXX cerusse *P. L I I. *. seni vitulini curati, & cere, singulorum P. L V I I I. *. olei heminas tres, ex quibus ea cerussa coquitur.

Elephantinum emplastrum.

Aliud quod habet cerusse P. XX. *. cere *P. XXXV. *. olei heminan, aquæ sextarium. Quæ quoties adijciuntur cerusse, vel spume argenti, scire licet illa ex his coquenda esse. Est autem ea percandida compositio, quæ supra posita est, ideoq; elephantina nominatur.

Lenia emplastra.

Lenia quoq; quedam emplastra sunt, quas λευκὰ serè Græci nominant, ut id quod habet minij P. I I I I. *. spume argenti P. XXV. *. cere, & adipis suillæ, singulorū P. XXV I I. vitellos quatuor.

Empastrum leno.

Alia compositio generis eiusdem, cere, resine terebinthinæ, singulorum P. VI. *. *P. VIII. cerusse *P. VI. *. spume argenti, plumbi recrementi,

menti, scoriam molybdi Græci vocant, singulorū
P. X X. cicini olei, & myrti, singulorum heminae.

Archaghati emplastrum lene.

Tertia que ad autorem Archaghatum re-
fertur, Misysos cocti, eris combusti, sin-
gulorum, P. I I I I. *. cerussa coctæ P. V I I I. *.
resina terebinth. P. X. *. spumæ argenti P. V I. *.

Emplastra eiusdem generis ad lenien-
dum apta.

Etiamnum generis eiusdem, spumæ argen-
ti, cera, adipis suillæ, singulorū P. X X V I I.
*. vitelli cocti, rosæ hemina. Aut cerati ex oleo
myrteo facti partes tres, adipis suillæ pars quar-
ta, paulum ex plumbi recremento. Aut spumæ
argenti selibra, ex olei hemina, & aquæ marine
altera cocta donec bullire desierit, cui paulum
cera sit adiectum, aut pares portiones cera, se-
ui, stibi, spumæ argenti, cerussa.

De pastillis, & primo de his qui ad recētia vulnera
glutinanda, sanandāq; apti sunt. CAP. XX.

Pastilli quoq; facultates diuersas habent.
Sunt enim ad recentia vulnera glutinan-
da, sanandāq; apti. Qualis est qui habet chalcitis,
misysos, spumæ nitri, floris eris, galle, aluminis
scissilis modice cocti, sing. P. I. *. eris combusti,
capitulum mali punici, singulorum P. I I I. *.
Hunc oportet diluere aceto, sic vbi vulnus glu-
tinandus est, illinere. At si nervosus aut muscu-
losus is locus est, commodius est cerato miscere,
sic vt illius octo partes, nona huius sit.

Alius pastillus ad glutinanda vulnera,

r 2

Alius

Alius ad idem constat ex his, bituminis, aluminis scissilis, singulorum P. I. *. aris combusti P. IIII. *. spumæ argenti P. XI. * olei sextario.

De sphragide pastillo, quem Polybus confecit ad glutinandum vulnus.

Sed longe Polybi celeberrimus est, Sphragidis autem nominatur, qui habet aluminis scissilis P. *. I. 3, atramenti sutorij P. II. *. myrrhæ P. V. *. aloës tantundem, capitulorū punici mali, fellis taurini, singulorum P. V. I. *. Quæ contrita vino austero excipiuntur.

Pastillus ad vlcera sordida, & nigritiem in auribus, naribus, & in obscænis partibus, inflammationesq; eorum.

Ad vlcera sordida, & nigritiem in auribus, naribus, obscænis partibus, inflammationesq; eorū: Chrysocolle P. I. *. atramenti sutorij, aluminis scissilis, sing. P. I. I. *. halicacabi corticis P. IIII. *. minij P. V. I. *. spumæ argenti P. XII. *. cerussæ P. XV. I. *. Quæ ex aceto & coguntur, & vbi vtendum est, diluuntur.

Pastillus Andronis ad vnā inflammatam, ad naturalia sordida, etiam cancro laborantia.

Andronis verò est ad vnā inflammatam, ad naturalia sordida etiam cancro laborantia: Gallæ atramenti sutorij, myrrhæ, singulorum* P. I. I. *. aristolochiæ, aluminis scissilis, singulorū P. I. I. *. capitulorū punici mali P. XXV. *. ex passo coactorum, & (cum vsus exigit) aceto vel vino dilutorum, prout valentius aut lenius

lenius vitium est, cui medendum est.

Pastillus ad fissa ani, vel ora venarum fundentia sanguinem vel cancerum.

Propriè autem ad ani fissa, vel ora venarū fundentia sanguinē, vel cancerum: Aeruginis P. I I. * myrrhae P. X I I. * sstibis, lacrymæ papaueris, acacie singulorū. P. X V I. * Quæ ex vino & teruntur, & in ipso vsu deliquantur.

Pastillus ad expellendum calculum cum vrina.

Expellere autem ex vesica cum vrina calculum videtur hæc compositio: Casia, croci, myrrha, costi, nardi, cinnamomi, dulcis radicis, balsami, hyperici pares portiones conteruntur, deinde vinum lene instillatur, & pastilli fiunt, qui singuli habeant P. * 3. hīq; singuli quotidie mane ieiuno dantur.

De pelsis.

C A P. XXI.

Hæc tria compositionum genera, id est, quæ in malagmatis, pastillis, emplastrisq; sunt, maximum, præcipueq; varium vsum præstant. Sed alia quoq; vtilia sunt, vt ea quæ sæminis subiiciuntur (πέσσις Græci vocant.) Eorū hæc proprietas est: Medicamenta cōposita molli lana excipiuntur, eaq; lana naturalibus conditur.

Ad sanguinem euocandum.

Ad sanguinem autem euocandum, cauneis duabus adijcitur nitri* P. I. * aut allij se- * P. I I. men conteritur, adijcitur myrrha paululum, & unguento susino miscetur, aut cucumeris syluestris pars interior, ex lacte muliebri diluitur.

r 3 Ad

Ad vuluam molliendam.

AD vuluam molliendam, oui vitellus, & fœnum Græcum, & rosa & crocum temperantur. Aut elaterij p. ✱. 3. salis tantundem vna taminiæ p. v i. ✱. melle excipiuntur.

Alia pessi compositio ad idem valens.

AUth Boëtho autore, croci, resinæ terebinthinae, singulorum p. ✱. i i i i. myrrhæ p. ✱. 3. rosæ 8. i. ✱. seui vitulini p. ✱. 3. ceræ p. i i. ✱. miscentur.

Ad inflammationes vuluæ Numenij pessus.

Optima autem aduersus inflammationes vuluæ, Numenij compositio est, quæ habet croci p. ✱. 3. ceræ p. i. ✱. butyri p. v i i i. ✱. adipis anserini p. x i i. ✱. vitellos coctos duos, rosæ minus cyatho.

Ad eijciendum è vulua infantem mortuum.

SI verò infans intus decessit, quo facilius seijciatur, malicorium ex aqua terendum, eoq; vtendum est.

Si mulier vitio locorum concidit, qua curatione vtendum sit.

SI concidere vitio locorum mulier solet, cochleæ cum testis suis comburenda, conterendaq; deinde his mel adijciendū est. Si non comprehendit, adeps leonina ex rosa mollienda est.

De medicamentis quibus aridis vtimur.

C A P. XXII.

Ad carnem supercrefcentem exedendam.

Quedam autem misturæ medicamentorum sunt, quibus aridis neq; coactis vtimur, sic vt inspergamus, aut cum aliquo liquido mista

mixta illinamus, quale est ad carnem supercre-
 scentem exedendam, quod habet squamae, fuligi-
 nis thuris, singulorum p. i. *. eruginis p. i i. *.
 Haec autē eadem cum melle purgant vlcera, cum
 cera implēt. Misſy quoq; et galla, si paribus por-
 tionib. misceatur, corpus consumūt, eaq; vel ari-
 da inspergere licet, uel excepta cadmia, illinire.

Ad putrem carnem continendam, ne vltra serpat,
 eamq; leniter exedendam plures compositiones.

Putrem vero carnē continet, neq; vltra ser-
 pere patitur, & leniter exest, mel, vel cum
 lenticula, vel cum marrubio, vel cum olea folijs,
 antē ex vino decoctis. Item sertula campana in
 mulso cocta, deinde contrita, aut calx cum cera-
 to, aut anaræ nices cum allio, sic vt huius pars
 tertia sit, paulumq; his croci adijciatur. Aut
 quod habet spume argenti p. v i. *. cornu bubuli
 combusti p. x i i. *. olei myrtei, & vini cyathos
 ternos. Aut quod ex his constat: Floris punici
 mali, atramenti sutorij, aloës, singulorū p. i i. *.
 aluminis scissilis, thuris singul. p. i i i i. *. gallæ
 p. v i i i. *. aristolochiæ p. x. *. Vehementius
 idem facit etiam adurendo auripigmentum cum
 chalcitide, & aut nitro, aut calce, aut charta
 combusta. Item sal cum aceto. Vel ea compositio
 quæ habet chalcitidis, capitulorum punici mali,
 aloës, singulorum p. i i. *. aluminis scissilis, thu-
 ris, singulorū p. i i i i. *. gallæ p. v i i i. *. ari-
 stolochiæ p. x. *. mellis quantum satis sit ad ea co-
 genda. Vel cantharides p. i. *. sulphuris p. i. *.
 r 4 lolij

loliꝝ p. i i i. ✱. Quibus adijcitur picis liquida quantum satis est, adiungendum mel, chalcitis quoq; cum resina & ruta mista, aut cum eadem resina diaphryges, aut vua taminia, cum pice liquida. Idem verò possunt feces vini combustæ, & calcis, & nitri pares portiones, vel aluminis scissilis p. ✱. 33. thuris, sandaracæ, nitri, singulorum p. ✱. i. galle p. v i i i. ✱. aristolochiæ p. x. ✱. mellis quantum satis est.

Hierę compositio.

Est etiam Hierę compositio quæ habet myrrha, chalcitidis, singulorū p. i i. ✱. aloës, thuris, aluminis scissilis, singulorum p. i i i i. ✱. aristolochiæ, galle immature, singul. p. v i i i. ✱.

p. x. mali corij contriti p. x x. ✱.

Iu dęi compositio.

Est & Iudæi, in qua sunt calcis partes due, nitri quàm ruberrimi pars tertia, quæ urina impuberis pueri coguntur, donec strigmenti crassitudo sit. Sed subinde is locus, cui id illinitur, madefaciendus est.

Iollę compositio.

At Iollas, chartæ combustæ, sandaracæ, singulorum p. i. ✱. calcis p. i i. ✱. auripigmenti tantundem miscebat.

Ad sanguinis profuua vel ex membrana cerebri, vel alijs locis, & ad cancrū, & ad induendam cicatricē, & ad coërcendam carnē crescentem.

Si verò ex membrana, quæ super cerebrū est, profluit sanguis, vitellus combustus & contritus inspergi debet, si alio loco sanguinis profluuium

fluuium est, auripigmenti, squame eris, singulorum p. i. *. sandaracæ p. ii. *. marmoris cocti p. iiii. *. inspergi debet. Eadem cancro quoq; obfistunt. Ad inducendam cicatricem, squame eris, thuris fuliginis, sing p. i i. *. calcis p. i i i i. *. Eadem incrementem quoq; carnem coërcent.

Timei compositio ad ignem sacrum
vel cancrum.

Timeus autem ad ignem sacrum, vel ad cancrum his utebatur, myrrhæ p. ii. *. thuris, atramenti sutorij, singulorum p. i i i. *. sandaracæ, auripigmenti, squame eris, singulorum p. i i i i. *. gallæ p. vi. *. cerussæ combustæ p. v i i i. *. Eadē vel arida inspersa, vel melle excepta idem præstant.

Ad sternutamenta excitanda.

Sternutamenta verò vel albo veratro, vel struthio coniecto in nares excitantur, vel his mistis, piperis, veratri albi, singulorum p. *. 3. castorei pondo i. *. spumæ, nitri p. i i. *. struthij p. i i i. *.

Gargarizationes quibus fieri
debeant.

Gargarizationes autem aut leuandi causa fiunt, aut reprimendi, aut euocandi. Leuant lac, cremor, vel ptisanæ, vel fursurum. Reprimit aqua, in qua vel lenticula, vel rosa, vel rubus, vel cotoneum malum, vel palmule decoctæ sunt. Euocant, sinapi, piper.

r s De

De antidotis, & quibus malis opitulentur.

CAP. XXIII.

Antidota raro, sed precipue interdum necessaria sunt, quia grauissimis casibus opitulantur. Ea recte quidem dantur collisis corporibus vel per ictus, vel vbi ex alto deciderunt, vel in viscerum, laterum, faucium, interiorumq; partium doloribus. Maxime autem desideranda sunt aduersus uenena, uel per morsus, vel per cibos, aut potiones nostris corporibus inserta.

Compositio antidoti.

VNum est quod habet lacrymæ papaueris P. * . 3. acori malobatri P. v. * . iridis illyrica, gummi, singulorum P. i i . * . anisi P. i i i . * . nardi gallici, foliorum rose aridorum, cardamomi, singulorum P. i i i i . * . petroselini P. * . i i i i . 3. trifolij P. v. * . casie nigrae, silis, bdellij, balsami, seminis piperis albi, sing. P. * . 3. styracis P. * . v. 3. myrrhae, opoponaci, nardi syri, thuris masculi, hypocistidis succi, sing. P. v i . * . castorei P. v i . * . costi, piperis albi, galbani, resine terebinthinae, croci, floris iunci rotundi, singulorum P. * . v i . 3. dulcis radice P. v i i i . * . 3. Que vel melle vel passo excipiuntur.

Aliud antidotum Ambrosia nominatū, quod Zopyrus Ptolemæo regi composuit.

Aterum quod Zopyrus regi Ptolemæo dicitur composuisse, atq; Ambrosiam nominasse, ex his constat: Costi, thuris masculi, singulorum P. v. * . piperis albi P. * . 3. floris iunci rotundi P. i i . * . cinamomi P. i i i . * . casie nigrae

P.

P. I I I I . * . croci Cilicij P. * . I I I I . 3 . myrrhae quam staclen nominat P. V . * . nardi indici P. * . V . 3 . Quae singula cōtrita melle cocto excipiuntur. Deinde ubi utendū est, id quod Aegyptiae fabae magnitudinē impleat in potione vini diluitur.

Antidorum Mithridatis.

Nobilissimum autem est Mithridatis, quod quotidie sumendo rex ille dicitur aduersus uenenorum pericula tutum corpus suum reddidisse. In quo haec sunt, costi P. * . s. 3 . acori P. V . * . hyperici, cumini, sagapeni, acaciae succi, iridis Illyricae, cardamomi, singulorum P. I I . * . anesi P. I I I . * . nardi gallici, gentianae, radicis, aridorum rose foliorum, singulorum P. I I I I . * . papaueris lacrymae, petroselini, singulorum P. * . I I I I . 3 . casiae, silis, lolij, piperis longi, singulorum P. V I . * . styracis P. * . V . 3 . castorei, thuris, hypocistidis succi, myrrhae, opopanacis, singulorum P. V I . * . malobathri folij P. V I . * . floris iunci rotundi, resinae terebinthinae, galbani, dauci cretici seminis, singulorum * P. * . V . * P. * . VI . 3 . nardi, opobalsamum, singulorum P. * . V I . 3 . thlaspis P. * . V . 3 3 . radicis ponticae P. V I I . * . croci, Zingiberis, cinnamomi, singulorum P. * . V I I I . 3 . Haec contrita melle excipiuntur, & aduersus venenum, quod magnitudinem nucis Graecae impleat, ex vino datur. In ceteris autem affectibus corporis pro modo eorum, vel quod Aegyptiae fabae, vel quod erui magnitudinem impleat, satis est.

DE ACOPIS.

Acopum neruis utile. CAP. XXIIII.

Acopa quoque vtilia neruis sunt. Quale est quod habet floris iunci rotundi P. * . I I . 33. costi, iunci quadrati, lauri baccarū, ammoniaci, cardamomi, sing. P. * . I I I I . 3 myrrhæ, aris combusti, singulorum P. * . V I I . iridis illyrica, cere, singulorum P. I I I I . * . alexandrini calami, iunci rotundi, assalathi, xylobalsami singulorum P. XV I I I . * . seui P. I . * . vnguenti irini cyathum.

Acopum Euodes neruis utile.

* ἐλαϊώ-
λες

Alterū quod * εὐώδες vocāt, hoc modo fit, cere P. * . 3. olei tantūdem, resinæ terebinthine ad nucis iuglandis magnitudinē simul incoquantur, deinde infusa in mortario teruntur, instillaturq; subinde quā optimi mellis acetabulum, tum irini vnguenti, & rosæ terni cyathi.

Enchrīsta ad vlcera purganda & implenda.

Eγχρίστα autem Greci vocant liquida quæ illinuntur. Quale est quod fit, ad vlcera purganda, & implenda maxime inter veruos, paribus portionibus inter se mistis, butyri, medulle vitulinæ, seui vitulini, adipis anserinæ, cere, * cilini mellis, resinæ terebinthine, rosæ, olei * cicini. Quæ separatim omnia liquantur, deinde liquida miscentur, & tum simul teruntur. Et hoc quidem magis purgat: magis verò emollit, si pro rosâ cyprius infunditur.

Ad sacrum ignem.

Ad sacrum ignem spumæ argenti P. V I . * . cornu bubuli combusti P. I I . * . conteruntur,

tur, adijciturq; inuicem vinum, & id quod specialiter sil vocatur, & myrteum, donec vtriusq; terni cyathi conficiantur.

De Catapotis.

CAP. XXV.

Catapodium ad somnum accersendum, & lenationem doloris, & simul ad coquendum.

Catapodia quoque multa sunt, varijs q; de causis fiunt. Anodyna vocant, quae somno dolorem leuant. Quibus vti, nisi nimia necessitas vrget, alienum est. Sunt enim ex vehementibus medicamentis, & stomacho alienis. Potest tamen etiam ad concoquendum, quod habet papaueris lacrymae, galbani, singulorum p. i. * myrrhae, castorei, piperis p. i i. *. Ex quibus quod erui magnitudinem habet, satis est deuorasse.

Catapodium valentius ad somnum.

Alium stomacho peius, ad somnum valentius ex his fit, mandragorae p. *. 3. apij seminis, item hyoscyami seminis, singulorum p. i i i i. *. Quae ex vino teruntur. Vnum autem eiusdem magnitudinis, quae supra posita est, abunde est sumpsisse.

Catapodium ad plurimos dolores per somnum leniendos.

Silue autem capitis dolores, siue vlcera, siue slippitudo, siue dentes, siue spiritus difficultas, siue intestinorum tormenta, siue inflammatio vuluae est, siue coxa, siue iecur, aut lienis, aut latus torquet, siue vitio locorij aliqua prolabitur, & obmutescit, occurrit dolori per quietem eiusmodi catapotium: Silis, acori, ruta syluestris seminis,

nis, singulorum P. I. ✱. castorei, cinnamomi, singulorum P. I. I. ✱. papaueris lacrymæ, panacis, radicis mandragoræ, malorum aridorum, iunci rotundi floris, singulorum P. I. I. ✱. piperis grana L V I. Hæc per se cōtrita, rursus instillato subinde passo, simul omnia teruntur, donec crassitudo sordium fiat. Ex eo paulum aut deuoratur, aut aqua diluitur, & potui datur.

Catapotium aliud ad multa valens.

Quinetiam syluestris papaueris cum iam ad excipiendam lacrymam maturum est, manipulus, qui manu comprehendi potest, in vas demittitur, & superinfunditur aqua, que id contegat, atq; ita coquitur. Vbi iam bene manipulus is coctus est, ibidem expressus proijcitur, & cum eo humore, passi pari mēsurā miscetur, inferuetq; donec crassitudinem sordium habeat. Cum infrixit, catapotia ex eo fiunt, ad nostræ fabæ magnitudinem, habentq; vsum multiplicē. Nam & somnū faciunt, vel per se assumpta, vel ex aqua data, & aurium dolores leuāt, adiectis exiguo modo rutæ succo, ac passi. Et tormina supprimunt ex vino liquata, & inflammationē vuluæ coërcent, mista cerato ex rosa factō, cum paulum his croci quoq; accessit, & ex aqua fronti induc̄ta, pituitam in oculos decurrentē tenent.

Catapotium ad inducendum somnum, quod vuluā dolens prohibuit.

Item si vuluā dolens somnum prohibuit, croci P. I. I. ✱. anisi, myrrhæ, singulorum P. I. ✱. papaueris

paueris lacryma p. iiii. *. cicutæ seminis p. viii. *. miscentur, excipiunturq; vino vetere, & quod lupini magnitudinem habet in tribus cyathis aquæ diluitur. Id tamen in febre periculose datur.

Ad iecur sanandum.

AD sanandū iecur nitri p. *. 3. croci, myrrhæ, nardi Gallici, singulorum p. i. *. melle excipiuntur, daturq; quod Aegyptiæ fabæ magnitudinem habeat.

Ad finiendos dolores lateris.

AD lateris dolores finiendos, piperis, aristolochiæ, nardi, myrrhæ pares portiones.

Ad thoracis dolores finiendos.

AD thoracis, nardi p. i. *. thuris, castiæ, singulorum p. i. i. *. myrrhæ, cinamomi singul. p. vi. *. croci p. v. i. i. *. resinæ terebinthinae quadrans, mellis hemine tres.

Catapodium Athenionis ad tussim.

AD tussim Athenionis, myrrhæ, piperis, singulorum p. i. *. castorei, papaueris lacryma, singulorum p. i. *. Quæ separatim confusa, postea unguuntur, & ad magnitudinem fabæ nostræ, bina catapotia mane, bina nocte dormituro dantur.

Catapodium Heraclidis Tarentini, ad tussim, & somnum.

SI tussis somnus prohibet, ad utrūq; Heraclidis Tarentini, croci p. i. *. cinamomi, castorei, papaueris lacryma, singulorum p. i. *. myrrhæ, piperis longi, costi, galbani, singulorum p. *. 3.

Catap

Catapodium ad purganda vlcera in
faucibus tussientibus.

Quod si purgāda sunt vlcera in faucibus
tussientibus, panacis, myrrhæ, resinæ te-
rebinthinæ, singulorum ꝑ. v. ✱. galbani ꝑ. ✱. 3.
hyssopi ꝑ. ✱. 3. conterenda sunt, hisq; hemina
mellis adijcienda, & quod digito excipi potest,
deuorandum est.

Colicę Cassii medici.

Colicę verò Cassij ex his constat, croci, ani-
si, castorei, singulorum ꝑ. i i i. ✱. petrose-
lini ꝑ. i i i i. ✱. piperis et longi, & rotundi, sin-
gulorum ꝑ. v. ✱. papaueris lacrymæ, iunci rotun-
di, myrrhæ, nardi, singulorum ꝑ. v i. ✱. Quæ
melle excipiuntur. Id autem & deuorari potest,
& ex aqua calida sumi.

Ad infantem mortuum aut secundas impellendas.

Infantem verò mortuum, aut secundas expel-
lit aquæ potio, cui salis ammoniaci ꝑ. i. ✱. aut
cui dictami Cretici ꝑ. i. ✱. adiectum est.

Laborantibus ex partu quid dari debeat.

Ex partu laborantibus erisimum, ex vino
tepidio ieiunæ dari debet.

Ad adiuanandum vocem.

Vocem adiuvat thuris ꝑ. i. ✱. in duobus
cyathis vini datum.

Aduersus difficultatem vrinę.

Aduersus vrinæ difficultatem, piperis lon-
gi, castorei, myrrhæ, galbani, papaueris la-
crymæ, croci, costi vnciæ singulæ, styracis, resinæ
terebinthinæ pondo sextates, mel, absinthij cya-
thus.

thus. Ex quibus ad magnitudinem fabæ Aegyptiæ, & manè, & cœnato dari debet.

Arteriace compositio quomodo fiat.

Arteriace verò hoc modo fit, casie, iridis, cinamomi, nardi, myrrhæ, thuris singulorum P. I. ✱. croci P. I. ✱. piperis grana XXX. ex passi tribus sextarijs decoquuntur, donec mellis crassitudo his fiat. Aut croci, myrrhæ, thuris, singulorum P. I. ✱. coniunguntur in passi eundem modum, eodemq; modo decoquuntur. Aut eiusdem passi hemina tres vsque eò coquuntur, donec extracta inde gutta indurescat, & adijcitur triæ casie P. I. ✱.

De quinque generibus noxarum corporis, & primo de vulneribus, quæ maxime per tela inferuntur.

CAP. XXVI.

Cum facultates medicamentorum proposuerim, genera in quibus noxa corpori est, proponam. Ea quinque sunt. Cum quid extrinsecus lesit, ut in vulneribus. Cum quid intra seipsum corruptum est, ut in cancro. Cum quid innatum est, ut in vesica calculus. Cum quid increvit, ut vena, quæ intumescens, in varicem conuertitur. Cum quid deest, ut cum curta pars aliqua est. Ex his alia sunt, in quibus plus medicamenta, alia in quibus plus manus proficit. Ergo dilatis his, quæ præcipue scalpellum & manuum postulant, nunc de his dicam, quæ maxime medicamentis egent. Diuidam autem hanc quoque curandi partem sicut priorem. Et antè dicam de his, quæ in quamlibet partem corporis incidunt.

s

Tum

Tum de his, quæ certas partes infestant. Incipiã
 à vulneribus. In his autem ante omnia scire me-
 dicus debet, quæ insanabilia sint, quæ difficilem
 curationem habeant, quæ promptiorem. Est enim
 prudentis hominis, primum eum qui seruari non
 spem potest, non attingere, nec subire speciem eius, vt
 occisi, quem sors ipsius peremit. Deinde vbi gra-
 uis metus, sine certa tamen desperatione est, in-
 spem dicare necessarijs periclitantis in difficili rem
 esse, ne si victa ars malo fuerit, vel ignorasse, vel
 fefellisse videatur. Sed vt hæc prudenti viro con-
 ueniunt, sic rursus histrionis est, paruam rem at-
 tollere, quò plus præstitisse videatur. Obligariq;
 æquum est, cõfessione promptæ rei, quò curiosius
 etiam circumspectat, ne quod per se exiguum est
 malum, maius curantis negligentia fiat.

Quæ vulnera insanabilia sint.

Seruari non potest, cui basis cerebri, cui cor,
 cui stomachus, cui iocinoris portæ, cui in spi-
 na medulla percussa est, cuiq; aut pulmo medius,
 aut ieiunum, aut tenuis intestinum, aut ventricu-
 lus, aut renes vulnerati sunt, cui'ue circa fan-
 glandes, ces grandes venæ, vel arteriæ præcisæ sunt.
 venæ vel
 arteriæ,
 etc.

Quæ vulnera difficilem curationem habeant.

Vix autem ad sanitatē perueniunt, quibus
 vlla parte pulmo, aut iocinoris crassum,
 aut membrana quæ continet cerebrum, aut lie-
 nis, aut vulua, aut vesica, aut vllum intestinum,
 aut ceptum trāsuersum vulneratum est. Hi quo-
 que in præcipiti sunt, in quibus usque ad gran-
 des

des, intusq; conditas venas, in alis vel poplitibus mucro * defedit. Periculosa etiam vulnera * descēdit. sunt, vbiq; venę maiores sunt, quoniam exhaurire hominem, profusione sanguinis possunt. Idq; euenit non in alis tantum, atq; poplitibus, sed etiam in his venis, quę ad anum, testiculosq; perueniunt. Pręter hæc malum vulnus est, quodcunq; in alis, vel feminibus, vel manibus locis, vel in articulis, vel inter digitos est. Item quodcunq; muscolum, aut neruum, aut arteriam, aut membranam, aut os, aut cartilaginem lesit.

Quę vulnera tutiorem curationem habeant.

Tutissimū omniū, quod in carne est, & hæc quidem loco, vel peiora, vel meliora sunt. Modo verò periculū facit, quodcūq; magnū est.

Observationes quędam, & ætatis, & corporis & vitę, & temporis in vulneribus.

ALiquid etiam in vulneris genere, figuraq; est. Nam peius est quod etiam collisum, quàm quod tantum discissum est, adeo vt acuto quoq;, quàm retuso telo vulnerari cōmodius sit. Peius etiā vulnus est, ex quo aliquid excisum est, ex quo'ue caro alia parte abscissa, alia dependet. Pessimaq; plaga in orbem est. tutissima, quę lineę modo recta est. Quò deinde propius huic, illi'ue figurę vulnus est, eò vel deterius, vel tolerabilius est. Quin etiam confert aliquid ætatis, & corpus, & vitę propositū, et anni tempus: quia facilius sanescit puer, vel adolescens, quàm senior, valēs, quàm infirmus: neq; nimis

tenuis, neq; nimis plenus, quàm si alterum ex his est. Integri habitus, quàm corrupti: exercitatus, quàm iners: sobrius, & temperans, quàm vino, veneriq; deditus. Opportunissimumq; curationi tempus verum est, aut certè neq; feruens, neq; frigidum. Siquidè vulnera & nimius calor, & nimium frigus infestant: maximè tamen horum varietas, ideoq; perniciosissimus autumnus est. Sed pleraq; ex vulneribus oculis subiecta sunt, quorundam ipsæ sedes indices sunt, quas alio loco demonstrauimus, cum positus interiorum partium ostendimus. Veruntamen quia quedam vicina sunt, interest quoque vulnus in summa parte sit, an penitus penetrauerit: necessarium est notas subijcere, per quas quid intus actum sit, scire possimus, & ex quibus vel spes, vel desperatio oritur.

Signa percussæ cordis.

Igitur corde percusso, sanguis multus effertur, venæ languescunt, color pallidissimus, sudores frigidi, maliq; odoris, tanquam in rotato corpore oriuntur, extremisq; partibus frigidis, matura mors sequitur.

Signa pulmonis icti.

Pulmone uerò icto, spirandi difficultas est, sanguis ex ore spumans, ex plaga rubens, simulq; etiam spiritus cum sono fertur: in vulnus inclinari iuuat, quidam sine ratione consurgunt. Multi si in ipsam vulnus inclinati sunt, loquuntur: si in aliam partem, obmutescunt.

Signa

Signa iocinoris vulnerati.

Iocinoris autem vulnerati notæ sunt, multus sub dextra parte præcordium profusus sanguis, ad spinam reducta præcordia, in ventrem cubandi dulcedo, punctiones, doloresq; vsque ad iugulum, iunctumq; ei latus scapularum, os intentum. Quibus nonnunquam etiam biliosus vomitus accedit.

Signa percussorum renum.

Renibus verò percussis, dolor ad inguina, testiculosq; descendit, difficulter vrina redditur, eaq; aut est cruenta, aut cruor fertur.

Signa vulnerati lienis.

AT liene iccto, sanguis niger à sinistra parte prorumpit, præcordia cum ventriculo ab eadem parte indurescunt, sitis ingens oritur, dolor ad iugulum, sicut iocinore vulnerato venit.

Signa percussæ vuluæ.

AT cum vulua percussa est, dolor inguinibus, & coxis, & femoribus est. Sanguinis pars per vulnus, pars per naturale descendit, vomitus bilis insequitur. Quædam obtumescunt, quædam mente labuntur, quædam sui compotes, neruorum, oculorumq; dolore vrgeri se confitentur, morientesq; tandem, eadem quæ corde vulnerato patiuntur.

Signa percussi cerebri, vel membranæ eius.

SIn cerebrum, membrana'ue eius vulnus accepit, sanguis per nares, quibusdã etiam per aures exit, fereq; bilis vomitus insequitur. Quorundam sensus obtunduntur, appellati que

ignorant. Quorundam trux vultus est, quorundam oculi quasi resoluti, huc atq; illuc mouentur. Fereq; tertio vel quinto die delirium accedit. Multorum etiã nerui distenduntur. Ante mortem autẽ pleriq; fascias, quibus caput deligatum est, lacerant, ac nudum vultus frigori obijciunt.

Signa percussi stomachi.

Vbi stomachus autem percussus est, singultus, & bilis vomitus insequitur. Si quid cibi vel potionis assumptum est, id redditur cito. Venarum motus elanguescunt, sudores tenues oriuntur, per quos extremae partes frigescent.

Signa ieiuni intestini, & ventriculi vulnerati, & aliorum intestinorum.

Communes verò ieiuni intestini, & ventriculi vulnerati notae sunt. Nam cibus, & potio per vulnus exeunt, praecordia indurescunt, nonnunquam bilis per os redditur. Intestino tantum sedes inferior est. Caetera intestina icla vel stercus, vel odorem eius exhibent.

Signa percussae medullae, quae in spina est.

Medulla verò quae in spina est discussa, nervi resoluuntur, aut distenduntur, sensus intercidit: interposito tempore aliquo sine voluntate inferiores partes vel semen, vel urinam, vel etiam stercus excernunt.

Signa septi transversi percussi.

Atsi septum transversum percussum est, praecordia sursum contrahuntur, spina dolet, spiritus rarus est, sanguis spumans fertur.

Signa

Signa vesicę vulneratę.

Vesica verò vulnerata, dolēt inguina. Quod super pubē est, intenditur, pro vrina sanguis, aut ex ipso vulnere vrina descendit, stomachus afficitur. Itaq; aut bilem vomunt, aut singultiant, frigus, & ex eo mors sequitur.

De sanguine, & sanie, & pure, & eorum speciebus, quando meliora, deterioraue sint.

His cognitis, etiam nunc quedam alia noscenda sunt, ad omnia vulnera vlceraq; de quibus dicturi sumus, pertinētia. Ex his autem exit sanguis, sanies, pus. Sanguis omnibus notus est. Sanies est tenuior hoc, varie crassa, et glutinosa, & colorata. Pus crassissimum, albissimumq; glutinosius & sanguine et sanie. Exit autem sanguis ex vulnere recenti, aut iam sanescente. Sanies est inter vtrunq; tempus: Pus ex vlcere iam ad sanitatē spectante. Rursus & sanies, & pus quasdam species Grecis nominibus distinctas habent. Est enim quedā sanies, que vel ἰχθῶρ, vel *meliceria nominatur. Est pus, *μελίνα- quod ἐλαῖωδες appellatur. ἰχθῶρ tenuis, subalbidus ex malo vlcere exit, maximeq; vbi neruo lesio inflammatio secuta est. Meliceria crassior, & glutinosior, subalbida melliq; albo subsimilis fertur. Hęc quoq; ex malis vlceribus, vbi neruis circa articulos lesi sunt, & inter hęc loca, maxime ex genibus. Ελαῖωδες tenue, subalbidum, quasi vinctum colore atq; pinguitudine, oleo albo non dissimile, adparet in magnis vlceribus

sanefcentibus. Malus autē est sanguis nimium aut tenuis, aut crassus, colore vel liuidus, vel niger, aut pituita mistus, aut varius. Optimus calidus, rubēs, modice crassus, nō glutinosus. Itaq; protinus eius vulneris expedita magis curatio est, ex quo sanguis bonus fluxit. Itēq; postea spes in his maior est, ex quib⁹ melioris generis quæq; proueniunt. Sanies igitur mala est, multa, nimis tenuis, liuida, aut pallida, aut nigra, aut glutinosa, aut mali odoris, aut quæ & ipsum vlcus, & iunctā ei cutē erodit. Melior non multa, modice crassa, subrubicūda, aut subalbida. Ἰχθὺς autem peior est multus, crassus, subliuidus, aut subpallidus, glutinosus, ater, calidus, mali odoris. Tolerabilior est subalbidus, qui cætera omnia contraria prioribus habet. Meliceria autem mala est multa, & percrassa, melior quæ & tenuior, & minus copiosa est. Pus inter hæc optimum est. Sed id quoq; peius est multum, tenue, dilutum, magisq; si ab initio tale est. Itemq; si colore sero simile, si pallidum, si liuidum, si feculentum est. Præter hæc, si male olet, nisi tamen locus hunc odorem excitat. Melius est, quo minus est, quo crassius, quo albidius. Itemq; si leue est, si nihil olet, si æquale est, modo tamen conuenire, & magnitudini vulneris & tēpori debet. Nam plus ex maiore, plus nondum salutis inflammationibus naturaliter fertur. Elaodes quoq; peius est multum, & parum pingue, quo minus etiam, quoq; id ipsum pinguius, eo melius est.

Curatio

Curatio aduersus profusionem sanguinis in vulneribus.

Quibus exploratis, ubi aliquis ictus est, qui seruari potest, protinus prospicienda duo sunt, ne sanguinis sit profusio, ne' ve inflammatio interimat. Si profusionem timemus, quod ex sede vulneris, & magnitudine eius, & ex impetu ruentis sanguinis intelligi potest, siccis linamentis vulnus implendum est, supraq; imponenda spongia, ex aqua frigida expressa, ac manu super comprimenda. Si parum sic sanguis conquiescit, sepius linamenta mutanda sunt. Et si sicca parum valent, aceto madefacienda sunt. Id vehemens ad sanguinem supprimendum est. Ideoq; quidam id vulnere infundunt. Sed alius rursus metus subest, ne nimis valenter ibi retenta materia magnam inflammationem postea moueat. Quae res efficit, vt neq; rodentibus medicamentis, neq; adurentibus, & ob id ipsum inducentibus crustam, sit vtendum, quamuis pleraq; ex his sanguinem supprimunt. Sed si semel ad ea decurritur, potius quae mitius idem efficiunt. Quod si illa quoq; profluuio vincuntur, venae quae sanguinem fundunt apprehendendae, circaq; id quod ictum est, duobus locis deligendae, intercidedaeq; sunt, vt & in se ipsae coeant, & nihilominus ora praclusa habeant. Vbi ne id quidem res patitur, possunt ferro candenti aduri. Sed etiam satis multo sanguine effuso ex eo loco, quo neque neruus, neq; musculus est, vtputa in fronte, vel

s s superio

superiore capitis parte, commodissimum tamen est, cucurbitulam admouere à diuersa parte, vt illuc sanguinis cursus reuocetur.

Curationes aduersus vulnerum inflammationem.

ET aduersus profusionem quidem in his auxiliium est. Aduersus inflammationē autem in ipso sanguinis cursu, ea timeri possunt, vbi lesus est vel os, vel neruus, vel cartilago, vel musculus: aut vbi parū sanguinis pro modo vulneris fluxit. Ergo quoties quid tale erit, sanguinē maturē suppressere non oportebit, sed pati fluere, dum tutum erit, adeo vt si parum fluxisse videbitur, mitti quoq; ex brachio debeat, vtiq; si corpus iuuenile, & robustum, & exercitatum est: multoq; magis, si id vulnus ebrietas precessit. Quod si musculus latus videbitur, praecidendus erit. Nam percussus mortiferus est: praecisus sanitatem recipit.

De glutinatione vulnerum.

Sanguine autem vel suppresso, si nimius erumpit: vel exhausto, si per se parū fluxit, longē optimum est vulnus glutinari. Potest autem id vel quod in cute vel etiam in carne est, si nihil ei praeterea mali accedit. Potest caro alia parte dependens, alia inherens, si tamē etiamniū integra est, & coniunctione corporis fouetur. In his verò quae glutinantur duplex curatio est. Nā si plaga in molli parte, sui debet, maximeq; si discissa auris ima est, vel imus nasus, vel frons, vel bucca, vel palpebra, vel labrum, vel circa
guttur

guttur cutis vel venter. Si verò in carne vulnus est, hiatq; neq; in vnum ora facile attrahuntur, sutura quidè aliena est. Imponendæ verò fibulæ sunt (αἰνίσιδες Græci nominant) quæ oras, paulum tamè, contrahunt, quo minus lata postea cicatrix sit. Ex his autem colligi potest, id quoq; quod alia parte dependens, alia inhaerebit, si alienatum adhuc nò est, suturam, an fibulã postulet. Ex quibus neutra antè debet imponi, quàm intus vulnus purgatum est, ne quid ibi concreti sanguinis relinquatur. Id enim & in pus vertitur, & inflammationè mouet, & glutinari vulnus prohibet. Ne linamentũ quidem, quod suppressendi sanguinis causã inditũ est, inibi relinquendum est. Nam id quoq; inflammat. Comprehendi vero sutura vel fibula non cutem tantum, sed aliquid etiã ex carne, vbi suberit hæc, oportebit, quò valentius hereat, neq; cutem abruptat. Vtraq; optima est ex *acia molli non nimis * acuta, quò mitius corpori insidat. Vtraq; neq; nimis rara, neq; nimis crebra iniicienda est. Si nimis rara est, non continet. Si nimis crebra est, vehementer afficit, quia quò sæpius acus corpus *transiit, quoq; plura loca iniectum vinculum *transiit mordet, eo maiores inflammationes oriuntur, magisq; est tate. Neutra etiam vim illam desiderat: sed eatenus vilis est, quã cutis ducentem, quasi sua sponte subsequitur. Ferè tamen fibulæ latius vulnus esse patiuntur. Sutura oras iungit, quæ ne ipse quidem inter se contingere ex toto debent

bent, vt si quid intus humoris cōcreuerit, sit quā emanet. Si quod vulnus neutrum horum recipit, id tamē purgari debet, deinde omni vulnere primo imponenda est spongia ex aceto expressa: si sustinere aliquis aceti vim non potest, vinor tendum est. Leuis plaga iuuatur etiam, si ex aqua frigida expressa spongia imponitur. Sed ea quocunq; modo imposita est, dū manet, prodest. Itaq; vt inarescat, non est committendum. Licetq; sine peregrinis, & conquisitis, & compositis medicamentis vulnus curare. Sed si quis huic parum confidit, imponere medicamentum debet, quod sine seuo compositum sit ex his, quæ cruentis vulneribus apta esse proposui. Maximeq; si caro est, barbarum: si nerui, vel cartilago, vel aliquid ex eminentibus, quales aures, vel labra sunt, Polybi sphragidem. Alexandrinum quoq; viride neruis idoneum est, eminentibusq; partibus ea, quam Græci πᾶσι τοῖσιν ἄνθρωποις vocant. Solet etiā colliso corpore exigua parte findi cutis. Quod vbi incidit, non alienum est scalpello latius aperire, nisi muscoli, neruiq; iuxtā sint, quos incidi non expedit. Vbi satis deductum est, medicamentum imponendum est. At si id quod collisum est, quamuis parum deductum est, latius tamen aperiri propter nervos, aut musculos non licet, adhibenda sunt ea, quæ humorem leniter extrahant, præcipueq; ex his, id quod rhyppodes vocari proposui. Non alienum est, etiam vbiunque vulnus graue est, impositum, quo id inuetur, iusuper

in super circumdare lanam succidam ex aceto,
& oleo. Vel cataplasma, si mollis is locus est,
quod leniter reprimat, si nervosus aut masculo-
sus, quod emolliat.

Quomodo vulnus ligari conveniat.

Fascia verò ad vulnus deligandum, lintea
aptissima est, eaq; lata esse debet, vt semel
iniecta non vulnus tantum, sed paulum vtrinq;
etiam oras eius comprehendat. Si ab altera par-
te caro magis recessit, ab ea melius attrahitur.
Si aequè ab vtraq;, transversè cōprehendere oras
debet: aut si id vulneris ratio non patitur, media
primùm iniicienda est, vt tum in vtranq; par-
tem ducatur. Si autem deliganda est, vt & con-
tineat, neq; astringat. Quod non continetur, ela-
bitur: Quod nimis astrictum est, cancro pericli-
tatur. Hyeme saepius fascia circuire debet, & estate
quoties necesse est, tum extrema pars eius in-
ferioribus acu assuenda est. Nam nodus* vulnus *vltus
lædit, nisi tamen longè est. Illo neminem decipi
debet, vt propriam viscerum curationem requi-
rat, de quibus supra posui. Nam plaga ipsa cu-
randa extrinsecus, vel sutura, vel alio medicinae
genere est. In visceribus nihil mouendum est,
nisi aut si quid ex iocinore, aut liene, aut pulmo-
ne duntaxat extremo dependat, praecidatur. A-
lioquin vulnus interius, ea victus ratio, eaq;
medicamenta sanabunt, quæ cuiq; visceri con-
uenire superiore libro proposui.

De ratione victus, & notis vulnorum cu-
rationibusq; eorum.

Hic ita

His ita primo die ordinatis, homo in lecto collocandus est, isq; si graue vulnus est, abstinere, quantum vires patiuntur, ante inflammationem à cibo debet: bibere donec sitim finiat aquam calidam: vel si est. is est, neq; febris, neq; dolor est, etiam frigidā. Adeo tamen nihil perpetuum est. Sed semper pro viribus corporis estimandum, vt imbecillitas etiā cibum protinus facere necessarium possit, tenuem scilicet et exiguum, qui tantum sustineat. Multiq; etiam ex profusio sanguinis intermorientes, ante vllam curationē vino reficiendi sunt, quod alioqui inimicissimum vulneri est. Nimis vero intumescere vulnus, periculosum: nihil intumescere, periculosissimum est. Illud indicium est magne inflammationis, hoc emortui corporis. Protinusq; si mens homini consistit, si nulla febris accessit, scire licet, maturē vulnus sanum fore. Ac ne febris quidē terrere debet, si in magno vulnere, diū

* inflam-
matio

*inflatio est, permanet. Illa perniciosa est, quae vel leui vulneri superuenit, vel ultra tempus inflammationis durat, vel delirium mouet, vel si nervorum rigor, aut distentio, quae ex vulnere orta est, eam non finit. Vomitus quoq; biliosus non voluntarius, vel protinus vt percussus est aliquis, vel dum inflamatio manet, malum signum est in his duntaxat, quorum vel nerui, vel etiam nervosi loci vulnerati sunt. Sponte tamen vomere non alienum est, praecipue his, quibus in consuetudine fuit: sed neq; protinus post cibum, neq;

iam

iam inflammatione orta, neq; cū in superioribus partibus plaga est. Biduo sic vulnere habito, tertio die aperiendū, detergendaq; sanies ex aqua frigida est, eadēq; rursus iniicienda sunt. Quinto iam die quanta inflammatio futura est, se ostendit. Quo die rursus detecto vulnere cōsiderandus color est. Quod si liuidus, aut pallidus, aut varius, aut niger est, scire licet malum vulnus esse: idq; quādoq; animaduersum est, terrere nos potest. Album, aut rubicundum esse vlcus, commodissimum est. Item cutis dura, crassa, dolens, periculum ostendit. Bona signa sunt, vbi hæc sine dolore tenuis, et mollis est. Sed si glutinatur vulnus, aut leuiter intumuit, eadē sunt imponenda, quæ primò fuerunt. Si grauis inflamatio est, neq; glutinandi spes est, eaq; pus moueat, aquæ quoq; calidæ necessarius vsus est, vt & materiã digerat & duritiã emolliat, & pus citet. Ea sic tēperanda est, vt & manu contingēti iocunda, sit, vsq; eò adhibenda donec aliquid ex tumore minuisse, coloremq; vlceri magis naturalē reddidisse videatur: maximeq; si grande vulnus est, tetrapharmacum: si in articulis, digitis, locis cartilaginosi, rhympodes. Post id fomentum, si lata plaga non patet, imponi protinus emplastrum debet, & si latius hiat, illud emplastrum liquari ex irimo vnguento oportet: eoq; illita linamenta disponi per plagam, deinde emplastrum supra dari, & super id succidam lanã, minusq; etiam, quàm primò, fasciæ astringendæ sunt.

Curatio

Curationes proprię articulorum.

Proprię quedam in articulis visenda sunt, in quibus si præcisi nerui sunt, qui continebant, debilitas eius partis sequitur. Si id dubium est, & ex acuto telo plaga est, ea transuersa commodior est. Si retuso & graui est, nullum in figura discrimen est. At visendum est pus supra articulum, an infra nascatur. Si sub eo nascitur, albūq; & crassum diu fertur, neruum præcisum esse credibile est. Magis quoq; maiores dolores inflammationesq; quò maturius excitatae sunt. Quamuis autem non abscissus neruus est, tamen si circa tumor durus diu permanet, necesse est & diuturnum vlcus esse, & sano quoq; eo tumorem permanere, futurūq; est, vt tardè membrum id extendatur vel contrahatur. Maior tamen in extendendo mora est, vbi recuruato articulo curatio adhibita est, quàm in recuruando eo, quod rectum continuerimus. Collocari quoq; membrum quod iectum est ratione certa debet. Si glutinandum est, vt superius sit, si in inflammatione est, vt in neutram partem inclinatum sit. Si iam pus profluit, vt deuexum sit. Optimum etiam medicamentum quies est: moueri & ambulare, nisi sauis, alienum est. Nilinus tamen his est periculosum, qui in capite vel brachijs, quàm qui in inferioribus partibus vulnerati sunt. Nilinimeq; ambulatio conuenit, femine, aut crure, aut pede labor. ante. Locus in quo cubabit, tepidus esse debet. Balneum quoque dum parum rubrus

vulnus purum est, inter res infestissimas est. Nam id & humidum, & sordidum reddit, ex quibus ad cancerum transitus esse consuevit. Lenis frictio rectè adhibetur, sed his partibus, quæ longius absunt à vulnere.

Vulnus quomodo purgandum est.

Inflammatione finita, vulnus purgandum est. Id optime faciunt tincla in melle linamenta, supraq; id, emplastrum, vel enneapharmacum dandum est. Tum demum verò purum vlcus est, cum rubet, ac nimium neque siccum, neq; humidum est. Ac quodcumq; sensu caret, quod non naturaliter sentit, quod nimium aut aridum, aut humidum est: quod aut pallidum, aut albidum, aut lividum, aut nigrum est, id purum non est.

Quomodo vulnus implendum est.

Purgato, sequitur vt impleatur, iamq; calida aqua eatenus necessaria est, vt sanies remoueat. Lanæ succidæ superuacuus vsus est. Lota melius circumdatur. Ad implendum autem vulnus proficiunt quidem etiam medicamenta aliqua. Itaq; ea adhiberi non alienum est, vt butyrum cum rosa, exigua mellis parte, aut cum eadem parte, aut cum eadem rosa tetrapharmacū, aut ex rosa linamenta. Plus tamen proficit balneum raris. Cibi boni succi, vitatis omnibus acribus, sed iam plenioribus. Nam & auis, & venatio, & suilla elixa dari potest. Vinum omnibus dum febris, dum inflammatio est, alienū est. Itemq; vsque ad cicatricem, si nervi, musculi ue

t

vulner

vulnerati sunt, etiam si alte caro, aut si plaga in summa cute generis tutioris est, potest non perue- tus, modicè tamen datum, ad implendum quoque proficere. Si quid molliendum est, quod in ner- uosis locis, musculosisq; necessarium est, cerato quoque super vulnus vtendum est. At si caro su- percreuit, modice reprimat siccum linamentum, vehementius squama eris. Si plus est, quod tol- li opus est, adhibenda sunt etiamnum vehemen- tiora, quæ corpus exedant. Cicatricem post o- mnia hæc commodè inducit, lycium ex passo, aut lacte dilutum, vel etiam per se impositum sic- cum linamentum.

De viceribus, quæ extrinsecus per vulnera in- cidunt, curationibusq; eorum.

Hic ordo felicitis curationis est. Sed quædam tamen periculosa incidere consuerunt. Interdum enim uetustas vlcus occupat, induciturq; ei callus, & circum ora crasse liuent, post quæ quicquid medicamentorum ingeritur, parū pro- ficat, quod fere negligenter curato vlceri super- uenit. Interdum vel ex nimia inflammatione, vel ob æstus immodicos, vel ob nimia frigora, vel quia nimis vulnus astrictum est, vel quia corpus aut senile, aut mali habitus est, cancer occupat. Id genus à Grecis diductum in species est, nostris uocabulis non est. Omnis autem can- cer non solum id corrumpit, quod occupauit, sed etiam serpit, deinde alijs alijsq; signis decerni- tur. Nam modò super inflammationem rubor
 vlcus

vlcus ambit, isq; cum dolore procedit, ἤσυχον
 ἄσυχον Græci nominant. Modo vlcus nigrum est,
 quia caro eius corrupta est. Idq; vehementius
 etiam putrescendo intenditur. Vbi vulnus hu-
 midum est, & ex nigro vlcere humor pallidus
 fertur, maliq; odoris est, caruncula corruptæ.
 Interdum etiam nerui ac membrane resoluun-
 tur, specillumq; demissum descendit aut in latus,
 aut deorsum, eoq; vitio nonnunquam os quoque
 afficitur. Modo oritur ea, quam Græci γαγγραι-
 νὴν appellant. Priores in qualibet parte corpo-
 ris fiunt. Hæc in prominentibus membris, id est
 inter ungues, & alas vel inguina, fereq; in se-
 nibus, vel his quorum corpus mali habitus est.
 Caro in vlcere vel nigra, vel luida est, sed sicca
 & arida, proximaq; cutis plerūq; subnigris* pu-
 stulis impletur, deinde ei proxima vel pallida,
 vel luida, fereq; rugosa sine sensu est. Vtterior in
 inflammatione est, omniaq; ea simul serpunt.
 Vlcus in locum pustulosum: Pustule, in eum qui
 pallet aut liuet: Pallor aut liuor, in id quod in-
 flammatum est: Inflammatio, in id quod inte-
 grum est, transit. Inter hæc deinde febris acuta
 oritur, ingensq; sitis, quibusdam etiam delirium
 accedit, alij quamuis mentis sue compotes sunt,
 balbutiendo tamen vix sensus suos ore expli-
 cant. Incipit affici stomachus. Fit fædi spiritus
 ipse odoris. Atq; initium eius quidem mali reci-
 pit curationem. Vbi verò penitus insedit, insana-
 bile est, plurimiq; sub frigido sudore moriuntur.

Curatio vlcis.

A C pericula quidem vulnerum hæc sunt. **concidendum* Vetus autem vlcus scalpello **incidendum* est, excidendaq; eius ora, & quicquid super eas liuet, æquè incidendum. Si varicula intus est, que his sanari prohibet, ea quoque excidenda. Deinde, vbi sanguis emissus, nouatumq; vulnus est, eadem curatio adhibenda, que in recentibus vulneribus exposita est. Si scalpello aliquis vti non vult, potest sanare id emplastrum, quod ex ladano fit, & cum vlcus sub eo exesum est, id quo cicatrix inducitur.

Curatio Erysipelarum.

ID autem quod Erysipelas vocari dixi, non solum vulneri superuenire, sed sine hoc quoq; oriri consuevit, atque interdum periculum maius affert, vti que si circa ceruices aut caput constitit. Oportet, si vires patiuntur, sanguinem mittere, deinde imponere simul reprimentia & refrigerantia, maximeq; cerussam solani succo, aut cimoliam cretam aqua pluuali exceptam, aut ex eadem aqua subactam farinam cupresso adiecta, aut si tenerius corpus est, lenticulam. Quicquid impositum est, betæ folio contegendum est, & super linteolum frigida aqua madens imponendum. Si per se refrigerantia parum proderunt, miscenda erunt hoc modo, sulphuris P. I. *

** P. X I I.* cerussæ & croci, singulorum ** P. X X. ** eaq; cum vino conterenda sunt, & id his illinendum:

aut

aut si durior locus est, solani folia contrita, suilla adipi miscenda sunt, & illita linteolo superimponenda. At si nigrities est, neque dum serpit, imponenda sunt, quæ carnem putrem lenius exedant, repurgatumq; vlcus sic vt cetera nutriendum est. Si magis putre est, iamq; procedit ac serpit, opus est vehementius erodentibus. Si ne hæc quidem euincunt, aduri locus debet, donec ex eo nullus humor feratur: nam quod sanum est, siccum est cum aduritur, post vstionem putris vlceris superponenda sunt quæ crustas à vino resoluant, eas εσχέρας Græci vocant. Vbi exciderunt, purgandum vlcus maxime melle & *resina est, sed alijs quoque purgari potest, qui *resina bus purulentia curantur, eodemq; modo ad sanitatem perducendum est. vsta

Curatio Gangrænæ.

GAngrænâ verò, si nondum planè tenet, sed adhuc incipit curare non difficilimum est, utiq; in corpore iuuenili, & magis etiam si muscoli integri sunt, si nerui vel lesi non sunt, vel leuiter affecti sunt, neque vllus magnus articulus nudatus est, aut carnis in eo loco paulum est, ideoq; non multum, quod putresceret, fuit, consistitq; eo loco vitium: quod maxime fieri in digito potest. In eiusmodi casu primum est, si vires patiuntur, sanguinem mittere. Deinde quicquid aridum est, & intentione quadam proximam quoque locum male habet, *vsq; ad sanum *vsq; eo corpus concidere. Medicamenta vero, dum ma-

lum serpit, adhibenda nulla sunt, quæ pus mouere consuerunt, ideoq; ne aqua quidem calida. Grauius quoq;, quamuis reprimentia, aliena sunt. Sed his quam leuissimus opus est, superq; ea quæ inflammata sunt, utendum est refrigerantibus. Si nihilo magis malum constitit, vri id, quod est inter integrum ac vitiatum locum, debet. Præcipueq; in hoc casu petendum, non à medicamentis solum, sed etiam à victus ratione præsidium est. Neque enim id malum nisi corrupti vitiosiq; corporis est. Ergo, primo, nisi imbecillitas prohibet, abstinentia utendum. Deinde canda quæ per cibum potionemq; aluum, ideoq; etiam corpus, asringant, sed ea leuia. Postea si vitium constitit, imponi super vulnus eadem debent, quæ in putri vlcere præscripta sunt. Ac tum quoq; plenioribus cibis uti licebit ex media materia, sic tamen non nisi aluum, corpusq; siccantibus: aqua verò pluuiali frigida balneum (nisi iam certa fiducia reddite sanitatis est) alienum est, siquidem emollitum in eo vulnus, cito rursus eodem malo afficitur. Solent verò nonnunquam nihil omnia auxilia proficere, ac nihilominus serpere his cancer. Inter quæ miserum, sed vnicum, auxilium est, ut cætera pars corporis tuta sit, membrum quod paulatim emoritur, abscindere. Hæ grauissimorum vulnerum curationes sunt. Sed ne illa quidem negligenda, vbi integra cute interior pars collisa est, aut vbi dera sum, attritum'ue aliquid est, aut vbi surculus corpori infixus est, aut vbi te-

me, sed altum vulnus insedit. In primo casu commodissimum est malicorium ex vino coque-
re, interioremq; eius partem contere, & cera-
to miscere ex rosa facto, idq; supponere: deinde
ubi cutis ipsa exasperata est, inducere lene me-
dicamentum, quale λιπαρά est. Deraso vero,
detritoq; imponendum est emplastrū tetraphar-
macum, minuendusq; cibus, & vinum subtra-
hendū. Neq; id quia non habebit altiores ictus,
contemnendum erit. Siquidem ex eiusmodi ca-
sibus saepe cancri fiunt. Quod si leuius id erit, &
in parte exigua, contenti esse poterimus eodem
lene medicamento. Surculum vero (si fieri po-
test) oportet vel manu, vel etiam ferramento eij-
cere. Si vel praefractus est, vel altius descendit,
quàm ut ita fieri possit, medicamento euocandus
est. Optime autē educit superimposita arundinis
radix, si tenera est protinus contrita: si iam du-
rior, antè in mulso decocta. Cui semper mel adij-
ciendum est, aut aristolochia cum eodem melle.
Pessima ex surculis arundo est, quia aspera est.
Eademq; offensa, etiam in filice est. Sed vsu co- * filicis ha
gnitū est, utraq; aduersus alteram medicamen- stula
tum esse, si contrita superimposita est. Facit au-
tem idem in omnibus surculis, quodcuq; medica-
mentū extrahendi vim habet. Idem altis tenui-
busq; vulneribus aptissimū est. Priori rei Pilo-
crati, huic Hecatai empl. istru maxime cōuenit.

Quomodo cicatrix vulneri inducenda,

purgandāq; sit.

‡ 4

Vbi

Vbi vero in quolibet vulnere ventū ad inducendum cicatricem est, quod per purgatis iam repletisq; vlceribus necessarium est: primum ex aqua frigida linamentū, dum caro alitur: deinde cum iam continenda est, siccum imponendum est, donec cicatrix inducatur. Tum deligari super album plumbum oportet, quo & reprimatur cicatrix, & colorem maxime sano corpori similem accipit. Idem radix syluestris cucumeris præstat. Idem compositio, quæ habet elaterij p. i. ✱. spumæ argenti p. ii. ✱. vnguenti pondo iiii. ✱. Quæ excipiuntur resina terebinthina, donec emplastri crassitudo ex omnibus fiat. Ac nigras quoque cicatrices leniter purgant paribus portionibus mixta, ærugo, plumbum elotum, eademq; rosa cocta, siue vngitur cicatrix, quod in facie fieri potest: siue id vt emplastrum imponitur, quod in alijs partibus commodius est. At si vel excreuit cicatrix, vel concava est, stultum est decoris causa rursus, & dolorem & medicinam sustinere. Alioqui res vtriq; succurri patitur. Siquidem utraq; cicatrix exulcerari scalpello potest. Si medicamentum aliquis mauult, idem efficiunt compositiones hæc, quæ corpus exedant. Cute exulcerata, super eminentem carnem exedentia medicamenta coniungenda sunt: super concavam implentia, donec vtrunq; vlcus sanæ cuti æquetur, & tum cicatrix inducatur.

De vlucribus quæ per morsus inferuntur, eorūq; curationibus. CAP. XXVII.

Dixi

Dixi de his vulneribus, quæ maxime per tela inferuntur. Sequitur, ut de his dicam, quæ morsu sunt, interdum hominis, interdum simiæ, sæpe canis, nonnunquam ferorū animalium, aut serpentium. Omnis autem feræ morsus habet quoddam virus. Itaq; si vehemens vulnus est, cucurbitula admouenda est. Si leuius, protinus emplastrū iniiciendum, præcipueq; * Diogesi. Si * Diogesi id non est, quodlibet ex his, quæ aduersus morsus nis proposui. Si ea non sunt, viride Alexandrinum. Si ne id quidem est, quodlibet non pingue ex his quæ recentibus vulneribus accommodantur. Sal quoq; his, præcipueq; ei, quod canis fecit, medicamentū est, si manus uulneri imponitur, superq; id duobus digitis verberatur: Exaniat enim: ac salisamentū quoq; recte super id vulnus deligatur.

Curatio aduersus rabiosi canis morsum.

VTiq; autem si rabiosus canis fuit, cucurbitula virus eius extrahendum est. Deinde si locus neque nervosus neq; musculosus est, vulnus id adurendum est. Si vri non potest, sanguinem homini mitti non alienū est. Tum vsto quidem vulneri superimponenda, quæ cæteris vstis, sunt. Ei verò quod expertum ignem non est, ea medicamenta, quæ vehementer exedunt. Postq; nullo nouo magisterio, sed iam supraposito vlcus erit implendum, & ad sanitatem perducendum. Quidam post rabiosi canis morsum protinus in balneum mittunt, ibiq; patiuntur desudare, dum vires corporis sinunt, vlcere adaperto, quo ma-

gis ex eo quoque virus distillet, deinde multo, mē-
 racoque vino excipiunt: quod omnibus venenis
 contrarium est. Idque cum ita per triduum factum
 est, tutus esse homo à periculo videtur. Solet au-
 tem ex eo vulnere, ubi parum occursum est, aqua
 timor nasci, vbi Apophobiam Græci appellant. Neli-
 ferrimū genus morbi, in quo simul eger & sitis,
 & aqua metu cruciatur. Quo oppressus in angu-
 sto spes est. Sed vnicum tamen remedium est, nec
 opinantē in piscinam non antē ei prouisam pro-
 jicere. Et si vitandi scientiam non habet, modō
 mersum bibere pati, modō attollere. Si habet, in-
 terdum deprimere, vt inuitus quoque aqua satie-
 tur. Sic enim simul & sitis, & aquæ metus tol-
 litur. Sed aliud periculum excipit, ne infirmum
 corpus in aqua frigida vexatū, nervorū disten-
 tio absumat. Id ne incidat, à piscina protinus in
 oleum calidum demittendus est. Antidotum au-
 tem, præcipuè id, quod primo loco posui: vbi id
 non est, aliud, si nondum eger aquam horret, po-
 tui ex aqua dandū est, & si amaritudine offen-
 ditur, mel adyciendum est. Et si iam is morbus
 occupauit, per catapotia sumi potest.

Curationes communes, aduersus omnes
 morbus serpentium.

Serpentium quoque morsus non nimium di-
 stantem curationē desiderant, quamuis in ea
 multum antiqui variarunt, vt in singula genera
 anguium singula medendi genera præciperent,
 atque alijs alia. Sed in omnibus eadem maxime
 proficit

proficiunt. Igitur in primis super vulnus id mem-
brum deligandum est, non tamen nimium vehe-
menter, ne torpeat. Deinde venenum extrahendum
est. Id cucurbitula optime facit. Neque alienum est,
ante scalpello circa vulnus incidere, quo pilus vi-
tiated iam sanguinis extrahatur. Si cucurbitula
non est, quod tamen vix incidere potest, tum quod-
libet simile vas, quod idem possit. Si ne id qui-
dem est, homo adhibendus est, qui vulnus exugat.
Neque Hercules scientiam precipuam habent hi
qui Psylli nominantur, sed audaciam vsu ipso Psylli.
confirmatam. Nam venenum serpentis, ut quedam
etiam venatoria venena, quibus Galli precipue
vtuntur non gustu, sed in vulnere nocent. Ideoque
colubra ipsa tuto est, ictus eius occidit, & si
stupente ea (quod per quedam medicamenta cir-
culatores faciunt) in os digitum quis indidit, neque
percussus est, nulla in ea salua noxa est. Ergo
quisquis exemplum Psylli secutus, id vulnus exu-
xerit, & ipse tutus erit, & tutum hominem pre-
stabit. Illud ne intereat, ante debet attendere,
ne quod in gingiuis, palato'ue, alia'ue parte oris
vlcus habeat. Post haec is homo loco calido col-
locandus est, sic ut id, quod percussum est, in
inferiorem partem inclinetur. Si neque qui exugat,
neque cucurbitula est, sorbere oportet ius anseri-
num, vel ouillum, vel vitulinum, & vomere. Vi-
uum autem gallinaceum pullum per medium di-
uidere, & protinus calidum super vulnus impo-
nere, sic ut pars interior corpori iungatur. Facit
id

id etiam hædus, agnus'ue discissus, & calida eius caro statim super vulnus imposta. Emplastrum quoque, quæ supra comprehensa sunt. Aptissimumque est, vel Ephesium, vel id quod ei subiectum est. Præsensque in aliquo antidoto præsidium est. Sin id non est, necessarium est exorbere portionem meri vini cum pipere, vel quidlibet aliud, quo calor mouendus est, ne humorem intus coire patiatur. Nam maxima pars venenorum frigore interimit. Omnia etiam urinam mouentia, quia materiam extenuant, vtilia sunt.

Speciales curationes aduersus ictus serpentium,
& primo aduersus ictum aspidis.

Hæc aduersus omnes ictus communia sunt. **V**sus tamen ipse docuit, eum quem aspis percussit, acetum potius bibere debere. Quod demonstrasse dicitur casus cuiusdam pueri, qui cum ab hac ictus esset, & partim ob ipsum vulnus, partim ob immodicos æstus siti premeretur, ac locis siccis alium humorem non reperiret, acetum quod forte secum habebat, ebibit, & liberatus est. Credo quoniam id, quamuis refrigerandi vim habet, tamen habet etiam dissipandi. Quò fit, ut terra respersa eo, spumet. Eadem ergo vi verisimile est, spissescentem quoque intus humorem hominis ab eo discuti, & sic dari sanitatem.

Aceti vis
& natura.

Aduersus ictum scorpionis.

In quibusdam etiam alijs serpentibus, certa quedam auxilia satis nota sunt. Nam scorpio sibi ipse pulcherrimum medicamentum est. **Q**ui-

dam

lam contritum cum vino bibunt, quidam eodem modo contritum super vulnus imponunt, quidam super prunam eo imposito, vulnus suffumigant, vndique veste circumdata, ne is fumus dilabatur, tum carbonem eius super vulnus deligant. Bibere autem oportet herbae solaris, quam ἡλιότροπιον Graeci vocant, semen, vel certe folia ex vino. Super vulnus vero etiam surres ex aceto, vel ruta syluatica recte imponitur, vel cum melle saltoctus. Cognouit tamen medicos, qui ab scorpione ictis, nihil aliud quam ex brachio sanguinem miserunt.

Heliotropium herba solaris.

Aduersus aranei, & scorpionis ictum.

ET ad scorpionis autem, & ad aranei ictum, allium cum ruta recte miscetur, ex oleoq; contritum semper imponitur.

Aduersus cerastis, & dipsae, & haemorrhoidis ictum.

AT si cerastes, aut dipsas, aut haemorrhoidis percussit* asphodeli, quod Aegyptiae fabae * cataplasma magnitudinem aequet, arefactum, in duas portiones diuidendum est, sicut ei rutae paulum adijciatur. Trifolium quoq; & mentastrum, & cum aceto panaces aequè proficiunt. Costumq; & casia, & cinamomum recte per portionem assumuntur.

Aduersus chersydri ictum, & cerastis.

ADuersus chersydri verò ictum, panaces, aut laser, quod sit scrupulorum * p. i. i. * vel * i i i s. porri succus cum hemina vini sumendus est, & * i. edenda multa satureia. Imponendum autem super vulnus sterces caprini ex aceto coctum, aut

ex

ex eodem ordeacea farina, aut ruta, vel nepeta, cum sale contrita melle adiecto. Quod in eo quoque vulnere, quod cerastes fecit, equè valet.

Aduersus phalangii ictum.

Vbi verò phalangium nocuit, præter eam curationem quæ manu redditur, sepe homo demittendus in solium est, dandusq; ei myrrha, & vuae tannia par modus ex passî hemina, vel radícula semen, aut lolij radix ex vino, & super vulnus fursures ex aceto coctæ, imperandumq; ut is conquiescat.

Aduersus ictus Italorum anguium, qui minus terribiles peregrinis sunt.

Verum hæc genera serpentiū & peregrina, & aliquāto magis pestifera sunt, maximeq; æstuosis locis gignuntur. Italia, frigidioresq; regiones hæc quoq; parte salubritatem habent, quòd minus terribiles angues edunt. Aduersus quos satis proficit herba betonica, vel cantabrica, vel cætaurion, vel agrimonia, vel trixago, vel personina, vel marina pastinacæ, singule hiis'ue trite, & cum vino potui datæ, & super vulnus impositæ. Illud ignorari non oportet, omnis serpētis ictum & ieiuni, & ieiuno magis nocere. Ideoq; perniciosissimi sunt cum incubāt, Utilissimumq; est, ubi ex anguib; metus est, non antè progredi, quàm quis aliquid assumpsit.

Remedium generale aduersus omnia venena, vel in cibo, vel in potione assumpta.

Non tam facile his opitulari est, qui venenum, vel in cibo, vel in potione sumpserunt.

riunt. Primum, quia non protinus sentiunt, ut ab angue icli, ita ne succurrere quidem statim sibi possunt. Deinde, quia noxa non à cute, sed ab interioribus partibus incipit. Commodissimum est tamen, ubi primum sensit aliquis, protinus oleo multo epoto vomere. Deinde, ubi præcordia exhaustit, bibere antidotum. Si id non est, vel merum vinum.

Specialia remedia aduersus quædam venena,
& primo aduersus cantharidas.

Sunt tamē quedā remedia propria aduersus quedam venena, maximeq; leuiora. Nam si cantharidas aliquis ebibit, panaces cum lacto contusa, vel galbano, vino adiecto dari, vel lac per se debet.

Aduersus cicutam

Si cicutam, vinum merum calidum cum ruta squamplurimum ingerendum est, deinde is vomere cogendus. Posteaq; laser ex vino dandum. Isq; si febre vacat, in calidum balneum mittendus. Si non vacat, vngendus ex calefacientibus est. Post que quies ei necessaria est.

Aduersus hyoscyamum.

Si hyoscyamum, feruens mulsum bibendum est, aut quodlibet lac, maxime tamen asininum.

Aduersus cerussam.

Si cerussam, ius malus, vel ius glandis ex vino contrita, maxime prosunt.

Aduersus fringuligam si epota est, &

lac quod intus coit.

Si sanguisuga epota est, acetum cum sale bibendum est. Si lac intus coit, aut passum,

aut

aut coagulatum, aut cum aceto laser.

Aduersus fungos inutiles.

SI fungos inutiles quis assumpserit, radícula aut epota, aut cum sale & aceto edenda est. Ipsi verò hi & specie quidem discerni possunt *fieri ab vtilibus, & coctura genere idonei * sunt. Nam siue ex oleo inferbuerit, siue piri surculus cum his inferbuit, omni noxa vacant.

De adustis corporis locis, & quomodo curari debent.

ADUSTIS quoque locis extrinsecus vis inferitur, itaque sequi videtur, ut de his dicam. Hac autem optime curantur folijs aut lilij, aut lingue caninae, aut betæ in vetere vino oleoque decoctis. Quorum quodlibet protinus impositum, ad sanitatem perducit. Sed diuidi quoque curatio potest in ea, quae mediocriter exedentia reprimentiaque, primò & pustulis prohibeant, & summâ pelliculam exasperent. Deinde ea quae lenia ad sanitatem perducant. Ex prioribus est lenticula cum melle, farina, vel myrrha, vel vino, creta cimolia cum thuris cortice contrita, & aqua cocta, atque vbi vsus necessitatis incidit, aceto diluta. Ex insequentibus qualibet lipara. Sed idonea maxime est, quae vel plumbi recrementum, vel vitellos habet. Est etiam illa adustorum curatio, dum inflamatio est, impositam habere cum melle lenticulam. Vbi ea declinavit farina cum ruta, vel porro, vel marrubio, donec crusta cadant. Tam eruum cum melle, aut irim, aut resinâ

tereb

Terebinthinam, donec vlcus purum sit. Nouissime siccum linamentum.

De interioribus vlcibus, quæ aliqua corporū parte corrupta nascuntur CAP. XXVIII.
De carbunculo, & eius curatione.

A *B his quæ extrinsecus incidunt, ad ea veniendum est quæ interius corrupta aliqua corporum parte, nascuntur. Ex quibus non aliud carbunculo peius. Eius hæ notæ sunt: Rubor est, superq; eum non nimium pustulæ eminent, maxime nigrae, interdum subliuidæ, aut pallidæ. In his sanies esse videtur, infra color niger est. Ipsum corpus aridū, & durius quàm naturaliter oportet. Circa quæ quasi crusta est, eaq; inflammatione cingitur, neq; in eo loco leuari cutis potest, sed inferiori carni quasi affixa est. Somnus vrget, nonnunquam horror, aut febris oritur, aut utrumq;. Idq; vitium subteractis quasi quibusdã radicibus serpit, interdum celerius, interdum tardius, supra quoq; procedens inalbescit, dein liuidum fit, circumq; exiguae pustulæ oriuntur. Et si circa stomachum fauces'ue incidit, subito spiritū sepe elidit. Nihil melius est, quàm protinus adurere. Neque id graue est. Nam non sentit, quoniam ea caro mortua est. Finisq; adurendi est, dum ex omni parte sensus doloris est. Tum deinde vulnus, sicut cætera aduſta, curandum est. Sequitur enim sub medicamētis erodentibus crusta vndique à vna carne diducta, quæ trahit se cum quicquid corruptum erat, purusq; iam si-*

nis curari potest implentibus. At si in summa cute vitium est, possunt succurrere quedam vel excedentia tantum, vel etiam adurentia. Vis pro magnitudine adhibenda est. Quodcumq; verò medicamentum positum est, si satis proficiet, protinus à vicia corruptam partem resoluit. Certa q; esse fiducia potest, ferè ut vndiq; vitiosa caro excedat, qua huiusce rei medicamen exest. Si id non fit, medicamentumq; malo vincitur, utique ad vstionem properandum est. Sed in eiusmodi casu abstinentium à cibo, à vino est. Aquam liberaliter bibere expedit. Stagnusq; ea seruanda sunt, si febricula quoque accessit.

De Carcinomate, & eius curatione.

Non idem periculū nocuivōrū affert, nisi imprudentia curantis agitatum est. Id vitium fit maxime in superioribus partibus, circa faciē, nares, aures, labra, mammias fœminarū. Et in iecore autem, aut splene hoc nascitur. Circa locum aliqua quasi puncta sentiuntur, isq; immobilis, inequalis tumet, interdum etiam torpet. Circa eum inflata venæ quasi recurvantur, hæq; pallent, aut liuent, nonnunquā etiam in quibusdam delitescunt. Tactusq; is locus, alijs dolore affert, in alijs eum non habet. Et nonnunquā siue vlcere durior aut mollior est, quàm esse naturaliter debet, nonnunquam iisdem omnibus vlceribus accedit. Interdumq; nullam habet proprietatē, interdum simile his est, quæ vocant Græci *κρόδον* *μυα*, aspredine quadam & magnitudine sua.

Colorq;

Colorq; eius ruber est, aut lenticula similis, neq; tuto fertur. Nam protinus aut resolutio neruorū, aut distentio insequitur. Sape homo ictus obmutescit, atq; eius anima deficit. Quibusdā etiam si id ipsum pressum est, quae circa sunt, intēduntur & intumescūt. Nanq; pessimū id genus est, ferēq; primū id sit, quod κακοῦδες à Graecis nominatur. Deinde ex eo id κακὸν ἴδιον, quod sine vlcere est. Deinde vlcus ex eo thymiuū. Tolli nihil nisi κακοῦδες potest, reliqua curationibus irritantur. Et quo maior vis adhibita est, eo magis quidā vsi sunt medicamētis adurentibus. Quidā ferro adusserunt. Quidā scalpello exciderūt. Neq; ulli vnquā medicina proficit. Sed adusta protinus concitata sunt, & increuerunt, donec occiderent. Excisa etiā post inductam cicatricē, tamen reuenterunt, & causam mortis attulerunt. Cum interim pleriq; nullā vim adhibendo, qua tollere id malum tentent, sed imponendo tantum lenia medicamēta, quae quasi blandiantur, quo minus ad vitimam senectutē perueniant, non prohibentur. Discernere autem cacoēthes, quod curationē recipit, à carcinomate, quod non recipit, nemo scire potest, nisi tempore & experimento. Ergo vbi primum id vitium notatum est, imponi debent medicamēta adurentia. Si leuatur malum, minuunturq; eius indicia, procedere curatio potest, & ad scalpellum, & ad vstionē. Si protinus irritatum est, scire licet iam carcinoma esse, remouēdāq; sunt omnia acria, omnia vehementia.

tia. Sed si sine ulcere is locus durus est, imponi sicum quam pinguis simam, aut rhyodes emplastrum satis est. Si ulcus aequale est, ceratum ex rosa iniiciendum est, adyiciendusq; ei pulvis ex cōtrita testa, ex qua faber ferrarius tingere candens ferrum solitus est. Sed si id nimium supercreuit, tentanda squama eris est, quae lenissima ex adurentibus est, eatenus ne quid eminere patiat, sed ita, si nihil exacerbat. Si minus, eodem cerato contenti esse debeamus.

De Theriomate, & eius curatione.

Est etiā ulcus, quod *θρῖωμα* Græci vocant. Id & per se nascitur, et interdū ulceri ex alia causa factō superuenit. Color est vel liuidus, vel niger, odor fœdus, multus, & mucosus similis humor. Id ipsum ulcus neq; tactū, neq; medicamentū sentit, prurigine tantū mouetur. At circā dolor est, & inflammatio. Interdum etiam febris oritur. Nonnunquam ex ulcere sanguis erumpit. Ad id quoq; malum serpit. Quae omnia saepe intenduntur. Fitq; ex his ulcus, quod *ἔγγρα* *ἑδιδίεμνον* Græci vocant, quia celeriter serpendo, penetrandoq; vsq; ossa corpus vorat. Id ulcus inaequale est, cæno simile, inestq; multus humor glutinosus, odor intolerabilis, maiorq; quā pro modo ulceris inflammatio. Vtrūq; sicut omnis cæcer, fit maxime in senibus, vel his, quorum corpora mali habitus sunt. Curatio vtriusq; eadem est, sed in maiore malo magis necessaria. Ac primum à vitio ratione ordinādus est, vt
quiescat

quiescat in lectulo, vt primis diebus à cibo abstin-
 neat, aquam quàm plurimam assumat. Aluus
 quoq; ei ducatur. Deim post inflammationē ci-
 bum boni succi capiat, vitatis omnibus acerbis,
 potionis quantum volet, sic, vt interdium quidem
 aqua contentus sit. In cœna etiã vini austeri ali-
 quid bibat. Non equè tamen fame in his quos
 herpes vrgebit, atque in his qui therioma adhuc
 habebunt, vtendũ erit. Et victus quidẽ talis ne-
 cessarius est. Super vlcus verò inspergenda est
 arida aloë, œnanthe, & si parũ proficiet, chalciti-
 tis. Ac si quis nervus exesa carne natus est, con-
 tegendus antè linteolo est, ne sub eo medicamẽto
 aduratur. Si validioribus etiam remedijs opus
 est, ad eas compositiones veniendũ est, quæ ve-
 hementius adurunt. Quicquid autem inspergi-
 tur, auerso specillo insundi debet. Superdanda
 cum melle sunt vel linamenta, vel olea folia ex
 vino decocta, vel marrubium, eaq; linteolo conte-
 genda in aqua frigida madefacto, dein bene ex-
 presso. Circaq; quã tumor ex inflammatione est,
 imponenda, quæ reprimant, cataplasmata. Si sub
 his nihil proficitur, ferro locus aduri debet, dili-
 genter nervus, si qui adparent, antè contactis.
 Adustum vel medicamentis, vel ferro corpus,
 primum purgandum, deinde implendum esse,
 adparare cuiuslibet ex prioribus potest.

De sacro igne, & eius curatione.

Sacer quoq; ignis, malis ulceribus annume-
 rari debet. Eius due species sunt: Alterna
 v 3 est

est subrubicundū, aut mistum rubore atq; pallore, exasperatumq; per pustulas continuas, quarum nulla altera maior est, sed plurimæ perexiguæ. In his semper ferè pus, & sæpe rubor cum calore est, serpitq; id nonnunquam sanescente eo, quod primum vitiatum est, nonnunquam etiam exulcerato, vbi ruptis pustulis vlcus continuatur, humorq; exit, qui esse inter sanicem, & pus videri potest. Fit maxime in pectore, aut lateribus, aut eminentibus partibus, præcipueq; in plantis. Alterū autem est in summæ cutis exulceratione, sed sine altitudine, latum, subliuidū, inæqualiter tamen, mediumq; sanescit, extremis procedentibus, ac sæpe id, quod iam sanum videbitur, iterum exulceratur. At circà proxima cutis quæ vitium receptura est, tumidior & durior est, coloremq; habet ex rubro subnigrum. Atque hoc quoque malo ferè corpora seniora tentantur, aut quæ mali habitus sunt, sed in cruribus maxime. Omnis autem sacer ignis, vt minimum periculum habet ex his quæ serpunt, sic propè difficilimè tollitur. Medicamentum eius

* fortissimum * fortuitum est, vno die febris, quæ humorem noxium absorbat. Cuius quo crassius & albidius est, eo periculi minus est. Prodest etiam infra os vlceris lædi, quo plus puris exeat, & id quod ibi corruptum corpus est, extrahat: sed tamen si febricula accessit, abstinentia, lectulo, alui ductione opus est. In omni verò sacro igni neq; lenibus, & glutinosis cibis, neq; salsis & acri-

bus

bus utendum est, sed his quæ inter utrunq; sunt, qualis est panis sine fermento, piscis, hædus, aues, exceptoq; apro omnis ferè venatio. Si nõ est febricula, & gestatio utilis est, & ambulatio, & vinum austerũ, & balneum. Atq; in hoc quoq; genere potio magis liberalis esse, quàm cibus debet. Ipsa autẽ vlcera si mediocriter serpunt, aqua calida: si vehementius, vino calido fouenda sunt. Deinde acu pusule quæcumq; sunt aperiendæ. Tum imponenda ea, quæ putrem carnẽ exedant. Vbi inflammatio sublata, vlcusq; purgatum est, imponi lene medicamentum debet. In altero autem genere possunt proficere mala cotonea in vi no cocta, atq; contrita. Potest emplastrum vel Hieræ, vel tetrapharmacii, cui quinta pars thuris adiecta sit. Potest nigra hedera ex vino austero cocta. Ac si celeriter malum serpit, non aliud magis proficit. Purgato vlcere, quod in summa cute esse proposui, satis ad sanitatem eadem lenia medicamenta proficient.

De chironio vlcere, & eius curatione.

Chironium autem vlcus appellatur, quod & magnum est, & habet oras duas, callosas, tumentes. Exit sanies non multa, sed tenuis. Odor malus neq; in vlcere, neq; in eius* tu-^{*humore} more est. Nulla inflammatio, dolor modicus est, nihil serpit, ideo q; nullum periculum adfert, sed non facile sanescit. Interdum tenuis cicatrix inducitur, deinde iterum rumpitur, vlcusq; renouatur. Fit maxime in pedibus & cruribus. Su-
per id

per id imponi debet, quod & lene aliquid, & vehemens, & reprimens habeat. Quale eius rei causa fit ex his, squamae aris, plumbi eloti combusti, singulorum P. IIII. ✱. cadmia, cara, singulorum P. VIII. ✱. rose quantum satis est ad ceram simul cum eis molliendam.

De ulceribus quæ ex frigore in pedibus, & manibus oriuntur, & eorum curationibus.

Χιμελίου
hec genus
ulceris dicitur à Græcis,
à Latinis Pernio.

Flunt etiam ex frigore hyberno ulcera, maxime in pueris, & præcipuè pedibus, digitisq; eorum, nonnunquam etiã in manibus. Rubor cum inflammatione mediocri est. Interdum pustulae oriuntur, deinde exulceratio. Dolor autem modicus. Prurigo maior est, nonnunquam humor exit, sed non multus, qui referre vel pus, vel sanie videtur. In primis multa calida aqua fouendum est, in qua rapa decocta, aut si ea non sunt, aliqua verberis ex reprimentibus. Si nondum ad apertum ulcus, æs quam maxime calidum quis pati potest, admouendum est. Si iam exulceratio est, imponi debet alumen, æqua portione cum thure contritum, cum vino adiecto, aut malicorium in aqua coctum, deinde contritum. Si sanna detracta pellicula est, hic quoque melius lenia medicamenta proficiunt.

De struma, & eius curatione.

Struma quoque est tumor, in quo subter secreta quedam ex pure & sanguine, quasi glandula oriuntur. Quæ vel præcipuè fatigare medicos solent, quoniam & febres mouent, nec unquam facile maturescunt, & siue ferro, siue
medica

medicamentis curantur. Plerumq; iterum iuxta cicatrices ipsis resurgunt, multoq; post medicamento est opus. Quibus id quoq; accedit, quod longo spatio detinent. Nascentur maxime in ceruice, sed etiam in alis & inguinibus, & in lateribus. In mammis quoq; scæminarium se reperisse, Chirurgicus Nleges autor est. Propter hæc & album veratrum recte datur, atq; etiam sæpius, donec ea digerantur. Et medicamenta imponuntur, que humorem vel educant, vel dissipent, quorum supra mentio facta est. Adurentibus quoq; quidam vtuntur, que exedunt, crustaq; eum locum astringunt: tunc verò vt vlcus conterant. Quæcumq; autem ratio curandi est, corpus puro vlcere exercendum, atq; alendum est, donec ad cicatricem perueniat. Quæ cū medici doceant, quorundam rusticorum experimento cognitum: quem struma male habet, eum, si anguem edit, liberari.

De Furunculo, & eius curatione.

Furunculus verò est tuberculus acutum cum inflammatione, & dolore, maximeq; vbi ^{*inflatio} iam in pus vertitur. Qui vbi adaperitus est, & exit, super adparet pars carnis in pus versa, pars corrupta subalbida, subrubra, quem ventriculum quidam furunculi nominant. In eo nullum periculum est, etiam si nulla curatio adhibeatur. Maturarescit enim per se, atq; erumpit. Sed dolor efficit, vt potior medicina sit, que maturius liberet. Proprium eius medicamentum galbanum
v s est.

est. Sed alia quoq; supra comprehensa sunt. Si cetera desunt, imponi debet primum non pingue emplastrum, vt id reprimat: deinde si nõ repres- sit, quodlibet puri mouendo accommodatum. Si ne id quidam est, vel resina, vel fermentum. Ex- presso pure, nulla vltra curatio necessaria est.

De Phymate, & eius curatione.

Phyma verò nominatur tuberculum furun- culo simile, sed rotundius & planius, sæpe etiam maius. Nam furunculus oui dimidi magnitudinem raro explet, nisiquam excedit. Phyma etiam latius patere cõsuevit, sed inflamma- tio dolorq; sub eo minores sunt. Vbi euulsum est pus, eodem modo adparet ventriculus, quod in furunculo non inuenitur. Verum omnis corrupta caro in pus vertitur. Id autem in pueris & sæpius nascitur, & facilius tollitur: in iuuenibus rarius oritur, et difficilius curatur. Vbi etas indurauit, ne nascitur quidem. Quibus verò medi- camentis discuteretur, supra propositum est.

De Phygethlo, & eius curatione.

Phygethlon autem est tumor, non altus, sed latus, in quo quiddã pustule simile est. Do- lor distentioq; vehemēs est, & maior quàm pro magnitudine tumoris: interdum etiam febricu- la, idq; tarde maturescit, neq; magnopere in pus conuertitur. Fit maxime aut in vertice, aut in alis, aut in inguinibus. Parum, ad similitudinem figuræ, nostri vocant. Atq; id ipsum quo medi- camento tolleretur, supra demonstravi. Sed cum

omnes

Panis.

omnes hi nihil nisi minuti abscessus sint, generale nomen tradit latius vitium ad suppurationem spectās. Idq; ferè fit aut post febres, aut post dolores partis alicuius, maximeq; eos, qui ventrem infestant. Sæpiusq; oculis expositum est, siquidem latius aliquid intumescit ad similitudinem eius, quod phryma vocari proposui, rubetq; cum calore, et paulò post etiam cum durezza, magisq; innocenter indolescit, & sitim vigiliamq; exprimit. Interdum tamen nihil horum in cute deprehendi potest, maximeq; ubi altius pus mouetur. Sed cū siti vigiliamq; sentiuntur intus aliqua punctiones, & quod de subito durius non est, melius est: & quamuis non rubet, coloris tamen aliter mutati est. Que signa iā pure oriente nascuntur. Tumor ruborq; multo antè incipiunt. Sed si locus mollis est, auertendus is materiae aditus est per cataplasmata, que simul & reprimunt, & refrigerant, qualia & aliàs & paulò antè in Erysipelate proposui. Si iā durior est, ad ea veniendum est, que digerant, & resoluant: qualis est ficus arida, comusa: aut sex mista cum cerato: quod ex adipe suilla coactum sit, aut cucumeris radix, cui ex farina due partes adiectæ sunt, antè ex mulso decoctæ. Licet etiam miscere equis portionibus ammoniacum, galbanum, propolim, viscum, pondusq; adycere myrrhe dimidio minus, quam in prioribus singulis erit. Atq; emplastra quoq; & malagmata idem efficiunt, que supra explicui. Quod per hæc discussura

cussum non est, necesse est, maturescat. Idq; quo
 celerius fiat, imponenda est farina ordeacea, ex
 qua cocta recte miscetur. Eadem autem hæc in
 minoribus quoq; abscessibus, quorum nomina
 proprietatesq; supra reddidi, recte sunt. Eadēq;
 omnium curatio, tantummodo distat. Crudum est
 autem, in quo magis quasi venarum motus est,
 & grauitas, & ardor, & distentio, & dolor,
 & rubor, & durities. Et si maior abscessus est,
 horror aut etiam febricula permanet, penitusq;
 condita suppuratio. Si pro his quæ alibi cutis o-
 stendit, punctiones sunt, ubi ista se remiserunt,
 * iamq; is * iamq; cutis prurit, & aut subliuidus, aut sub-
 locus pru
 rit
 albidus est, matura suppuratio est, eaq; ubi vel
 per ipsa medicamenta, vel etiam ferro aperta
 est, pus debet emitti. Tum si qua in alis, vel in-
 guinibus sunt, sine linamento nutrienda sunt. In
 cæteris quoq; partibus, si vna plaga exigua est,
 si mediocris suppuratio fuit, si non altè penetra-
 uit, si febris non est, si valet corpus, æquè lina-
 menta superuacua sunt. In reliquis, parce tamen,
 nec nisi plaga est, imponi debent. Commodè ve-
 rò vel super linamenta, vel sine his imponitur
 lenticula ex melle, aut malicorium ex vino co-
 ctum. Quæ & per se, & mista idonea sunt. Si
 qua circa duriora sunt, ad ea molliēda, vel mal-
 ua cōtrita, vel fœni græci, lim' ve semen ex pas-
 so coctum superdādum est. Quicquid deinde im-
 positum est, non astringi, sed modicè deligari
 debet. Illo neminem decipi decet, vt in hoc gene-
 re cō

re cerato vtatur. Cetera que pertinent ad purgandum vlcus, ad implendum, ad cicatricem inducendam, conueniuntq; in vulneribus, exposita sunt.

De Fistulis, & earum generibus, & curationibus.

Nonnunquam autē ex eiusmodi abscessibus, & ex alijs vlcera generibus Fistule oriuntur. Id nomen est vlceri alto, angusto, calloso. Fit in omni fere parte corporis, habetq; quedam in singulis locis propria. prius de communibus dicam. Genera igitur fistularum plura sunt. Siquidem alie breues sunt, alie altius penetrant, alie recte intus feruntur, alie multoq; plures transuersae, alie simplices sunt, alie duplices, triplices, & ab vno ore intus orse, que tres fiunt, aut etiam in plures sinus diuiduntur, alie recte, alie flexae, et tortuose sunt. Alie intra carnem desinunt. Alie ad ossa, aut cartilaginem penetrant, aut vbi neutrum horum subest, ad interiora perueniunt. Alie deinde facile, alie cum difficultate curantur. Atq; etiam quedam insanabiles reperiuntur. Expedita curatio est in fistula simplici recenti intra carnem, adiuuatq; ipsum corpus, si iuuenile, si firmum est. Inimica, contraria his sunt. Itemq; si fistula os, vel cartilaginem, vel neruum, vel musculos laesit, si articulum occupauit, si vel ad vesicam, vel ad pulmonem, vel ad vuluam, vel ad grandes venas arterias, & ve, vel ad inania, vt guttur, stomachum, thoracē penetravit. Ad intestina quoq;

ea tem

ea tendere semper periculosum, saepe pestiferum
 est. Quibus multum mali accedit, si corpus vel
 agrum, vel senile, vel mali habitus est. Ante o-
 mnia autem demitti specillum in fistulam con-
 uenit, ut quò tendat, & quàm alte perueniat,
 scire possimus. Simul etiam protinus humida,
 an sicciior sit: quod extracto specillo patet. Si ve-
 rò os in vicino est, id quod disci potest, si iam
 nec'ne, eò fistula penetravit, quatenus nocuerit.
 Nam si molle est, quod ultimo specillo contingi-
 tur, intra carnem adhuc vitium est. Si magis id
 renititur, ad os ventum est. Ibi deinde si elabi-
 tur specillum, nondum caries est: si non labitur,
 sed aequali innititur, caries quidè, verum adhuc
 leuis est. Si inaequale quoq; & asperum subest,
 vehementius os exesum est. At cartilago ubi
 subhaesit, ipsa sedes docet, peruentuq; esse ad eam
 ex renixu potest. Sed ex his quidem colliguntur
 fistularum sedes, spatia, noxa. Simples verò haec
 sint, an in plures partes diducantur, cognosci po-
 test ex modo puris, cuius si plus fertur, quàm
 quod simplici spatio conuenit, plures sinus esse
 manifestum est. Cumq; fere iuxta sint caro, &
 neruus, & aliqua neruosa, quales ferè tunicae,
 membranaeq; sunt: genus quoq; puris docebit,
 num plures sinus intus diuersa corporis genera
 perferant. Siquidem ex carne pus leue, album
 copiosius fertur. At ex neruoso loco coloris qui-
 dem eiusdem, sed tenuius & minus. Lix neruo
 pingue, & oleo non dissimile. Deniq; etiam cor-
 poris

poris inclinatio docet, num in plures partes fistula penetrarint, quia saepe cum quis aliter decubuit, aliterq; membrum collocavit, pus ferri, quod iam desierat, incipit, testaturq; non solum alium sinum esse ex quo descendat, sed etiam in aliam corporis partem eum tendere. Sed si & in carne, & recens, & simplex est, ac neq; rugosa, neq; caua sede, neq; in articulo, sed in eo membro, quod per se immobile, non nisi cum toto corpore mouetur, satis proficiet emplastrum, quod recentibus vulneribus imponitur, dum habeat vel salem, vel alumen, vel squamam aris, vel æruginem, ex metallicis aliquid. Exq; eo collyriū fieri debet altera parte tenuius, altera paulo plenius. Idq; ea parte qua tenuius est, altera antecedente demitti oportet in fistulam, donec sanguis purus se ostendat. Quæ in omnibus fistularum collyrijs perpetua sunt. Idem deinde emplastrum in linteolo super imponendum, supraq; injicienda spongia, in acetum antè demissa, solui quinto die satis est. Genusq; victus adhibendum est, quo carnem ali docui. Ac si longius à præcordijs fistula est, ex intervallo ieiunium radialis edisse, deinde vomere, necessarium est. Vetustate callosa fit fistula. Callus autem neminem fallit, quia durus est, & aut albus, aut pallidus. Sed tum validioribus medicamentis opus est. Quale est, quod habet papaveris lacrymæ p. i. *. gummi p. i. i. *. cadmiæ p. i. i. i. *. atramenti sutorij p. v. i. i. *. Ex quibus aqua coactis collyrium

Callus.

*P.I. lyrium sit. Aut in quo sunt gallæ *P. X. æruginis, sandaracæ, aluminis Aegyptij, singulorum P. I. X. atramenti sutorij combusti P. I. I. X. Aut quod constat ex chalcitide, & saxo calcis, quibus auripigmenti dimidio minus, quam in singulis prioribus est, adijcitur, eaq; melle cocto excipiuntur. Expeditissimum autem est ex præcepto Megetis, æruginis rasæ P. I. I. X. conterere, deinde ammoniaci, thymiamatis P. I. I. X. aceto liquare, eoque infuso ex æruginis colligere. Idque ex primis medicamentis est. Sed ut hæc maximi effectus sunt, si cui ista non adsint, facile tamen est calum quibuslibet adurentibus medicamentis prodere, aut quibus hæc maxime in effectu sunt erodere. Satiusque est vel papyrus intortum, vel aliquid ex penicillo in modum collyrii astrictum eò illinere. Scilla quoque cocta & mista cum calce, callum exest. Si quando verò longior & transversa fistula est, demisso specillo contra principium huius incidi, commodissimum est, & collyrium *vtrinq; demitti. At si duplicem esse fistulam, aut multiplicem existimamus, sic tamen ut brevis, intraque carne sit, collyrio uti non debemus, quòd unam partem curet, reliquas omitat: sed eadem medicamenta arida in calamus scriptorium coniicienda sunt, isque ori fistule aptandus, inspirandumque, ut ea medicamenta intus compellantur. Aut eadem ex vino liquanda. Vel si sordidior fistula est, ex mulso: si callosior, ex aceto sunt, atque intus infundendum, quicquid

quid inditum est. Superponenda sunt quæ refrigerent & reprimant. Nam ferè quæ circa fistulam sunt, habent aliquid inflammationis. Neque alienum est ubi quis resoluerit, antequàm rursus alia medicamenta coniiciat, per oricularium clysterem fistulam eluere. Si plus puris fertur, vino: si callus durior est, aceto: si iam purgatur, mulso, vel aqua, in qua eruum coctum sit, sic ut huic quoq; mellis paulû adijciatur. Fere verò fit, ut ea tunica quæ inter* ferramentû et integram* foramen carnem est, victa medicamentis tota exeat, infraq; vlcus purum sit. Quod ubi contigit, imponenda glutinantia sunt, præcipueq; spongia melle cocto illita. Neque ignoro multis placuisse, linamentum in modum collyrii compositum, tinctum melle demitti. Sed celerius id glutinatur, quàm impletur. Neque verendum est, ne purum corpus puro corpori iunctum, non coeat, adiectis quoque medicamentis ad id efficacibus, cum sæpe exulceratio digitorum, nisi magna cura prospeximus, sauescendo in vnum eos iungat.

De Meliceria.

Est etiam vlceris genus, quod & à faui similitudine *μελιχρία* à Græcis nominatur, idq; duas species habet. Alterum subalbidum furunculo simile, sed maius, & cum dolore maiore. Quod ubi maturefcit, habet foramina per quæ fertur humor glutinosus, & purulentus, nec tamen ad iustam maturitatem peruenit. Si diuisum est, multo plus intus corrupti quàm in
x
furunc

furunculo apparet, altiusq; descendit. Rarò fit, nisi in scapulis. Alterum est minus super corpus eminens, durum, latum, subviride, subpallidum, magis exulceratum. Siquidem ad singulorum pilorum radices foramina sunt, per quæ fertur humor glutinosus subpallidus, crassitudinem mellis, aut visci referens, interdum olei. Si inciditur, viridis intrà caro apparet. Dolor autem, & inflammatio ingens est, adeo ut acutam quoque febrem mouere consuerit. Super id quod minus crebris foraminibus exasperatum est, rectè imponitur & ficus arida, & lini semen* in mulso corvino co- Etum, & emplastra ac malagmata materiam educentia, aut quæ propriè huc pertinentia, supra posui. Super alterum, & ea medicamenta, & farina ex mulso cocta, sic vt ei dimidium resinae terebinthine misceatur, & ficus in mulso decocta, cui paulum byssopi contriti sit adiectum, & vuae taminiæ pars quarta fico adiecta. Quòd si parum in vtrolibet genere medicamenta proficiunt, totum vlcus vsq; ad sanam carnem excidi oportet, & vlcere ablato, super plagam medicamenta danda sunt, primum quæ pus eitent, deinde quæ purgent, tum quæ impleant.

De Acrochordone, & Thymio, & Myrrocis,
& Clauo, curationibusq; eorum.

Sunt quedam verò verrucis similia, quorum diuersa nomina, vt vitia sunt. Acrochordona Græci vocant, vbi sub cute coit aliquid du-

7113

rius, & interdum paulo asperius, coloris eiusdem, infra tenue, ad cutem latius, idq; modicum est, quia raro sub.e magnitudinem excedit. Vix vnum tantum eodem tempore nascitur, sed ferè plura, maximeq; in pueris, eaq; nonnunquam subito desinunt, nonnunquam mediocrem inflammationem excitant. Sunt quæ etiam in pus conuertuntur. At Thymion nominatur, quod super corpus quasi verrucula eminet, ad cutem tenue, supra latius, subdurum, & in summo perasperum. Idq; summum colorem floris thymi representat, vnde ei nomen est, ibiq; facile finditur, & cruentatur, nonnunquam aliquantũ sanguinis fundit, fereq; circa magnitudinem sub.e Aegyptiæ est, raro maius, interdum perexiguum, modò vnum, modò autem plura nascuntur, vel in talis, vel palmis, vel inferioribus pedum partibus. Pessima tamen in obscænis sunt, maximeq; ibi sanguinem fundunt. Myrmecia autem vocantur, humiliora thymio, durioraq; que radices altius exigunt, maioremq; dolorem mouent, infra lata, super autem tenuia, minus sanguinis mittunt, magnitudine vix vnquam lupini modum excedunt. Nascuntur ea quoq; aut in palmis, aut in inferioribus partibus pedum. Clauus autem nonnunquam quidem etiam alibi, sed in pedibus tamen maxime nascitur, precipuè tamen ex contuso, quamuis interdum aliter, doloremq; etiam, si non aliàs, tamè ingredienti mouet. Ex his Acrochordon, sive Thymium sepe

& 2 etiam

etiam per se finiuntur: & quo minora sunt, eò magis. Myrmecia & clavi sine curatione vix unquam desinunt. Acrochordon si excisa est, nullam radiculam relinquit, ideoq; ne renascitur quidem. Thymio clavoq; excisis subter rotunda radícula nascitur, quæ penitus descendit ad carnem, eaq; relicta idem rursus* exigit. Myrmecia latissimis radicibus inhaerent, ideoq; ne excidi quidem sine exulceratione magna possunt. Clavum subinde deradere commodissimum est. Nam sine vlla vi sic emollefcit, ac si sanguinis quoque aliquid emissum est, sæpe emoritur. Tollitur etiam, si quis eum circumpurgat, deinde imponit resinam, cui miscuit pulueris paulum, quem ex lapide molari contrito fecit. Cætera verò genera medicamentis adurenda sunt. Alijsq; id quod ex fece vini: myrmecijs id, quod ex alumine, & sandaraca fit, aptissimum. Sed ea, quæ circa sunt, folijs contegi debent, ne ipsa quoque exulcerentur. Deinde postea lenticula imponi solet. Tollit thymium etiam ficus in aqua cocta.

De pustularum generibus, & earum
curationibus.

AT pustule maximè vernis temporibus oriuntur. Earum plura genera sunt. nam modò circa totũ corpus partem'ue aspredo quedam fit, similis his pustulis, quæ ex urtica, vel ex sudore nascuntur, & *ἔξωθὺμαξ* Græci vocant, eaq; modò rubent, modò colorem cutis non exedunt.

dunt. Nonnunquam plures similes varis oriun-
 tur, nonnunquam maiores pustula liuidæ, aut
 pallidæ, aut nigrae, aut aliter naturalicolore mu-
 tato, subestq; humor. Vbi hæ ruptæ sunt, infra
 quasi exulcerata caro adparet, * ἐλκώδες Græcè * φλυκτα
 nominatur. Fiunt vel ex frigore, vel ex igni, vel vix
 ex medicamentis. Psudracion autem paulo du-
 rior pustula est, subalbida, acuta, ex qua ipsa
 quod exprimitur humidum est. Ex pustulis ue-
 rò nonnunquam etiam vlcuscula sunt, aut ari-
 diores, aut humidiores: & modò tantò cum pru-
 rigine, modò etiam cum inflammatione aut do-
 lore. Exitq; aut pus, aut sanies, aut vtrunque.
 Maximeq; id euenit in etate puerili, rarò in
 medio corpore, sæpe in eminentibus partibus.
 Pessima pustula est, quæ ἐπιπυκτὶς vocatur. Ea
 colore vel subliuida, vel subnigra, vel alba esse
 consuevit. Circa hanc autem vehemens inflam-
 matio est, & cum adaperata est, reperitur intus
 exulceratio mucosa. Color est humori suo similis.
 Dolor ex ea supra magnitudinem eius est, neq;
 enim ea faba maior est. Atque hæc quoque ori-
 tur in eminentibus partibus, & ferè noctu. Un-
 de nomen quoque à Græcis ei Epimyctis imposi-
 tum est. In omni verò pustularum curatione pri-
 mum est, multum ambulare, atque exerceri. Si
 quid ista prohibet, gestari. Secundum est, ci-
 bum minuere, abstinere ab omnibus acribus, &
 extenuantibus, eademq; nutrices facere oportet,
 si lactens puer ita affectus est. Præter hæc is qui

iam robustus est, si pustulae minutae sunt, desit-
dare in balneo debet, simulq; super eas nitrum
inspergere, oleoq; vinum miscere, & sic ungi.
Tum descendere in solium. Si nihil sic proficitur,
aut si maius pustularium genus occupauit, impo-
nenda lenticula est, detractaq; summa pellicula
ad medicamenta lenia transeundum. Epinyctis
post lenticulam recte herba quoque sanguinalis,
vel viridi coriandro curatur. Ulcera ex pustu-
lis facta tollit spuma argenti cum semine semi-
graci mista, sic, ut his inuicem rosa, atq; intuba
succus adijciatur, donec mellis crassitudo fiat.
Proprie ad eas pustulas, que infantes male ha-
bent, lapidis, quem pyriten uocant P. V I I I. *,
cum quinquaginta amaris nucibus miscetur, ad-
ijciunturq; olei cyathi tres. Sed prius ungi ex
cerussa pustula debent, tum hoc illini.

De Scabie, & eius curatione.

* alias, In mor cutis rubicun- dus
Scabies uero est, * durior cutis rubicundior, ex
 qua pustulae oriuntur, quaedam humidiores,
 quaedam sicciores. Exit ex quibusdam sanies,
 fitq; ex his continuata exulceratio pruriens, ser-
 pitq; in quibusdam cito. Atque in alijs quidem
 ex toto desunt, in alijs uero certo tempore anni
 reuertitur. Quo asperior est, quoque prurit ma-
 gi, eo difficilius tollitur. Itaque eam, que talis
 est, ἀγρία (id est feram) Graeci appellant. In
 hac quoque uictus ratio eadem que supra neces-
 saria est. Medicamentum autem ad incipientem
 hanc idoneum est, quod fit ex spody, croci, arugi-
 nis.

nis, singulorū p. i. ✱. piperis albi, omphacij, singulorum p. i. ✱. cadmiæ p. v. i. i. ✱. Aut ubi iam exulceratio est, id quod fit ex sulphuris p. i. ✱. cereæ p. i. i. i. i. ✱. picis liquidæ hemina, olei sextarijs duobus. Quæ simul incoquantur, dum crassitudo mellis fiat. Est etiam quod ad Protarchum autorem refertur. Habet hoc farine lupinorum sextarium, nitri cyathos quatuor, picis liquidæ heminam, resinæ humidæ selibram, aceti cyathos tres. Crocum quoq; lycium, ærugo, myrrha, cini, æquis portionibus rectè miscentur, & ex passò coquantur. Idq; omnem pituitam ubiq; sustinet. At si nihil aliud est, amurca ad tertiam partem decocta, uel sulphur pice liquida mistum, sicut in pecoribus proposui, hominibus quoque scabie laborantibus opitulatur.

De Impetiginis speciebus, & curationibus.

Impetiginis uerò species sunt quatuor. Minimè mala est, quæ similitudine scabiem representat. Nam & rubet, & durior est, & exulcerata est, & roditur. Distat autem ea, quia magis exulcerata est, & uaris similes pustulas habet, uidenturq; esse in ea quasi bullule quedam, ex quibus interposito tempore squamulæ resoluuntur, certioribusq; hoc temporibus reuertitur. Alterum genus peius est, simile papulæ ferè, sed asperius, rubicundiusq; figuræ uarias habens: squamulæ ex summa cute descendunt, rostro ma-

*discedit

etiam nonnunquam prior temporibus & fit, & desinit, Rubrica cognominatur. Tertia etiamnum deterior est: nam & crassior est, & durior, & magis tumet, in summa cute finditur, & vehementius rodit. Ipsa quoque squamosa, sed nigra procedit, & latè, & tardè eminus serpit. In temporibus aut oritur, aut desinit, neque ex toto tollitur, Nigræ cognomen est. Quartum genus est, quod curationem omnino non recipit, distans colore: Nam subalbidum est, & recenti cicatrici simile, squamulasq; habet pallidas, quasdam subalidas, quasdam lenticule similes, quibus demptis, nonnunquam profluit sanguis. Alioqui verò humor eius albidus est, cutis dura, atq; fissa est, proceditq; latius. Hæc verò omnia maxime genera oriuntur in pedibus, & manibus, atque ungues quoque infestant. Medicamentum non aliud valentius est, quàm quod ad scabiem quoque pertinere sub autore Protarcho retuli. Serrapion autem nitri P. II. ✱. sulphuris P. IIII. ✱. excipiebat resina copiosa, eoq; utebatur.

De Papulis, & eius curatione.

Papularum verò duo genera sunt. Altera est in qua per minimas pustulas cutis exasperatur, & rubet, leuiterq; roditur: medium habet paucillo leuius, tarde serpit: idq; vitium maxime rotundum incipit, eademq; ratione in orbem procedit. Altera autem est, quam ἀγρία, id est, seram Græci appellant. In qua similiter quidem, sed magis cutis exasperatur, exulceraturq;

turq; ac vehementius & roditur, & rubet, interdum etiam pilos remittit. *Que minus rotunda est, difficilius sanescit: nisi sublata est, in impetiginem vertitur: sed leuis papula, etiam si ieiuna salina quotidie defricatur, sanescit.* Maior commodissimè murali herba tollitur, si sub ea detrita est. *Vt verò ad composita medicamenta veniamus, idem illud Protarchi tanto valentius in his est, quanto minus in his vitij est: alterum ad idem Nlyronis, nitri rubri, thuris, singulorum ℞. i. * cantharidum purgatarum ℞. i. i. *. sulphuris ignem non experti tantundem, resine terebinthinæ liquidæ ℞. x. *. farine * iolij semis, githi cyathos tres, picis crudæ * unum.*

De Vitiliginis speciebus, id est, de Alphi, & Melane, & Leuce, & earum curatione.

Vitiligo quoque, quamuis per se nullum periculum adfert, tamen sœda est, & ex malo corporis habitu fit. Eius tres species sunt. *Αλφ* & vocatur, vbi color albus est, ferè subasper, & non continuus, vt quedam quasi guttæ disperse esse videantur. Interdum etiam latius, & cum quibusdam intermissionibus serpit. *Μελας* colore ab hoc differt, quia niger est, & umbræ similis. Cetera eadem sunt. *Λουκ* habet quiddam simile alphi, sed magis albida est, altius descendit, in eaq; albi pili sunt, & lanugini similes. Omnia hæc serpunt, sed in alijs celerius, in alijs tardius. *Alphos* & *Melas* in quibusdam varijs temporibus & oriuntur, &

* iolij
sext.
III.
* sext.

x 5 desin

desinunt. Leuce quem occupauit, non facile dimittit. Priora curationem non difficilimam recipiunt, vltimum vix vnquam sanescit, ac si quid ei vitio demptum est, tamen non ex toto sanus color redditur. Vtrum autem aliquod horum sanabile sit, an non sit, experimento facili colligitur. Incidi enim cutis debet, aut acu pun- gi. Si sanguis exit, quod ferè fit in duobus prio- ribus, remedio locus est: si humor albidus, sana- ri non potest: itaque ab hoc quidem abstinen- dum est. Super id verò, quod curationem reci- pit, imponenda lenticula mista cum sulphure & thure, sic vt ea contrita ex aceto sit. Aliud ad idem, quod ad Hireneum autorem refertur, Al- cyonium, nitrum, cuminum, fici folia arida pari- bus portionibus contunduntur, adiecto aceto. His in sole vitiligo perungitur, deinde non ita multo post, ne nimis erodatur, eluitur. Propriè quidem Myrone autore eos, quos Alphos vocari dixi,

* P. * 3. a. hoc medicamento perungunt, sulphuris * P. I. I. *.
 lamiisficif
 filis P * 2. nitri P. I. I. I. I. * . myrrhæ aridæ contritæ aceta-
 nitri P. * bulam miscent, deinde in balneo super vitiligi-
 I. I. I. myr nem inspergunt farinam ex faba, tum hæc in-
 ti radice cõ ducunt. Hi verò quos Melanas vocari dixi, cu-
 trita ace- rantur, cum simul contrita sunt alcyonium,
 tab. thuris, hordeum, faba sine oleo, in balneo
 ante sudorem insperguntur,
 tum genus id vitili-
 ginis defrica-
 tur.

LIB

LIBER VI.

De vitis singularū corporis partium. CAP. I.
De capillis fluentibus.

DIXI de his vitis, quæ per totum corpus orientia, medicamentorū auxilia desiderant. Nunc ad ea veniā, quæ non nisi in singulis partibus incidere consuerunt, orsus à capite. In hoc igitur capillis fluentibus maxime quidem sæpe radendo succurritur. Adijcit enim vim quandam ad continendum, ladanum cum oleo mistum. Nunc de his capillis loquor, qui post morbi fere fluunt. Nam quo minus caput quibusdam etate nudeatur, succurri nullo modo potest.

De Porrigine, & eius curatione. CAP. II.

Porrigo autem est, ubi inter pilos quedam quasi squamule surgunt, eaq; acute resoluntur, et interdum madent, multo sæpius siccæ sunt. Idq; euenit modò sine vlcere, modò exulcerato loco: huic quoq; modò malo odore, modò nullo accidente, fereq; id in capillo fit, rarius in barba, aliquando etiam in supercilio. Ac neque sine aliquo corporis vitio nascitur, neq; ex toto inutile est. Nam bene integro capite, nõ exit. Vbi aliquod in eo vitium est, non incommodum est, summam cutem potius subinde corrumpi, quàm id quod nocet, in aliam partem magis necessariam verti. Commodius est ergo subinde peccendo repurgare, quàm id ex toto prohibere. Sitam

men ea res nimium offendit, quod humore sequente fieri potest, magisq; si id etiam mali odoris est, caput saepe radendum est, dein id super adiuvandum aliquibus ex leuiter reprimentibus, quale est nitrum cum aceto, vel ladanum cum myrteo vino, vel myrobalanum cum vino. Si parum per haec proficitur, vehementioribus uti licet, cum eo, ut sciamus, utique in recenti vitio id inutile esse.

De Sycofi, & eius curatione. CAP. III.

Est etiam vlcus, quod a fici similitudine uuluis a Graecis nominatur. Caro excrescit, & id quidem generale est. Sub eo vero due species sunt. Alterum vlcus durum, & rotundum est, alterum humidum, & inaequale. Ex duro exiguum quiddam, & glutinosum exit: ex humido plus: & mali odoris. Fit vero utrumq; in his partibus, quae pilis conteguntur. Sed id quidem quod callosum, & rotundum est, maxime in barba. Id vero quod humidum, praecipue est in capillo. Super utrumq; oportet imponere elaterium, aut lini semen cotritum, & aqua coactum, aut ficum in aqua decoctam, aut emplastrum tetrapharmacum ex aceto subactum, terra quoque eretria ex aceto liquata recte illimitur.

De Areis, & earum curationibus. CAP. IIII.

Arearum quoq; duo genera sunt. Commune utriq; est, quod emortua summa pellicula pili primum extenuantur, deinde excidunt: ac si ictus is locus est, sanguis exit liquidus, & mali odoris,

odoris, increfcitq; vtrumque in alijs celeriter, in alijs tarde. Peius est, quod densam cutem, & fubpinguē, & ex toto glabram fecit: sed ea quæ ἀνοπιξία nominatur, sub qualibet figura dilatatur, fit et in capillo, & in barba. Id verò quod à serpentis similitudine ἀφίαις adpellatur, incipit ab occipitio, duorum digitorum latitudinē non excedit, ad aures duobus capitibus serpit, quibusdam etiam ad frontem, donec se duo capita in priorem partem committant. Illud vitium in qualibet etate est, hoc fere infantibus. Illud vix vnquam sine curatione, hoc per se sepe finitur. Quidam hæc genera arearū scalpello exasperant. Quidam illinunt adurentia ex oleo, maximeq; chartam combustam. Quidam resinā terebinthinam cum thapsia inducunt. Sed nihil melius est, quàm nouacula quotidie radere, qua cum paulatim summa pellicula excisa est, adaperiuntur pilorum radice. Neq; antè oportet desistere, quàm frequentem pilum nasci adparuerit. Id autem, quod subinde raditur, illini atramento scriptorio satis est.

De Varis, & Lenticulis, & Ephelide, & eorum curationibus.

CAP. V.

PEnè ineptiæ sunt, curare Varos, & Lenticulas, & Ephelidas. Sed eripi tamē fœminis cura cultus sui non potest. Ex his autē quas supra posui, Vari, Lenticuleq; vulgo notæ sunt, quamuis rarior ea species est, quàm ξέριον Græci vocant, cū sit ea Lenticula rubicundior, & inæqua

in aqua dior. Ἐφελίς verò à plerisque ignoratur, quæ nihil est, nisi asperitas quedam, & durities mali coloris. Cætera non nisi in facie, Lenticule etiam in alia parte nonnunquam nasci solent. De qua per se scribere alio loco, visum operæpretium non est. Sed Vari commodissime tolluntur imposita resina, cui non minus quàm ipsa est, aluminis scissilis, & paulum mellis adiectum est. Lenticulam tollunt galbanum & nitrum, cum pares portiones habent, contritaq; ex aceto sunt, donec ad mellis crassitudinem venerint. His corpus illinendum, & interpositis pluribus horis mane eluendum est, oleoq; leuiter unguendum. Ephelidem tollit resina, cui tertia pars salis fossilis, & paulum mellis adiectum est. Ad omnia verò ista, atque etiam ad colorandas cicatrices potest ea compositio, quæ ad Tryphonem patrem autorem refertur. In ea pares portiones sunt myrobalani, * magmatis, cretæ cymatis

* crocomatones sunt myrobalani, * magmatis, cretæ cymatis molie subceruleæ, nucum amararum, farine hordei, atque erui, struthij albi, fertule campanæ seminis. Quæ omnia contrita, melle quàm amarissimo coquuntur, illitumq; à vespere vsq; mane eluitur.

De oculorum morbis, curationibusque eorum,
& primo de his morbis, qui lenibus medicamentis curantur. CAP. VI.

Sed hæc quidem mediocria sunt. Ingentibus verò, & varijs casibus oculi nostri patent. Qui cum magnam partem ad vitæ simul & usum,

vsum, et dulcedinē conferant, summa cura tuen-
 di sunt. Protinus autem orta lippitudine quædā
 notæ sunt, ex quibus quid euenturum sit, collige-
 re possimus. Nam simul ac lacryma, & tumor,
 & crassa pituita cœperint, si ea pituita lacrymæ
 mista est, & ea lacryma calida est, pituita ve-
 rō alba, & mollis, tumor non durus, longæ va-
 letudinis metus non est. At si lacryma multa, &
 calida, pituitæ paulum, tumor modicus, idq; in
 vno oculo est, longum id, sed sine periculo futu-
 rum est. Idq; lippitudinis genus minime cum
 dolore est, sed vix ante vigesimum diem tolli-
 tur, nonnunquā per duos menses durat, sed quan-
 doq; finitur. Si pituita alba et mollis esse incipit,
 lacrymæq; miscentur, aut si simul hæc vtrunq;
 oculum inuaserunt, potest esse breuior, sed peri-
 culum vlcærum est. Pituita autem sicca & ari-
 da dolorem quidem mouet, sed maturius desinit,
 nisi quid exulcerauit. Tumor magnus si sine do-
 lore est & siccus, sine vlllo periculo est. Si siccus
 quidem, sed cum dolore est, ferè exulcerat, &
 nonnunquam ex eo casu fit, vt palpebra cum ocu-
 lo glutinetur. Eiusdem exulcerationis timor in
 palpebris pupillis'ue est, vbi super magnum do-
 lorem lacrymæ salsa, calidæq; eunt, aut etiam si
 tumore infinito diu lacryma cum pituita pro-
 fluit. Peius etiamnum est, vbi pituita calida,
 aut luida est, lacryma calida aut multa pro-
 fluit, caput calet, à temporibus ad oculos dolor
 peruenit, nocturna vigilia vrget. Siquidem sub
 his

his oculus plerūq; rumpitur, & rotumq; est, vt tantum exulceretur. Intus ruptum oculum febricula iuuat. Si foras iam ruptus procedit, sine auxilio est. Si de nigro aliquid albidum factum est, diu manet. At si asperum crassum est, etiam post curationem vestigium aliquod relinquit. Curari verò oculos sanguinis detractione, medicamēto, balneo, vino, vetustissimus autor Hippocrates memorie prodidit. Sed eorum tempora, & causas parum explicuit, in quibus Medicina summa est. Neque minus in abstinentia, & alui ductione sepe auxiliij est. Hos igitur interdum inflammatio occupat, vbi cum tumore in his dolor est, sequiturq; pituitae cursus nonnunquam copiosior vel acrior, nonnunquam vtraq; parte moderatior. In eiusmodi casu prima omnium sunt, quies & abstinentia. Ergo primo die loco obscuro cubare debet, sic vt a sermone quoque abstineat. Nullum cibum assumere, si fieri potest, ne aquam quidem: sin minus, certè quàm minimum eius. Quòd si graues dolores sunt, commodius secundo die, si tamen res vrget, etiam primo sanguis mittendus est, vtique si in fronte venae tument, si firmo corpori materia superest. Si verò minor impetus, minus acrem curationem requirit, aluum, sed non nisi secundo, tertio'ue die duci oportet. At modica inflammatio neutrum ex his auxilium desiderat. Satisq; est vti quiete, & abstinentia. Neque tamen in lippientibus longum ieiunium necessarium est, ne pituita

tuita tenuior atque acrior fiat. Sed secundo die
 dari debet id, quod leuissimum videri potest
 ex his, quæ pituitam faciunt crassiorẽ, qua-
 lia sunt oua sorbilia. Si minor vis vrget, pulti-
 cula quoque, aut panis ex lacte. Insequentibus
 diebus, quantum inflammationi detrahetur, tan-
 tum adijci cibus poterit. Sed generis eiusdem,
 vtique vt nihil salsum, nihil acre, nihil ex his,
 quæ extenuant, sumatur, nihil potui præter
 aquam. Et victus quidem rationalis maxime
 necessaria est. Protinus autem primo die cro-
 ci ꝑ. i. ✱. & farina candida quàm tenuissime
 ꝑ. ii. ✱. excipere oportet oui albo, donec mel-
 lis crassitudinem habeat, idq; in linteolum illi-
 nere, & fronti agglutinare, vt compressis ve-
 nis pituitæ impetum cohibeat. Si crocum non est,
 thus idem facit. Linteolo an lana excipiatur, ni-
 hil interest. Super inungi verò oculi debent, sic
 vt croci quantum tribus digitis comprehendere
 potest, sumatur: myrrhæ ad fabæ, papaueris
 lacrymæ ad lenticulæ magnitudinem, eaq; cum
 passo conterantur, & specillo super oculum in-
 ducantur. Aliud idem: Myrrhæ ꝑ. i. ✱. mandra-
 gora succi ꝑ. ii. ✱. papaueris lacrymæ ꝑ. ii. ✱.
 foliorum rosæ, cicutæ seminis, singulorum ꝑ.
 iiii. ✱. acaciæ ꝑ. iiii. ✱. gummi ꝑ. viii.
 ✱. Et hæc quidẽ interdiu. Noctu verò, quò com-
 modior quies veniat, non alienum est super-
 imponere candidi panis interiorẽ partem ex
 vino subactam. Nam & pituitam reprimis,

y . & s

Et si quid lacrymæ processit, absorbet, et oculum glutinari non patitur. Si graue id, et durum propter magnum oculorum dolorem videtur, oui et album, et vitellus in vas defundendum est, adiucendumq; eo mulsi paulum, idq; digito permiscendum. Vbi facta vmitas est, demitti debet lana mollis bene carpta, que id excipiat, superq; oculos imponi. Ea res et leuis est, et refrigerando pituitam coërcet, et non exarescit, et glutinari oculum non patitur. Farina quoque ordeacea cocta, et cum malo cotoneo cocto mista, commodè imponitur. Neque ab ratione abhorret etiam penicillo potissimum vti expresso: si leuior impetus est, ex aqua: si maior, ex posca. Priora fasciæ deliganda sunt, ne per somnum cadant, et hoc superimponi satis est, quia et reponi ab ipso commodè potest: et cum inaruit, iterum madefaciendum est. Si tantum mali est, vt somnum diu prohibeat, eorum aliquid dandum est, quæ ἀνωδιὰ Græci vocant. Satisq; est puero, quod erui, viro quod fabæ magnitudinem impleat. In ipsam verò oculum primo die, *modica* si *immodica* inflammatio est, nihil rectè conijcitur. Sæpe enim potius concitatur eo pituita, quàm minuitur. A secundo die graui quoque lippitudini per iudita medicamenta rectè succurritur, vbi vel iam sanguis missus, vel alius ducta est, aut vbi neutrum necessarium esse, manifestum est.

De

De diuersis oculorum collyriis.

Multa autem malorumq; autorum collyria ad id apta sunt, nouisq; etiã nunc misturis temperari possunt, cum lenia medicamenta & modice reprimẽtia, facile & varie misceantur. Ergo nobilissima exequar.

Philonis collyrium.

Est igitur Philonis, quod habet cerussæ elotæ, spodij, gummi, singulorum p. i. * papaueris lacrymæ combustæ p. i. *. Illud scire oportet, hic quoque omnia medicamenta, singula primum per se teri, deinde mista, iterũ adiecta paulatim vel aqua vel alio humore: gummi cum quasdam alias facultates habeat, hoc maxime præstare, vt ubi collyria facta inauerunt, glutinata sint, neq; frientur.

Gummi.

Dionysii collyrium.

Dionysij verò collyrium est, papaueris lacrymæ combustæ, donec tenerescat, p. i. *. thuris combusti, gummi, singulorũ p. i. i. *. spodij p. i. i. i. i. *.

Cleonis collyrium.

Cleonis nobile admodum, papaueris lacrymæ frictæ p. i. *. croci p. i. *. gummi p. i. *. quibus cum teruntur, adijcitur rosæ succus. Aliud eiusdẽ valentius: Squamæ aris quod sômeoia appellant, p. i. *. croci p. i. *. spodij p. i. i. i. *. plumbi & eloti, & combusti p. vi. *. gummi tantundem. Eius aliud quoque ad idem est, maxime ubi multa pituita profluit. Castorei p. *. 3. aloës p. l. *. croci * p. l. *. * p. x. i.

y 2 myrr

myrrhæ P. I I. * . lycij P. I I I. * . cadmiæ cura-
te P. V I I I. * . stibis tantundem, acaciæ succi
P. X I I. * . quod cum gummi miscuit, liqui-
dum in pixidicula seruatur. Theodotus verò
huic cõpositioni adiecit papaueris lacrymæ com-
* aliàs: mu bustæ P. * . eris combusti & eloti P. I I. * . * nu-
cleos pal- cleorum palmarum combustorum P. X. * . gum-
mari cõ- mi P. X I I. * .

bustos mu Theodoti collyrium, Acharstium appellatum.

mero X. **A** T ipsius Theodoti, quod à quibusdã ἀχάρ-
στου nominatur, eiusmodi est. Casto-

* P. II. rei, nardi indici, singulorum P. I. * . lycij * P. * .
papaueris lacrymæ tantundem, myrrhæ P. I I. * .
croci, cerussæ elotæ, aloës, singulorum P. I I I. * .
cadmiæ botryodis elotæ, eris combusti, singulo-

* P. XVIII rum P. V I I I. * . gummi * P. V I I I. * . acaciæ suc-
ci P. X X. * . stibis tantundem, quibus aqua plu-
uialis adijcitur.

Cythion vel Tephriion collyrium.

P Ræter hæc ex frequentissimis collyrijs est
id, quod quidam Cythion, quidam à cime-
reo colore Tephriion appellant, amyli, tragacant-
thæ, acaciæ succi, gummi, singulorum P. I. * . pa-
* P. VII. paueris lacrymæ P. I I. * . cerussæ elotæ * P. I I I I.
spumæ clo * spumæ elotæ P. V I I I. Quæ æque ex aqua plu-
uiali conteruntur.

Euclidis collyrium, Trygodes nominatum.

E Velpides autem qui etate nostra maximus
fuit oculus medicus, utobatur eo, quod
ipse cõposuerat, Trygodes nominabat: Castorei

P. I I.

P. I I . * . lycij, nardi, papaueris lacrymæ, singulo-
 rum P. I . * . croci, myrrhæ, aloës, singulorum P.
 I I I I . * . eris combusti* P. V I I I . * . cadmiæ, & P. V I I I I
 stibis, singulorum P. X I I . * . acaciæ succi P.
 X X V I . * . gummi tantundè. Quo grauior verò
 quæq; inflammatio est, eo magis leniri medica-
 mentum debet, adiecto vel albo oui, vel muliebri
 lacte. At si neque medicus, neq; medicamentum
 praesto est, sepius vtrumlibet horum in oculis pe-
 nicillo ad ipsum facto infusum, id malum lenit.
 Vbi verò aliquis releuatus est, iamq; cursus
 pituitæ constitit, reliquias fortasse leniores fu-
 turas discutunt balneum & vinum. Igitur la-
 uari debet leuiter, antè ex oleo perfricatus, diu-
 tiusq; in cruribus & feminibus, multaq; ca-
 lida aqua fouere oculos, deinde per caput prius
 calida, tum egelida perfundi, à balneo caue-
 re, ne quo frigore afflatu'ue laedatur: posthæc
 cibo paulo pleniore, quàm ex eorum dierum
 consuetudine, vti: vitatis tamen omnibus pi-
 tuitam extenuantibus. Vinum bibere lene, sub-
 austerum, modice vetus, neque effuse neque
 timide, vt neque cruditas ex eo, & tamen
 somnus fiat, lenianturq; intus latentia acria.
 Sed si quis in balneo sensit maiorem oculorum
 perturbationem quàm attulerat, quod incide-
 re his solet, qui manente adhuc pituitæ cursu
 festinarunt, quàmprimum discedere debet, ni-
 hil eo die vini assumere, cibi minus etiam quàm
 pridie. Deinde cum primis satis pituita substitit

iterum ad usum balnei redire. Solet tamen euenire nonnunquam siue tempestatum vitio, siue corporis, ut pluribus diebus neq; dolor, neq; inflammatio, & minimè pituitæ cursus finiatur. Quod ubi incidit, iamq; ipsa vetustate res matura est, ab his eisdem auxilium petendum est, id est balneo ac vino. Hæc enim ut in recentibus malis aliena sunt, quia concitare ea possunt, & accendere, sic in veteribus quæ nullis alijs auxilijs cesserunt, admodum efficacia esse consuerunt. Videlicet hic quoq; ut alibi, cum secunda vana fuerint, contrarijs adiuantibus. Sed antè tonderi ad cutem conuenit. Deinde in balneo aqua calida quàm plurima caput atq; oculos fouere, tum utrunq; penicillo detergere, & ungerere caput irino unguento: continereq; in lectulo se, donec omnis calor qui conceptus est, finiatur, desinatq; sudor, qui necessario in capite collectus est. Tum ad idem cibi viniq; genus veniendum est sic, uti potiones meracæ sunt, obtegendumq; caput, et quiescendum. Sæpe enim post hæc grauis somnus, sæpe sudor, sæpe alui deiectio pituitæ cursum finit. Si leuatum malum est, quod aliquanto sæpius fit, per plures dies idem fieri oportet, donec ex toto sanitas restituatur. Si diebus eisdem alius nihil reddit, ducenda est, quo magis superiores partes leuentur. Nonnunquam autem ingens inflammatio tanto impetu erumpit, ut oculos sua sede propellat. $\pi\gamma\omicron\pi\sigma\omega\pi\tau\iota$ id, quoniam oculi prociidunt, Græci appellant. His
 utiq;

vtiq; si vires patiuntur, sanguinem mitti: si id fieri non potest, aluum duci, longioremq; in mediam indici necessarium est. Opus autem lenissimis medicamentis est. Ideoq; Cleonis collyrio quidam quod ex duobus antè positum est, vtuntur. Sed optimum est Nilei. Neq; de vlllo magis inter omnes autores conuenit.

Nilei collyrium omnium optimum.

ID habet nardi Indici, papaueris lacrymæ, singulorum P. I. ✱. gummi P. I. ✱. croci P. II. ✱. foliorum rosæ recetium P. IIII. ✱. Quæ vel aqua pluuiatili, vel vino leni subaustero coguntur. Neq; alienum est malicorium, vel sertulam campanam ex vino coquere, deinde conterere, aut myrrham nigram cum rosæ folijs miscere, aut hyoscyami folia, cum oui cocti vitello, aut farinam cum acacie succo, vel passo, aut mëlso. Quibus si folia quoq; papaueris adijciuntur, aliquanto valentiora sunt. Horum aliquo preparato, penicillo fouere oculos oportet, ex aqua calida expresso: in qua antè mel myrti vel rosæ folia decocta sint. Deinde ex illis aliquid imponi. Præter hæc ab occipitio incisa cute, cucurbitula admoüenda est. Quod si per hæc restitutus oculus in sedem suam non est, eodemq; modo prolapsus permanet, scire oportet, lumen esse amissum. Deinde futurum, vt inarescat is, aut in pus vertatur. Si suppuratio se ostendit, ab eo angulo qui propior temporis est, incidi oculus debet: vt effuso pure et inflammatione, ac dolor finiatur, & intus tunica resti-

y 4 dant,

dant, quo minus fœda postea facies sit. Utendum deinde vel usdem collyrijs est ex lacte, aut ovo, vel croco, cui album oui misceatur. Ac si induit & sic emortuus est, ne in pus verteretur, quatenus fœde prominebit, excidendum erit, sic ut hamo summa tunica apprehendatur: infra id deinde scalpellus incidat, tãtundem medicamenta erunt conyecienda, donec omnis dolor finiat. Iisdem medicamentis in eo quoq; oculo utendum est, qui primum procidit, deinde per plura loca fixus est.

De carbunculis oculorum, & eorum curatione.

Solent etiam carbunculi ex inflammatione nasci, nonnunquam in ipsis oculis, nonnunquam in palpebris: & in his ipsis oculis modo ab interiore, modo ab exteriori. In hoc casu alius ducenda est, cibus minuendus, lac potui dandum, ut acria qua laferunt, leniantur. Quod ad cataplasmata & medicamenta pertinet, his utendum, que aduersus inflammationes proposita sunt. Atq; hic quoq; Nilei collyrium optimum est: si tamen carbunculus in exteriori palpebrae parte est, ad cataplasmata aptissimum est lini semen, ex mulso coctum: aut si id non est, tritici farina eodem modo cocta.

De pustulis oculorum & curatione earum.

Pustule quoq; ex inflammationibus interdum oriuntur. Quod si inter initia protinus incidit, magis etiam seruanda sunt, que de sanguine

sanguine, et quiete supra posui. Sin serius quam
 ut sanguis mitti possit, alius tamē ducenda est.
 Si id quoq; aliqua res inhibet, utiq; victus ratio
 seruanda est. Medicamentis autem hic quoq; le-
 nibus opus est, quale Nilei, quale Cleonis est.

*Philetis collyrium, ad pustulas oculorum.

ID quoq; quod *Philetis vocatur, huic aptum
 est, Myrrhae, papaueris lacrymae, singulorum
 P. I. *. plumbi eloti, terrae samiae, quae ἀσπὴν vo-
 catur, tragacanthae, singulorum P. IIII. *. sti-
 bis cocti, amyli singulorum P. XVI. *. spodij elo-
 ti, cerussae elotae, singulorum P. VIIII. *. Quae a-
 qua pluuiali excipiuntur. Usus collyrii, vel ex
 ouo, vel ex lacte est.

De vlcibus oculorum, & eorum curatio-
 ne, & de διαβάλανυ collyrio.

EX pustulis vlcera interdum fiunt, eaq; re-
 centia aequale lenibus medicamentis nutrien-
 da sunt, & iisdem fere quae supra in pustulis
 posui. Fit quoq; proprie ad haec quod *diabalanu
 vocatur. Habet aris combusti & eloti papau-
 ris lacrymae frictae, singulorum P. I. *. spodij elo-
 ti, thuris, stibis combusti & eloti, myrrhae, gum-
 mi, singulorum P. II. *.

Curatio oculorum aliquo casu imminutorum.

EVenit etiam, ut oculi vel ambo, vel singuli,
 minores fiat, quam esse naturaliter debeant.
 Idq; & acer pituitae cursus in lippitudine effi-
 cit, & continuati fletus, & ictus parum bene
 curati. In his quoq; iisdem lenibus medicamentis

ex muliebri lacte utendum est. Cibus verò his qui maxime corpus alere, & implere consueverunt. Vitandaq; omni modo caussa, que lacrymas excitet, curaq; domesticorum, quorum etiam si quid tale incidit, eius notitiæ subtrahendum: atq; acria quoq; medicamenta, et acres cibi non alio magis nomine his nocent, quàm quòd lacrymas mouent.

De pediculis palpebrarum.

Genus quoq; vitij est, qui inter pilos palpebrarum pediculi nascuntur. Id $\phi\beta\epsilon\iota\gamma\iota\alpha\sigma\iota\upsilon$ Greci nominant. Quod cum ex malo corporis habitu fiat, raro nõ vltra procedit. Sed fere tempore interposito, pituitæ cursus acerrimus sequitur, exulceratisq; vehementer oculis, aciem quoq; ipsam corrumpit. His aluus ducenda, caput ad cutem tondendum, diuq; quotidie ieiunius perfri-candum. His, ambulationibus, alijsq; exercitationibus diligenter utendum, gargari & andumq; ex mulso, in quo nepeta & pinguis ficus decocta sit: sæpe in balneo multa calida aqua fouendum caput. Vitandi acres cibi, lacte vinoq; pingui utendum, bibendumq; liberalius quàm edendum est. Medicamenta verò intus quidem le-

* aliàs, ma danda sunt, *ne acriorem pituitam concie-
re acri- tent. Super ipsos verò pediculos alia, que neca-
res pitui- re eos et prohibere ne similes nascantur, possint.
te concie- Ad id ipsam spumæ nitri p. i. ✱. sandaracæ p. i.
tentur. ✱. rua taminie p. ✱. i. simul teruntur, adijci-

turq; vetus oleum pari portione, atq; acetum, do-
nec

nec ei mellis crassitudo sit.

De oculorum grauioribus morbis, qui ex inflammationibus oriuntur, & validioribus medicamentis curantur, & de Andreae collyrio, & de *diacerato.

HActenus oculorum morbi lenibus medicamentis *nutriuntur. Genera deinde alia sunt, quæ diuersam curationem desiderant, fereq; ex inflammationibus nata sunt, sed finitis quoq; his manentia. Atq; in primis in quibusdam perseverat tenuis pituitæ cursus, quibus alius ab inferiore parte euocanda est, demendum aliquid ex cibo. Neq; alienum est illini frontem compositione Andreae. Quæ habet gummi P. I. *cerussæ, stibis, singulorum P. I I. *spumæ argenti & coctæ, & elotæ P. I I I. *. Sed & ea spuma ex aqua pluuiali coquitur, & arida hæc medicamenta ex succo myrti conteruntur. His illita frôte, cataplasma quoq; super iniiciendum ex farina, quæ frigida aqua coacta sit, cuiq; aut acaciæ succus, aut cupressus adiecta sit. Cucurbitula quoq; , inciso vertice, recte accommodatur, aut ex temporibus sanguis emittitur. Inungi verò eo debet quod habet squamæ aris, papaveris lacrymæ, singulorum P. *. ceruini cornu combusti & eloti, plumbi eloti, gummi, singulorum P. I I I I. *. thuris P. XII. *. Hoc collyrium quia cornum habet, diac̄ neḡæ τ̄ nominatur. Quotiescunque non adiicio quod genus humoris adiiciendum sit, aquam intelligi volo.

Memigmenon, Euelpidis collyrium.

Ad

AD idem Euelpidis, quod μεμυρμένον νο-
minabat. In eo papaueris lacryma, & al-
bi piperis, singula vnciæ sunt, gummi libra, eris
combusti P. I. ✱. Inter has autem curationes, post
intermissionem aliquã profunt balneum & vi-
num. Cumq; omnibus lippientibus vitandi cibi
sunt, qui extenuant, tum præcipue quibus tenuis
humor diu fertur. Quòd si iam fastidium est eo-
rum, quæ pituitam crassiolem reddunt, sicut in
hoc genere materie maxime promptum est, con-
fugiendum est ad ea, quæ quia ventrem, corpus
quoq; astringunt.

De oculorum vlcerebus supercrescentibus,
sordidis, cauis, veteribus, & cura-
tionibus singulorum.

AT vlcera si cum inflammatione finita non
sunt, aut supercrescentia, aut sordida, aut
caua, aut certe vetera esse consuerunt. Ex his su-
percrescentia collyrio, quod Memigmenon voca-
tur, optime reprimuntur. Sordida purgantur &
eodem, & eo quod Smilion nominatur.

Smilion collyrium.

Habet eruginis P. I I I. ✱. gummi tantun-
dem, ammoniaci, minij sinopici, singulorū
P. X V I. ✱. Quæ quidam ex aqua, quidam, quo
vehementiora sint, ex aceto terunt.

Phynon collyrium Euelpidis.

* Aliàs, **I**D quoq; Euelpidis, quod * Phynona adpella-
Pyrron, bat, huic vtile est: Croci P. I. ✱. papaueris la-
vel Pyr- crymæ, gummi, singulorum P. I I. ✱. eris combusti
rona. et eloti, myrrhæ, singulorū P. I I I I. ✱. piperis albi

P. VI. ✱

P.VI.*. Sed ante linitum hoc unguendum est.

Sphæron collyrium Euelpidis.

ID quoque eiusdem, quod Sphæron nominabat, eodem valet. Lapidis hæmätitis eloti P. II.*. piperis grana sex, cadmiæ elotæ, myrrhæ, papaueris lacrymæ, singulorum P. III.*. croci P. III.*. gummi P. VII.*. Quæ cum vino amineo conteruntur.

Liquidum Euelpidis collyrium.

Liquidum quoque medicamentum ad idem componebat, in quo erant hæc, æruginis P.*. minij combusti, atramenti sutorij, cinanomi, singulorum P. III.*. croci, nardi, papaueris lacrymæ, singulorum P. I.*. myrrhæ P. II.*. æris combusti P. III.*. cineris ex odoribus P. III.*. piperis grana *XV. Hæc ex vino austero teruntur: deinde cum passi tribus heminis decoquuntur, donec corpus unum sit. Idque medicamentum vetustate efficacius fit.

De canis oculorum vlceribus, & curationibus.

CAua verò vlcera commodissime implent ex his quæ supra posita sunt, Sphæron, & id quod *Philetis vocatur. Idem Sphæron vetustis vlceribus, & vix ad cicatricem venientibus optime succurrit.

Hermonis collyrium.

Est etiam collyrium quod cum ad pluravaleat, plurimum tamen proficere in his vlceribus videtur. Refertur ad Hermonem autorem, habet piperis longi P. I. 3.*. albi *P.*. cinnamomi, costi, singulorum P. I.*. atramenti sutorij, nardi,

*aliàs,
Philale-
tis, quæ
dicitur

nardi, castorei singulorum P. I I. *. gallæ
 P. V. *. myrrha, croci, thuris, lycij, cerussæ, singu-
 lorum P. V. I I I. *. papaueris lacrymæ P. XII. *.
 aloës, eris combusti, cadmiæ, singulorum P. XVI.
 *. acaciæ, stibis, gummi, singulorum P. XXV. *.

De cicatricibus oculorum, quæ ex vlceribus fa-
 ctæ sunt, & quomodo curari debeant,
 & de Asclepia, & Canopite &
 Pyxino, collyrijs.

FActæ verò ex vlceribus cicatrices, duo-
 bus vitijs periclitantur, ne aut cauæ, aut
 crassæ sint. Si cauæ sunt, potest eas implere, id
 quod spherion vocari dixi, vel id quod Ascle-
 pias nominatur. Habet papaueris lacrymæ P. II.
 *. sagapeni, opopanacis, singulorum P. III. *. e-
 ruginis P. IIII. *. cuminij P. V. I I I. *. piperis
 P. XII. *. cadmiæ elotæ, cerussæ, singulorum P.
 XVI. *. At si crassæ cicatrices sunt, extenuat
 vel Smilion, vel Canopite collyrium quod habet
 cinamomi, acaciæ, singulorum P. I. *. cadmiæ e-
 lotæ, croci, myrrha, papaueris lacrymæ, gummi,
 singulorum P. I I. *. piperis albi, thuris, singulo-
 rum P. III. *. eris combusti P. IX. *. cum aqua
 pluuiatili. Vel Euelpidis Pyxinum, quod ex his
 constat: Salis fossilis P. IIII. *. ammoniaci, thy-
 miamatis P. VIII. *. papaueris lacrymæ P. XII.
 * aliàs, *. corussæ P. XV. *. piperis albi, croci siculi, * sin-
 gulorum P. LI. *. gummi P. XIII. *. cadmiæ
 elotæ P. IX. *. Maxime tollere cicatricem vide-
 tur, id quod habet gummi P. I I I. *. eruginis
 P. I. *. crocomagmatis P. IIII. *.

De

De alio genere inflammationis oculorum.

Est etiam genus inflammationis, in qua sicui tument ac distenduntur cum dolore oculi, sanguinem ex fronte emitti necessarium, multaq; aqua calida caput atq; oculos fouere, gargarizari ex lenticula, vel ex fici cremore, inungi acerbis medicamentis, que supra comprehensa sunt, maximeq; eo quod Sphæricum nominatur, quod lapidem hæmatiten habet. Atq; alia quoq; utilia sunt, que ad extenuandam aspritudinem sunt, de qua protinus dicam. Hanc autem inflammatio oculorum fere sequitur, interdum maior, interdum leuior, nonnunquam etiam ex aspritudine lippitudo fit, deinde aspritudinẽ ipsam auget, fitq; ea in alijs breuis, in alijs longa, & que vix vnquam finiatur. In hoc genere valetudinis quidam crassis durasq; palpebras, & ficulneo folio & asperato specillo, & interdum scalpello eradunt, versasq; quotidie medicamentis suffricant. Que neq; nisi in magna vetustaq; aspritudine, neq; sepe faciẽda sunt. Nam melius eodem ratione victus & idoneis medicamentis peruenitur. Ergo exercitationibus utemur, & balneo frequentiore, multaq; oculorum palpebras aqua calida fouebimus. Cibos autem sumemus acres, & extenuantes.

Cæsarianum collyrium.

AT medicamentum id quod Cæsarianum vocatur, habet atramenti sutorij P. I. ✕ misyos

misſyos ꝑ. ✱. piperis albi ꝑ. v. ✱. papaueris lacry-
mæ, gummi ſingulorum ꝑ. ii. ✱. cadmiæ lotæ ꝑ.
iii. ✱. ſtibis ꝑ. vi. ✱. Satisq; conſtat, hoc colly-
rium aduerſus omne genus oculorum valetudi-

* Aliàs, niſ idoneum eſſe, exceptis hiſ que lenibus * nu-
curantur triuntur.

Hieracis collyrium.

ID quoq; quod Hieracis nominatur, ad aſpri-
tudinem poteſt: Habet myrrhæ ꝑ. i. ✱. am-
moniaci, thymiamatis ꝑ. ii. ✱. æruginis rafe ꝑ.
iiii. ✱. cum aqua pluuiatili. Ad idem idoneum
eſt etiam id quod Caropite eſt, & id quod Smi-
lion vocatur, & id quod pyximum, & id quod
Spherion. Si compoſita medicamēta non adſunt,
felle caprino, vel quàm optimo melle ſatis com-
mode aſpritudo curatur.

De Xerophthalmia, genere aridæ lippitudinis.

Eſt etiam genus aridæ lippitudinis, *Ξεροφθαλμία* Græci appellant: neq; tument,
neq; fluunt oculi, ſed rubent tantum, & cū dolo-
re quodam graueſcunt, et noctu prægravi pitui-
ta* inhere- ta* inaleſcunt: quantoq; minor generis huius im-
ſcunt petus, tanto finiſ minus expeditus eſt. In hoc
vicio multum ambulare, multum exerceri, lauari
ſæpe, ibiq; deſudare, multaq; frictione vti neces-
ſarium eſt. Cibi neq; qui implent, neq; nimium
acres apti ſunt, ſed inter hoſ mediū. Nane vbi
concoxiſſe maniſeſtum eſt, non alienum eſt ex

* Aliàs, ſinapi gargariſare, tum deinde caput atque oſ
deſfricare duntiuſ* perfricare.

Rhinior

Rhinion collyrium.

Collyrium verò aptissimum est, quod Rhinion vocatur. Habet myrrhæ P. I. ✱. papaueris lacrymæ, acaciæ succi, piperis, gummi, singulorū P. I. ✱. lapidis hematitis, lapidis phrygi, lycij, lapidis scissilis, singulorum P. I. I. ✱. eris combusti P. I. I. I. I. ✱. Ac pyximum quoque eodem accommodatum est.

Ad oculos scabros, collyria.

SI verò scabri oculi sunt, quod maxime in angulis esse consuevit, potest prodesse Rhinion, id quod supra positū est: potest similiter prodesse id quod habet eruginis rase, piperis longi, papaueris lacrymæ, singulorum P. ✱. I. I. piperis albi, gummi, singulorum P. ✱. I. I. I. I. cadmiæ elotæ, cerussæ, singulorum P. V. I. ✱. Nullum tamen melius est quam Euelpidis, quod Basilicon nominabat. Habet papaueris lacrymæ, cerussæ, lapidis Asij, singulorum P. I. I. ✱. gummi P. X. I. I. I. ✱. piperis albi P. I. I. I. I. ✱. croci P. V. I. ✱. psorici P. X. I. I. I. ✱. Nulla autem per se materia est, que Psoricum nominetur, sed chalcitidis aliquid, & cadmiæ dimidio plus ex aceto simul conteruntur, idq; in vas fictile additum, & contactum ficulneis folijs sub terra reponitur, sublaturq; post dies viginti rursus teritur, & sic appellatur. Verum in basilico quoque collyrio conuenit, ad omnes affectus oculorum id esse idoneum, qui non *lenibus medicamentis curantur. Vbi non sunt *lenibus autem medicamenta composita, scabros angulos

ψωπιον
descriptio,
que eadem
fere & à
Dioscori-
de tradi-
tur.

℞ lenant

leuant & mel & vinum. Succurritq; & his, & aridæ lippitudini, si quis panem ex uino subactum super oculum imponit. Nam cum fere sit humor aliquis, qui modo ipsum oculum, modo angulos, aut palpebras exasperat, sic, & si quid prodit humoris, extrahitur, & si quid iuxta est, repellitur.

Ad Caligationem oculorum, quæ propter lippitudinem oritur, remedia & collyria.

Caligare verò oculi nonnunquam ex lippitudine, nonnunquam etiam sine hac propter senectutem, imbecillitatem, ne aliam consueverunt. Si ex reliquis lippitudinis id vitium est, adiuuat collyrium, quod Asclepias nominatur. Adiuuat id quod ex crocomagmate fit.

Διά κρόκου collyrium.

Propriè etiam ad id componitur, quod Διά κρόκου vocant: habet piperis ℞. i. ✱. croci cilicis, papaueris lacrymæ, cerussæ, singulorum ℞. i. ✱. psorici, gummi, singulorum ℞. i. i. i. ✱.

Ad caligationem oculorum, quæ propter senectutem, aut aliam imbecillitatem fit.

At si ex senectute, alia, ne imbecillitate id est, recte inungi potest, & melle quàm optimo, & cyprino, & oleo vetere. Commodissimum tamen est, balsami partem vnam, & olei veteris, aut cyprini partes duas, mellis quàm acerrimi partes tres miscere. Vtilia quoque huic medicamenta sunt, quæ ad caliginem proxime, quæq; ad extenuandas cicatrices supra comprehensa sunt. Cuicumq; verò oculi caligabunt, huic

opus

opus erit multa ambulatione atque exercitatione, frequenti balneo, ubi totum quidem corpus perfricandum est, præcipue tamè caput, & quidem irino, donec insudet, velandumq; postea, nec detegendum antequam sudor & calor domi conquierint. Tum cibus vtendum acribus, & extenuantibus, interpositisq; aliquibus diebus, ex sinapi gargariandum.

De suffusione oculorum.

Suffusio quoque (quam Græci $\pi\acute{o}\chi\upsilon\sigma\iota\upsilon$ nominant) interdum oculi^{*} potentiæ, qua cer^{*}pituita nit, se opponit. Quòd si inueterauerit, manu curandum est. Inter initia nonnunquam etiam certis obseruationibus discutitur. Sanguinè ex fronte vel naribus mittere, in tēporibus venis aduere, gargariando pituitam euocare, suffumigare oculos acribus medicamentis, inungere expedit. Victus optimus est, qui pituitam extenuat.

De resolutione oculorum, quæ Paralysis dicitur.

AC ne resolutio quidem oculorum, quam $\pi\alpha\rho\acute{\alpha}\lambda\upsilon\sigma\iota\upsilon$ Græci nominant, alio victus modo, vel alijs medicamentis curanda est. Exposuisse tantum genus vitij satis est. Igitur interdum euenit, modo in altero oculo, modo in utroque, aut ex ictu aliquo, aut ex morbo comitiali, aut ex distentione neruorū, qua vehementer oculus ipse concussus est, vt his neque quouquam intendi possit, nec omnino consistat: sed huc illuc'ue sine ratione moueatur, ideoq; ne conspectum quidem rerum præstet.

De Mydriasi oculorum.

Non multum ab hoc malo distat id, quod $\mu\upsilon\delta\rho\rho\iota\alpha\sigma\iota\upsilon$ Græci vocant. Pupilla effunditur & dilatatur, aciesq; eius hebescit: ac penè difficillime genus id imbecillitatis eliditur. In utraq; verò, id est, & paralyti & mydriasi, pugnandum est per eadem omnia, quæ in caligine oculorum præcepta sunt, paucis tantum mutatis: siquidem ad caput irino interdum acetum, interdum nitrum adijciendum est, melle inungi satis est. Quidam in posteriore vitio calidis aquis vsu releuatiq;. Quidam sine vlla manifesta causa subito obcecati sunt. Ex quibus nonnulli cum aliquandiu nihil vidissent, repentina profusione alui lumen receperunt. Quo minus alienum videtur, ex recenti re & interposito tempore medicamentis quoq; moliri deiectiones, quæ omnem noxiam materiam in inferiora depellant.

De imbecillitate oculorum.

Pater hæc imbecillitas oculorū est, ex qua quidem interdiu satis, noctu nihil cernunt, quod in sæminam bene respondentibus menstruis non cadit. Sed sic laborantes inungi oportet. **aliàs, hu tet * sanguine iocinoris, maxime hircini: si minore iocinoris, caprimi: vbi id assum coquitur, excepto: cin.* atq; edi quoque ipsum iecur debet. Licet tamen etiam isdem medicamentis non inutiliter uti, quæ vel cicatrices, vel aspritudinem extenuant: quidam contritò semine portulacæ mel adijciunt, eatenus ne id ex specillo distillet, eoq; inungunt.

Exere

Exercitationibus, balneo, frictionibus, gargarizationibus iisdem, his quoq; utendum est.

Ad oculos, qui extrinsecus offenduntur, cum sanguine suffusi sunt.

EThæc quidem in ipsis corporibus oriuntur. Extrinsecus verò interdum si ictus oculum ledit, ut sanguis in eo suffundatur, nihil commodius est, quam sanguine vel columbæ, vel palumbi, vel hirundinis inungere. Neque id sine causa fit, cum horum acies extrinsecus læsa interposito tempore in antiquum statum redeat, celeberrimeq; hirundinis. Vnde etiam locus fabulæ factus est, aut per parentes, aut id herba chelidonia restitui, quod per se sanescit. Eorū ergo sanguis nostros quoq; oculos ab externo casu commodissime tuetur, hoc ordine, ut sit hirundinis optimus, deinde palumbi, minime efficax columbæ & illi ipsi, & nobis. Supra percussum verò oculum ad inflammationem leniendam, non est alienum imponere etiam cataplasmata. Sed* *arm-* *Armenia
moniacus, vel quilibet alius quam optimus teri cus legendū, ut sub-
 debet, sic ut ei paulatim oleum adijciatur, donec audiatur
 crassitudo strigmenti fiat. Id deinde miscendum lapis.
 est cum hordacea farina, quæ ex mulso decocta sit. Facile autem recognitis omnibus, quæ medici quoq; prodiderunt, apparere cuilibet potest, vix vllum ex his, quæ supra comprehensa sunt, oculi vitium esse, quod non simplicibus quoq; & promptis remedijs submoueri possit.

De aurium morbis, & curationibus. CA. VII.

℞ 3

Hact

HÆlenus in oculis ea reperiuntur, in quibus medicamenta plurimum possint. Ideoq; ad aures transeundum est, quarum usum proximum à luminibus natura nobis dedit. Sed in his aliquanto maius periculum est: nam vitia oculorum intra ipsos nocent. Aurium inflammationes doloresq; , interdum etiam ad dementiam mortemq; præcipitant. Quo magis inter initia protinus succurrendum est, ne maiori periculo locus sit. Ergo ubi primum dolorem aliquis sensit, abstinere & continere se debet. Postero die, si vehementius malum est, caput tondere, idq; irino unguento calido perungere & operire. At magnus cum febre vigiliaq; dolor exigit, ut sanguis quoque mittatur. Si id aliqua cause prohibent, alius solvenda est. Cataplasmata quoque calida subinde mutata proficiunt, siue sæni Graeci, siue lini, siue alia farina ex mulso decocta est. Recte etiam subinde admonentur spongiæ, ex aqua calida expressæ. Tum levato dolore, ceratum circumdari debet ex irino aut cyprino factum. In quibusdam tamen melius, quod ex rosa factum est, proficit. Si vehemens inflammatio somnii ex toto prohibet, adijci cataplasmata debent, papaveris, corticis fricti atque contriti, sicut ex his pars dimidia sit, eaq; tum simul ex passo mixto decoquatur. In aurem verò insundere aliquod medicamentum oportet, quod semper antè repesceri convenit, commodissimeq; per strigilem insillatur. Vbi auris repleta est, super lana molli

lis addenda est, qua humorem intus contineat. Et hæc quidem communia sunt. Medicamentum verò est & rosæ, & radicum arundinum succus, & olerum in quo lumbrici cœli sunt, et humor ex amaris nucibus, aut ex nucleo mali persici expressus. Composita verò ad inflammationem doloremq; leniendum hæc fere sunt: Castorei, papaueris lacrymæ pares portiones conteruntur, deinde adijcitur his passum. Vel papaueris lacrymæ, croci, myrrha par modus, sic teritur, vt inuicem modo rosæ, modo passum instilletur. Vel id quod amarum in egyptia saba est, conteritur, rosæ adiecta. Quibus myrrha quoq; paulum à quibusdam miscetur, vel papaueris lacrymæ, aut thus cum muliebri lacte, vel amararum nucum cum rosæ succo. Vel castorei, myrrha, papaueris lacrymæ pares portiones cum passo. Vel croci p. i. ✱. myrrha, aluminis scissilis, singulorum p. ✱. 3. quibus cum teruntur, paulatim miscentur passi cyathi tres, mellis minus cyatho. Idq; ex primis medicamentis est. Vel papaueris lacryma ex aceto. Licet etiam compositione vti Themisonis, que habet castorei, opopaniacis, papaueris lacrymæ ex aceto, singulorum p. i i. ✱. spumæ lycij p. i i i i. ✱. Quæ contrita passo excipiuntur, donec cerati crassitudinem habeant, atq; ita reponuntur. Vbi vsus requiritur, rursus idem medicamentum adiecto passo, specillo teritur. Illud perpetuum est, quotiescunq; crassius medicamentum est, quam vt in aurem instillari possit.

sit, adijciendum eum esse humorem, ex quo id
 componi debet, donec satis liquidum sit. Si verò
 pus quoq; aures habent, recte lycium per se in-
 funditur, aut irinum vnguentum, aut porri suc-
 cus cum melle, aut centaureæ succus cum passò,
 aut dulcis punici mali succus in ipsius cortice te-
 pe factus, adiecta myrrha exigua parte. Recte
 etiam miscentur myrrha (quam $\tau\alpha\upsilon\tau\lambda\iota\omega$ co-
 gnominat) p.i. * croci tantundem, nuces ama-
 ræ x v. mellis sesquicyathus. Quæ contrita, cum
 vtendum est, in cortice punici mali tepescunt. Ea
 quoque medicamenta quæ oris exulcerati causa
 componuntur, æque vlcera aurium sanant. Quæ
 si vetustiora sunt, & multa sanies fluit, apta
 compositio est, quæ ad autorem Erasistratum re-
 fertur, piperis p.i. * croci p.i. 3. * myrrha, mi-
 syos cocti, singulorum p. i i. * aris combusti p.
 i i. *. Hæc ex vino teruntur. Deinde vbi in-
 aruerunt, adijciuntur passi hemine tres, & si-
 mul coquantur. Cum vtendum est, adijcitur his
 mel & vinum. Est etiam Ptolemæi chirurgi me-
 dicamentum, quod habet lentisci p. i. *. galle p.
 i. *. omphacis p. i. *. succum punici mali. Est
 Menophili validum admodum, quod ex his con-
 stat, piperis longi p. i. *. castorei p. i i. *. myr-
 rhæ, croci, papaueris lacrymæ, nardi syriaci, thu-
 ris, malicorij, ex Aegyptia faba partis interio-
 ris, nucum amararum, mellis quàm optimi, sin-
 gulorum p. i i i i. *. Quibus, cum teruntur, ad-
 jicitur acetum quàm acerrimum, donec crassitu-
 do

do in his passis fiat. Est Cratonis, cinamomi, castie, singulorum p. i. * lycij, nardi, myrrhæ, singulorum p. i. * aloës p. i. i. * mellis cyathi tres, vini sextarius. Ex quibus vinum cum lycio decoquitur, deinde his alia miscentur. At si multum puris, malusq; odor est, eruginis rasæ, thuris, singulorum p. i. i. * mellis cyathi duo, aceti quatuor simul incoquantur. Vbi vtendum est, dulce vinum miscetur. Aut aluminis scissilis, papaueris lacryme, acacie succi par pondus miscetur, hisq; adijcitur hyoscyami succi dimidio minor quam unius ex superioribus portio, eaq; trita, ex vino diluuntur. Per se quoq; hyoscyami succus satis proficit. Commune verò auxilium aduersus omnes aurium casus, iamq; vsu comprobati Asclepiades composuit. In eo sunt cinamomi, castie, singulorum p. i. * flores iunci rotundi, castorei albi, piperis longi, amomi, myrobalani, singulorum scrupuli duo, thuris masculi, nardi syriaci, myrrhæ pinguis, croci, spume nitri, singulorum p. i. i. * Que separatim contrita, rursus mista ex aceto conteruntur, atq; ita condita, ubi vtendum est, aceto diluuntur. Eodem modo commune auxilium auribus laborantibus est, Polybij sphragis ex dulci vino liquata. Que compositio priore libello continetur. Quod si & sanies profluit, & tumor est, non alienum est, misto vino per oricularium clysterem eluere, & tum infundere vinum austerum cum rosa mistum, cui spodij paulum sit adiectum, aut lycium cum lacte, aut her-

be sanguinalis succum cum rosa, aut mali punici succum cum exigua parte myrrhe. Si sordida quoque ulcera sunt, melius mulso eluuntur, & tum aliquod ex his, quæ supra scripta sunt, quod mel habeat, infunditur. Si magis pus profluit, & caput utiq; tondendum est, & multa calida aqua perfundendum, & gargariandum, & vsq; ad lassitudinẽ ambulandum, & cibo modico vtendum est. Si cruor quoq; ex ulceribus apparuit, lycium cum lacte debet infundi, uel aqua, in qua rosa decocta sit, succo aut herbe sanguinalis, aut acaciæ adiecto. Quod si super ulcera caro increuit, eaq; mali odoris sanguinẽ sãdit, aqua tepida elui debet: tamẽ infundi id, quod ex thure & arugine, & aceto, & melle fit, aut mel cum arugine incoctum. Squama quoq; aris cum sandaraca contrita per fistulam recte instillatur.

Aduersus aurium vermes.

Vbi verò vermes orti sunt, si iuxta sunt, protrahedi oriculario specillo sunt. Si longius, medicamentis enecandi, cauendumq; ne postea nascantur. Ad vtrunq; proficit album veratrum cum aceto contritum. Elui quoque aures oportet vino, in quo marrubium decoctum sit. Sic emortui vermes in primam auris partem prouocabuntur, vnde facillime educi possunt.

Ad compressa aurium foramina.

Sin foramen auris compressum est, & intus scassa sanies subest, mel quàm optimum adueniendum est. Si id parum proficit, mellis cyatho

¶

Et dimidio, eruginis rasæ P. I I. ✱. adijciendum est, incoquendumq; , & eo vtendum. Iris quoque cum melle idem proficit. Item mellis & rosæ scrupuli duo. Item galbani P. I I. ✱. myrrhæ cum melle, & fellis taurini, singulorum P. I I. ✱. vini quantum satis est ad myrrham diluendam.

Ad grauem auditum.

Vbi uerò grauius aliquis audire cœpit, quod maxime post longos capitis dolores euenire consuevit. In primis aurem ipsam considerare oportet. Apparebit enim aut crusta, qualis super vlcera innascitur, aut sordium coitus. Si crusta est, infundendum est aut oleum calidum, aut cum melle ærugo, vel porri succus, aut cum mulso nitri paulum. Atq; ubi crusta à corpore iam recedit, eluenda auris aqua tepida est, quo facilius ea per se diducta, oriculario specillo protrahatur. Si sordes æque molles sunt, eodem specillo eximenda sunt. At si duræ sunt, acetum & cum eo nitri paululum coniiciendum est. Cumq; emollita sunt, eodem modo elui aurem purgariq; oportet. Quòd si capitis grauitas manet, attondendum idem, & leniter, sed diu perfricandum est: adiecto vel irino vel laureo oleo, sic vt vtrilibet paulum aceti misceatur: tum diu ambulandum, leniterq; post vnctionem aqua calida caput fouendum. Cibisq; vtendum ex imbecillissima, & media materia, magisq; assumenda diluta potiones, nonnunquam gargarizandum est. Infundendum autem in aurem castoreum cum aceto, & laureo oleo, & succo
radic

radicula corticis. Aut cucumeris agrestis succus, adieclis contritis rose folijs. Immature quoque
 * sordidi- vne succus cum rosa instillatus, aduersus * sur-
 vatem ditatem satis proficit.

Ad sonitum aurium intra seipfas.

Aliud vitij genus est, vbi aures intra se-
 ipsas sonant. Atq; hoc quoq; fit, ne exter-
 num sonum accipiant. Leuissimum est, vbi id ex
 grauedine est. Peius, vbi ex morbis, capitis'ue
 longis doloribus incidit. Pessimum, vbi magnis
 morbis venientibus, maximeq; comitali, proue-
 nit. Si ex grauedine est, purgare aure oportet, &
 spiritus continere, donec inde humor aliquis ex-
 pumet. Si ex morbo vel capitis dolore, quod ad
 exercitationem, frictionem, persusionem, gargari-
 zationemq; pertinet, eadem facienda sunt. Cibis non
 vtendum nisi extenuantibus. In aurem dandus
 radicule succus cum rosa, vel cum succo radicis
 ex cucumere agresti, vel castoreum ex aceto,
 & laureo oleo. Veratrum quoq; cum aceto conte-
 ritur, deinde melle cocto excipitur, & inde col-
 lyrium factum in aurem demittitur. Si sine his
 coepit, ideoq; nouo metu terret, in aurem dari de-
 bet castoreum cum aceto, vel irino, vel laureo
 oleo, aut huic mistum castoreum cum succo nu-
 cum amararum, aut myrrha et nitrum cum ro-
 sa & aceto. Plus tamen in hoc quoq; proficit vi-
 etus ratio. Eademq; facienda sunt, que supra
 comprehendi, cum maiore quoq; diligentia: &
 preterea donec his sonus finiatur, a vino absti-
 nendum.

nendum. Quòd si simul & sonus & inflamma-
tio est, laureum oleũ coniecisse abunde est, aut id
quod ex amaris nucibus exprimitur, quibus
quidam vel castoreum, vel myrrham miscent.

Ad ea quæ in aurem inciderunt extrahenda.

Solet etiã interdum in aurem aliquid incide-
re, vt calculus, aliquod'ue animal. Si pulex
intus est, compellendũ eo lana paulũ est, quò ipse
is subit, & simul extrahitur. Si non est secutus,
aliud'ue animal est, specillũ lana inuolutũ in res
nam quàm glutinosissimã, maximeq; terebinthi
nam demittendũ, idq; in aurem iniiciendũ, ibiq;
vertendum est. Vtiq; enim cõprehendet & exi-
met. Sin aliquid exanime est, specillo oriculario
protrahendũ est, aut hamulo retuso paulũ recur-
uato. Si ista nihil proficiunt, potest eodem modo
resina protrahi. Sternutamenta quoq; adnota id
commode elidunt, aut oriculario clystere aqua
vehementer intus compulsa. Tabula quoq; collo-
catur media inherens capitibus vtrinq; penden-
tibus, superq; eam homo deligatur in id latus
versus, cuius auris eo modo laborat, sic vt extra
tabulã emineat. Tinn malleo caput tabule, quod
à pedibus est, feritur: atque ita concussa aure, id
quod inest, excidit.

De Nariũ morbis, & curationibus. CAP. VIII.

Nares verò exulceratas fouere oportet va-
pore aque calide, id est spongia expressa
atq; adnota. Fit & subiecto vase oris angusti,
calida aqua repleto. Post id fomentum illinenda
ulcera

vlcera sunt, aut plumbi recremento, aut cerussa.
 Aut argenti spumã cum quolibet horum aliquis
 conterit, eiq; dum teritur, inuicem vinum &
 oleum myrteum adijcit, donec mellis crassitudi-
 nem fecerit. Sin autẽ ea vlcera circa nares sunt,
 pluresq; crustas & odorem fœdum habet, quod
 genus Græci δὲ ξείων appellat, sciri quidẽ de-
 bet, vix ei malo posse succurri. Nihilominus ta-
 men hæc tentari possunt, vt caput ad cutem ton-
 deatur, assidueq; vehementer perfricetur, multa
 calida aqua perfundatur, multa ei deambulatio
 sit, cibus modicus, neq; acer, neq; valentissimus.
 Tum in narem ipsam mel cum exiguo modo resi-
 næ terebinthinæ coniiciatur, quod specillo quoq;
 inuoluto lana fit, attrahaturq; spiritu is succus,
 donec in ore gustus eius sentiatur. Sub his enim
 crustæ resoluuntur, quæ tum per sternutamenta eli-
 di debent. Puris vlceribus vapor aquæ calidæ
 subiiciendus est. Deinde adhibendũ aut lycium
 ex vino dilutum, aut amurca, aut omphaciũ, aut
 menta, aut marrubij succus, aut atramentum su-
 torium, quod candens factum, deinde contritum
 sit: aut interior scillæ pars contrita, sic vt horum
 cuiuslibet mel adijciatur. Cuius in ceteris admo-
 dum exigua pars esse debet: in atramento suto-
 rio tanta, vt ea mĩstura liquida fiat, cum scilla
 vtique pars maior, inuoluendumq; lana specil-
 lum est, & in eo medicamento intingendum,
 eoq; vlcera implenda sunt. Rursusq; linamentum
 inuolutum & oblongum eodem medicamento
 illinet

illinendum, dimittendumq; in na rem est, & ab
 inferiore parte leniter deligandum. Idq; per
 hyemem, & ver, bis die: per æstatem, & au-
 tumnum, ter die fieri debet. Interdũ verò etiam
 in naribus caruncule quedam, similes muliebri-
 bus mammis nascuntur, hæq; imis partibus, que
 carnosissimæ sunt, inhaerent. Has curare oportet
 medicamentis adurentibus sub quibus ex toto
 consumuntur. Polypus verò est caruncula, modò πολυψαε
 alba, modò subrubra, que narium ossi inhaeret,
 & modò ad labra pēdens, na rem implet, modò
 retro per id foramen, quò spiritus à naribus ad
 fauces descendit, adeo increscit, vti post vucam
 conspici possit, strangulatq; hominem maxime,
 austro aut euro flante, fereq; mollis est, raro
 dura: eaq; magis spiritum impedit, & nares
 dilatat, que fere ναρηνώδες est, itaque attingi
 non debet. Illud aliud genus fere quidem ferro
 curatur, interdum tamen inarescit, si addita
 in na rem per linamentum aut penicillum ea com-
 positio est, que habet minij sinopici, chalcitidis,
 calcis, sandaracæ, singulorum ℞. i. ✕. atramenti
 sutorij ℞. i. ✕.

De Dentium dolore, & curationibus. CAP. IX.

IN Dentium autem dolore, qui ipse quoq; ma-
 ximis tormētis annumerari potest, vinum ex
 toto circumcidendum est. Cibo quoq; primo absti-
 nendum, deinde eo modico molliq; vtendum, ne
 mandentis dentes irriter, tum extrinsecus admo-
 uendus per spongiam vapor aque calidæ, impo-
 nend

nendumq; ceratum ex cyprino aut irimo factum, lanaq; id comprehendendum, caputq; velandum est. Quod si grauior is dolor est, vtiliter & aluus ducitur, & calida cataplasmata super maxillas inijciuntur, & ore humor calidus cum medicamentis aliquibus continetur, sepiusq; mutatur. Cuius rei causa & quinquefolij radix, in vino misto coquitur, & hyoscyami radix, vel in posca, vel in vino misto coquitur, sic vt paulu his salis adijciatur, & papaueris non nimis aridi cortices, et mandragorae radix, eodem modo. Sed in his tribus vtiq; vitandū est, ne quod haustum erit deuoretur. Ex populo quoq; alba, cortex radicis in hunc usum in vino misto recte coquitur, & in aceto cornu ceruinum rasum, & nepeta cum teda pingui: ac ficus itē pinguis vel in mulso, vel in aceto & melle, ex quibus cum ficus decocta est, is humor percolatur. Specillū quoq; lana inuolutum in calidum oleum demittitur, eoq; ipso dens fouetur. Quinetiam quaedam quasi cataplasmata in dentem ipsum illinuntur. in quem usum ex malo punico acido atq; arido, malicorij pars interior cum pari portione, & galle, & pini corticis conteritur, misceturq; his minis: eaq; contrita aqua pluuiali coquitur. Aut panacis, papaueris lacrymæ, peucedani, ruae taminie sine seminibus, pares portiones conteruntur. Aut galbani partes tres, papaueris lacrymæ pars quarta. Quicquid dentibus admotū est, nihilominus supra maxillā, ceratum, quale supra posui, esse

esse debet lana obiectū. Quidam etiam myrrhæ,
 cardamomi, singulorum p. i. *. croci, pyrethri,
 *ficorum partes, singulorum p. i i i i. *. sinapis * ficorum
 p. v i i i. *. contrita linteolo illinunt, imponūtq; pinguium,
 in humero partis eius qua dens dolet. Si is supe- fortasse le
 rior est, à scapulis: si inferior, à pectore. Idq; do- gendū, aut
 lorem leuat: & cum leuauit, protinus submouen- paruarū,
 dum est. Si verò excessus est dens, festinare ad
 eximendum eum, nisi res coëgit, non est necesse.
 Sed cum omnibus fomētis, quæ supra posita sunt,
 adiiciendæ quædā valentiores cōpositiones sunt,
 quæ dolorem leuant, quales hæc sunt. Habet au-
 tem papaueris lacrymæ p. i. *. piperis p. i i. *.
 psoreos p. x. *. quæ contrita galbano excipiunt-
 tur: idq; circumdatur. Aut Menemachi maxi-
 me ad maxillares dentes, in qua sunt croci p.
 i. *. cardamomi, thuris fuliginis, ficorum* partes, * parua-
 pyrethri, singulorum p. i i i i. *. sinapi p. v i i i. rum, vel
 *. Quidam autem immiscent pyrethri, piperis, pinguiū:
 elaterij, singulorum p. i. *. aluminis scissilis, pa- vt supra-
 paueris lacrymæ, vuc taminiæ, sulphuris ignem
 non experti, bituminis, lauri baccarum, sinapis,
 singulorum p. i i. *. Quòd si dolor eximi eum
 cogit, & piperis semen cortice liberatum, & eo-
 dem modo bacca hederæ coniecta in id foramē,
 dentem findit, isq; forte stans excidet. Et plani
 piscis, quam pastinacam nostrī, τρυγώνα Greci Pastinaca
 vocant, aculeus torretur, deinde conteritur, resi-
 naq; excipitur, quæ denti circumdata hunc sol-
 uit. Et alumen scissile in id foramen contextum
 A demittit

demitti commodius est, quia sic dente seruatō,
dolorem leuat. Hæc à Medicis accepta sunt. Sed
agrestium experimento cognitum, cum dens
dolet, herbam mentastrum cum suis radicibus
velli debere, & in peluem conijci, supraq; aquã
infundi, collocariq; iuxta sedentem hominem
vndique veste contactum, tum in peluem can-
dentes silices demitti, sic vt aqua tegantur, ho-
minemq; eum hiante ore vaporem excipere, vt
suprà dictum est, vndique inclusum. Nam &
sudor plurimus sequitur, & per os continens pi-
tuita defluit, idq; sæpe longiorem, sæpe annuam
valebundinem bonam præstat.

De Tonsillis, & eorum cura. C A P. X.

SI vero tonsilla sine exulceratione per inflan-
tationē intumuerunt, caput velandum est
extrinsecus, is locus vapore calido fouēdus, mul-
ta ambulatione vtendum, caput in lecto sublime
habendum, gargarizandumq; est ex reprimen-
tibus. Radix quoq; ea, quam dulcem appellant,
contusa & in passō, mulso'ue decocta idem præ-
stat. Leniterq; quibuscūq; medicamentis eas illini
non alicuium est, quæ hoc modo sunt: Ex malo
punico dulci succus exprimitur, & eius sexta-
rius in leni igne coquitur, donec ei mellis crassi-
tudo sit, tum croci, myrrhæ, aluminis scissilis, sin-
gulorum ꝑ. i. i. x. per se conteruntur, paulatimq;
his adijciuntur vini lenis cyathi duo, mellis vntus,
deinde priori succo ista miscentur, & rursus le-
uiter incoquantur. At eiusdem succi sextarius
eodem

Radix dul-
cis.

eodem modo coquitur, atq; eadem ratione trita ei adijciuntur hæc: Nardi³ p. .x. omphacij p. i. .x. *p. v. cinamomi, myrrhæ, casia, singulorum p. i. .x. Eadem autem hæc et auribus, & naribus purulentis accommodata sunt. Cibis quoq; in hac valetudine lenis esse debet, ne exasperet. Quòd si tanta inflammatio est vt spiritũ impediatur, in lecto conquiescendũ, à cibo abstinendũ, neq; adsumendum quicquã præter aquam calidam est. Aluus quoq; ducenda est. GargariZandum ex fico & mulso. Illinendũ mel, cum omphacio. Intrinsicus admouendus, sed aliquanto diutius, vapor aque calidæ, donec ea suppurent, & per se aperiatur. Si pure substante non rumpuntur, hi tumores, incidendi sunt, deinde ex mulso calido gargariZandum ex fico. At si modicus quidẽ tumor & exulceratio est, furfurũ cremoris ad gargariZandum paulũ mellis adijciendũ est, illinendaq; vlcera hoc medicamento. Passi quamdulcissimi tres hemine ad vnam coquuntur, tum adijcitur thuris p. i. .x. croci, myrrhæ, singulorum p. i. .x. leniterq; omnia rursus feruescunt. Vbi plurima vlcera sunt, eodem furfurum cremore, vel lacte gargariZandum est. Atque hic quoque cibus lenibus opus est, quibus adijci dulce vinum potest.

De Oris vlceribus, & curationibus, & quæ Antheræ sunt.

C A P. XI.

VLcera autem oris, si cum inflammatione sunt, & parum pura ac rubicunda sunt, optime his medicamentis curantur, quæ suprã po-

A 2

sita

sita ex malis punicis fiunt. Continendusq; sepe
 ore reprimens cremor cui paulum mellis sit adie-
 ctum. Viendum ambulationibus, & non acri cibo.
 Simulatq; verò pura ulcera esse cœperunt, lenis
 humor, interdum etiam quàm optima aqua ore
 continenda est. Prodestq; assumptum purum vi-
 num, pleniorq; cibus, dum acribus vacet. In sper-
 giq; ulcera debent alumine scissili, cui dimidio
 plus galle immaturæ sit adiectum. Si iam crustas
 habent, quales in adustis esse consuerunt, adhi-
 bende sunt hæ compositiones quas Græci ἀνθρα-
 γαὶς nominant. Iunci quadrati, myrrhæ, sandara-
 cæ, singulorū P. I I I I. *. aluminis pares portio-
 nes. Aut croci, myrrhæ, singulorum P. I I. *. iri-
 dis, aluminis scissilis, sandaracæ, singulorum P.
 I I I I. *. iunci quadrati P. V I I I. *. Aut galle,
 myrrhæ, singulorum P. I I. *. aluminis scissilis P.
 I I. *. rose foliorū P. I I I I. *. Quidam autem cro-
 ci P. *. aluminis scissilis, myrrhæ, singulorum P.
 I. *. sandaracæ P. I I. *. iunci quadrati P. I I I I.
 *. miscent. Priora arida insperguntur. Hoc cum
 melle illimitur, neq; ulceribus tantum, sed etiam
 tonsillis. Verum ea longe periculosissima ulcera
 sunt, quas ἀφθὰς Græci appellant, sed in pueris;
 hos enim sepe consumunt, in viris & mulieri-
 bus idem periculum non est. Hæc ulcera à gin-
 givis incipiunt, deinde palatum totumq; os oc-
 cupant: tum ad rucam faucesq; descendunt. Qui-
 bus obsessis, non facile fit, ut puer conualescat.
 Ac miserius etiam est, si lactens adhuc infans
 est.

est, quominus imperari remedium aliquod potest. Sed in primis nutrix cogenda est exerceri ambulationibus, hisq; operibus, quæ superiores partes mouent. Mittenda in balneum, iubendaq; ibi calida aqua mammas perficere, tum alenda cibus lenibus, & his qui facile non corrumpuntur. Potiones, si febricitat puer, aquæ: si sine febre est, vini diluti. Ac si aluus nutrici substitit, ducenda est. Si pituita eius in os coit vomere debet. Tum ipsa vlcera perungenda sunt melle, cui *rhus quem syriacum vocat, aut amaræ nutes adiectæ sunt. Vel mistis inter se rosæ folijs aridis, pineis nucleis, mentæ coliculo, melle. Vel eo medicamento, quod ex moris fit, quorum succus eodem modo quo punici mali ad mellis crassitudinē coquitur, eademq; ratione ei crocum, myrrha, alumen, vinum, mel, miscetur. Neq; quicquid dandum, ad quod humor euocari possit. Si verò iam firmiter puer est, gargarizare debet his ferre, quæ supra comprehensa sunt. At si lenia medicamenta in eo parum proficiunt, adhibenda ea, quæ adurendo crustas vlceribus inducant. Quale est scissile alumen, vel chalcitis, vel atramentum sutorium. Prodest etiam fames, & abstinentia quanta maxime imperari potest. Cibus debet esse lenis. Ad purganda tamen vlcera interdum caseus ex melle recte datur.

De lingua vlceribus.

CAP. XII. *lingua-

L* Inguæ quoq; vlcera non alijs medicamentum
tis egent, quam quæ prima parte superioris *Gingiuæ
capitis

A 3

capitis exposita sunt. Sed quæ in latere eius nascuntur, diutissimè durant. Videndumq; est, num contrà dens aliquis acutior sit, qui sanescere sepe vlcus eo loco non finit, ideoq; limandus est.

De parodontidibus gingivarū tuberculis, deq;
alijs vlcibus ginginarum. CAP. XIII.

Aldus con-
iungit hoc
caput cum
præceden-
te, neque
titulū ad-
dit.

Solent etiam interdum iuxta dentes in gin-
giviis tubercula quedam oriri dolentia, πᾶ-
γοδὸν ἰδαίς Græci appellant. Hæc initio leniter
sale contrito perfricare oportet, aut inter se mistis
sale fossili, combusto cupresso, nepeta, deinde e-
luere os cremore lenticulæ, & inter hæc hiare,
donec pituitæ satis profluat. In maiore verò in-
flammatione ysdem medicamentis vtendum est,
quæ ad vlcera oris supraposita sunt: et mollis li-
namenti paulum inuoluendum aliqua composi-
tione ex his, quas antheras vocari dixi, demit-
tendumq; id inter dentem & gingiuam: quod si
durior erit, & id prohibebit, extrinsecus admo-
uendus erit spongiæ vapor calidus, imponen-
dumq; ceratum. Si suppuratio se ostendet, diu-
tius eo vapore vtendum erit, & continendū ore
calidum mulsum, in quo ficus decocta sit. Itemq;
subcrudum incidendū, ne si diutius ibi pus per-
manserit, os ledat. Quòd si maior is tumor est,
cōmodius totus exciditur, sic vt ex vtraq; parte
den: liberetur. Pure exempto, si leuis plaga est,
satis est ore calidam aquā continere, & extrin-
secus fouere eodē vapore. Si maior est, lenticulæ
cremore: vti ysdem medicamentis, quibus cætera
vlcera

ulcera oris curantur. Alia quoque; ulcera in gingivis plerumque; oriuntur, quibus eadem quae in reliquo ore succurrunt. Maxime tamen mandere ligustrum oportet, succumque; eum ore continere. Fit etiam interdum, ut ex gingivae ulcere, siue ^{*pa} ^{*traxed'v} rodontides sint, siue non sint, diutius pus feratur. ^{ris fuit,} Quod aut dente corrupto, aut fracto, vel aliter siue non vitiato osse, maximeque; id per fistulam venire fuit consuevit, ubi incidit, locus aperiendus, dens eximendus: testa ossis, si qua excessit, recidenda est: si quid vitiosum est, radendum. Post haec, quid fieri debeat, supra in aliorum ulcerum curatione comprehensum est. Si vero a dentibus gingivae recedunt, eadem anthera succurrunt. Utile est etiam pyra, aut mala non permatura mandere, et ore eum humorem continere. Idemque; praestare non acere acetum in ore retentum potest.

De Vuae morbo, & curatione. CAP. XIII.

Vuae vehemens inflammatio terrere quoque; debet. Itaque; in hac abstinentia necessaria est, & sanguis recte mittitur: & si id aliqua res prohibet, alius utiliter ducitur, caputque; super haec velandum, & sublimius habendum est: tum aqua gargarizandum, in qua simul rubus & lenticula decocta sit. Ullinenda autem ipsa vua vel omphacio, vel galla, vel alumine scissilli, sic ut cuilibet eorum mel adijciatur. Est etiam medicamentum huic aptum, quod Andronium appellatur. Andronium. Costat ex his, alumine scissilli, squama aris rubri, atramento sutorio, galla, myrrha, misy.

Quæ per se contrita mistaq; rursus paulatim adiecto vino austero teruntur, donec his mellis crassitudo sit: ubi horum aliquo illita vna est, chelidoniae quoq; succo per cochlear illita vna maxime prodest. Fere multa pituita decurrit, curq; ea quieuit, ex vino calido gargariandis. Quod si minor in ea inflamatio, laser terere, eiq; adijcere frigidam aquam satis est, eamq; aquam cochleario exceptam ipsi vna subijcere: Ac medicriter eam tumentem aqua quoq; frigida, eodem modo subiecta, reprimit. Ex eadem autem aqua gargariandum quoq; est, vel cum lasere, vel sine eo hac curatione vna subiecta est.

De Cancro oris.

CAP. XV.

SI quando autem vlcera oris cancer inuasit, primo considerandum est, num malus corporis habitus sit, eiq; occurrendum, deinde ipsa vlcera curanda. Quod si in summa parte id vitium est, satis proficit anthera humido vlceri arida inspersa: sicciori cum exigua parte mellis illita. Si paulo altius, chartæ combustæ partes duæ, auripigmenti pars vna. Si penitus malum descendit, chartæ combustæ partes tres, auripigmenti pars quarta. Aut pares portiones salis fricti, et iridis frictæ. Aut item pares portiones chalcitidis, calcis, auripigmenti. Necessarium autem est linamentum in rosa tingere, et super aduentia medicamenta imponere, ne vicinum, et sanum locum ledant. Quidam etiam in acris acetibeminam frictum salem coniungunt, donec tabescerit.

secre definat : deinde id acetum coquunt , donec
 exiccetur , eumq; salem contritum inspergunt.
 Quoties autem medicamentū inijcitur , & ante
 & post os diluendum est , vel cremore lenticulae ,
 vel aqua in qua aut eruum , aut olea , aut ver-
 benae decoctae sint , sic vt cuilibet eorum paulum
 mellis misceatur . Acetum quoq; ex scilla retent-
 tum ore , satis aduersus haec vlcera proficit . Ex
 aceto cocto suli , sicut supra demonstratum est ,
 rursus mistum acetum . Sed & diu continere
 vtrumlibet , et id bis aut ter die facere , prout ve-
 hemens malum est , necessarium est . Quod si puer
 est , cui id incidit , specillum lana inuolutū in me-
 dicamentum demittendum est , & super vlcus
 tenendum , ne per imprudentiam adurentia de-
 uoret . Et si dolor in gingiuis est , mouenturq; ali-
 qui dentes , refici eos oportet : nam curationes re-
 hementer impediunt . Si nihil medicamenta pro-
 ficient , vlcera erunt adurenda . Quod tamen in
 labris ideo non est necessarium , quoniam excide-
 re commodius est . Et id quidem aeque adustum
 atq; excisum , sine ea curatione , quae corpori ma-
 nu adhibetur , impleri non potest . Gingiuarum
 vero ossa , quae hebetia sunt , in perpetuum vsio-
 ne nudantur . Neq; enim postea caro increscit .
 Imponenda tamen adustis lenticula est , donec
 sanitatem , qualis esse potest , recipiant .

De Parotidibus , quae sub auribus oriuntur .

C A P. XVI.

HAec in capite fere medicamentis egent .

A 5 Sub

Sub ipsis verò auribus oriri πᾶσι τῖδες solēt, modo in secunda valetudine ibi inflammatione orta, modo post longas febres, illuc impetu morbi conuerso. Id abscessus genus est. Itaq; nullam nouam curationem desiderat. Animaduersionem tantummodo hanc habet necessariam, quia si sine morbo id intumuit, primum reprimentium experimentum est. Si ex aduersa valetudine, illud inimicum est, maturariq; & quàm primum aperiri commodius est.

De Umbilici prominentis curatione.

C A P. X V I I.

AD Umbilicos verò prominentes, ne manu ferroq; vtendum sit, antè tentandum est, vt abstineat, alius his ducatur, imponatur super umbilicum id, quod ex his constat: Cicutæ & fuliginis, singulorum ꝑ. i. * cerussæ elotæ ꝑ. iiii. * plumbi eloti ꝑ. viii. * ouis duobus, quibus etiam solam succus adycitur. Hoc dilutius impositum esse oportet, & interim conuiescere hominem, cibo modico vti, sic vt vitentur omnia instantia.

De obscœnarum partium vitijs, & curationibus.

C A P. X V I I I.

Proxima sunt ea, quæ ad partes obscœnas pertinent, quarum apud Græcos vocabula & tolerabilius se habent, & accepta iam vsu sunt, cum omni ferè medicorum volumine atq; sermone iactentur: apud nos sædiora verba, ne
accommodata consuetudine quidem aliqua verecundius loquentium commēdata sunt: vt difficilis hæc explanatio

planatio sit, simul & pudorem, et artis precepta seruantibus. Neq; tamen ea res à scribendo deterrere me debuit. Primum, vt omnia quæ salutaria accepi, comprehenderem, dein quia in vulgus eorum curatio etiam præcipuè cognoscenda est, quæ inuitissimus quisq; alteri ostendit.

De Colis morbis, & curationibus.

Igitur si ex inflammatione Coles intumuit, reduciq; summa cutis, aut rursus induci non potest, multa calida aqua fouendus locus est. Vbi verò glans contacta est, oriculario quoque clystere inter eam, cutemq; aqua calida inferenda est. Si mollita sic & extenuata cutis, ducenti paruit, expeditior reliqua curatio est. Si tumor vicit, imponenda est vel lenticula, vel marrubium, vel oleæ folia ex vino cocta, sic vt cuilibet eorum, dum teritur, mellis paulum adijciatur. Sursumq; coles ad ventrem deligandus est. Quod in omni curatione eius necessarium est. Isq; homo continere se debet, & abstinere à cibo, & potione aquæ tantum à siti vindicari. Postero die rursus adhibendum usdem rationibus aquæ fomentum est, & cum vi quoq; expeririandum, an cutis sequatur. Eaq; si non parebit, leuiter summo scalpello cõcidenda erit. Nam cum sanies proflexerit, extenuabitur is locus, et facilius cutis ducetur. Siue autem hoc modo victa erit, siue nunquam repugnauerit, vlcera vel in cutis vltiore parte, vel in glande vltra've eam in cole reperientur: quæ necesse est, aut pu-
ra sicca

ra sicca' ve sint, aut humida, & purulenta. Si
 sicca sint, primum aqua calida fouenda sunt: de-
 inde imponendum lycium ex vino est, aut amur-
 ca cocta cum eodem, aut cū rosa butyrum. Si le-
 uis ijs humor inest, vino eluenda sunt, tum buty-
 ri, & rose mollis paulum, & resinae terebinthi-
 nae pars quarta adijcienda est, eoq; vtendum.
 Aut si pus ex his profluit, ante omnia elui mul-
 so calido debet. Tum imponi piperis P. I. * myr-
 rhæ P. II. * croci, misyos cocti, singulorum P. II.
 *. Quæ ex vino austero coquuntur, donec mellis
 crassitudinem habeant. Eadem autem composi-
 tio tonsillis, vna madentiori, nariumq; vlceribus
 accommodata est. Aliud ad eam piperis P. I. *.
 myrrhæ P. I. *. croci P. II. *. misyos cocti P. I. *.
 æris combusti P. II. *. primum ex vino austero
 conteruntur, deinde vbi inaruerunt, iterum te-
 runtur ex passi tribus cyathis, & incoquuntur,
 donec visci crassitudinē habeant. Aerugo quoq;
 cum cocto melle, & ea quæ ad oris vlcera supra
 comprehensa sunt, curant. Aut Erasistrati com-
 positio, aut Cratonis recte super purulenta natu-
 ralia imponitur. Folia quoq; oleæ ex nouē cya-
 this vini coquuntur. His adijcitur aluminis scis-
 filis P. IIII. *. lycij P. VIII. *. mellis sesquicya-
 thus. Ac si plus puris est, id medicamentum ex
 melle: si minus, ex vino diluitur. Illud perpetuum
 est, post curationem dum inflammatio manet,
 quale suprapositum est, cataplasma supra dare,
 & quotidie vlcera eadem ratione curare. Quod
 si pus

si pus & multum, & cū malo odore cœpit profluere, elui cremore lenticulae debet, sic, vt ei mellis paulum adijciatur: aut oleæ, aut lentisci folia, vel marrubium decoquendum est, eoq; humore eodem modo cum melle vtendum, imponendaq; eadem, aut etiam omphacium cum melle, aut id quod ex arugine & melle ad aures fit, aut compositio Andronis, aut anthera, sic, vt ei paulum mellis adijciatur. Quidam vlcera omnia, de quibus adhuc dictum est, lycio ex vino curant. Si verò vlcus latius atq; altius serpit, eodem modo elui debet. Imponi verò, aut arugo, aut omphacium cum melle, aut Andronis compositio, aut marrubij, myrrhæ, aut croci, aluminis scissilis cocti, rose foliorum aridorum, galle, singulorum ℞. i. ✱. minij sinopici ℞. ii. ✱. Quæ per se singula primum teruntur, demde iuncta iterum melle adiecto, donec liquidi cerati crassitudinē habeant: tum in aneo vase leniter coquuntur, ne superfluant. Cum iam guttæ indurescunt, vas ab igno remouetur, idq; medicamentum, prout opus est, aut ex melle aut ex vino liquatur. Idem autem per se etiam ad fistulas vtile est. Solet etiam interdum ad nervos vlcus descendere, profluitq; pituita multa, sanies tenuis maliq; odoris, non coctæ, aut aquæ similis, in qua caro recens lota est. Doloresq; is locus & punctiones habet. Id genus quamuis inter purulenta est, tamen lenibus medicamentis curandum est, quale est emplastrum ῥῆσῆϛῶϛῶϛῶϛῶϛ ex rosa liquatum, sicut thuris quoq;

quoq; paulum ei misceatur. Aut id quod ex bityro, rosa, resina, melle fit, supra verò à me positum est. Precipueq; id vlcus multa calida aqua fouendum est, velandumq;, neq; frigori commitendum. Interdum autē per ipsa vlcera, coles sub cute exesus, sic vt glans excidat. Sub quo casu cutis ipsa circumcidenda est. Perpetuūq; est, quoties glans, aut ex cole aliquid vel excidit, vel abscinditur, hanc non esse seruandā, ne consadat, vlceriq; agglutinetur, ac neq; reduci possit postea, & fortasse fistulā quoq; vrinae includat. Tubercula etiam, quae φύμαξαι Græci vocant, circa glandē oriuntur, quae vel medicamentis vel ferro aduruntur: & cū crustae exciderunt, squama aris inspergitur, ne quid ibi rursus increfcat.

De Cancro, qui in cole nascitur, curatione.

HAec citra cancrum sunt, qui cum in reliquis partibus, tum in his quoq; vel precipue vlcera infestat. Incipit à nigritie, quae si cutem occupauit, protinus specillum subijciendum, eaq; incidenda est, deinde ora vulsellaprehendende: tum quicquid corruptū est, excidendum, sic vt ex integro quoq; paulum demat, idq; adurendum. Quoties quid vltam est, id quoq; sequitur, vt imponenda lenticula sit, deinde vbi crustae exciderunt, vlcera sic, vt alia, curentur. At si cancer ipsam colem occupauit, inspergenda aliqua sunt ex adurentibus, maximeq; id quod ex calce, chalcitide, auripigments componitur. Si medicamēta vincuntur, hic quoq; scalpello quicquid

quid corruptum est, sic ut aliquid etiam integri trahat, præcidi debet. Illud quoque æque perpetuum est, exciso cancro vulnus esse adurendum. Sed sine ex medicamentis, siue ex ferro crustæ occalluerunt, magnum periculum est, ne his deciditibus ex cole profusio sanguinis insequatur. Ergo longa quiete & immobili penè corpore opus est, donec ex ipso crustæ pure leniter resoluantur. At si vel volens aliquis, vel imprudens, dum ingreditur, immature crustas diduxit, et fluit sanguis, frigida aqua adhibenda est. Si hæc parum valet, decurrendum est ad medicamenta, quæ sanguinè supprimunt. Si ne hæc quidem succurrunt, aduri diligenter et timide debet, neque villo postea motu dandus eidem periculo locus est.

De Phagedæniæ in cole nascentis curatione.

Nominquam etiam id genus ibi cancri, quod φρυδάουα à Græcis nominatur, oriri solet, in quo minime differendum, sed protinus ipsdem medicamentis occurrendum est, & si parum valet, ferro adurendum. Quædam etiam nigrities est, quæ non sentitur, & serpit, ac se sustinuit, usque ad vesicam tedit, neque succurri postea potest. Si id in summa glande circa fistulam urinae est, prius in ea tenue specillum demittendum est, ne claudatur: deinde ferro adurendum. Si verò alte penetravit, quicquid occupatum est præcidendum est. Ceterum eadem, quæ in alijs cancribus, faciendæ sunt.

De Carbunculo, qui in cole nascitur.

Occalle

Occallescit etiam in cole interdum aliquid, idq; omni penè sensu caret, quod ipsum quoq; excidi debet. Carbunculus autè ibi natus, vt primum apparet, oriculario clystere eluendus est. Deinde ipse quoq; medicamentis vrendus, maximeq; chalcitide cū melle, aut ærugine cum cocto melle. Vbi is excidit, liquidis medicamētis vtendum est, quæ ad ora vlceris componuntur.

De Testiculorum morbis, & eorum curatione.

IN testiculis verò, si qua inflammatio sine iclu orta est, sanguis ex talo mittendus est, à cibo abstinendum, imponendum ex fuba farina ex mulso cocta, cū cumino contrito ex melle cocto. Aut contritum cuminum cū cerato ex rosa facto. Aut lini semen frictum, contritum, & in mulso coctum, aut tritici farina ex mulso cocta cum cupresso, aut lilij radix contrita. Aut si ijde induruerunt, imponi debet lini vel sœnigræci semen ex mulso coctū, aut ex cyprino ceratum: aut similia ex vino contrita, cui paulum croci sit adiectum. Si vetustior iam durities est, maxime proficit cucumeris agræstis radix ex mulso cocta, deinde contrita. Si ex iclu tument, sanguinè mitti necessarium est, magisq; si etiam luent. Imponendum verò vtrumlibet ex his, quæ cum cumino cōponuntur, supraq; proposita sunt. Aut ea compositio quæ habet nitri cocti p.i. ✱. resinæ pineæ, gummi, singulorum p.ii. ✱. v. u. taminiæ sine seminibus p.iiii. ✱. mellis quantum satis sit ad ea cogenda. Quòd si ex iclu testiculis aliquid desit,

desit, fere quoque increfcit, neque aliter succurri potest, quam si inciso scroto, & pūs emission, & ipse testiculus excisus est.

De Rhagadijs, & Condylomate, & Hæmorrhoidibus, alijsq; ani morbis, & curationibus eorum: & primo de Rhagadijs.

ANus quoque multa tedijs; plena mala recipit, nec in se multum abhorrentes curationes habet. At primum in eo sepe, & quidem pluribus locis, cutis exciditur, Πάγιάδισα Græci vocant. Id si recens est quiescere homo debet, & in aqua calida desidere. Columbina quoque ona coquenda sunt, & ubi induruerunt purganda: deinde alterum iacere in aqua bene calida debet, altero calido foueri locus, sic ut inuicem utroq; aliquis utatur. Tum tetrapharmacum, aut rhyodes rosa diluendum est, aut hyssopum recens miscendum cum cerato liquido ex rosa facto. Aut eidem cerato liquido plumbum elotum adijciendum. Aut resine terebinthine myrrha, aut spumæ argenti vetus oleum. Et quolibet ex his id perungendum. Si quicquid lesum est, extrâ est, neq; intus reconditum, eodem medicamento tinctum linamentū superdandum est, & quicquid antè adhibuimus cerato contegendum. In hoc autem casu neq; acerbis cibus utendum, neq; asperis, nec aluum comprimentibus: ne aridum quidem quicquam satis utile est, nisi admodum paulum. Liquida: lenia, pinguia, glutinosa meliora sunt. Vno leni uti nihil prohibet.

B

De

De Condylomate.

Condyloma autem est tuberculum, quod ex quadam inflammatione nasci solet. Id ubi ortum est, quod ad quietē, cibos, potionesq; pertinet, eadem seruari debent, quæ proxime scripta sunt. Iisdem etiam ovis recte tuberculum id fouetur. Sed desidere ante homo in aqua debet, in qua verberne decoctæ sunt ex reprimentibus. Tum recte imponitur & lenticula cum exigua mellis parte, & sertula campana ex uino coctæ, & rubi folia contrita cum cerato ex rosa factæ, & cum eodem cerato contritū uel cotoneum malum, uel malicorū ex uino cocti pars interior, & chalcitis coctæ atque contrita, deinde hyssopo ac rosa excepta. Et ex ea compositione, quæ habet thuris P. I. * aluminis seissilis P. I I. * cerussæ P. I I I. * spumæ argenti P. V. *. Quibus dum teruntur, inuicē rosa & uinum instillatur. Vinculum autē ei loco linteolum, aut panniculus quadratus est, qui ad duo capita duas ansas, ab altera verò parte totidem fascias habet: cumq; subiectus est, ansis ad ventrē datis à posteriore parte in eas adductæ fasciæ coniunguntur, atq; ubi artate sunt, dexteriori sinistra, sinisteriori dextra procedit, circumdatæq; circa aluū inter se nouissime nodo deligantur. Sed si vetus condyloma iam induruit, neq; sub his curationibus desidit, aduri medicamento potest, quod ex his constat, æruginis P. I I. * myrrha P. I I I I. * gūmi P. V I I I. * thuris P. X I I. * stibis, papaueris lacrymæ, acacie,

cie, *singul. P. X V I. **. quo medicamento quidam etiam vlcera, de quibus proxime dixi, renouant. Si hoc parū in cōdylomate proficit, adhiberi possunt etiam vehemētius adurētia. Vbi cōsumptus est tumor, ad medicamēta lenia transeundum est.

De Hæmorrhoidibus.

Tertium autem uitium est, ora uenarū tanquam ex capitulis quibusdam surgentia, que sæpe sanguinē fundunt, αἰμορροΐδες Græci vocant. Idq; etiam in ore vulue sceminarum incidere consuevit. Atq; in quibusdam parum tutò suppressitur, qui sanguinis profluuiio imbecilliores non fiunt. Habent enim purgationē hanc, non morbum. Ideoq; curati quidam cum sanguinis exitum non haberent, inclinata in præcordia ac viscera materia, subitis & grauissimis morbis correpti sunt. Si cui verò id nocet, is desiderare in aqua ex uerbenis debet: imponere maxime mallicorium cum aridis rosæ folijs contritum, aut ex his aliqua que sanguinem suppressunt. Solet autem oriri inflammatio, maxime vbi dura aluus eum locum læsit. Tum in aqua dulci desidendum est, & id fouendum ouis, imponendi vitelli cum rosæ folijs ex passo* subactis: idq; si intus est, digito illinendum: si extrà, supèr illitum panniculum imponendum est. Ea quoq; medicamēta, que recentibus scissuris posita sunt, hic idonea sunt. Cibis verò in hoc casu iisdem, quibus in prioribus, vtendum est. Si ista parū iuuant, solent imponi medicamenta adurentia, ea capitula absu-

mere. Ac si iam uetustiora sunt, sub autore Diomysio inspergenda sandaraca est, deinde imponendum, quod ex his constat: Squamæ aris, auripigmenti, sing. P. V. * saxi calcis P. VIII. *. postero die acu compungendum. Aduſtis capitulis fit cicatrix, quæ sanguinẽ fundi prohibet. Sed quoties is suppressus est, ne quid periculi afferat multa exercitatiõe digerenda materia est. Prætereaq; & uiris et sæminis, quibus mēstrua non proueniunt, interdū ex brachio sanguis mittendus est.

Si anus vel os vuluæ procidit, qua curatione utendum sit.

AT si anus ipse, vel os vuluæ procidit (nam id quoq; interdū fit) considerari debet purum/ne id sit, quod prouolutū est, an humore mutoſo circumdatū. Si purū est, in aqua desiderere homo debet, aut salsa, aut cum verbenis, vel malicorio incocta. Si humidū, uino austerio subluendum est, illimendumq; fece uini combusta. Vbi utrolibet modo curatum est, intus reponendum est, imponendaq; plantago contrita, vel folia salicis in aceto cocta, tum linteolum, & super lana aque deliganda, cruribus inter se deuinctis.

De ulcere fungo simili in ano.

Fungo quoq; simile ulcus in eadẽ sede nasci solet. Id si hyems est, egelida: si aliud tem-
 *squama pus, frigida aqua fouendum est: deinde * spuma aris inspergenda, supraq; ceratum ex myrteo factum, cui paulum squamæ fuliginis, calcis sit adiectū. Si id hac ratione non tollitur, vel medica-
 mentis

mentis uehementioribus, vel ferro adurendum est.

De digitorum vlceribus. CAP. XIX.

Digitorum autem uetera vlcera commodissime curantur, aut lycio, aut myrrha cocta, cum vtrilibet vinū adiectum est. In iisdem recedere ab ungue caruncula cum magno dolore consuevit, πῆλ' ὑγίων Græci appellant. Oportet alumen melinū rotundū in aqua liquare, donec mellis crassitudinem habeat: tum quantū eius aridi fuit, tantundem mellis infundere & radiculam miscere, donec similis croco colore fiat, eoq; illinere. Quidam ad eundē usum decoquere simul maluam solent: cum paria pōdera aluminis aridi & mellis miscuerint. Si hac ratione ea non exciderunt, excidenda sunt: deinde digiti fouēdi aqua ex verbenis, imponendumq; super medicamentū ita factū: Chalcitis, malicoriū, squama eris excipiuntur fico pingui leniter cocto ex melle. Aut chartæ combustæ, auripigmenti, sulphuris ignem non experti par modus cerato miscetur ex myrteo factō. Aut eruginis rase p. i. * squamæ p. ii. * mellis cyatho coguntur, aut pares portiones miscentur, saxi calcis, chalcitidis, auripigmenti. Quicquid horū impositum est, tegendum linteolo aqua madefacto est, tertio die digitus resoluendus est. Si quid aridi est, iterum excidendum, similisq; adhibenda curatio est. Si non vincitur, purgandus scalpello, tenuibusq; ferramētis adurendus est, & sicut reliqua vsta curandus est. At vbi scabri unguis sunt, circumaperiri debēt,

B 3 quā

quà corpus contingunt, tunc super eos ex hac compositione æque imponi sandaracæ, sulphuris, singulorum P. I I. * nitri, auripigmenti, singulorum * P. I I. *. resinæ liquidæ P. V I I I. *. Ter-
 * aliàs, P. I I I I. tioq; id die resoluendum est. Sub quo medicamento vitiosi vngues cadunt, & in eorum locum meliores renascuntur.

LIBER VII.

De Chirurgica, & qui in ea claruerint, & qualis esse Chirurgus debeat, & quid in hoc libro describatur.

TERTIAM esse medicinae partem, que manu curet, & vulgo notum, & à me propositum est. Ea non quidem medicamenta atq; victus rationem omittit, sed manu tamen plurimum præstat, estq; eius effectus inter omnes medicinae partes evidentissimus. Siquidem in morbis cum multum fortuna conferat, eademq; sæpe salutaria, sæpe vana sint, potest dubitari secunda valetudo medicinae, an corporis beneficio contigerit. In his quoque, in quibus medicamenti maxime nitimur, quamvis profectus evidentior est, tamen sanitatem & per hæc frustra queri, & sine his reddi sæpe manifestum est. Sicut in oculis quoque deprehendi potest, qui à medicis diu vexati, sine his interdum sanescunt. At in ea parte, que manu curat, evidens est, omnem profectum, ut aliquid ab alijs adiungetur, hinc tamen pluri-
 miam

mum trahere. Hac autem pars cum sit vetustis-
 sima, magis tamen ab illo parente omnis medici-
 nae Hippocrate, quam à prioribus excolta est.
 Deinde posteaquam diducta ab alijs habere
 professores suos cœpit, in Aegypto quoq; incre-
 uit, Philoxeno maxime autore, qui pluribus no-
 luminibus hanc partem diligentissime compre-
 hendit. Gorgias quoque & Sostratus, & Hie-
 ron, & Apollonij duo, & Ammonius Alexan-
 drinus, multiq; alij celebres viri, singuli quaedam
 repererunt. Ac Romæ quoq; non mediocres pro-
 fessores, maximeq; nuper Tryphon pater, &
 Euelpistus, & ut ex scriptis eius intelligi potest,
 horum eruditissimus Meles, quibusdam in me-
 lius mutatis, aliquantum ei discipline adiecerunt.
 Esse autem chirurgus debet adolescens, aut certè
 adolescentiæ propior, manu strenua, stabili, nec
 unquam intremescente, eaq; non minus sinistra,
 quam dextra promptus, acie oculorum acri, cla-
 raq; animo intrepidus, immisericors, sic vt sa-
 vari velit eum, quem accipit, non vt clamore
 eius motus, vel magis quam res desiderat, pro-
 peret, vel minus quam necesse est, secet: sed per-
 inde faciat omnia, ac si nullus ex uagitibus alte-
 rius affectus oriatur. Potest autem requiri, quid
 huic parti proprie vendicandum sit, quia vulne-
 rum quoq; ulcerumq; multorum curationes, quas
 alibi executus sum, chirurgi sibi vendicant. Ego
 eundem quidem hominem posse omnia ista præstare
 concipio. Atq; ubi se diuiserunt, eum laudo, qui

quàm plurimum percipit. Ipse autem huic parti ea reliqui, in quibus vulnus facit medicus, non accipit, & in quibus vulneribus ulceribus'ue plus persici manu, quàm medicamento credo: tum quicquid ad ossa pertinet, quæ deinceps exequi adgrediar, dilatisq; in aliud volumen ossibus, in hoc cetera explicabo: præpositisq; his, quæ in qualibet parte corporis sunt, ad ea, quæ proprias sedes habent, transibo.

De Luxatis.

CAP. I.

Luxata igitur, in quacunq; parte corporis sunt, quamprimùm sic curari debent, ut quæ dolor est, eà scalpello cutis crebro incidatur, detergaturq; eodem aduerso profluens sanguis. Quòd si paulò tardius subuenitur, iamq; etiam rubor est, quæ rubet corpus, si tumor quoq; accessit, quacunq; is est, id optimùm auxilium est. Tum superdanda reprimentia sunt: maximeq; lana succida ex aceto & oleo. Quòd si leuior is casus est, possunt etiam sine scalpello imposita eadem mederi. Et si nihil aliud est, cinis quoque maxime ex sarmentis. Si is non est, quilibet alius ex aceto, vel etiam ex aqua coactus.

De his quæ per se intumescunt, quomodo excidenda, & curanda sint.

CAP. II.

Verum hoc quidem promptum est. In his autem negotium maius est, quæ per se vitio intus orto intumescunt, & ad suppurationem spectant. Ea omnia genera abscessuum esse aliàs proposui, medicamentaq; eis idonea executus sum.

Nunc

Nunc superest, vt dicam in ijsdem que manu fieri debeant. Ergo priusquam indurescant, cutem incidere, & cucurbitulam accommodare oportet, quæ quicquid illuc mala corruptæq; materie coijt, extrahat, idq; iterum tertioq; recte fit, donec omne iudiciũ inflammationis excidat. Neq; tamen fas non est, nihil cucurbitula agere. Interdum enim, sed raro quicquid abscedit, velamento suo includitur, id antiqui tunicam nominabãt. *Tunica.* Meleges, quia tunica omnis nervosa est, dicit non nasci sub eo vitio neruũ, quo caro consumeretur, sed subiecto iam vetustiore pure callum circumdari. Quod ad curationis rationẽ nullo loco pertinet, quia quicquid dixi, si tunica est, idem si callus est, fieri debet. Neque vlla res prohibet, etiam si callus est, tamen quia cingit, tunicam nominari. Tum pure quoq; maturiore hæc interdum esse consuevit. Ideoq; quod sub ea est, extrahi per cucurbitulam non potest. Sed facile id intelligitur, vbi nihil admota illa mutauit. Ergo siue id incidit, siue iam durities est, in hac auxiliũ nihil est. Et vt aliàs scripsi, vel auertenda concurrens eò materia, vel digerenda, vel ad maturitatem perducenda est. Si priora contigerunt, nihil præter ea necessarium est. Si pus maturuit in alis quidem & in inguinibus, raro secandum est. Item vbicumque mediocris abscessus est. Item quoties in summa cute, vel etiam carne vitium est, nisi festinare curantis imbecillitas cogit. Satisq; est cataplasmata efficere,

ut per se pus aperiatur. Nam fere sine cicatrice potest esse is locus, qui expertus ferrum non est. Si autem altius malum est, considerari debet, nervosus ne is locus sit, an non sit. Nam si sine nervis est, candenti ferramento aperiari debet. Cuius hec gratia est, quod exigna plaga diutius ad pus euocandum patet, paruaque postea cicatrix fit.

* ignis a-
liens est

At si nervi iuxta sunt, * in his periculum est, ne vel distendantur hi, vel membrum debilitent. Necessaria vero opera scalpelli est. Sed cetera etiam subcruda aperiari possunt. Inter nervos vero ultima expectanda maturitas est, quae cutem extenuet, eique pus iungat, quod propius reperia-

* alia

tur. Itemque * aliam rectam plagam desiderant in carne, quia fere vehementer cutem extenuat, tota ea super pus excidenda est. Semper autem ubi scalpellus admouetur, id agendum est, ut & quamminime, & quamparcissima plaga sint: cum eo tamen ut necessitati succurramus & in modo & in numero. Nam maiores sinus, latius interdum etiam duabus aut pluribus lineis incidendi sunt. Dandaque opera, ut imus sinus exitum habeat, nequis humor intus subsidat, qui proxima et adhuc sana rodendo sinuet. Est etiam in rerum natura, ut cutis latius excidenda sit. Nam ubi post longos morbos totus corporis habitus vitiatus est, lateque se sinus diffundit, & in eo pars cutis pallet, scire licet eam iam mortuam esse, & inutilem futuram. Ideoque excidere commodius est, maxime si circa articulos maiores

id

id euenit, cubantemq; agrū fluens aluius ⁷ ex-⁷ exhausti
 cuit, neq; per alimenta quicquam corpori acce-
 dit. Sed excidi ita debet, vt plaga ad similitudi-
 nem myrtei folij fiat, quo facilius sanescat. Idq;
 perpetuum est. Vbiq; medicus ex quacunque
 caussa cutem excidit, pure effuso in alis vel in-
 guinibus, linamento opus non est. Spongia ex ui-
 no imponenda est. In ceteris partibus, si equè ea
 linamenta superuacua sunt, purgationis caussa
 paulum mellis infundendum, dein glutinanti a su-
 pèr danda. Si illa necessaria sunt, super ea quoq;
 similiter dari spongia eodem modo ex vino ex-
 pressa debet. Quando autem linamentis opus sit,
 quando non sit, aliàs dictum est. Cetera eadem,
 incisa suppuratione, facienda sunt, quæ ubi per
 medicamenta rupta est, facienda esse proposui.

De bonis malisue signis exulceratorum.

C A P. III.

Protinus autem quantum curatio efficiat,
 quantumq; aut sperari aut timeri debeat,
 ex quibusdam signis intelligi potest, fereq; us-
 dem quæ in vulneribus exposita sunt. Nam bo-
 na signa sunt, somnum capere, facile spirare, siti
 non confici, cibum non fastidire, si febricula fuit,
 ea vacare. Itemq; habere pus album, leue, non
 sædi odoris. Mala sunt, vigilia, spiritus graui-
 tas, sitis, cibi fastidium, febris, pus nigrum, aut
 feculentum, & sædi odoris. Item procedente cu-
 ratione eruptio sanguinis: aut si antequàm sinus
 carne impleatur, oræ carnosæ fiunt. Illa quoque
 ipsa

ipsa carne hebetē nec firma, deficere tamen animam, vel ipsa curatione vel postea, pessimum omnium est. Quinetiā morbus ipse siue subito solutus est, dein suppuratio exorta est, siue effuso pure permanet, non iniuste terret. Estq; inter causas timoris, si sensus in vulnere rodentium non est. Sed vt hæc ipsa fortuna huc illuc'ue discernit, sic medici partitū est, eniti ad reperiendā sanitatē. Ergo quoties vlcus resilerit, eluere id: si reprimēdus humor videbitur, vino ex aqua pluuiatili misto, vel aqua in qua lenticula cocta sit, debet. Si purgandū erit, mulso: rursusq; imponere eadē. Vbi iam repressus videbitur humor, vlcusq; purum erit, produci carnem conueniet, & foueri vulnus pari portione vini ac mellis, superq; imponi spongia ex vino & rosa tincta. Per quæ cum caro producat, plus tamen (vt aliàs quoq; dixi) victus ratio eo confert, id est solutis iam febribus & cibi cupiditate reddita, balneum rarum, quotidiana, sed lenis gestatio, cibi portionesq; corpori reficiēdo. Apteq; omnia quæ per medicamenta suppuratione quoq; rupta sequuntur, sed quia magno malo vix sine ferro mederi licet, in hunc locum reseruata sunt.

De Fistulis.

CAP. IIII.

ADuersus Fistulas quoq; si altius penetrāt, vt ad vltimas demitti collyrium non possit, si tortuose sunt, si multiplices, maius in manu quam in medicamentis præsidium est, minusq; operæ est, si sub cute transuersæ feruntur, quam si recte

recte intus tendunt. Igitur si sub cute transfuersa fistula est, demitti specillum debet, supraq; id ea incidi: si flexus reperiuntur, hi quoq; simul specillo & ferro persequendi sunt. Idemq; faciendum, si plures se quasi ramuli ostendunt. Vbi ad fines fistula ventum est, excidendus ex toto callus est, superq; fibule danda, & medicamentum quo glutinetur. At si recta subter tedit, vbi, quod maxime ferat, specillo exploratum est, excidi is sinus debet, dein fibula oris cutis iniicienda est, & aequae glutinantia medicamenta superdanda sunt. Aut si corruptius vlcus, quod interdum ossi vtiato fit, vbi id quoq; curatum est, prius mouentia. Solent autem inter costas fistulae subter exire, quod vbi incidit, eo loco costa ab utraque parte decidenda & eximenda est, ne quid intus corruptum relinquatur: solent vbi costas transierunt, septum id, quod transfuersum a superioribus visceribus intestina discernit, violare. Quod intelligi & ex loco, & ex magnitudine doloris potest, & quia nonnunquam spiritus eo, cum humore quasi bullate prorumpit, maximeq; si hunc ore ille continuit. In eo medicaminum locus nullus est. In ceteris vero quae circa costas sanabilia sunt, pingua medicamenta inimica sunt, ceteris quae ad vulnera accommodantur, vti licet. Optime tamen sicca linamenta, vel si purgandum aliquid videtur, in melle tincta imponuntur. Venti nullum os subest, sed ibi perniciose admodum fistulae fiunt, adeo vt Sosttratus insanabiles esse credider

diderit. Id non ex toto ita se habere vsus ostēdit. Et quidē (quod maxime mirum videri potest) tutior fistula est contra iecur, & lienem, & ventriculū, quā cōtra intestina: non quo perniciosior res ibi sit, sed quo alteri periculo locū faciat. Cuius experimento moti quidam autores parum modum rei cognouerūt. Nam venter saepe etiam telo perforatur, prolapsaq; intestina conduntur, & oras vulneris suturae comprehendunt, quod quenuadmodū fiat mox indicabo. Itaq; etiam vbi tenuis fistula abdomen perumpit, excidere eam licet, suturaq; oras coniungere. Si verò ea fistula intus patuit, excisa necesse est latius foramen relinquat, quod nisi magna vi utiq; ab interiore parte sui non potest, qua quasi membrana quaedam finit abdomen, quam *περιτόναιον* Graeci vocant. Ergo vbi aliquis ingredi ac moueri coepit, rumpitur illa sutura, atque intestina soluantur. Quo fit, vt pereundum homini sit. Sed non omni modo res ea desperationem habet. Ideoq; tenuioribus fistulis adhibenda curatio est.

De ani fistulis.

Propriā etiamnum animaduersionē desiderāt ea, quae in ano sunt. In hac demisso specillo, ad vltimum eius caput incidi cutis debet, dein nouo foramine specillū educi lino sequente, quod in aliam eius partem ob idipsum perforatū coniectum sit. Ibi limum prehendendum, vincendumq; cum altero capite est, vt laxè cutem, quae super fistulā est, teneat. Idq; limum esse debet crudum,

dum, & duplex triplex'ue, sic tortum vt vnitas facta sit. Interim autem licet negotia agere, ambulare, lauari, cibū capere perinde atq; sanissimo. Tantummodo id linum bis die saluo nodo ducendū est, sic vt subeat fistulā pars quæ superior fuerit. Neq; committendū est, vt id linum putrescat. Sed tertio quoq; die nodus resoluendus est, & ad caput alterum recens linum alligandum, educloq; vetere, id in fistula cum simili nodo relinquendū. Sic enim id paulatim cutem, quæ supra fistulam est incidit, simulq; & id sanescit, quod à lino relictum est, & id quod ab eo mordetur, inciditur. Hæc ratio curationis longa, sed sine dolore est. Qui festinat, astringere cutem lino debet, quo celerius secet, noctuq; penicillo tenuia quædam intus demittere, vt cutis hoc ipso extenuetur, quo extenditur. Sed hæc dolorem mouent. Adicitur celeritati sic, vt tormento quoq; ^{*sicut} si & linum & id quod ex penicillo est, aliquo medicamēto illinitur, ex his quibus callum excidi posui. Poterit tamen fieri vt ad scalpelli curationem etiam illo loci veniendum sit, si intus fistula fert, si multiplex est. Igitur in hæc genera demisso specillo duabus lineis incidenda cutis est, vt media inter eas habenula tenuis admodum eijciatur, ne protinus ora coeant, sitq; locus aliquis linamentis, quæ quàm paucissima superinijcienda sunt, omniaq; eodem modo facienda, qui in abcessibus positus est. Si vero ab vno ore plures sinus erunt, recte fistula scalpello erit incid

incidenda, ab eo caterae qua iam patebunt lino excipiendae: si intus aliqua procedet, quò ferrum tuto peruenire non poterit, collyrium demittendum erit. Cibus autem in omnibus eiusmodi casibus, siue manusiue medicamentis agetur, dari debet humidus, potio liberalis, diuq; aqua: ubi iam caro increfcit, tum demum & balneis raris vtendum erit, & cibus corpus implentibus.

De Telis è corpore extrahendis.

Tela quoque qua illata corporibus intus haeserunt, magno negotio saepe eijciuntur. Suntq; quaedam difficultates ex generibus eorum, quaedam ex his sedibus, in quas illa penetrarunt. Omne autem telum extrahitur, aut ab ea parte qua venit, aut ab ea in quam tetendit. Illic viam qua redeat, ipsum sibi fecit. Hic à scalpello accipit. Nam contra mucronem caro inciditur. Sed si non alte telus insedit, & in summa est, aut certe magnas venas et loca nervosa non transfyit, nihil melius est, quam qua venit, id euellere. Si vero plus est per quod telo reuertendum, quam quod perrumpendum est: iamq; venas nervosq; id trasit, commodius est aperire quod superest, * itaq; extrahere. Nam & propius petitur & tutius euellitur, & in maiore membro si medium mucro transfyit, facilius sanescit quod peruium est, quia vtrinq; medicamento fouetur. Sed si retro telum recipiendum est, amplianda scalpello plaga est, quo facilius id sequatur, quoq; minor oriatur inflammatio: quae maior fit, si ab illo ipso telo dum redit,

*eaq;

dit, corpus laniatur. Itē si ex alia parte vulnus aperitur, laxius esse debet, quā ut telo postea transeunte amplietur. Summa autem utraque parte ita habenda cura est, ne nervus, ne vena maior, ne arteria incidatur. Quorum vbi aliquid detectum est, excipiendum hamo retuso est, abducendumq; scalpello. Vbi autem satis incisum est, telum eximendū est, tum quoq; eodem modo & eadē cura habita, ne sub eo quod eximetur, aliquid eorum ledatur, que tuenda esse proposui. Hec communia sunt. Propria quaedā in singulis telorum generibus subijcienda sunt, que protinus subijciam. Nihil tam facile in corpore quā sagitta conditur, eademq; altissime infidit. Hec autem eueniunt, & quia magna vi fertur illa, & quia ipsa in angusto est. Sæpius itaq; ab altera parte, quā ex qua venit recipienda est, præcipueq; quia fere spiculis cingitur, que magis laniant, si retro, quā si contrā trahuntur. Sed inde aperta via, caro diduci debet ferramento ad similitudinem facto Græcæ literæ ψ. Deinde vbi apparuit, si mucro, si arundo inheret, propellenda est, donec ab altera parte adprehendi & extrahi possit. Si iam illa decidit, solumq; intus ferrum est, mucro vel digitis adprehendi, vel forfice, atque ita educi debet. Neque alia ratio extrahendi est, vbi ab ea parte qua venit, euelli magis placuit. Nam ampliato vulnere, aut arundo, si inest, euellenda est: aut si ea non est, ferrum ipsum. Quod si spicula apparuerunt, eaq;

c

breuia

breuia & tenuia sunt, forfice ibi communi de-
 bent, vacuunq; ab his telum educi: si ea maiora
 valentioraq; sunt, fissis scriptorijs calamis conte-
 genda, ac ne quid lacerent, sic euellenda sunt. Et
 in sagittis quidem hæc obseruatio est. Latum ve-
 rò telum si conditum est, ab altera parte educi
 non expedit, ne ingenti vulnere ipsi quoque in-
 gens vulnus adijciamus. Euellendum est ergo
 genere quodam ferramenti, quod Diocleu Gra-
 ci graphiscum vocant, quoniam autorem Dio-
 clem habet, quem inter priscos maximosq; me-
 dicos fuisse iam posui. Lamina vel ferrea vel
 aenea etiam ab altero capite duos vtrinq; deor-
 sum conuersos uncas habet, ab altero duplicata
 lateribus leuiterq; extrema in eam partem in-
 clinata, que sinuata est, insuper ibi etiam parte
 inclinata, que perforata est. Hæc iuxta telum
 transversa demittitur. Deinde vbi ad imum mu-
 cronem ventum est, paulum torquetur, vt telum
 foramine suo excipiat. Cum in cauo mucro est,
 ilico duo digiti subiecti partis alterius uncis, si-
 mul & ferramentum id extrahunt & telum.
 Tertium genus telorum est, quod interdum euelli
 debet, plumbea glans, aut lapis, aut simile ali-
 quid, quod perrupta cute, integrum intus inse-
 dit. In omnibus his latius vulnus aperiendum,
 idq; quod inest, eà qua venit, forfice extrahen-
 dum est. Accedit verò aliquid difficultatis sub
 omni ictu, si telum vel ossi inhaesit, vel in articu-
 lo se inter duo ossa demersit, in osse vsq; eo mo-
 uendum

mouendum est, donec is locus laxetur, qui mucronem momordit, & tum vel manu vel forfice telum extrahendum est, quæ ratio in dentibus quoq; eijciendis est. Et vix vnquã ita telum non sequitur. Sed si morabitur, excuti quoq; ictum aliquo ferramẽto poterit. Vltimum est, vbi non euellitur, terebra iuxta forare, ab eo quoq; foramine ad speciẽ literæ ¶ contra telũ os excidere, sic vt lineæ quæ deducuntur ad telum spectent, eo factõ id necesse est labet, et facile auferatur. Inter duo verò ossa si per ipsum articulũ peruerit, circa vulnus duo membra fascijs habentis'ne delizãda, & per has in diuersas partes diducenda sunt, vt nervos distendat. Quibus extẽtis laxius inter ossa spatium est, vt sine difficultate telũ recipiatur. Illud videndum est, sicut in alijs locis posui, ne quis nervus, aut vena, aut arteria à telo ledatur, dum id extrahitur, eadem scilicet ratione quæ supra posita est. At si venenato quoq; telo quis ictus est, ysdem omnibus si fieri potest, etiam festinantius actis adijcienda curatio est, quæ vel epoto veneno, vel à serpente ictis adhibetur. Vulneris autẽ ipsius extracto telo medicina nõ alia est, quàm quæ esset, si corpore icto nihil inhaesisset. De qua satis alio loco dictum est.

De Gangliis, & Meliceride, & Atheromate, & Steatomate capitis tuberculis. C A P. VI.

HAec venire in qualibet parte corporis possunt. Reliqua certas sedes habent, de quibus dicam, orsus à capite. In hoc multa variaq;

riaq; tubercula oriuntur, γὰρ κλίμα, μελιγκίδας, & ἀθερώματα nominant, alijsq; etiamnum vocabulis quedam alij discernunt, quibus ego πλάτωματα quoque adijciam. Quae quamuis & in ceruice et in alis & in lateribus oriri solent, per se tamē non posui, cum omnia ista medioeres differentias habeant, ac neq; periculo terreant, neq; diuerso genere curentur. Omnia autem ista & ex paruulo incipiunt, & diu paulatimq; crescunt, & tunica sua includuntur. Quaedā ex his dura ac renitentia, quedam mollia cedentiaq; sunt: quedam spatio nudantur, quedam tecta capillo suo permanent, fereq; sine dolore sunt. Quid intus habeant, vt coniectura praesagiri potest, sic ex toto cognosci, nisi cum eiecta sunt, non potest. Maxime tamen in his quae renitentur, aut lapillis quedam similia, aut cōcreti conferti q; pili reperiuntur. In his verò quae cedunt, aut melli simile aliquid, aut tenui pulticula, aut quasi rase cartilagini, aut carni hebeti, & cruenta, quibus aliqui colores esse consuerunt, fereq; ganglia renitentur. Atheromati subest, quasi tenuis pulticula. Meliceridi liquidior humor, ideoq; pressum circumfluit. Steatomati pingue quiddam, idq; latissime patere consuevit, resoluitq; totam cutem superpositam, sic, vt ea labet, cum in ceteris sit astrictior. Omnia dearsa autē, si capillis conteguntur, per medium oportet incidere: sed steatomatis tunica quoq; secāda est, vt effundatur quicquid intus coit: quia nō facile à cute, subiecta

subiecta carne, ea separetur, in ceteris ipsa tunica inuiolata seruanda est. Protinus autem alba & intenta se ostendit. Tum scalpelli manubriolo diducenda à cute & à carne est, eijciendaq; cum eo quod intus tenet. Si quando tamen ab inferiore parte tunica musculus inhesit, ne is ledatur, superior pars illius decidenda, alia ibidem relinquenda est. Vbi tota exempta est, committenda ore, fibulaq; his inijcienda, & super medicamentum glutinans dandum est. Vbi vel tota tunica, vel aliquid ex ea relictum est, pus mouentia adhibenda sunt.

De oculorum vitiis quæ scalpello & manu curantur.

CAP. VII.

Sed ut hæc neq; genere vitæ neq; ratione curationis inter se multum distât, sic in oculis, quæ manum postulant, & ipsa diuersa sunt, & aliter aliterq; curantur. Igitur in superioribus palpebris vesicæ nasci solent pingues grauesq;, quæ vix attollere oculos sinunt, leuesq; pituitæ cursus, sed assiduos in oculis mouent. Fere verò in pueris nascuntur. Oportet compresso digitis duobus oculo, atq; ita cute inteta, scalpello transversam lineam incidere, suspensaleuiter manu, ne vesica ipsa vulneretur, & ut locus ei patefactus est, ipsa prorumpat, tum digitis eam apprehendere oportet, & euellere. Facile autem sequitur. Dein superungi collyrion debet ex his aliquo, quolippientes oculi susperinunguntur, paucissimisq; diebus cicatricula inducitur. Mole-

C 3

stius

stius est, ubi incisa vesica est. Effundit enim humorem, neq; postea, quia tenuis admodum est, potest colligi. Si forte id incidit, eorum aliquid imponendum est, quæ puri mouendo sunt.

De Crite tuberculo palpebrarum.

IN eadem palpebra super pilorum locum, tuberculum paruulum nascitur, quod à similitudine ordeï, à Græcis *uγίβη* nominatur. Tunica quiddam quod difficulter maturescit, comprehensum est. Id vel calido pane, vel cera subinde calefacta foueri oportet, sic ne nimius is calor sit, sed facile ea parte sustineatur. Hac enim ratione sæpe discutitur, interdum concoquitur. Si pus se ostendit, scalpello diuidi debet, & quicquid intus humoris est exprimi. Eodem deinde vapore postea quoq; foueri, & superinungi, donec ad sanitatem perueniat.

De Chalazio palpebrarum.

ALia quoq; quedam in palpebris huic non dissimilia nascuntur, sed neq; utiq; figure eiusdem, & mobilia simul atque digito huc vel illuc impelluntur. Ideoq; ea *χαλαζία* vocant. Hæc incidi debent, si sub cute sunt, ab exteriori parte: si sub cartilagine, ab interiore. Dein scalpelli manubriolo diducenda ab integris partibus sunt. Ac si intus plaga est, inungendum primo lenibus, deinde acrioribus. Si extra, superdandum emplastrum, quo id glutinetur.

De vngue oculorum, quod *πύργιον*
Græcis vocatur,

Vnguis

Vnguís verò, quod pterygion Græci vocant, est membranula nervosa oriens ab angulo, quæ nonnunquã ad pupillam quoq; pervenit, eiq; officit. Sæpius à nariû, interdû etiam à temporum parte nascitur. Hunc recentem non difficile est discutere medicamentis, quibus cicatrices in oculis extenuantur. Si inueteravit, iãq; ei crassitudo quoq; accessit, excidi debet. Post abstinentiam verò vnius diei, vel aduersus in sedili contra medicum is homo collocandus est, vel sic auersus, vt in gremium eius caput resupinus effundat. Quidam si in sinistro oculo vitium est, aduersum: si in dextro resupinum collocari volunt. Alteram autem palpebram à ministro diduci oportet, alteram à medico. Sed ab hoc, si ille aduersus est, inferiorem: si supinus, superiorem. Tum idem medicus hamulum acutum paulum mucrone intus recuruato subijcere extremo vngui debet, eumq; insigere, atq; eã quoq; palpebrã tradere alteri, ipse hamulo apprehenso leuare vnguem, eũq; acu trajcere linum trahente. Deinde acum ponere, lini duo capita apprehendere, & per ea erecto vngue, si qua parte oculo inheret, manubriolo scalpelli diducere, donec ad angulum veniat. Deinde, inuicem modo remittere, modo attrahere, vt sic & initiũ eius, & finis anguli reperiatur. Duplex enim periculum est, ne vel ex vngue aliquid relinquatur, quod exulceratum vix vllam recipiat curationem, vel ex angulo quoq; caruncula abscindatur,

tur, quæ si vehementius unguis ducitur, sequitur.
 Ideoq; decipit: ac si abscissa est, patescit foramen,
 * *ῥῶα δ' α* per quod postea semper humor descendit, * *ῥῶα δ' α*
 Græci vocant. Verus ergo anguli finis utiq; no-
 scendus est, qui ubi satis constitit, non nimium ad-
 ducto ungue scalpellus adhibendus est, deinde
 excidenda ea membranula, ne quid ex angulo
 lædatur. Eo deinde ex melle linamentum super-
 dandum est, supraq; linteolum & aut spongia,
 aut lana succida, proximisq; diebus diducendus
 quotidie oculus est, ne cicatrice inter se palpe-
 bræ glutinentur. Siquidem id quoq; tertium pe-
 riculum accedit, eodemq; modo linamentum im-
 ponendum, ac nouissime inungendum collyrio,
 quo ulcera ad cicatricem perducuntur. Sed ea cu-
 ratio * vere esse debet, aut certe ante hyemem.
 * *verna*
 De qua re ad plura loca pertinente semel dixisse
 satis erit. Nam duo genera curationum sunt.
 Alia in quibus eligere tēpus non licet, sed uten-
 dum est eo, quod incidit, sicut in vulneribus, &
 in fistulis. Alia in quibus nullus dies urget, &
 expectare tutissimum & facile est, sicut euenit in
 ijs, quæ & tarde crescunt, & dolore non cru-
 ciant, in his ver expectadū est. Aut si quid ma-
 gis pressit, melior tamē autūnus vel æstas, quàm
 hyems est. Atq; is ipse medijs, iā fractis æstati-
 bus, nōdū ortis frigoribus. Quo magis autē neces-
 saria pars erit, quæ tractabitur, hoc quoq; ma-
 iori periculo subiecta est, et sæpe quo maior pla-
 ga faciēda, eo magis hæc tēporis ratio seruabit.

De

De Encanthide, tuberculo.

EX curatione verò vnguis, vt dixi, vitia nascuntur, quæ ipsa alijs quoq; de causis oriri solent. Interdum enim fit in angulo, parum vngue exciso, vel aliter tuberculū, quod palpebras parum diduci patitur, ἔγκανθις Græce nominatur. Excidi hamulo & circuncidi debet, hinc quoq; diligenter temperata manus, ne quid ex ipso abscindat. Tum exiguū linamentum respergendum est, vel cadmia, vel atramento sutorio, inq; cum angulum diductis palpebris inferendū, supraq; eodē modo deligandum, proximisq; diebus similiter nutriendum, tantum vt primis aqua egelida, vel etiam frigida foueatur.

De Ancyloblepharo oculorum vitio.

Interdum inter se palpebræ coalescunt, apeririq; non potest oculus. Cui malo solet etiam illud accedere, vt palpebræ cum albo oculi coherescant: scilicet cum in utroq; fuit vlcus negligenter curatum. Sanescendo enim quod diduci potuit & debuit, glutinabit, ἀγκυλοβλήφαρον sub utroq; vitio Græci vocant. Palpebræ tatum inter se coherentes, non difficulter diducuntur, sed interdum frustra, nam rursus glutinantur. Experiri tamen oportet, quia bene res sæpius cedit. Igitur aduersum specillum inferendum, diducendæq; eo palpebræ sunt, deinde exigua penicilla interponēda, donec exulceratio eius loci finiatur. Aut vbi albo ipsius oculi palpebræ inhaesit, Heraclides Tarentinus auctor est, aduerso scal-

c s pelle

pello subsecare magna cum moderatione, vt neq; ex oculo, neq; ex palpebra quicquã abscindatur: ac si necesse est, ex palpebra potius. Post hæc inungatur oculus medicamentis, quibus aspritudo curatur, quotidieq; palpebra vertatur, non solũ vt vlceri medicamentũ inducatur, sed etiam ne rursus inhereat, ipsiq; etiam præcipiatur, vt sæpe eam duobus digitis attollat. Ego sic restitutum esse neminẽ memini. Mages se quoq; multa tentasse, neq; vnquam profuisse, quia semper iterum oculo palpebra inhaerit, memoriae prodit.

De Aegilopa, fistula oculorum.

ETiamnum in angulo, qui naribus propior est, ex aliquo vitio quasi parua fistula aperitur, per quam pituita adsidue distillat, αγγίλοπα Græci vocãt, idq; adsidue male habet oculum, nõnunquam etiam exeso osse vsq; ad nares penetrat, idq; interdum naturam carcinomatis habet. Vbi intẽta venæ & recuruatæ sunt, color pallet, cutis dura est, & leui tactu irritatur, inflammationẽq; in eas partes, quæ cõiunctæ sunt, euocat. Ex his eos qui quasi carcinoma habent, curare periculosum est. Nã mortem quoq; ea res maturat. Ea verò quibus ad nares tendit, superuacuis: neq; enim sanescunt. At quibus id in angulo est, potest adhiberi curatio, cum eam non ignotum sit esse difficilem, quantoq; angulo propius id foramen est, tãto difficilior est, quoniam per angustum est in quo versari manus possit. Recenti tamẽ re mederi facilius est. Sed hamulo
summi

summum eius foraminis excipiendum, deinde totum id cauum, sicut in fistulis dixi, usq; ad os excidendum, oculoq; et ceteris iunctis partibus bene obteclis, os ferramento adurendum est vehementius. Quod si iam carie vexatum est, quo crassior his squama accedat, quidam adurentia imponunt, ut atramentum sutorium, vel chalcitidem, vel eruginem rasam. Quod & tardius & non idem facit. Osse adusto curatio sequitur eadem, quae in ceteris vstis.

De Piliis palpebrarum oculum irritantibus.

Plli verò qui in palpebris sunt, duabus de causis oculum irritare cōsuerunt. Nā modo palpebrae superioris summa cutis relaxatur, et procidit: quo fit, ut eius pili ad ipsum oculum conuertantur, quia non simul cartilago quoq; se remisit. Modo sub ordine naturali pilorum alius ordo subcrefcit, qui protinus iutus ad oculum tendit. Curationes verò hae sunt. Si pili nati sunt, qui non debuerūt, tenuis acus ferrea ad similitudinem hastae lata, in ignē coniicienda est. Deinde candens sublata palpebrasic, ut eius perniciosi pili in conspectū curantis veniant, sub ipsis pilorum radicibus ab angulo immittenda est, ut ea tertiam partē palpebrae transuat. Deinde iterū tertioq; usq; ad alterum angulū. Quo fit, ut omnes pilorū radices adustae emoriantur. Tum superimponendum medicamentū est, quod inflammationem prohibeat, atq; vbi crustae exciderunt, ad cicatricem perducendum. Facillime
antem

autem id genus sanescit: quidam aiunt acu transiit
iuxta pilos in exteriorē partem palpebræ oportere, eāq; transmitti duplicē capillū muliebrem
ducentem: atq; vbi acus transiit, in ipsius capilli
sinum, quā duplicatur, pilū esse iniiciendum, &
per eum in superiorē palpebræ partem attrahen-
dum, ibiq; corpori adglutinandū & imponendū
medicamentum, quo foramen quoq; glutinetur: sic
enim fore, vt is pilus in exteriorē partem postea
spectet. Id primū fieri non potest, nisi in pilo lon-
giore, cum fere breues eo loco nascantur. Deinde
si plures pili sunt, necesse est longū tormentum,
cum toties acus transiit, magnam inflammatio-
nem moueat. Nouissime cum humor aliquis ibi
subsit, oculo & antè per pilos, & tum per pal-
pebræ foramina affecto, vix fieri potest, vt glu-
ten, quo vinctus est pilus, non resoluator. Eoq;
fit, vt is eò vnde vi abductus est, redeat. Ea verò
curatio, quæ palpebræ laxioris ab omnibus fre-
quentatur, nihil habet dubij. Siquidem oportet
contecto oculo mediā palpebræ cutem, siue ea su-
perior, siue inferior est, apprehendere digitis, ac
leuare, tum considerare quantulo detracto futu-
rum sit, vt naturaliter se habeat. Siquidem hic
quoq; duo pericula circumstant: si nimium fuerit
excisum, ne contegi oculus non possit: si parum,
ne nihil actum sit, & frustra sectus aliquis sit.
Quā deinde incidendum videbitur per duas li-
neas atramento notandū est, sic vt de inferiore
quæ pilos continet, & propiore ei linea aliquid
relinq

reliquatur, quod apprehendere acius postea possit. His constitutis scalpellus adhibendus est, & si superior palpebra est, antè: si inferior, postea propius ipsis pilis incidendum, initiumq; faciendum in sinistro oculo, ab eo angulo qui temporibus in dextro, ab eo qui naribus propior est, idq; quod inter duas lineas est, excidendum. Deinde ora vulneris inter se simplici sutura committenda, operiendusq; oculus est: & si parum palpebra descendet, laxanda utiq;: si nimium, aut astringenda, aut etiam rursus tenuis habenula ab ulteriore ora excidenda. Vbi secta est, alia sutura adijcienda, quæ supra tres esse non debent. Præter hæc in superiore palpebra sub pilis ipsis incidenda linea est, ut ab inferiore parte diducti pili sursum spectent. Idq; si levis inclinatio est, etiam solum satis tuetur. Inferior palpebra eo non eget. His factis, spōgia ex aqua frigida expressa super deliganda est. Postero die glutinans emplastrum inijciendum. Quarto sutura tollenda est, & collyrio quod inflammationes reprimat, superimungendum.

De Lagophthalmo oculorum.

Nonnunquam autem nimium sub hac curatione excisa cute euenit, ut oculus non contegatur. Idq; interdum etiã alia de causa fit, *λαγωφθαλμοῦ* Græci appellant. In quo si nimis palpebræ decedunt, nulla id restituere curatio potest. Si exiguum, mederi licet, paulum infra supercilium cutis incidenda est lunata figura, cornibus

nibus eius deorsum spectantibus. Altitudo esse plagæ vsq; ad cartilaginē debet, ipsa illa nihil lesa. Nam si ea incisa est, palpebra cōcidit, neq; attolli postea potest. Cute igitur tantum diducta sit, vt paulum in ima oculi ora descendat, hiante scilicet super plagā, in quā linamentū conijciendum est, quod & cōiungi diductam cutē prohibeat, et in medio carunculam citet: quæ vbi eum locum impleuit, postea rectè oculus operitur.

De Ectropio.

VT superioris autem palpebræ vitium est, quod parum descendit, ideoq; oculum non contegit, sic inferioris, quod parū sursum attollitur, sed pendet & hiat, neq; potest cum superiore committi. Atq; id quoq; euenit interdum ex simili vitio curationis, interdum etiam senectute, ἐκτροπίου Graci vocant. Si ex mala curatione est, eadem ratio medicine est, quæ supra posita est, plagæ tantum cornua ad maxillas, non ad oculum conuertenda sunt. Si ex senectute est, tenui ferramento id totum extrinsecus adurendum est, deinde melle inungendum, & quarto die vapore aquæ calidæ fouendum inungendumq; medicamentis ad cicatricem perducentibus.

De Staphylomate oculi.

Hæc fere circa oculum in angulis palpebrarūq; incidere cōsueuerunt. In ipso autem oculo nonnunquam summa attollitur tunica, siue ruptis intus membranis aliquibus, siue laxatis, & similis figura acino fit. Vnde id σταφύλωμα Graci

Græci vocât. Curatio duplex est. Altera ad ipsas radices per medium transuere acu duo lina ducente. Deinde alterius lini duo capita ex superiore parte, alterius ex interiore astringere inter se, que paulatim secando id excidunt. Altera in summa parte eius ad lenticule magnitudinem excidere, deinde spodium aut cadmiam infricare. Vtrobilibet autem facto, album oui lana excipiendum & imponendum, posteaq; vapore aque calide fouendus oculus, & lenibus medicamentis vngendus est.

De Clavis oculorum.

Clavi autem vocantur callosa in albo oculi tubercula, quibus nomen à figura similitudine est. Hos ad imam radicem perforare acu commodissimum est, infraq; eam excidere, deinde lenibus medicamentis inungere.

De natura oculorum, & eorum suffusione.

Suffusionis iam aliàs feci mentionē, quia cūm recēs incidit, medicamētis quoq; saepe discutitur. Sed vbi vetustior facta est, manus curationem desiderat, que inter subtilissimas haberi potest. De qua antequā dico, paucis ipsius oculi natura indicanda est. Cuius cognitio, cū ad plura loca pertineat, tum vel præcipuè ad hunc pertinet. Is igitur summas habet duas tunicas, ex quibus superior à Græcis usq; a pœdīs vocatur. Ea qua parte alba est, satis crassa, pupille loco extenuatur. Huic inferior adiuncta est media parte, qua pupilla est, modico foramine concava,

circa

LIBROS

DEL DR.

L. MARCO

circa tenuis, vlterioribus partibus ipsa quoque
 * *χρυσός* plenior, quæ *ῥαχμοειδής* à Græcis nominatur. Hæ
 duæ tunicae cum interiora oculi cingant, rursus
 sub his coeunt, extenuatæq; & in vnum coactæ,
 per foramen, quod inter ossa est, ad membranam
 cerebri perueniunt, eiq; inhaerescunt. Sub his au-
 tem qua parte pupilla est, locus vacuus est. De-
 inde infra rursus tenuissima tunica quæ Hero-
 philus *ῥαχμοειδής* nominauit. Ea media substi-
 dit, eoq; cauo cõtinet quiddã, quod à vitri simi-
 litudine *ὕαλος* Græci vocant. Id neq; liqui-
 dum, neq; aridũ est, sed quasi cõcretus humor, ex
 cuius colore pupillæ color vel niger est, vel cæ-
 sius, cũ summa tunica tota alba sit. Id aut̃ super-
 ueniens ab interiore parti mēbranula includit,
 sub his gutta humoris est, oui albo similis, à qua
 videndi facultas proficiscitur, *χρυσάδα* à
 Græcis nominatur. Igitur vel ex morbo vel ex
 ic̃tu cõcrescit humor sub duabus tunicis, quã lo-
 cum vacuum esse proposui: isq; paulatim indu-
 rescens interiori potētiae se opponit. Vñq; eius
 plures species sunt, quaedam sanabiles, quaedam
 quæ curationem non admittunt. Nam si exigua
 suffusio est, si immobilis, colorẽ verò habet ma-
 rinæ aquæ, vel ferri nitentis, & à latere sensum
 aliquem fulgoris relinquit, spes superest. Si ma-
 gna est, si nigra pars oculi amissa naturali figu-
 ra in aliã vertit, si suffusioni color caruleus est,
 aut auro similis, si labat, & hæc atq; illac mo-
 uetur, vix vnquam succurritur. Fere verò peior
 est,

est, quo ex grauiore morbo, maioribus'ue capitis doloribus, vel ictu vehementiore orta est. Neq; idonea curatio, si senilis etas est, quæ sine nouo vitio tamen aciem hebetem habet. At ne puerilis quidem, sed inter hæc media etas. Oculus quoque curationi neq; exiguus, neque concavus satis opportunus est, atq; ipsius suffusionis quædam maturitas est. Expectandum igitur est donec iam non fluere, sed durities quædam concreuisse videatur. Ante curationem autem modico cibo vti, bibere aquam triduo debet, pridie ab omnibus abstincre. Post hæc in aduerso sedili collocandus est loco lucido, lumine aduerso, sic vt contra medicus paulo altius sedeat. A posteriore autem parte caput eius, qui curabitur, minister contineat, & immobile id præstet. Nam leui motu eripi acies in perpetuum potest. Quin etiam ipse oculus qui curabitur, immobilior faciendus est, super alteri lana imposita & deligata. Curari verò sinister oculus dextra manu, dexter sinistra debet. Tum acus admouenda est, aut acuta, aut forte non nimium tenuis, eaq; demittenda. Sed recta est per summam duas tunicas medio loco inter nigri oculi et angulum temporis propiorè è regione mediæ suffusionis, sic ne qua vena ledatur. Neq; tamen timide demittenda est, quia inani loco excipitur. Ad quem cum ventus est, ne mediocriter quidè peritus falli potest, quia prementi nihil renititur. Vbi eo ventum est, inclinanda acus ad ipsam suffusionem est. Leuiterq;

ibi uerti & paulatim eam deducere infra regionem pupillæ debet: ubi deinde eam transit, uelocius imprimi ut inferiori parti insidat. Si hæsit, curatio expleta est. Si subinde redit, eadē acus magis cōcidēda, et in plures partes dissipāda est, quæ singulæ & facilius cōduntur, et minus lato efficiunt. Post hæc educēda acus recta est, imponendumq; est lana molli exceptū oui album, & supra, quod inflammationē coercet, atq; ita deuinciendū. Post hæc opus est quiete, abstinentia, lenium medicamentorū inunctionibus, cibo, qui postero die satis mature datur, primū liquido ne maxilla laborent, deinde inflammatione finita, tali, qualis in uulneribus propositus est. Quibus ut aqua quoq; diutius bibatur, necessariò accedit.

De Pituita oculorum.

DE pituita quoque tenui cursu, qui oculos infestat, quatenus medicamentis agendum est, iam explicui. Nunc ad ea veniam, quæ curationem ex manu postulant. Animaduertimus autē quibusdam nunquam siccescere oculos, sed semper humore tenui madere, quæ res aspritudinem continuat, ex leuibus momentis inflammationes & lippitudines excitat, totam deniq; uitam hominis infestat. Idq; in quibusdam nulla ope adiuuari potest, in quibusdam sanabile est. Quod primum discrimen est, nosse oportet, ut alteri succurratur, alteri manus non iniiciatur. Ac primum superuacua curatio est in his qui ab infantibus id vitium habent, quia necessario man-
surian

surum est vsq; mortis diem. Deinde non necessa-
rio etiam in his, quibus non multa, sed acris pi-
tuita est. Si quidē manu nihil adiuuantur, medi-
camentis, & victus ratione, quæ crassiorē pitui-
tam reddit, ad sanitatē perueniunt. Lata etiam
capita vix medicinae patent. Tum interest vene
pituitam emittant, quæ inter caluariam & cutē
sunt, an quæ inter membranā cerebri, & calua-
riam. Superiores ferè per tēpora oculos rigant,
inferiores per eas membranas, quæ ab oculis ad
cerebrum tendunt. Potest autem adhiberi reme-
dium his, quæ supra os fluunt, non potest his, quæ
sub osse. Ac ne his quidem succurritur, quibus
pituita vtrinq; descendit, quia leuata altera par-
te, nihilominus altera infestat. Quid sit autem,
hac ratione cognoscitur. Rasō capite ea medica-
menta, quibus in lippitudine pituita suspendi-
tur, à supercilijs vsq; ad verticem illini debent.
Si sicci oculi esse cœperunt, apparet per eas ve-
nas, quæ sub cute sunt, irrigari. Si nihilominus
madent, manifestum est sub osse descendere. Si
est humor, sed leuior, duplex vitium est. Pluri-
mi tamen ex laborantibus reperiuntur, quos su-
periores venæ exerceant, ideoq; pluribus etiam
opitulari licet. Idq; non in Gracia tantummodo,
sed in alijs quoque gentibus celebre est, adeo vt
nulla medicinae pars magis per nationes quoque
exposita sit. Reperti in Gracia sunt, qui nouem
lineis cutem capitis incidere, duabus in occi-
pitiō rectis, vna super eas transversa, deus dua-

bus super aures, vna inter eas item transfuersa, tribus inter verticem & frontem reſtis. Reperti ſunt, qui à capite reſte eas lineas ad tempora diducerēt, cognitūq; ex motu maxillarū muſculorum inuitū, leuiter ſuper eos cutem inciderent, inductūq; per reuſos hamos oris infererēt linamenta, vt neq; inter ſe cutis antiqui fines cōmitterentur, & in medio caro increſceret, quæ venis ex quibus humor ad oculos tranſiret, aſtringeret. Quidam etiam atramento duas lineas duxerūt à media aure ad mediam alteram aurem, deinde à naribus ad verticem. Tum vbi lineæ committebantur, ſcalpello inciderūt, & poſt ſanguine fuſo, os ibidem aduſſerunt. Nihilominus autem & in temporibus, & inter frontem atq; caluariam eminentibus venis idem candens ferrum aduouerunt. Frequens curatio eſt, venis in temporibus adurere, quæ fere quidem in eiufmodi malo tument, ſed tamen vt inſentur magisq; ſe oſtendant, ceruix antè modice deliganda eſt: tenuibusq; ferramentis, & reuſis uenæ adurendæ, donec in oculis pituitæ curſus conquieſcat. Id enim ſignum eſt quaſi exccacatorū itinerum, per quæ humor ferebatur. Valentior tamen medicina eſt, vbi tenues conditæq; venæ, ideoq; legi non poſſunt. Eodem modo ceruice deligata, retentoq; ab ipſo ſpiritu, quo magis venæ prodeant, atramento notare eas contra tempora & inter ceruicem, ac frontem, deinde ceruice reſoluta, quæ uota ſunt, venis incidere, & ſanguinē mittere.

Vbi

Vbi satis fluxit, tenuibus ferramentis adurere. Contra tempora quidem, timide, ne subiecti musculi, qui maxillas tenent, sentiant: inter frontem verò & verticem, vehementer, vt sic squama ab osse recedat. Efficacior tamen etiamnum est Afrorum curatio, qui verticem vsque ad os adurūt, sic vt squamam remittat. Sed nihil melius est, quàm quod in Gallia quoq; Comata fit, vbi venas in temporibus & in superiore capitis parte legunt. Aduſta quomodo curanda sint, iam explicui. Nunc illud adiucio, neq; vt crusta decidant, neq; vt vlcus impleatur aduſtis venis esse properandum, ne uel sanguis erumpat, uel cito pus supprimatur, cum per hoc siccescere eas partes opus sit, per illud exhauriri opus non sit. Si quando tamē sanguis eruperit, infricanda medicamenta esse, quæ sic sanguinem supprimant, ne adurant. Quemadmodum autem venæ deligendæ sint, quidq; lectis his faciendum sit, cum venero ad crurum varices, dicam.

De aurium morbis, qui manu & scalpello curantur. CAP. VIII.

Verum vt oculi multiplicē curationē, etiam manus exigunt: sic in auribus admodum pauca sunt, quæ in hac medicine parte tractentur. Solet tamen euenire vel à prima natali die protinus, vel postea facta exulceratione per cicatricem aure repleta, vt foramen in ea nullum sit, ideoq; audiendi vsu careat. Quod vbi incidit, specillo tentandum est, alte'ne id repletum,

an in summo tantum glutinatum sit. Nam si altè est, prementi non cedit: si in summo, specillum protinus recipit. Illud attingi non oportet, ne sine effectus spe distentio oriatur nervorum, & ex ea mortis periculum sit. Hoc facile curatur. Nam quàm cauum esse debet, vel medicamentum aliquod imponendum est ex adurentibus, vel candente ferro aperiendum, vel etiam scalpello incidendum. Cumq; id patefactum, & iam vlcus purum est, inijcienda eò pinna est, illita medicamento cicatricè inducente: circaq; idem medicamentum dandum, vt cutis circa pinnam sanescat: quo fit vt ea remota, postea facultas audiendi sit. At vbi aures, in viro puta, perforatae sunt, & offendunt, traicere id cauum celeriter candente acu satis, vt leniter eius ora exulcerentur, aut etiam adurente medicamento idem exulcerare, postea deinde imponere id quod purget, tum quod eum locum repleat, & sic cicatricem inducat. Quòd si magnum id foramen est (sicut solet esse in his, qui maiora pondera auribus gesserunt) incidere quod superest ad extremum oportet: supra deinde oras scalpello exulcerare, & postea suere, ac medicamentum, quo id glutinetur, imponere. Tertium est, si quid ibi curti est, sarcire: quæ res cum in labris quoq; & naribus fieri possit, eandem etiam rationem habeat, simul explicanda est.

Curta in auribus, labrisq; ac naribus, quomodo sarciri, & curari possint,

CAP. IX.

Curta

Curta igitur in his tribus, ac si qua parua
 parua sunt, curari possunt. Si qua maiora
 sunt, aut non recipiunt curationē, aut ita per hanc
 ipsam deformantur, ut minus indecora antè fue-
 rint. Atq; in aure quidem & naribus deformati-
 tas sola timeri potest. In labris verò si nimium
 contracta sunt, vsus quoq; necessarij iactura fit,
 quia minus facile & cibus assumitur, & sermo
 explicatur. Neq; enim creatur ibi corpus, sed ex
 vicino adducitur: quod in leui mutatione, &
 nihil eripere, & fallere oculum potest: in magna
 non potest. Neq; senile autem corpus, neq; quod
 mali habitus est, neq; in quo difficulter vlcera
 sanescunt, huic medicine idoneum est, quia nus-
 quam celerius cancer occupat, aut difficiliter tol-
 litur. Ratio curationis eiusmodi est. Id quod cu-
 ratū est, in quadratum redigere, ab interioribus
 eius angulis lineas transversas incidere, quæ ci-
 teriorem partem ab vltiore ex toto diducant:
 deinde ea quæ sic^r reposuimus, in vñ adducere. *resolui-
 Si non satis iunguntur, vltra lineas, quæ antè mus
 fecimus alias duas lunatas, & ad plagam con-
 uersas immittere, quibus summa tantum cutis di-
 ducatur. Sic enim fit, ut facilius quod adducitur,
 sequi possit: quod non vi cogendum est, sed ita
 adducendum, vt ex facili subsequatur, & ^r di- *demissū
 missum non multum recedat. Interdum autē ab
 altera parte cutis haud omnino adducta, defor-
 mem quem reliquit locum, reddit. Huiusmodi lo-
 ci altera pars incidenda, altera intacta habenda

est. Ergo neque ex imis auribus, neque ex medio naso imis venarum partibus, neque ex angulis labrorum quicquam attrahere tentabimus. Vtrinque autem petemus, si quid summis auribus, si quid imis, si quid aut medio naso, aut medijs naribus, aut medijs labris deerit. Quae tamen interdum etiam duobus locis curata esse consuerunt. Sed eadem ratio curandi est, si cartilago in eo quod incisum est eminent, exciderda est. Neq; enim aut glutinatur, aut acutò traicitur. Neque longe tamen excidi debet, ne inter duas oras liberae cutis, vtrinque coitus puris fieri possit. Tum iunctae orae inter se suendae sunt, vtrinque cute apprehensa, & quae priores lineae sunt, eà quoque suturae iniiciendae sunt. Siccis locis, ut in naribus, illita spuma argenti satis proficit. In vltiores verò lunatasq; plagas linamentum dandum est, ut caro increfescens vulnus impleat, summaq; cura quod ita sutum est, tuendum esse, apparere ex eo potest, quod de cancro supra posui. Ergo etiam tertio quoque die fouendum erit uapore aquae calidae, rursusq; idem medicamentum iniiciendum, fereq; septimo die glutinatum est. Tum suturae eximi, & vlcus ad sanitatem perducere debent.

De Polypi curatione per ferrum. CAP. X.

Polypum uerò, qui in naribus nascitur, praecipue ferro curari iam aliam posui. Ergo etiam hunc ferramento acuto in modum spatulae factò resolvere ab osse oportet: adhibita diligentia

tia, ne infrà cartilago ledatur, in qua difficilis curatio est. Vbi abscissus est, vnco ferramento extrahendus est. Tum implicitum linamentum, vel aliquid ex penicillo respergendum est medicamento, quo sanguis supprimitur, eoq; nares leniter implende. Sanguinè suppresso, linamento vulnus purgandum est. Vbi purum est, eò penna eodem modo, quo in aure suprà positum est, medicamento illita, quo cicatrix inducitur, intus demittenda, donec ex toto id sanescat.

De Ozæna.

CAP. XI.

ID autem vitium, quod ὄζαινα à Grecis vocatur, si medicamenti non cederet, quemadmodum manu curandum esset, apud magnos Chirurgos non reperi. Credo, quia res raro ad sanitatem satis proficit, cum aliquod in ipsa curatione tormentū habeat. Apud quosdam tamen positū est vel sutilem fistulam, vel enodem scriptorium calami in nares esse coniiciendum, donec sursum ad os perueniat: tum per id tenue ferramentū candens dandum esse ad ipsum os, deinde adustum locū purgandum esse æruginè & melle. Vbi purus est, lycio ad sanitatē perducendū. Vel nares incidendam esse ab ima parte ad os, vt & conspici locus possit, & facilius candens ferramentū admoueri. Tum sui nares debere, & adustum quidē ulcus eadē ratione curari. Sutura verò illini uel spuma argenti, vel alio glutinante.

De oris vitijs, quæ manu & ferro curantur.

CAP. XII.

D 5 De

IN ore quoq; quaedam manu curantur. Vbi in primis dentes nonnunquam mouentur, modo propter radicum imbecillitatem, modo propter gingiuarū arefcentium uitium. Oportet in utrolibet candens ferramentum gingiuis admouere, vt leuiter attingat, non vt incidat. Aduſte gingiuae melle illinendae, & mulſo eluendae ſunt. Vt pura vlcera eſſe cœperunt, arida medicamenta inſtricanda ſunt ex his quae reprimunt. Si verò dens dolores mouet, eximiq; eum, quia medicamenta nihil adiunant, placuit, circumradi debet, vt gingiua ab eo reſoluatur. Tum is concutiendus eſt. Eaq; faciendae, donec bene moueatur. Nam dens hæres cum ſummo periculo euellitur, ac nonnunquam maxilla loco mouetur. Idq; etiam maiore periculo in ſuperioribus dentibus fit, quia poteſt tempora oculos ſue concutere. Tum ſi fieri poteſt manu, ſi minus, forſice, dens excipiendus eſt. Ac ſi exeſus eſt, antè id foramen, vel linamento, vel bene accommodato plumbo replendum eſt, ne ſub forſice confringatur. Recla verò forſex ducenda eſt, ne inflexis radicibus os earum, cui dens inheret, parte aliqua frangatur. Neq; ideo nullum eius rei periculum eſt, vtique in dentibus breuibus, qui ſerè longiores radices habent. Sæpe enim forſex cum dentem comprehendere non poſſit, aut fruſtra comprehendat, os gingiuae prehædit & frangit. Protinus autem vbi plus ſanguinis profluit, ſcire licet,

licet, aliquid ex osse fractum esse. Ergo specillo
 conquirenda est testa, quæ recessit, & volsella
 protrahenda est. Si non sequitur, incidi gingiua
 debet, donec labans ossis testa recipiatur. Quod si
 fractum statim non est, indurefcit extrinsecus
 maxilla, ut is hinc non possit. Sed imponendum
 calidum ex farina & fico cataplasma est, donec
 ibi pus moueatur. Tum incidi gingiua debet.
 Pus quoq; multum profluens, ossis fracti nota est.
 Itaq; etiam tum id extrahi conuenit. Nonnun-
 quam etiam eo lasso, fistula fit, quæ eradi debet.
 Dens autem scaber, qua parte niger est, raden-
 dus est, illinendusq; rose flore contrito, cui gal-
 le quarta pars, & altera myrrhæ sit adiecta.
 Continendumq; ore crebro vinum meraciu. Atq;
 in eo casu velandum caput, ambulatione multa,
 frictione capitis, cibo non acri vtendum est. At
 si ex ictu vel alio casu aliqui labant dentes, au-
 ro cum his qui beneherent vincendi sunt. Con-
 tinendaq; ore reprimentia, ut vinum in quo ma-
 licorium decoctum, aut in quo galla candens con-
 iecta sit. Si quando etiam in pueris alter dens
 nascitur quam prior excidat, is qui cadere de-
 buit, circum purgandus & euellendus est, is qui
 natus est in locum prioris quotidie digito adur-
 gendus, donec ad iustam magnitudinem perue-
 niat. Quotiescunq; dente exempto radix relicta
 est, protinus ea quoq; ad id facta forfice, quæ rhi-
 zan Græci vocant, eximenda est. Tonsillas autem,
 quæ post inflammationes induruerint, *curiades*
 autem

autem à Græcis appellantur, cum sub leui tunica sint, oportet digito circūradere & euellere: si ne sic quidem resoluantur, hamulo excipere, & scalpello excidere, tum vlcus aceto eluere, et illinere vulnus medicamento, quo sanguis supprimatur.

De Vua.

V Vasi cum inflāmatione descendit, doloriq; est & subrubicundi coloris, præcidi sine periculo non potest. Solet enim multum sanguinē effundere. Itaq; melius est his vti, quæ aliàs proposita sunt. Si verò inflammatio quidē nulla est, nihilominus autem ea vltra iustum modū à pītuita deducta est, & est tenuis, acuta, alba, præcidi debet. Itemq; si ima, liuida, & crassa, summa, tenuis est. Neq; quicquā cōmodius est, quàm volsellaprehendere, sub eaq; quod volumus excidere. Neq; enim vllum periculum est, ne plus minus'ue præcidatur, cum liceat tantum infra volsellam relinquere, quantum inutile esse manifestum est, idq; præcidere quo longior vua est, quàm esse naturaliter debet. Post curationē eadē faciendā sunt, quæ in tonsillis proxime posuit.

De Lingua.

L Ingua verò quibusdā cum subiecta parte à primo natali die iuncta est, qui ob id ne loqui quidē possunt. Horum extrema lingua volsellaprehendenda est, sub eaq; mēbrana incidenda, magna cura habita, ne venæ quæ iuxta sunt, violentur, & profusione sanguinis noceāt. Reliqua curatio vulneris, in prioribus posita est. Et pleriq;

pleriq; quidem vbi confanuerunt, loquuntur. Ego autem cognoui, qui succisa lingua cum abunde super dentes eam premeret, non tamen loquendi facultatem consecutus est. Adeo in medicina etiam vbi perpetuum est, quod fieri debet, non tamen perpetuum est, id quod sequi conuenit.

De Abscessu sub lingua.

Sub lingua quoq; interdum aliquid abscedit, quod serè consistit in tunica, doloresq; magnos mouet: quod si exiguum est, incidi semel satis est: si maius, summa cutis vsque ad tunicam excidenda est, deinde vtrinq; oræ hamulis excipiendæ, & tunica vndique circumdata liberanda est: magna diligentia per omnem curationem habita, ne qua maior vena incidatur.

De Labris.

Labra autem sæpe finduntur, eaq; res habet cum dolore etiam hanc molestiã, quòd sermo prohibetur, qui subinde eas rimas cum dolore diducendo sanguinem citat. Sed has, si in summo sunt, medicamentis curare cõmodius est, quæ ad vlcera oris sunt. Si verò altius descenderunt, necessarium est tenui ferramento adurere, quod spathæ simile quasi transcurrere, non imprimi debet. Postea faciendæ eadem sunt, quæ in auribus adustis exposita sunt.

De Cervicis vitis, & curatione. CAP. XIII.

Atim ceruice inter cutem et asperam arteriam tumor increfcit, βρογχονιδαν Græci vocant, qua modo caro hebes, modo humor aliquis

quis melli aque'ue similis includitur, interdum etiam minutis ossibus pili immisti. Ex quibus quicquid est, quod tunica continetur, potest adurentibus medicamentis curari, quibus summa cutis cum superiecta tunica * exeritur. Quo facto, siue humor est, profluit: siue quid densius, digitis educitur, tum vlcus sub linamento sanescit. Sed scalpelli curatio breuior est. Medio tumore vna linea inciditur vsq; ad tunicã. Deinde vitiosus sinus ab integro corpore digito separatur, totusq; cum velamento suo eximitur. Tum aceto cui vel salẽ vel nitrũ aliquis adiecit, eluitur, oraq; vna sutura iunguntur, ceteraq; eadẽ que in alijs suturis superinijciuntur. Leniter deinde, ne faucos vrgeat, deligatur: si quando autem tunica eximi non potuerit, intus inspergenda adurentia, linamenti q; id curandũ est, ceteris pvs mouentibus.

De Umbilici vitis.

C A P. XIII.

Sunt etiã circa Umbilicũ plura vitia, de quibus propter raritatẽ inter autores parũ constat. Verisimile est autem id à quoq; prætermissum, quod ipse non cognouerat, à nullo id quod non viderat, fictũ. Cõmune omnibus est, umbilicum indecore prominere. Cause requiruntur. Nõeges tres has posuit. Nõdo intestinum eo irrumperet, modo omentum, modo humorem. Sostriatus nihil de omento dixit. Duobus vsdem adiecit, carnem ibi interdum increscere, eamq; modo integram esse, modo carcinomati similem. Gorgias ipse quoq; omenti mentionem omisit. Sed eadem tria

tria causatus, spiritum quoq; interdum eò dicit
 irrumpere. Hieron omnibus his quatuor positis,
 & omenti mentionem habuit, & eius quod si-
 mul & omentum & intestinum habuerit. Quid
 autem horum sit, his indicijs cognoscitur. Vbi in-
 testinum prolapsum est, tumor neq; durus, neq;
 mollis est, omni frigore comminuitur: non solum
 sub omni calore, sed etiam retento spiritu crescit.
 Sonat interdum, atq; vbi resupinatus est aliquis
 delapso intestino ipse desidit. Vbi verò omentum
 est, cetera similia sunt, tumor mollior ab ^{* una} ima
 parte, latus extenuatum in ventrem est, si quis
 apprehendit, elabitur. Vbi vtrunq; est, indicia
 quoq; mista sunt, & inter vtrunq; mollities. At
 caro durior est, semperq; etiam resupinato corpo-
 re tumet, prementiq; non cedit, prioribus facile
 cedentibus. Si vitiosa est, easdem notas habet,
 quas in carcinomate exposui. Humor autem si
 premitur, circumfluit. At spiritus pressus cedit,
 sed protinus redit, resupinato quoq; corpore tu-
 morem in eadem figura tenet. Ex his id quod ex
 spiritu vitium est, medicinam non admittit. Ca-
 ro quoque carcinomati similis cum periculo tra-
 ctatur. Itaq; omittenda est. Sama excidi debet,
 idq; vulnus linamentis curari. Humorem quidam
 vel inciso summo tumore effundunt, & vulnus
 iisdem linamentis curant. In reliquis variæ sen-
 tentiæ sunt. Ac resupinandum quidem corpus esse
 res ipsa testatur, ut in vterum siue intestinum,
 siue omentum est, delabatur. Sinus verò umbi-
 lici

lici tum vacuus à quibusdã duabus regulis exce-
 ptus est, vehementerq; earum capitibus deliga-
 id vitiũ tis, ibi emoritur. A quibusdam ad imum acu
 traiectatur, duo lina ducente, deinde vtriusq; li-
 ni duobus capitibus diuersa partes astringuntur.
 Quod in vna quoq; oculi fit. Nam sic id quod su-
 pra vinculum est, moritur. Adiecerunt quidã,
 vt antequam vincirent, summum vna linea in-
 cideret, exciderentq; quo facilius digito, demis-
 so, quod illuc irrupisset, depellerent, tum deinde
 uinxerunt. Sed abunde est, iubere spiritũ cõtine-
 re, vt tumor quãtus maximus esse potest, se osten-
 dat, tum inam basim eius atramento notare, re-
 supinatoq; homine digitis tumorem eum preme-
 re, vt si quid delapsum non est, manu cogatur.
 Posthæc vmbilicũ attrahere, & quã nota atra-
 menti est, lino vehementer astringere. Deinde
 partem superiorem aut medicamenti, aut ferro
 adurere donec emoriatur, atque vt cetera vsta
 vlcus nutrire. Idq; non solum vbi intestinũ vel
 omentũ uel vtrũq; est, sed etiam vbi humor est,
 optime proficit. Sed antè quædam visenda sunt,
 ne quod ex vinculo periculum sit. Nam curatio-
 ni neq; infans, neq; aut robustus annis, aut senex
 aptus est, sed à septimo ferè anno ad quartum-
 decimum. Deinde ei corpus idoneũ est id, quod
 integrum est. At quod mali habitus est, quodq;
 papulas, impetigines, similiaq; habet, idoneum
 non est. Leuibus quoq; tumoribus facile subue-
 nitur. At in eorum, qui nimis magni sunt, cura-
 tione

sione periculum est. Tempus autem anni & autumnale, et hybernum vitandum est. Ver idoneū maxime est. Ac prima ætas non aliena est. Præter hæc abstinere pridie debet. neq; id satis est. Sed alius quoq; ei ducenda est, quo facilius omnia quæ excesserunt, intra aluum consistant.

Quomodo aqua hydropicis emittatur.

C A P. XV.

Aquam his qui hydropici sunt emitti oportere aliās dixi. Nunc quemadmodum id fiat, dicendum. Quidam autem sub umbilico fere quatuor interpositis digitis à sinistra parte. Quidam ipso umbilico perforato, facere consuerunt. Quidam cute primum adusta, deinde interiore abdomine inciso, quia quod per ignem diuisum est, minus celeriter coit. Ferramentū autem demittitur, magna cura habita, ne qua vena incidatur. Id tale esse debet, vt ferè tertiā digiti partem latitudo mucronis impleat. Demittendumq; ita est, vt membranā quoq; transeat, qua caro ab interiore parte finitur, eò tum plumbea aut aenea fistula iniicienda est, vel recuruatis in exteriorē partem labris, vel in media circū surgente* quo- *quadam dam nodo, ne tota intus delabi possit, huius ea mora pars que intrā, paulò longior esse debet, quàm que extrā, vt ultra vltiorem membranā procedat. Per hanc effundendus humor est. Atque vbi maior pars eius euocata est, cludenda demisso linteolo fistula est, & in vulnere, si id usū non est, relinquenda. Deinde per insequētes dies

II circa

circa singulas heminas emittendū, donec nullum aque vestigiū appareat. Quidā tamen etiā non ista cute protinus fistulā recipiūt, & super vulnus spongiā expressam deligāt. Deinde, postero die rursus fistulā demittunt, quod recens vulnus paulū diductū patitur, vt si quid humoris superest, emittatur. Idq; bis ita fecisse contenti sunt.

De intestinorum vulneratorum cura-
tionibus.

C A P. XVI.

Nonnunquā autem venter ic̄tu aliquo perforatur, sequiturq; vt intestina euoluantur. Quod vbi incidit, protinus considerandū est, an integra ea sint, deinde an hīs color suus maneat. Si tenuius intestinum perforatū est, nihil profici posse iam retuli. Latius intestini sui potest, non quòd certa fiducia sit, sed quòd dubia spes certa desperatione sit potior. Interdū enim glutinatur. Tum si vtrūlibet intestinum lividum, aut pallidum, aut nigrum est, quibus illud quoq; necessario accedit, vt sensu careat, medicina omnis inanis est. Si verò adhuc ea sui coloris sunt, cum magna festinatione succurrendum est. Nolimento enim alienatur externo & insueto spiritu circumdata. Resupinandus autem homo est coxis erectioribus. Etsi angustius vulnus est, quàm vt intestina commode refundantur, incidendum est donec satis pateat. Ac si iam sicciora intestina sunt, perluenda aqua sunt, cui paulum admodum olei sit adiectum. Tum minister oras vulneris leuiter diducere manibus suis, vel etiam duobus hamis

hamis membranae interiori iniectis debet, medicus priora semper intestina quae posteriora prolapsa sunt, condere, sic ut orbium singulorum locum seruet. Repositis omnibus, leniter homo concutiendus est. Quo fit, ut per se singula intestina in suas sedes diducantur, & inibi concidant. His conditis omentum quoque considerandum est, ex quo si quid iam nigri & emortui est, forfice excidi debet. Si quid integrum est, leuiter super intestina diduci: sutura autem neque summae cutis, neque interioris membranae per se satis proficit, sed utriusque. Et quidem duobus linis vincienda est spissior, quam alibi: quia rumpi & facilius motu ventris potest, & non aequè magnis inflammationibus pars ea exposita est. Igitur in duabus acubus fila traucienda, eaque duabus manibus tenenda, et prius interiori membranae sutura iniicienda est, sic ut sinistra manus in dexteriore ora, dextra in sinistiore à principio vulneris orsa, ab interiori parte in exteriorem acum immittat. Quo fit, ut ab intestinis ea pars semper acum longe sit, quae retusa est. Semel utraque parte traiecta permutandae acus inter manus sunt, ut ea sit in dextra, quae fuit in sinistra, ea veniat in sinistram, quam dextra continuit. Iterumque eodem modo per oras immittendae sunt. Atque ita tertio & quarto, deincepsque permutatis inter manus acubus includenda plaga. Posthaec eadem fila, eademque acus ad cutem transferenda. Similique ratione ei quoque parti utraque sutura

injicienda, semper ab interiore parte acubus venientibus, semper inter manus traiectis. Dein glutinãtia injicienda. Quibus aut spongiam, aut succidã lanam ex aceto impressam accedere debere manifestius est, quã ut semper dicendũ sit. Impositis his leuiter deligari venter debet.

De Interiore parte abdominis rupta, & qua ratione curanda sit. CAP. XVII.

Interdum tamen vel ex ictu aliquo, vel retento diutius spiritu, vel sub graui fasce interior abdominis membrana superiore cute integra, rumpitur. Quod sæminis quoque ex vtero sæpe euenire consuevit, fitq; præcipue circa ilia, sequitur autem cum superior caro mollis sit, ut non satis intestina contineat, hisq; intenta cutis indecorè intumescat. Atq; id quoq; aliter ab alijs curatur. Quidam enim per aciem duobus linis ad imam basim immisisis, sic vtrinque deuinciunt, quemadmodum & in vmbilico, & in vna positum est, ut quicquid super vinculum est, emoriatur: quidam medium tumorem excidunt, ad similitudinem myrtacei folij, quod semper eodem modo seruandũ esse iam posui, & tum oras sutura iungunt. Commodissimum est autem resupinato corpore, experiri manu, qua parte is tumor maxime cedat, quia necesse est ea parte rupta membrana sit, quãq; integra est, ea magis obnitatur, tum qua rupta videbitur, immittenda

due li- scalpello due tunice sunt, ut exciso medio interior membrana vtrinque recentem plagam habeat,

beat, quia quod vetus est, futura non coit, loco patefacto. Si qua parte membrana non nouam plagam, sed veterem habet, tenuis excidenda habena est, quæ tantum ora eius exulceret. Cætera, quæ ad future reliquam curationem pertinent, supra comprehensa sunt.

De Varicibus ventris.

Preter hæc euenit, vt in quorundã ventribus varices sint, quarũ quia nulla alia curatio est, quàm quæ in cruribus esse cõsuevit, tum eam partẽ explanaturus, hanc quoq; eò differo.

De Testiculorum natura, & morbis eorum.

CAP. XVIII.

Venio autẽ ad ea, quæ in naturalibus partibus circa testiculos oriri solent, quæ quo facilius explicẽ, prius ipsius loci natura paucis proponenda est. Igitur testiculi simile quiddam medullis habent. Nam sanguinẽ non emittunt, & omni sensu carent. Dolent autẽ in ictibus & inflammationibus tunice, quibus hi continentur. Dependent verò ab inguinibus per singulos nervos, quos *νεμωστυγας* Græci nominant, cum quorum utroq; bina descendunt & venæ & arteriæ. Hæ autem tunica conteguntur tenui, nervosa, sine sanguine, alba, quæ *εγυργοειδης* à Græcis nominatur: super eam valentior tunica est, quæ interiori vehementer ima parte inhaeret, Darton Græci vocat. Testiculæ deinde membranulæ venas & arterias, eosq; nervos comprehendunt. Atq; inter duas quoque tunicas superioribus parti-

bus leues, paruuleq; sunt. Hactenus propria v-
 triq; testiculo & velamenta & auxilia sunt.
 Communis deinde vtriq; , omnibusq; interioribus
 finis est, qui iam cōspicitur à nobis, ὀσχεδὺν Græ-
 ci, scrotum nostri vocant, isq; ab ima parte me-
 dijs tunicis leuiter innexus est, à superiore tan-
 tura circumdatus est. Sub hoc igitur plura vitia
 esse consuerunt. Quæ modo ruptis tunicis, quæ ab
 inguinibus incipere proposui, modò his integris
 fiunt. Siquidem interdum vel ex morbo primam
 inflammatur, deinde postea pondere abrumpi-
 tur, vel ex ictu aliquo protinus rumpitur tuni-
 ca, quæ diducere ab inferioribus partibus inte-
 stina debuit, tñ pondere eò deuoluitur, aut omen-
 tum, aut etiam intestinum. Atq; ibi reperta via,
 paulatim ab inguinibus in inferiores quoq; par-
 tes* demissum, subinde neruosas tunicas, & ob
 id eius rei patientes diducit, ἐν τὸν ποικίλιν &
 ἐπιπλοκίλιν Græci vocant, apud nos indecorū,
 sed commune his Herniæ nomen est. Deinde, si
 descendit omentum, nunquam in scroto tumor
 tollitur, siue media fuit, siue corpus huc illuc re
 conuersum, aut aliquo modo collocatum. Itemq;
 si retentus est spiritus, nō magnopere increscit,
 tactu verò inequalis est, & mollis, & lubricus.
 *Humor At si intestinum quoq; descendit, * tumor is sine
 inflammatione modò minuitur, modò increscit.
 Estq; serè sine dolore, & cūm conquiescit ali-
 quis, aut iacet, interdū ex toto desidit, interdum
 sic diuiditur, vt in scroto exigue reliquie ma-
 neant.

Scrotum.

*nisum

Hernia.

*Humor
his

neant. At si clamore & satietate, & si sub aliquo pondere is homo nixus est, crescit, frigore omni contrahitur, calore diffunditur. Estq; tum scrotum & rotundum, & tactu leue, idq; quod subest, lubricum est: si pressum est, ad inguen reuertitur, dimissumq; iterum cum quodam quasse murmure deuoluitur. Et id quide in leuioribus malis euenit. Nonnunquam autem stercore accepto vastius tumet, retroq; compelli non potest: adfert tum dolorem & scroto, & inguinibus, et abdomini: nonnunquam stomachus quoq; affectus, primum ruffam bilem per os reddit, deinde viridem, quibusdam etiam nigram. Integris vero membranis interdum eam partem humor distringit. Atq; eius quoq; species due sunt. Nam vel inter tunicas is increfcit, vel in membranis, que ibi circa venas et arterias sunt, vbi he grauata occaluerunt. Ac ne ei quidem humori, qui inter tunicas est, vna sedes est. Na modo inter summam & mediam, modo inter mediam & imam consistit. Græci communi nomine quicquid est, ὑδρόκολλος appellant: nostri vt scilicet nullis discriminibus satis cognitis, hoc quoq; sub eodem nomine, quo priora habent. Signa autem quedam communia sunt, quedam propria. Communia, quibus humor deprehenditur. Propria, quibus locis humorem subesse dicimus: si tumor est, nunquam ex toto se remittens, sed interdum leuior, aut propter famem, aut propter febriculam, maximeq; in pueris, isq; moris est, si

non nimis humor subest. At si is vehementer increuit, renititur sic, vt vter repletus, & arte restrictus. Venæ quoq; in scroto instantur, & si digito pressimus, cedit humor, circumfluensq; id quod non premitur, attollit, & tanquam in vitro cornu ve per scrotum apparet, isq; (quantum in ipso est) sine dolore est. Sedes autem eius sic deprehenditur: Si inter summam mediamq; tunicam est, cum digitis duobus pressimus, paulatim humor inter eos reuertens subit, scrotum ipsius albidius est. Si ducitur, aut nihil, aut paruulum intenditur, testiculus ea parte neq; visu, neq; tactu sentitur. At si sub media tunica est, intetum scrotum magis se attollit, adeo, vt superior coles sub tumore eo deliteat. Præter hæc æque integris tunicis ramex innascitur $\nu\gamma\sigma\omicron\upsilon\lambda\lambda\upsilon\upsilon$ Graeci appellant, cum venæ intumescunt. Hæ quoq; intortæ conglomeratæq; ad superiorem partem, vel ipsum scrotum implent, vel mediam tunicam, vel imam. Interdum etiam sub ima tunica circa ipsum testiculū neruumq; eius crescunt. Ex his eæ quæ in ipso scroto sunt, oculis patent: hæ verò quæ mediæ imæve tunica insident, vt magis conditæ, non æquè quidem cernuntur, sed tamen etiam visui subiectæ sunt, præterquam quòd & tumoris aliquid est, pro venarum magnitudine & modo: & id prementi magis renititur, ac per ipsos venarum toros inæquale est: & qua parte id est, testiculus magis iusto dependet. Cum verò etiam super ipsum testiculū

neruumq;

neruumq; eius, id malum increuit, aliquāto longius testiculus ipse descendit, minorq; altero fit, utpote alimento amisso. Raro, sed aliquando eapro quoque inter tunicas increfcit, σαρκονήλην Græci vocant. Interdum etiam ex inflammatione tumet ipse testiculus, ac febres quoq; adfert, & nisi celeriter ea inflammatio conquieuit, dolor ad inguina atq; ilia peruenit, partesq; hæ intumescunt: neruus ex quo testiculus dependet, plenior fit, simulq; indurefcit: super hac inguens quoq; nonnunquam varices implent, βυβανομήλην appellant.

De testiculorum curationibus communibus, & primò de incisione & curatione inguinis, vel scroti. CAP. XIX.

His cognitis, de curatione dicendum est, in qua quædam cõmunia omnium sunt, quædam propria singulorum. Prius de communibus dicam. Loquar autem nunc de his, quæ scapellum desiderant. Nam quæ vel sanari nõ possint, vel aliter nutriri debeant, dicendum erit, simul ad species singulas venero. Inciditur autem interdum inguen, interdum scrotum. In utraq; curatione, homo ante triduum bibere aquam, pridie abstinere etiam à cibo debet, ipso autem die collocari supinus: deinde si inguen incidendum est, idq; iam pube contegitur, antè radendum est, & tum extento scroto, ut cutis inguinis intenta sit, id incidendum sub imo ventre, qua cum abdomine tunice inferiores committuntur. Aperiendum

riendum autem audacter est, donec summa tunica, quæ ipsius scroti est, incidatur, perueniaturq; ad eam, qua media est plaga facta. Foramen deorsum versus subest. In id demittendus est sinistrae manus digitus index, ut diductis interuenientibus membranulis simul laxet. Minister autem sinistra manu comprehenso scroto, sursum versus eum debet extendere, & quammaximè ab inguinibus abducere: primum cum ipso testiculo, dum medicus omnes membranulas, quæ super mediam tunicam sunt, si digito deducere non potest, scalpello abscindat. Deinde sine eo, ut is delapsus ipsi plagæ iungatur, digitoq; inde promatur, & super ventrem cum duabus suis tunicis collocetur. Inde si qua vitiosa sunt, circumcidenda sunt. In quibus cum multe venæ discurrant, tenuiores quidem præcidi protinus possunt: maiores verò antè longiore lino deligande sunt, ne periculose sanguinem fundat. Si media tunica vexata erit, aut sub ea malum increuerit, excidenda erit, sic, ut alte ad ipsum inguen præcidatur. Infra tamen non tota demenda est. Nam quod ad basim testiculi vehementer cum ima tunica connexum est, excidi sine summo periculo non potest. Itaq; ibi relinquendum est. Idem in ima quoq; tunica, si læsa est, faciendum est. Sed non à summa inguinis plaga, verum infra paulum ea abscindēda, ne læsa abdominis mēbrana inflammationes moueat. Neq; tamen nimium ex ea sursum relinquendum est,

ne post

ne postea sinuetur, & sedem eidem malo præstet. Purgatus ita testiculus per ipsam plagam, cum venis & arterijs, & nervo suo leuiter demittendus est, videndumq; ne sanguis in scrotum descendat, ne' ve concretus aliquo loco maneat. *Quæ ita fient, si venis vinciendo medicus prospexerit: lina quibus capita earum continebuntur, extra plagam dependere debebunt, quæ pure orto sine vlllo dolore excident. Ipsi autem plagæ iniiciendæ duæ fibulæ sunt, & insuper medicamentum quo glutinentur. Solet interdum ab altera ora necessarium esse aliquid excidi, vt cicatrix maior & latior fiat. Quod vbi incidit, linamenta super non fulcienda, sed leniter tantum ponenda sunt, supraq; ea quæ inflammationem repellant, id est, ex aceto vel lana succida vel spongia. Cetera eadem quæ vbi pus moueri debet, adhibenda sunt. At cum infra incidi oportet, resupinato homine subiicienda sub scroto sinistra manus est, deinde id vehementer apprehendendum, et incidendum. Si parvulum est quod nocet, modice, vt tertia pars integra ad sustinendum testiculum infra relinquatur. Si maius est, etiam amplius, vt paulum tantummodo ad imum, cui testiculus insidere possit, integrum maneat. Sed primo reclus scalpellus, quamleuissima manu teneri debet, donec scrotum ipsum diducat. Tum iuclinandus mucro est, vt transuersa membrana secet, quæ inter summam medianq; tunicam sunt. At si vitium in proximo est, median*

tunicam

tunicam attingi non oportet. Si sub illa quoque
 eonditur, etiam illa incidenda est, sic ut tertia
 quoque; si illa vitium tegit. Vbiq; repertum ma-
 lū est, ministrū ab inferiore parte exprimere mo-
 derate scrotum oportet, medicum digito, manu-
 briolo, vel scalpello diductam inferiorem partem
 tunica extra collocare: deinde eam ferramento,
 quod ad similitudinem curuum vocant, incidere,
 sic ut in eandē intrare duo digiti, index & me-
 dius possint. His deinde coniectis, excipienda re-
 liqua pars tunicae, & inter digitos scalpellus
 immittendus est, eximendumq; aut effundendum
 quicquid est noxium. Quancūq; autem tunicam
 quis violauit, illam quoque; debet excidere, ac me-
 diam quidem (ut supra dixi) quā altissime ab
 inguine, imam autem paulo infrā. Caterum an-
 tequam excidantur, hæ quoque; vinciri lino sum-
 me debent, & eius lini capita extra plagam re-
 linquenda sunt, sicut in alijs quoque; venis, quæ id
 requisierint. Eo factō testiculus intus reponen-
 dus est, oraq; scroti suturis inter se committen-
 de, neq; paucis, ne parum glutinentur, et longior
 fiat curatio, neq; multis, ne inflammationem au-
 geant. Atq; hic quoque; videndum est, ne quid in
 scroto sanguinis maneat. Tum imponenda gluti-
 nantia sunt. Si quando autem in scrotum san-
 guis defluxit, aliquid' ve concretum ex eo deci-
 dit, incidi subter id debet, purgatoq; eo spongia
 acri aceto madens circumdari. Deligatur autem
 vulnus omne, quod ex his causis factum est. Si
 dolor

dolor nullus est, quinq; primis diebus non est resoluendum, sed bis die tantum aceto irroranda lana vel spōgia. Si dolor est, tertia die resoluendum, & vbi fibule sunt, hæ incidende, vbi linamentum, id mutandum est: rosaq; & vino madesaciendum id, quod imponitur. Si inflammatio increfcit, adijciendum prioribus cataplasma ex lenticula et melle, vel ex malicorio, quod in austero vino coctum sit, vel ex his mistis. Si sub his inflammatio non conquierit, post diem quintum multa calida aqua vulnus fouendum, donec serotum ipsum & extenuetur, & rugosius fiat. Tum imponendum cataplasma ex triticea farina, cui resina pinea adiecta sit. Que ipsa si robustus curatur, ex aceto: si tener, ex melle coquenda sunt. Neq; dubium est, quodcūq; initium fuit, si magna inflammatio est, quin ea, que pus mouent, imponenda sint. Quod si pus in ipso seroto ortum est, paulum id incidi debet, vt exitus detur. Linamentumq; eatenus imponendum est, vt foramen tegat. Inflammatione finita, propter nervos priore cataplasmate, dein cerato vtendum est. Hæc proprie ad eiusmodi vulnera pertinent. Cetera & in curatione, & in victu similia his esse debent, que in alio quoq; vulnerum genere præcepimus.

De Intestini eneratione.

CAP. XX.

His propositis ad singulas species veniendum est, ac si cui paruulo puero intestinum descendit antè scapellum experienda iunctura est.

est. Fascia eius rei causa fit, cui in loco pila as-
 suta est ex panniculis facta, que ad repellendum
 intestinum ipsi illi subicitur, deinde reliqua fa-
 scie pars arcte circumdatur, sub quo sepe & in-
 tus compellitur intestinum, & inter se tunica
 glutinantur. Rursus si atque processit, multumq;
 intestini descendisse ex tumore magno patet, ad-
 ieiunturq; dolor & vomitus, que ex stercore,
 & ex cruditate eò delapso ferè accidunt, scal-
 pillum adhiberi sine pernicie non posse manife-
 stum est. Leuandum tantummodo malum, &
 per alias curationes extrahendum est. Sanguis
 mitti ex brachio debet, deinde, si vires patun-
 tur, imperanda tridui abstinentia est: si minus,
 certe pro vi corporis quam longissime. Eodè verò
 tempore super habendum cataplasma ex lini se-
 mine, quod antè aliquis ex mulso decoxerit. Post
 hæc & farina hordeacea cum resina iniicienda,
 & is demittendus in solium aque calide, cui o-
 leum quoq; adiectum sit, dandumq; aliquid cibi
 lenis calidi. Quidam etiam aluum ducunt. Id du-
 cere aliquid in scrotum potest, educere ex eo nõ
 potest. Per ea verò, que supra scripta sunt, leua-
 to malo, si quando alias dolor reuerterit, eadem
 erunt facienda. Sine dolore quoq; si multa inte-
 stina prolapsa sunt, secari superuacuum est, non
 quòd excludi à scroto non possunt, nisi tamen id
 inflammatio prohibuit, sed quòd repulsa inguini-
 bus immorentur, ibiq; tumorem excitent, atque
 ita fiat mali non finis, sed mutatio. At in eo què
 scalpello

scalpello curari oportebit, simulatq; ad mediam tunicam vulnus in inguine factum peruenerit, duobus hamulis ea iuxta ipsas oras apprehendi debet, dum educlis omnibus membranulis medicus eam liberat. Neq; enim cum periculo leditur, que excidenda est, cum intestinum esse nisi sub ea non possit. Vbi deducula autem erit, ab inguine vsq; ad testiculum incidi debet, sic, ne ipse ledatur, tum excidi. Ferè tamen hanc curationem puerilis ætas, & modicum malum recipit. Si vir robustus est, maiusq; id vitium est, extrahi testiculus nõ debet, sed in sua sede permanere. Id hoc modo fit. Inguen eadem ratione vsq; ad mediam tunicam scalpello aperitur, eaq; tunica eodem modo duobus hamis excipitur, sic vt à ministro testiculus eatenus contineatur, ne per vulnus exeat: tñ ea tunica deorsum versus scalpello inciditur, sub eaq; index digitus sinistrae manus ad imum testiculum demittitur, eumq; ad plagam cõpellit. Deinde dextra manus duo digiti pollex atq; index, venam & arteriam & neruum, tunicamq; eorum à superiore tunica diducunt. Quod si aliqua membranula prohibent, scalpello resoluuntur, donec ante oculos tota iam tunica sit. Excisis que excidenda sunt, repositoq; testiculo, ab ora quoq; eius vulneris, quod in inguine est: demenda habennula paulò latior est, quo maior plaga sit, & plus creare carnis possit.

De

AT si omentum descendit, eodē quidem modo, quo supra scriptum est, aperiendum inguen, diducendæq; tunicae sunt. Considerandum autē est, maior'ne is modus, an exiguus sit. Nam quod paruulum est, super inguen in aluum vel digito vel auerso specillo repellendum est. Si plus est, sinere oportet dependere, quantum ex vtero prolapsum est, idq; adurentibus medicamentis illinere, donec emoriatur & excidat. Quidam hic quoq; duo lina acu trañciunt, binisq; singulorum capitibus diuersas partes astringunt. Sub quo aequae, sed tardius emoriatur. Adicitur tamen hic quoq; celeritati, si omentum super vinctulum illinitur medicamentis quae sic exedunt, ne erodant, *συνήλαια* Græci vocant. Fuerunt etiā qui omentum forfice præciderent, quod in paruulo non est necessarium. Si maius est, potest profusionem sanguinis facere. Siquidem omentum quoq; venis quibusdam etiam maioribus illigatū est. Neq; verò si discusso ventre id prolapsum forfice præciditur, cum & emortuum sit, & aliter tutius auelli nõ possit, inde huc exemplum transferendum est. Vulnus autem curari, si relictum omentum est, sutura debet. Si id amplius fuit, & extra emortuum est, excisis oris, sicut supra propositum est. Si verò humor intus est, incidendum est, in pueris quidem inguen, nisi in his quoq; liquoris eius maior modus prohibet: in viris verò & vbiq; multus humor subest.

συνήλαια.

subest, scrotum. Deinde si inguen incisum est, eò protractis tunicis humor effundi debet. Si scrotum, & sub hoc protinus vitium est, nihil aliud quàm humor est effundendus, abscindendæq; membranae sunt, si quæ eum cõtinerunt: deinde eluendum id ex aqua, quæ vel salem adiectũ, vel nitrum habeat: si sub media, ima'ue tunica, tota hæ extra scrotum collocandæ, excidendæq; sunt.

De Ramicis curatione.

CAP. XXII.

Ramex autem, si super ipsum scrotum est, radurendus est tenuibus & acutis ferramentis, quæ ipsis uenis infigantur, cum eo ne amplius quàm has urant, maximeq; ubi inter se implicatæ glomerantur, eò ferrum id admouendum est, tum super farina ex aqua frigida subacta iniicienda est, utendumq; eo vinculo, quod idoneum esse ani curationibus posui. Tertio die lenticula cum melle imponenda est, post eiectis crustis vlcera melle purganda, rosa implenda, ad cicatricem aridis linamentis perducenda sunt. Quibus uerò super mediam tunicã uenæ tument, incidendus inguen est, atq; tunica promouenda, ab eaq; uenæ digito vel manubriolo scalpelli separandæ. Qua parte uerò inhaerebunt, & ab superiore & ab inferiore parte lino vincienda, tum sub ipsis vinculis præcidenda, reponendusq; testiculus est. At ubi supra tertiam tunicam ramex insedit, mediam excidi necesse est. Deinde, si duæ tres'ue uenæ tument, & ita pars aliqua obsidetur, ut maiore vitio vacet, idem facien-

F dum

dum quod supra scriptum est, ut ab inguine & à testiculo deligatae venae praecidantur, isq; condatur. Sin totum id ramex obsederit, per plagam demittendus digitus index erit, subijciendusq; venis, sic ut paulatim protrahat. eque adducendo, donec is testiculus par alteri fiat. Tum fibulae oris sic vinciendae, ut simul eas quoq; venas comprehendant. Id hoc modo fit: Acus ab exteriori parte oram vulneris perforat. Tum non per ipsam venam, sed per membranam eius immittitur, per eamq; in alteram oram compellitur. Venae vulnerari non debent, ne sanguinem fundant. Membrana semper inter has venas est, ac neque periculum affert, & filo comprehensas illas abunde tenet. Itaque etiam satis est, duas fibulas esse: tum venae quaecumq; protractae sunt in ipsum inguen, aduerso specillo comprehendendi debent: solvendi fibulas tempus inflammatione finita & purgato vulnere est, * ut una simul & oras & venas cicatrix deuinciat. Vbi vero inter imam tunicam & ipsum testiculum nervumq; eius ramex ortus est, una curatio est, quae totum testiculum abscindit. Nam neq; ad generationem quicquam is confert, & omnibus indecore, quibusdam etiam cum dolore dependet. Sed tum quoque inguen incidendum, media tunica promenda, atque excidenda est, idem in ima faciendum, nervusq; ex quo testiculus dependet, praecidendus. Post id venae & arteriae ad inguen lino deligandae, & infra vinculum abscindenda

dende sunt.

De Carne quæ inter tunicas testiculorum concreuit, & de nervo indurato. CAP. XXIII.

Caro quoq; si quando inter tunicas concreuit, nihil dubij est, quin eximenda sit, sed id ipso scroto inciso fieri comodius est. At si nervus induruit, curari res neq; manu neq; medicamento potest. Urgent enim febres ardentes, & aut virides aut nigri vomitus: præter hæc ingens sitis, & lingue aspritudò, fereq; à die tertio spumās bilis aluo cum rofione redditur. Atq; neq; assumi facile cibus, neq; cōtineri potest, neq; multo post extreme partes frigescūt, tremor oritur, manus sine ratione extenduntur, deinde in fronte frigidus sudor, eumq; mors sequitur.

De Ramice inguinis. CAP. XXIIII.

Vbi verò in ipso inguine ramex est, si tumor modicus est, semel incidi: si maior duabus lineis debet, vt medium excidatur: deinde non extracto testiculo, sicut intestinis quoq; prolapsis interdum fieri docui, colligende venæ vincienteq; vbi tunicis inhærebunt, & sub his nodis præcidende sunt. Neq; quicquam noui curationis vulneris eius requirit.

Ad tegendam glandem colic, si nuda est.

CAP. XXV.

A his ad ea transeundum est, quæ in colo ipso fiunt, in quo si glans nuda est, vultq; aliquis eam decoris caussa tegere, fieri potest, sed

exped

expeditius in puero quam in viro. In eo cui id naturale est, quam in eo, qui quarundam gentium more circumcissus est. In eo cui glans parua iuxtaq; eam cutis, spatiosior uero ipse coles est, quam in quo contraria his sunt. Curatio autem eorum, quibus id naturale est, eiusmodi est: Cutis circa glandem apprehenditur & extenditur, donec illam ipsam condat, ibiq; deligatur. Deinde iuxta pubem in orbem tergus inciditur, donec coles nudetur, magnaq; cura cauetur ne vel urinae iter, vel venae, quae ibi sunt, incidantur. Eo facto cutis ad vinculum inclinatur, nudaturq; circa pubem velut circulus, eoq; linamenta dantur, ut caro increseat & id impleat, satisq; velamenti supra latitudo plagae praestat. Sed donec cicatrix sit, vinctum esse id debet, in medio tantum relicto exiguo urinae itinere. At in eo qui circumcissus est, sub circulo glandis scalpello diducenda cutis ab interiore cole est. Non ita dolet, quia summo soluto, deduci deorsum vsque ad pubem manu potest. Neque ideo sanguis profluit. Resoluta autem cutis rursus extenditur ultra glandem. Tum multa frigida aqua fouetur, emplastrumq; circa datur, quod valentem inflammationem reprimat, proximisq; diebus ut propè à fame uictus est, ne forte eam partem satietas excitet. Vbi iam sine inflammatione est, deligari debet à pube vsq; circulum. Super glandem autem aduerso emplastro imposito induci. Sic enim fit, ut inferior pars glutinetur, superior ita sanescat,

nescat, ne inhereat.

Quomodo glans penis contacta aperiri possit.

Contra si glans ita contacta est, ut nudari non possit, quod vitium Græci φύμωσις appellant, aperienda est. Quod hoc modo fit: Subter à summa ora cutis inciditur recta linea usq; ad frenum, atque ita superius tergus relaxatum cedere retro potest. Quod si parum sic profectum est, aut propter angustias, aut propter duritiem tergoris, protinus triangula forma cutis ab inferiore parte excidenda est, sic ut vertex eius ad frenum basis in tergo extremo sit. Tum superdanda linamenta sunt, aliq; medicamenta que ad sanitatem perducant. Necessarium autem est donec cicatrix sit conquiescere. Nam ambulatio atterendo ulcus sordidum reddit.

Infibulandi ratio.

Infibulare quoq; adolescentulos interdum uocis, interdum valetudinis causa quidam consuerunt. Eiusq; hæc ratio est. Cutis que super glandem est extenditur, notaturq; utrinq; à lateribus atramento quâ perforatur, deinde remittitur. Si super glandem notæ reuertuntur, nimis apprehensum est, & ultra notari debet. Si glans ab his libera est, is locus idoneus fibule est. Tum quâ notæ sunt, cutis acu filum ducente transfuitur, eiusq; fili capita inter se deligantur, quotidieq; id mouetur, donec circa foramina cicatricule fiant. Vbi hæc confirmatæ, exempto filo fibula additur, que quo melior, eo lenior est. Sed

hoc quidem sapius inter superuacua, quam inter necessaria est.

De vrinæ reddendæ difficultate, & de Calculo,
rationibusq; eorum. CAP. XXVI.

Res verò interdū cogit emoliri manu vrinam, cum illa non redditur, aut quia senectute iter eius collapsum est, aut quia calculus, vel concretum aliquid ex sanguine intus se opposuit. At mediocris quoque inflammatio sæpe eam reddi naturaliter prohibet. Idq; non in viris tantummodo, sed in sæminis quoque interdum necessarium est. Ergo enee fistulae fiunt, quæ vbi omni corpori ampliori minoriq; sufficiant, ad mares tres, ad sæminas duæ medico habendæ sunt. Ex virilibus maxima decem & quinque est digitorum: media, duodecim: minima, nouem. Ex muliebribus, maior nouem: minor, sex. Incuruas verò esse eas paulum, sed magis viriles oportet, leuesq; admodum: ac neq; nimis plenas, neq; nimis tenues. Homo tum resupinus, eo modo quo in curatione ani figuratur, super subsellium aut lectum collocandus est. Medicus autem à dextro latere sinistra quidem manu collem masculi continere, dextra verò fistulam demittere in iter vrinæ debet. Atq; vbi ad ceruicem vesicæ ventum est, simul cum colle fistulam inclinatam in ipsam vesicam compellere, eamq; vrina reddita recipere. Fæmina breuius vrinæ similiter & rectius iter habet, quod mammule simile interinas oras super naturale positū, non minus sæpe
auxil

auxilio eget, aliquanto minus difficultatis exigit. Nonnunquam etiam prolapsus in ipsam fistulam calculus, qui subinde ea extenuatur, non longè ab exitu inherescit. Eum si fieri potest, oportet vellere, vel oriculario specillo, vel eo seramento, quo in sectione calculus protrahitur. Si id fieri non potuit, cutis extrema quamplurimum attrahenda, & condita glande lino vincienda est, deinde à latere recta plaga coles incidendus, & calculus eximendus est, tum cutis remittenda. Sic enim fit, vt incisum colem integra pars cutis contegat, & vrina naturaliter profluat.

Quæ curatio calculosis adhibeatur.

Cum vesicæ verò calculi; facta mentio sit, locus ipse exigere videtur, vt subiiciam, quæ curatio calculosis, cum aliter succurri non potest, adhibeatur. Ad quam festinare, cum præceptis sit, nullo modo conuenit: ac neq; omni tempore, neq; in omni ætate, neque in omni vitio id experiendū est, sed solo vere, in eo corpore, quod iam nouem annos, nondum quatuordecim excessit, & si tantum mali subest, ut neq; medicamentis vinci possit, neq; etiam trahi posse videatur, quo minus interposito aliquo spatio interimat. Non quo non interdum etiam temeraria medicina proficiat, sed quo sæpius vtiq; in hoc fallat, in quo plura & genera & tēpora periculi sunt. Quæ simul cum ipsa curatione proponam. Igitur vbi vltima experiri statutū est, antè aliquot diebus victu corpus preparandum est, vt modi-

cos, vt salubres cibos, ut minime glutinosos assu-
 mat, vt aquam bibat. Ambulandi verò inter
 hæc exercitatione vtatur, quo magis calculus ad
 vesica ceruicem descendat. Quod an inciderit,
 digitis quoque, sicut in curatione docebo, demis-
 sis cognoscitur. Vbi eius rei fides est, pridie is
 puer in ieiunio continendus est, & tum loco ca-
 lido curatio adhibenda, quæ hoc modo ordinatur:
 Homo præualens & peritus in sedili alto confi-
 dit, supinumq; eum & aduersum super genua
 sua coxis eius collocatis comprehendit, reductisq;
 eius cruribus, ipsum quoque iubet manibus ad
 suos poplites datis eos quàm maxime possit at-
 trahere, simulq; ipse sic eos continet. Quòd si ro-
 bustius corpus eius est qui curatur, duobus se-
 dilibus iunctis duo ualentes insidunt, quo & se-
 dilia & interiora crura inter se deligantur, ne
 diduci possint. Tum is super duorum genua eo-
 dem modo collocatur, atque alter prout confedit
 sinistrum crus eius, alter dextrum, simulq; ipse
 poplites suos attrahit. Sine autem vnus, siue duo
 continent, super humeros eius suis pectoribus in-
 cumbunt. Ex quibus euenit, vt inter ilia sinus
 super pubem sine vllis rugis sit extentus, & in
 angustum compulsa vesica, facilius calculus ca-
 pi possit. Præter hæc etiamnum à lateribus duo
 valentes obijciuntur, qui circumstantes leuare
 vel vnus vel duos, qui puerum continent, non
 sinunt. Medicus deinde diligenter vnguibus
 circumcisis, atque sinistra manu duos eius digi-
 tos,

tos, indicem et medium, leniter prius unum, deinde alterum in anum eius demittit, dextraq; digitos super anum abdomen leniter imponit, ne si utrinq; digiti circa calculum vehementer concurrerint, vesicam ledant. Neq; verò festinanter in hac re, ut in plerisq;, agendum est, sed ita, ut quammaxime id tutò fiat. Nam lesa vesica nervorum distentiones cum periculo mortis excitat. Ac primum circa cervicem quaeritur calculus. Ibi repertus minore negotio expellitur. Et ideo dixi, ne curandum quidem, nisi cum hoc indicij suis cognitum est. Si verò aut ibi non fuit, aut recessit retro, digiti ad ultimam vesicam dantur, paulatimq; dextra quoque manus eius ultra translata subsequitur. Atque ubi repertus est calculus, qui necesse est in manus incidat, eo curiosius deducitur, quo minor leniorq; est, ne effugiat, id est, ne sæpius agitanda vesica sit. Ergo ultra calculum dextra semper manus eius opponitur, sinistra digiti deorsum eum compellunt, donec ad cervicem peruenitur. In quam si oblongus est, sic compellendus est, ut pronus exeat: si planus, sic, ut transversus sit: si quadratus, ut duobus angulis sedeat: si altera parte plenior, sic ut prius ea, qua tenuior sit, euadat. In rotundo nihil interesse ex ipsa figura patet, nisi si lenior altera parte est, ut ea antecedeat. Cum iam eò venit, ut incidi super vesicæ cervicem iuxta anum cutis plaga lunata usq; ad cervicem vesicæ debeat, cornibus ad coxas

spectantibus paulum, deinde ea parte qua stri-
 ctior ima plaga est, etiamnum sub cute altera
 transversa plaga facienda est, qua ceruix ape-
 riatur, donec urine iter pateat, sic ut plaga pau-
 lo maior, quam calculus sit. Nam qui * metu fi-
 * *χορπιαδα* stula, quam illo loco * *επιθραυ* Græci vocant, pa-
 vel *εγυα*- rum patefaciunt, cum maiore eodem periculo re-
δα uoluntur, quia calculus iter, cum vi promitur,
 facit, nisi accipit. Idq; etiam perniciosius est, si
 figura quoque calculi vel asperitudo aliquid eò
 contulit. Ex quo & sanguinis profusio, & dis-
 tentio neruorum fieri potest. Quæ si quis euasit,
 multo tamè patientiorem fistulam habiturus est,
 rupta ceruice, quam habuisset incisa. Cum verò
 patefacta est, in conspectum calculus venit, in
 cuius corpore nullum discrimen est. Ipse si exi-
 guus est, digitis ab altera parte propelli, ab alte-
 ra protrahi potest. Si maior, iniiciendus à supe-
 riore ei parte vnicus est, eius rei causa factus.
 Is est ad extremum tenuis, in semicirculi speciem
 retuse latitudinis, ab exteriori parte leuis qua
 corpori iungitur, ab interiori asper, qua calcu-
 lum attingit. Isq; longior potius esse debet. Nam
 breuis extrahendi vim habet. Vbi iniectus est,
 in utrumque latus inclinandus est, ut appareat
 calculus, & teneatur, quia si apprehensus est,
 ille simul inclinatur. Ideoq; eo minimo opus est,
 ne cum adduci vnicus cœperit, calculus intus
 effugiat, hic in oram vulneris incidat, eamq;
 conuulneret. In qua re quod periculum esset, iam
 supra

suprà proposui. Vbi satis teneri calculum patet, eodem penè momento triplex motus adhibendus est, in vtrunque latus, deinde extra, sic tamen, vt leniter id fiat, paulumq; primo calculus attrahatur: quo factò, attollendus vnicius extremus est, vti intus magis maneat, faciliusq; illum producat. Quod si aliquando à superiore parte calculus parum commode comprehendatur, à latere erit apprehendendus. Hæc est simplicissima curatio. Sed varietas rerum quasdam etiamnum animaduersiones desiderat. Sunt enim quidam non asperi tantummodo, sed spinosi quoque calculi, qui per se quidem delapsi in ceruicem sine vllò periculo eximuntur. In vesica verò non tuto vel hi conquiruntur, vel attrahuntur, quoniam vbi illam conuulserunt, ex distentione neruorum mortem maturant: multoq; magis, si spina aliqua vesicæ inhaeret, eamq; cum duceretur, duplicavit. Colligitur autem eo, quòd difficilius vrina redditur, in ceruice calculum esse: eo quòd cruenta destillat, illum esse spinosum, maximeq; id sub digitis quoque experiendum est, neq; adhibenda manus, nisi id constitit. Ac tum quoq; leniter intus digiti obijciendi, ne uiolenter promouendo conuulserent, tum incidendum. Multi hic quoq; scalpello vsi sunt. Neges (quoniam is infirmior est, potestq; in aliqua prominentia incidere, incisioq; super illam corpore, quæ cauum subest, non secare, sed relinquere, quod iterum incidi necesse sit) ferramentum fecit rectum, in sum-

ma

ma parte labrosum, in ima semicirculatum acutumq;. Id receptum inter duos digitos indicem ac medium super pollice imposito sic deprimebat, vt simul cum carne, si quid ex calculo prominebat, incideret. Quo cum sequebatur, vt semel quantum satis esset, aperiret. Quocumque autem modo ceruix ea parte facta est, leniter extrahi, quod asperum est, debet, nulla propter festinationem vi admota.

Signa calculorum, vel arenosorum,
vel mollium.

AT calculus arenosus, & antè manifestus est, quoniam & vrina que redditur, arenosa est: & in ipsa curatione, quoniã inter subiectos digitos neq; æque leniter renititur, & insuper dilatatur. Item mollis calculus, & ex pluribus minutisq;, sed inter se parum astrictis compositus indicatur, in se attrahens quasdam quasi squamulas. Hos omnes leniter permutatis subinde digitorum vicibus sic oportet abducere, ne vesicam ledant, ne'ue intus aliqua dissipata reliquie maneant, que postmodum curationi difficultatem faciãt. Quicquid autem ex his in conspectum venit, vel digitis vel vnco eximendum est. At si plures calculi sunt, singuli protrahi debent, sic tamen, vt si quis exiguus supererit, potius relinquatur. Siquidem in vesica difficulter inuenitur, inuentusq; celeriter effugit. Ita longa inquisitione vesica leditur, excitatq; inflammationes

tiones mortiferas, adeo vt quidam secti, cum diu frustra; per digitos vesica esset agitata, decesserint. Quibus accedit etiã quãdã exiguus calculus, ad plagam vrina postea promouente, excidit. Si quando autem is maior, non videtur, nisi rupta ceruice extrahi posse, findendus est. Cuius repertor Ammonius, ob id Lithotomos cognominatus est. Id hoc modo fit. Vncus inijcitur calculo, sic vt facile eum concussum quoque teneat, ne is retro reuoluatur. Tur. ferramentum adhibetur crassitudinis modicæ, prima parte tenui, sed retusa, quod admotũ calculum ex altera parte ictum findit: magna cura habita, ne aut ad ipsam vesicam per ferramentum perueniat, aut calculi fractura ne quid incidat.

De Calculis fœminarum.

Hæc vero curationes in fœminis quoq; similes sunt, de quibus tamen parum proprie quedam dicenda sunt. Siquidem in his vbi paruulus calculus est, scalpellus superuacuus est, quia is vrinam in ceruicem non compellit, quæ & breuior, quã in maribus, et laxior est. Ergo & per se sepe excidit, & si in primo quod est angustius inheret, eodem tamen vnco sine vlla noxa educitur. At in maioribus calculis necessaria eadem curatio est. Sed virgini subijci digiti tanquam masculo: mulieri per naturalia eius debet. Tum virgini quidem sub ima sinisteriore ora. Mulieri verò inter vrine iter & os pubis incidendũ est, sic vt vtroq; loco pla-

ga transfuersa fit: neq; terreri conuenit, si plus ex muliebri corpore sanguinis profluit.

Quæ curatio calculo euulso habenda sit.

Calculo euulso, si valens corpus est, neque magnopere vexatum, sinere oportet sanguinem fluere, quo minor inflammatio oriatur. Atq; ingredi quoq; eum paulum non alienū est, vt excidat, si quid intus concreti sanguinis mansit. Quòd si per se non destitit, rursus ne vis omnis intereat, suppressi debet. Idq; protinus in imbecillioribus ab ipsa curatione faciendum est. Siquidem vt distentione neruorum periclitatur aliquis, dum vesica eius agitur: sic alter metus excipitur remotis medicaminibus, ne tantū sanguinis profluat vt occidat. Quod ne incidat, desiderare is debet in acre acetum, cui aliquantum salis sit adiectum. Sub quo & sanguis fere con- quiescit, & astringitur vesica, ideoq; minus inflammatur. Quod si parum proficit, agglutinanda cucurbitula est & inguinibus & coxis, & super pubem. Vbi iam satis vel euocatus est sanguis, vel prohibitus, resupinus collocandus est, sic vt caput humile sit, coxæ paulum excitentur: ac super vlcus imponendum est duplex aut triplex linteolum, aceto madens. Deinde interpositis duabus horis in solum is aqua calide resupinus demittendus est, sic, vt à genibus ad umbilicum aqua teneat, cetera vestimentis circumdata sint, manibus tantummodo pedibusq; nudatis, vt & minus digeratur, & ibi diutius maneat.

maneat. Ex quo sudor multus oriri solet, qui
 spongia subinde facile detergendus est, finisq;
 eius fomenti est, donec infirmo offendat. Tum
 multo is oleo perungendus, inducendusq; * hapsus
 lanæ mollis, tepido oleo repletus, qui pubem &
 coxas & inguina, & plagam ipsam contactâ
 eodem ante se linteolo protegat, isq; subinde oleo
 tepido madefaciendus est, ut neq; frigus ad ve-
 sicam admittat, & ueruos leniter molliat. Qui-
 dam cataplasmatibus calefacientibus utuntur. Ea
 plus pondere nocent, que vesicam urgendo vul-
 nus irritat, quàm calore proficiunt. Ergo ne vin-
 culum quidem ullum necessarium est. Proximo
 die, si spiritus difficiliter redditur, si urina non
 excedit, si locus circa pubem mature intumuit,
 scire licet in vesica sanguinem concretum reman-
 sisse. Igitur demissis eodem modo digitis leniter
 pertractanda vesica est, & discutienda si qua
 coierunt. Quo fit, ut per vulnus postea proce-
 dant. Non alienum etiam est, oriculario clystere
 acetum nitro mistum per plagam in vesicâ com-
 pellere. Nam sic quoq; discutuntur, si qua cruen-
 ta coierunt. Eaq; facere etiam primo die conue-
 nit. Si timemus, ne quid intus sit, maximeq; ubi
 ambulando id elicere imbecillitas prohibuit, cæ-
 tera eadem facienda sunt: ut demittatur in so-
 lium, ut eodem modo pamiculus, eadem lana
 superiniiciatur. Sed neque sæpe, neque tandiu in
 aqua calida puer habendus, quàm adolescens
 est: infirmus, quàm valens: leui, quàm gru-
 uiore

*Hapsus id
 latinis di-
 ci videretur,
 Græcis
 πλυσμα,
 quod Suf-
 das expo-
 nit πλυσμα
 μω, Hesy-
 chius ζα-
 θυρ. signifi-
 cat autem
 vel saccu-
 lum, crume-
 nâ, vel hu-
 iusmodi ali-
 quid, aut
 rectoriû,
 aut vela-
 men, aut
 cingulum,
 sacculi, aut
 crumenæ
 modo fa-
 ctum.

uiore inflammatione adfectus : is cuius corpus digeritur, quam is cuius astrictum est. Inter hæc verò si somnus est, & æqualis spiritus, & madens lingua, & sitis modica, & venter imus, sed & mediocris est cum febre modica dolor, scire licet recte procedere curationem. Atq; in his inflammatio fere quinto vel septimo die finitur. Qua leuata, solum superuacuum est. Supini tantummodo vulnus aqua calida fouendum est, vt si quid vrine rodet, abluatur. Imponenda autem medicamenta sunt pus mouentia, & si purgandum vlcus videbitur melle linendum. Id si rodet, rosa temperabitur. Huic curationi aptissimum videtur Enneapharmacum emplastrum. Nam & seuum habet ad pus mouendum, & mel ad vlcus repurgandum : medulla etiam maximeq; vitulina, quòd in id ne fistula relinquatur, præcipue proficit. Linamenta verò tum super vlcus non sunt necessaria, super medicamentum ad id continendum, recte imponuntur. At vbi vlcus purgatum est, puro linamento ad cicatricem perducendum est. Quibus temporibus tamen, si felix curatio non fuit, varia circa pericula oriuntur. Quæ præ sagire protinus licet, si continua vigilia est, si spiritus difficultas, si lingua arida est, si sitis vehemens, si venter imus tumet, si vulnus hiat, si *transfluens

*transfluens
similiter ante tertium diem quædam liuida excidunt, si is aut nihil, aut tarde respondet, si vehementes dolores sunt, si post diem quintum magna

gne febres urgent, & fastidium cibi permanet, si cubare in ventrem iocundius est. Nihil tamen prius est distentione neruorum, & ante nonum diem vomitu bilis. Sed cum inflammationis sit metus, succurri abstinentia, modicis & tempestiuis cibis, inter hæc fomentis, de quibus supra scripsimus, oportet.

De cancro qui excisa vesica nascitur, & qua curatione uti deceat. CAP. XXVII.

Proximus canceri metus est: is cognoscitur, si & per vulnus, & per ipsum colem fluit sanies mali odoris, cumq; eo quedam à concreto sanguine non abhorrentia, tenuesq; caruncula lanulis similes: præter hæc si ore vulneris arida sunt, si dolent inguina, si febris non desuit, eaq; in noctem augetur, si inordinati horrores accedunt. Considerandum autem est, in quam partem cancer is tendat. Si ad colem, indurescit is locus, & rubet, & tactu dolorem excitat, testiculiq; intumescunt. Si in ipsam vesicam, ani dolor sequitur, coxæ durescunt, non facile crura extendi possunt. At si in alterutrum latus, oculis id expositum est, paresq; utrinque easdem notas, sed minores habet. Primum autem ad rem pertinet, corpus recte iacere, ut superior pars semper eadem sit, in quam vitium fertur: ita si ad colem it, supinus is collocari debet: si ad vesicam, in ventrem: si in latus, in id quod integrus est. Deinde ubi vêtum fuerit ad curatio-

G nem,

nem, homo in aquam demittetur, in qua marrubiū decoctū sit, aut cupressus aut myrtus, idemq; humor chystere intus adijcietur. Tum super ponetur lenticula cum malicorio mista, quæ utraq; ex vino decocta sint: vel rubus aut olea folia, eodē modo decocta, aliaq; medicamenta, quæ ad cohibendos purgandosq; caneros proposuimus, ex quibus, si qua erunt arida, per scriptorium calammum inspirabuntur. Vbi stare cæperit cancer, mulso vulnus eluetur. Vitabiturq; eo tempore ceratum, quod ad recipiendum id malum corpus emollit, potius plumbum elotum cum vino iungetur, superq; idem linteolo illitum imponetur. Sub quibus perueniri ad sanitatem potest, cum eo tamen quod non ignoremus, orto Cancro sæpe affici stomachum, cui cum vesica quoddam consortium est, exq; eo fieri, ut neq; retineatur cibus, neq; si quis retentus est, concoquatur, neque corpus alatur: ideoq; ne vulnus quidem aut purgari, aut ali possit, quæ necessario mortem maturant: sed ut his succurri nullo modo potest, sic à primo tamen diu tenenda ratio curationis est. In qua quædam obseruatio ad cibum quoq; potionemq; pertinens necessaria est. Nam cibus inter principia non nisi humidus dari debet. Vbi vlcus purgatum est, ex media materia olera & salsamenta semper aliena sunt. Potione opus est non modica. Nam si parum bibitur, accenditur vulnus, & vigilia vrget, & vis corporis minuitur. Si plus equo assumitur, subinde vesica implet

impletur, eoq; irritatur. Non nisi aquã autem bibendam esse manifestius est, quã vt subinde dicendum sit. Solet verò sub eiusmodi victu venire, vt alius non reddatur. Hęc aqua ducenda est, in qua vel fœnum græciũ vel malua decocta sit. Idem humor rosa mistus in ipsam vulnus oriculario clystere agendus est, vbi id rodit vrina, neque purgari patitur. Fere verò primo per vulnus exit hæc, deinde eo sanescẽte diuiditur, & pars per colem descendere incipit, donec ex toto plaga claudatur, quod interdum tertio mense, interdum non ante sextum, nonnunquam exacto quoq; anno fit. Neq; desperari debet solida glutinatio vulneris, nisi vbi aut vehementer rupta ceruix est, aut ex cancro multæ magnæq; caruncule, simulq; nervosa aliqua exciderunt. Sed vt vel nulla ibi fistula, vel exigua admodum relinquatur, summa cura providendum est. Ergo cum iam ad cicatricẽ vulnus * tendit ex-^{*intendit} tentis iacere feminibus, & cruribus oportet, nisi tamen molles, arenosi ue calculi fuerunt. Sub his enim tardius vesica purgatur. Ideoq; diutius plagam patere necessarium est, & tum demum vbi iam nihil tale extrã fertur, ad cicatricem perducitur: quod si antequam vesica purgata est, ora se glutinarunt, dolorq; & inflammatio redierunt, vulnus digitis vel aduerso specillo diducendus est, vt torquentibus exitus detur, hisq; effusis tum diutius pura vrina descendat. Tum demum quæ cicatricẽ inducant, imponenda sunt,

extendi q̄; vt supra docui, pedes quàmmaxime
 iuncti. Quòd si fistula metus ex his causis, quas
 proposui, subesse videbitur, quo facilius clauda-
 tur ea, vel certè coangustetur, in anum quoque
 danda plumbea fistula est: extentisq̄; cruribus,
 femina taliq̄; inter se deligãda sunt, donec qua-
 lis sutura est, cicatrix sit.

Si naturalia foeminarum concubitus non ad-
 mittunt, quomodo curari conueniat.

CAP. XXVIII.

ET hoc quidem commune esse maribus &
 foeminis potest. Proprie verò quaedam ad
 foeminas pertinent, vt in primis quòd earũ natu-
 ralia nunquam inter se glutinatis oris, cõcubi-
 tum non admittunt. Idq̄; interdũ euenit protinus
 in vtero matris, interdum exulceratione in his
 partibus facta, & per malam curationẽ his oris
 sanescendo iunctis. Si ex vtero est, membrana ori
 vulue opposita est. Si ex vlcere, caro id reple-
 uit. Oportet autem membranã duabus lineis in-
 ter se transuersis incidere ad similitudinẽ literæ
 X, magna cura habita, ne vrina iter violetur.
 Deinde vndiq̄; eam membranam excidere: ac si
 caro increuit, necessarium est recta linea patefa-
 cere. Tum ab ora vel volsella vel hamo apprehen-
 sam, tanquam habenulã excidere: & intus im-
 plicitum in longitudinẽ linamentum, ἀμύμονον
 Graeci vocant, in aceto tinctũ demittere, supraq̄;
 succidam lanam aceto madẽtem deligare. Tertio
 die soluere vlcus, & sicut alia vlcera curare.
 Cumq̄;

Cumq; iam ad sanitatē tendet, plumbeā fistulam medicamēto cicatricem inducente illinere, eamq; intus dare. Supraq; idem medicamentum injcere, donec ad cicatricem plaga perueniat.

Qua curatione partus emortuus ex utero excutiat. CAP. XXIX.

Vbi concipit autem aliqua, si iam propè maturus partus intus emortuus est, neq; excidere per se potest, adhibēda curatio est, quæ numerari inter difficilimas potest. Nam et summā prudentiam moderationemq; desiderat, & maximum periculum affert. Sed ante omnia vulvæ natura mirabilis, cum in multis alijs, tum in hac re quoq; facile cognoscitur. Oportet autem ante omnia resupinā mulierem trāsverso lecto sic collocare, ut feminibus eius ipsius ilia comprimantur. Quo fit, ut & imus venter in cōspectu medici sit, & infans ad os vulvæ compellatur, quæ emortuo partu id comprimit, ex intervallo verò paulum dehiscere. Hac occasione vsus medicus, vñctæ manus indicem digitum primum debet inserere, atque ibi continere, donec iterum ad os aperiatur, rursusq; alterum digitum demittere debet, & per easdem occasiones alios, donec tota esse intus manus possit. Ad cuius rei facultatem multum confert, & magnitudo vulvæ, & vis nervorum eius, & corporis totius habitus, & mentis etiam robur, cum præsertim intus nonnunquā etiam duæ manus dari debeant.

Pertinet etiam ad rem quam calidissimum esse
 *dum in-imum ventrem, & extrema corporis, neq; *cum
 flamma-inflammatione incepisse, sed recenti re protinus
 tionē cæ-adhiberi medicinam. Nam si corpus iam intus
 pisse, munit, neq; demitti manus, neq; educi infans, nisi
 agerrime potest, sequiturq; saepe cum vomitu
 & cum tremore mortifera nervorum distentio.
 Verū intus emortuo corpori manus iniecta, pro-
 tinus habitum eius sentit. Nam aut in caput aut
 in pedes conuersam est, aut in transuersam ia-
 cet, fere tamen sic vt vel manus eius vel pes in
 propinquo sit. Medici verò propositū est, vt eum
 manus manu dirigat, vel in caput, vel etiam in pedes,
 si forte aliter compositus est: ac si nihil aliud est,
 manus vel pes apprehensus, corpus rectius red-
 dit: nam manus in caput, pes in pedes eum con-
 uertet. Tum si caput proximum est, demitti de-
 bet vncus vndiq; leuis, acuminis breuis, qui vel
 oculo, vel auri, vel ori, interdū etiam fronti re-
 cte iniicitur, deinde attractus infantem educit,
 neq; tamen quolibet is tempore extrahi debet.
 Nam si compresso vuluæ ore id tentatum est,
 non emittente eo infans abriumpitur, & vncū
 acumen in ipsū os vuluæ delabitur, sequiturq;
 nervorum distentio, & ingens periculum mor-
 tis. Igitur compressa vulua, conuiuiscere: hiantē,
 leniter trahere oportet, & per has occasiones
 paulatim eum educere. Trahere autem dextra
 manus vncum, sinistra intus posita infantem
 ipsū, simulq; dirigere eum debet. Solet etiam
 euenire,

euenire, vt is infans humore distendatur, exq; eo profluat fædi odoris sanies. Si quid tale est, indice digito corpus illud forandum est, vt effuso humore extenuetur. Tum id leniter per ipsas manus recipiendum est, nam vncus iniectus facile hebeti corpúsculo eleuabitur. In quo quid periculi sit, supra positum. Sed in pedes quoq; conuersus infans non difficulter extrahitur, quibus apprehensis per ipsas manus commode educitur. Si verò transuersus est, neq; dirigi potuit, vncus ale iniiciendus, paulatimq; attrahendus est. Sub quo fere cervix replicatur, retroq; caput ac reliquum corpus spectat. Remedio est, cervix præcisa, vt separatim vtraq; pars auferatur. Id vncus fit, qui priori similis in interiorem tantum partem per totã aciem exacuitur. Tum id agendum est, vt antè caput, deinde reliqua pars auferatur, quia fere maiore parte extracta, caput in vacuam vuluam prolabitur: extrahiq; sine summo periculo non potest, si tamen id incidit, super ventrem mulieris duplici panniculo iniecto, valens homo non imperitus à sinistro latere eius debet assistere, & super inum ventrem eius duas manus imponere, alteraq; alteram premere. Quo fit, vt illud caput ad os vuluæ compellatur. Idq; eadem ratione qua supra posita est, vncus extrahitur. At si pes alter iuxta repertus est, alter retro cum corpore est, quicquid protractum est, paulatim abscindendum est: & si clunes os vuluæ vrgere cœperunt, iterum retro

repellenda sunt, conquisitusq; pes eius adducendus. Aliæq; etiamnum difficultates faciunt, ut qui solidus non exit, cōcisus eximi debeat. Quoties autem infans protractus est, tradendus ministro est. Is eum supinis manibus sustinere, medicus deinde sinistra manu leniter trahere umbilicum debet, ita ne abrumpat, dextraq; eum sequi vsq; ad eas, quas secundas vocant, quod velamentum infantis intus fuit, hisq; vltimis apprehensis venulis membranulasq; omnes eadem ratione manu diducere à vulua, totumq; illud extrahere, & si quid intus praterea concreti sanguinis remanet. Tum compressis in vnum feminibus, illa in cōclavi collocanda est, modicum calorem sine vlllo perflatu habente. Super imum ventrem eius imponenda lana succida in aceto & rosa tincta. Reliqua curatio talis esse debet, qualis in inflammationibus, & in his vulneribus, quæ in nervosis locis sunt, adhibeatur.

De Ani vitijs, & eorum curatione.

C A P.

XXX.

ANi quoque vitia vbi medicamentis non vincuntur, manus auxilium desiderant. Ergo, si qua scissa in eo vetustate induruerunt, iamq; callum habent, commodissimum est ducere aluum, tum spongiam calidam admouere, ut relaxentur illa, & foras prodeant. Vbi in conspectu sunt, scalpello singula excidere, & r^oce-
*remoue- ra^o renouare, deinde imponere linamentum molle, et super linteolum illitum melle, locumq; eum
re mollis

molli lana implere, & ita vincire altero die, deincepsq; ceteris lenibus medicamentis vti, quæ ad recentia eadẽ vitia necessaria esse aliàs proposui, & vtiq; per primos dies sorbitionibus eĩ sustinere, paulatim deinde cibus adijcere aliquid, generis tamen eius: quod eodem loco præceptum est. Si quando autem ex inflammatione pus in his oritur, vbi primum id apparuit, incidendum est, ne anus ipse suppuret. Neq; tamen antè properandum est: nam si crudum incisum est, inflammationis multum accedit, et puris aliquanto amplius concitatur. His quoq; vulneribus, lenibus cibus, v̄sdemq; medicamentis opus est.

De condylomatum curatione.

AT tubercula, quæ condylomata appellantur, vbi induruerunt, hac ratione curantur: Aluus ante omnia ducitur, tum volsella tuberculum apprehensum iuxtà radices exciditur. Quod vbi factum est, eadem sequuntur, quæ supra post curationem adhibenda esse proposui. Tantummodo si quid increscit, squama aris coercendum est. Ora etiam venarum fundentia sanguinem sic tolluntur: Vbi sanguini qui effluit, sanies adijcitur, aluus acrius ducitur, quo magis ore promoueantur. Eoq; fit, vt *omnia vela, *omnes quasi capitula conspicua sint. Tum si capitulum vene exiguum est, basimq; tenuem habet, astringendum lino paulum supra est quàm vbi cum ano committitur. Imponenda spongia aqua calida est, donec id libeat. Deinde aut vngue, aut scal-

G S pelle

pello supra nodum id exulcerandum est. Quod nisi factum est, magni dolores subsequuntur, interdum etiam vrine difficultas. Si id maius est, & basis latior, hamulo vno aut altero excipiendum est, paulumq; supra basim incidendum, neq; relinquendum quicquam ex eo capitulo, neque quicquam ex ano demendum est. Quod consequitur is, qui neq; nimium, neq; parum hamos ducit. Quam incisum est, acus debet immitti, infraq; eam lino id capitulum alligari: si duo tria' ve sunt, imum quodq; primum curandum est. Si plura, non omnia simul, ne tempore eodem vndiq; teneræ cicatrices sint: si sanguis profluit, excipiendus est spongia, deinde linamentum imponendum. Ungenda femina & inguina, et quicquid iuxta vlcus est, ceratumq; superdandum est. Farina hordeacea calida implendus is locus est: sic deligandus est. Postero die is desiderere in aqua calida debet, eodemq; cataplasmate foueri. Ac bis die, & ante curationem, & post eam, cervices ac femina liquido cerato perungenda sunt, tepidoq; is loco continendus. Interpositis quinque aut sex diebus, oriculario specillo linamenta educenda. Si capitula simul non exciderunt, digito promouenda. Tum lenibus medicamentis, ysdemq; que alibi posui, vlcera ad sanitatem perducenda. Finito vitio, quemadmodum agendum esset, iam alias superius exposui.

A De varicum curatione. CAP. XXXI.
 B his ad crura proximus transitus est, in
 quibus

quibus orti varices non difficili ratione tolluntur. Huc autem & earum venularum quæ in capite nocent, & eorum varicum qui in ventre sunt, curationem distuli: quoniam ubiq; eadem est. Igitur vena omnis, quæ noxia est, aut adusta tabescit, aut manu exciditur. Si recta est, si quavis transversa, tamen simplex, si modica est, melius aduritur. Si curua est, & velut in orbes quosdam implicatur, pluresq; inter se inuoluuntur, vtilius eximere est. Adurendi ratio hæc est: Cutis superinciditur, tum patefacta vena tenui & retuso ferramento candente modice premitur, vitaturq; ne plagæ ipsius oræ adurantur, quas reducere hamulis facile est. Id interpositis fere quaternis digitis per totum varicem fit, & tam superimponitur medicamentum, quo adusta sanantur. At exciditur hoc modo: Cute eadẽ ratione super venam incisa, hamulo oræ excipiuntur, scalpelloq; vndiq; à corpore vena deducitur, caueturq; ne inter hæc ipsa ledatur, eiq; retusus hamulus subijcitur, impositoq; eodem fere spatio quod supra positum est, in eadem vena idem fit, quæ quò tendat, facile hamulo extento cognoscitur. Vbi iam idem, quacunq; varices sunt, factum est, vno loco adducta per hamulum vena præciditur, deinde quæ proximus hamus est, attrahitur & euellitur, ibi rursus abscinditur. Ac sic vndiq; varicibus crure liberato, tum plagarum oræ committuntur, & super emplastrum glutinans inijcitur.

Curatio

AT si digiti vel in utero protinus, vel propter communem exulcerationem postea cohæserunt, scalpello diducuntur, dein separatim uterq; non pingui emplastro circumdatur. Atq; ita per se uterq; sanescit. Si verò sit ulcus in digito, posteaq; male inducta cicatrix curuum eum reddit, primum malagma tentandum est. Dein, si id nihil prodest (quod & in veteri cicatrice, & ubi nerui lesi sunt, euenire cõsuevit) videre oportet, nerui'ne id vitium, an cutis sit. Si nerui est, attingi non debet, neq; enim sanabile est: si cutis, tota cicatrix excidenda est, quæ ferè callosa efficit ut extendi digitum non patiatur, tum reclusus sic ad nouam cicatricem perducendus est.

De Gangræne curatione. CAP. XXXIII.

Gangræna inter vngues alasq; aut inguina nasci, & si quando medicamenta vincuntur, membrum præcidi oportere, alio loco mihi dictum est. Sed id quoq; cum periculo summo fit. Nam sæpe in ipso opere, vel profusione sanguinis, vel animæ defectione moriuntur. Verum hic quoq; nihil interest an satis tutum præsidium sit, quod vnicum est. Igitur inter sanam vitiatamq; partem incidenda scalpello caro vsq; ad os est: sic ut neq; contra ipsum articulum id fiat: & potius ex sana parte aliquid excidatur, quàm ex ægra relinquantur. Vbi ad os ventum est, reducenda ab eo sa

eo sana caro, & circa os subsecanda est, vt ea quoq; parte aliquid os nudetur: dein id ferrula precipiendum est, quàm proxime sanæ carni etiam inherenti: actum frons ossis quam ferrula exasperauit, leuanda est, supraq; inducenda cutis, quæ sub eiusmodi curatiõe laxa esse debet, vt quàm maxime vndiq; os contegat. Quò cutis inducta non fuerit, id linamentis erit contegendũ, & super id spongia ex aceto deliganda. Cætera postea sic facienda, vt in vulneribus, in quibus pus moueri debet, præceptum est.

LIBER VIII.

De positu & figura totius humani corporis.
CAP. I.

SUPEREST ea pars quæ ad ossa pertinet, quæ quo facilius accipi possit, prius positus, figurasq; eorum indicabo. Igitur caluaria incipit ex interiore parte concaua, extrinsecus gibba, vtrinq; leuis, & quæ cerebri membranam contegit, & quæ cute capillũ gignente contegitur. Eaq; simplex ab occipitio & tēporibus, duplex vsq; in verticē à fronte est. Ossaq; eius ab exterioribus partibus dura, ab interioribus, quibus inter se connectuntur, molliora sunt. Interq; ea venæ discurrunt, quas his alimentum ministrare credibile est: rarò autem caluaria solida sine suturis est. Locis tamen æstuosis facilius inuenitur. Et id caput firmissimum, atq; à dolore tutissi-

tutissimum est: ex ceteris, quo suturæ pauciores sunt, eo capitis valetudo comodior est. Neq; enim certus earum numerus est, sicut ne locus quidem. Ferè tamen due super aures, tempora à superiore capitis parte discernunt. Tertia ad aures per verticem tendens occipitium à summo capite diducit. Quarta ab eodem vertice per medium caput ad frontem procedit, eaq; modo sub imo capillo desinit, modo frontem ipsam secans inter supercilia finitur. Ex his ceteræ quidem suturæ in unguem committuntur. Hæ verò quæ super aures transversæ sunt, totis oris paulatim extenuantur, atq; ita inferiora ossa superioribus leniter insidunt. Crassissimum verò in capite os post aurem est, quia capillus, ut verisimile est, ob id ipsum nõ gignitur. Sub his quoq; musculis, qui tempora connectunt, os medium in exteriorem partem inclinatum positum est. At facies suturam habet maximam, quæ à tempore incipiens, per medios oculos naresq; transversa peruenit ad alterum tempus. A qua breues due sub interioribus angulis deorsum spectant. Et male quoq; in summa parte singulis transversas suturas habent. A medijsq; naribus aut superiorum dentium gingivis per medium palatum vna procedit, aliaq; transversa idem palatum secat. Et suturæ quidem in plurimis hæ sunt. Foramina autem intra caput maxima oculorum sunt, deinde narium, tum quæ in auribus habemus. Ex his quæ oculorum sunt, recta simpliciaq; ad cerebrum tendunt. Narium duo

duo foramina osse medio discernuntur. Siquidem hæc primum à supercilij angulisq; oculorum osse inchoantur ad tertiam fere partem: deinde in cartilagine verse quo propius ori descendunt, eo magis caruncula quoq; molliuntur. Sed ea foramina, que à summis ad imas naves simplicia sunt, ibi rursus in bina itinera diuiduntur. Aliaq; ex his ad fauces peruia spiritum & reddunt et accipiunt, alia ad cerebrum tendunt. In vltima parte in multa & tenuia foramina dissipantur, per que sensus odoris nobis datur. In aure quoq; primo rectum & simplex iter procedendo flexuosum fit, quod ipsum iuxta cerebrum in multa & tenuia foramina diducitur, per que facultas audiendi est: iuxta ea duo paruuli quasi finis sunt, superq; eos finitur os, quod transversum à genis tendens ab inferioribus ossibus sustinetur, iugale appellari potest, ab eadem similitudine, à qua id Græci *συνωδες* appellant. *Iugale.* Maxilla verò est molle os, eaq; vna est, cuius eadem & media & etiam ima pars mentum est, à quo vtrinq; procedit ad tempora, solaq; ea mouetur. Nam male cum toto osse, quod superiores dentes* exigit, immobiles sunt. **excipit* Verum ipsius maxilla partes extremae quasi bicornes sunt. Alter processus intrà latior, vertice ipso tenuatur, longiusq; procedens sub osse iugali subit & super id temporum musculus illigatur. Alter breuior & rotundior, & in eo sinus qui iuxta foramina auris est cardinis modo fit: ibiq; huc & illuc

*τεμνι-
νοι
Canini.
Maxilla-
res.

illuc se inclinās maxillæ facultatem motus præstat. Duriores osse dētes sunt, quorum pars maxillæ, pars superiori ossi malarum heret. Ex his quaterni primi quia secant, *τομνοὶ à Græcis nominantur, hi deinde quatuor caninis dentibus ex omni parte cinguntur. Ultra quos vtrinque fere maxillares quaterni sunt, præterquam in his in quibus tres ultimi qui sero gigni solent, non increuerunt. Ex his priores singulis radicibus, maxillares vtiq; binis, quidā etiam ternis quaternis ve utuntur. Fereq; longior radix breviorē dentem edit, rectiq; dentis recta etiam radix, curui flexa est: ex eadem radice in pueris nouus dens subit, qui multo sæpius priorem expellit, interdum tamen supra infra ve eum se ostendit. Caput autem spina excipit. Ea constat ex vertebra quatuor & viginti. Septem in ceruice sunt, duodecim ad costas, reliquæ quinque sunt proximæ costis. Hæ teretes breuesq; ab vtroque latere, processus duos exigunt: mediæ perforatæ, quæ spinæ medulla cerebro commissæ descendit, circā quoq; per duos processus tenuibus cauis peruiæ, per quæ à membrana cerebri similes membranulæ deducuntur. Omnesq; vertebrae exceptis tribus summis à superiore parte in ipsis processibus parū desidentes sinus habent, ab inferiore alios deorsum versus processus exigunt. Summa igitur protinus caput sustinet, per duos sinus receptis exiguis eius processibus. Quo fit, vt caput sursum deorsum versus tuberibus
exasper

exasperetur, secunda superiori parti inferiore. Quod ad circuitum pertinet, pars summa angustiore orbe finitur. Itaque superior summa circumdata, in latera quoque caput moueri finit. Tertia eodem modo secundam excipit. Ex quo facilius cervicis mobilitas est. Ac ne sustinere quidem caput posset, nisi utrinque recti valentesque nervi collum continerent, quos *καρπῶτας Græci appellant. Siquidem horum inter omnes flexus alter semper intentus ultra prolabi superiora non patitur. Iamque vertebra tertia tubercula quæ inferiori inserantur, excipit. Ceteræ processibus deorsum spectantibus, in inferiores insinuantur, ac per sinus quos utrinque habent, superiores accipiunt, multisque nervis & multa cartilagine continentur. Ac sic vno flexu modico in promptum dato ceteris negotijs homo & rectus insistit, & alioqui ad necessaria opera curvatur. Infra cervicem verò summa costæ contra humeros sita est, inde undecim inferiores usque ad imum pectus perueniunt, hæque primis partibus rotundæ & leniter quasi capitulata, vertebrarum transversis processibus ibi quoque paulum insinuatis inhaerent. Inde patefcunt, & in exteriorem partem recurvata, paulatim in cartilaginem degenerant. Eaque parte rursus in interiora leniter flexæ committuntur cum osse pectoris. Quod valens ac durum à faucibus incipit, ab utroque latere lunatum, & à præcordijs iam ipsum quoque cartilagine mollitum terminatur: sub costis

*Sic quidem hos nervos Ludouicus Cælius dicendos esse contendit, tamē Hermo. Barb. Teuōras appellandos putauit.

**ῥοῶς* verò prioribus quinque, quas *Ῥόας* Græci nominant, breues tenuioresq̄, atq; ipse quoq; paulatim in cartilagine[m] versa, extremis abdominis partibus inhaerescunt, imaq; ex his maiorem iam parte nihil nisi cartilago est. Rursus à ceruice duo lata ossa vtrinque ad scapulas tendunt, nostri *scoptula operta* ὠμωνλάρας Græci nominant. Ea in summis verticibus sinuata, ab his triangula, paulatimq; lateſcentia ad spinam tendunt, & quo latiora quaque parte sunt, hoc hebetiora. Atq; ipsa quoque in imo cartilagineſa, posteriore parte velut imitant, quoniam nisi in summo nulli ossi inhaerescunt. Ibi verò validis musculis neruisq; constricta sunt. At à summa costâ paulo interius quàm ubi ea media est, os excrescit, ibi quidem tenue, procedens verò quo propius lato scapulari ossi fit, eo plenius latiusq; & paulatim in exteriora curuatur: quod propius altera verticis parte modice intumescens, sustinet iugulum. Id autem ipsum recuruum ac neque inter durissima ossa numerandum, altero capite in eo quod posui, altero in exiguo sinu pectoralis ossis insidit: paulumq; motu brachij mouetur, & cum lato osse scapularum infra capitulum eius, neruis & cartilagini connectitur. Hinc humerus incipit, extremis vtrinque capitibus tumidus, mollis, sine medulla, cartilagineſus: medius teres, durus, medullosus, leniter gibbus, & in priorem & posteriorem, interiorem, & exteriorem partem. Prior autem pars est, quæ à pectore

pectore est, posterior quæ ab scapulis, interior
 quod ad omnes articulos pertinere in vltiori-
 bus patebit. Superius autem humeri caput ro-
 tundius, quàm cætera ossa, de quibus adhuc dixi,
 * verticulatim scapularum ossibus paruo excessu * verticil-
 inseritur, ac maiore parte ex transitu nervis de-
 ligatur. At inferius duos processus habet, inter
 quos quod mediũ est, magis etiam extremis par-
 tibus sinuatur. Quæ res sedem brachio præstat,
 quod constat ex ossibus duobus. Radius, quem Radius.
 ῥαδιὰς Græci appellant, superior breuiorq; &
 primo tenuior, rotundo & leniter cauo capite
 exiguum humeri tuberculum recipit, atque ibi
 nervis & cartilagine continetur. Cubitus infe-
 rior longiorq; & primo plenior in summo capi-
 te, duobus quasi verticibus extantibus in sinu
 humeri, quem inter duos processus eius esse pro-
 posui, se inserit. Primo verò duobus radijs bra-
 chij ossa iuncta paulatim dirimuntur, rursusq;
 ad manum coeunt, modo crassitudinis mutato.
 Siquidem ibi radius plenior, cubitus admodum
 tenuis est. Dein radius in caput cartilagosum
 consurgens, in verticem eius sinuatur. Cubitus Cubitus.
 rotundus in extremo, parte altera paulum pro-
 cedit. Ac ne sæpius dicendum sit, illud ignorari
 non oportet, plurima ossa in cartilaginem * desi- * desinere
 dere, nullum articulum non sic finiri. neque enim
 aut moveri posset, nisi leui inniteretur, aut cum
 carne nervisq; coniungi, nisi ea media quedam

materia committeret. In manu ^{vero} prima pal-
 me pars ex multis minutisq; ossibus constat,
 quorū numerus incertus est. Sed oblonga omnia
 & triangula structura quadam inter se conne-
 ctuntur, cum inuicem superior alterius angulus,
 alterius planicies sit, eoq; fit ex his vnus ossis
 paulum in interiora concaui species. Verum ex
 manu duo exigui processus in sinus radij conij-
 ciuntur. Tum ex altera parte recta quinque ossa
 ad digitos tendentia palmam explent, à quibus
 ipsi digiti oriuntur, qui ex ossibus ternis con-
 stant, omniumq; eadem ratio est. Interius os in
 verticem sinuatur, recipitq; exterioris exiguum
 tuberculum, neruiq; ea continent, à quibus orti
 vngues indurescunt. Ideoq; non ossi, sed carni
 magis radicibus suis inhaerent. Ac superiores
 quidem partes sic ordinatae sunt. Ima verò spi-
 na in coxarū osse desidit, quod transuersum lon-
 geq; valentissimum, vuluam, vesicam, rectum
 intestinum tuetur, idq; ab exteriori parte gib-
 bum, ad spinam resupinatum, à lateribus, id est,
 in ipsis coxis sinus rotundos habet: à quibus ori-
 tur os, quod peclinem vocant, idq; super intesti-
 na sub-pube transuersum uentrem firmat: rectius
 in uiris, recuruatum magis in exteriora in fœ-
 mina. minis, ne partum prohibeat. Inde femina oritur,
 quorum capita rotundiora etiam quam hu-
 merorum sunt, cum illa ex ceteris rotundissima
 sint. Infra verò duos processus à priore & à po-
 steriore parte habent. Dein dura, & medullosa
 &

peclen.

femina.

Et ab exteriori parte gibba: rursus ab inferioribus quoque capitibus intumescunt. Superiora in sinus coxae, sicut humeri in ea ossa, quae scapularum sunt, coniunguntur, tum infra introrsus leniter tendunt, quo equalius superiora membra sustineant. Atque in eo inferiora quoque capita media sinuantur, quo facilius excipi à cruribus possint. Quae commissura, osse paruo, molli, cartilaginoso tegitur, patellam vocant. Hæc super innatans, nec ulli ossi inherens, sed carne et nervis deligata, pauloq; magis ad femoris os tendens, inter omnes crurum flexus iuncturam tuetur. Ipsum autem crus est ex ossibus duobus. Etenim per omnia femur humero, crus uero brachio simile est: adeo ut habitus quoq; et decor alterius ex altero cognoscatur, quod ab ossibus incipiens, etiam in carne respondet. Verum alterum os ab exteriori parte supra positum est, quod ipsum quoq; Sura rectè nominatur. Id breuius, supraq; tenuius ad ipsos talos intumescit. Alterum à priore parte positum, cui Tibiæ nomen est, longius et in superiore parte plenius, solum cum femoris inferiore capite committitur, sicut cum humero cubitus. Atque ea quoque ossa infra supraq; coniuncta media, ut in brachio dehiscunt. Excipitur autem crus infra ossa ex transuerso talorum, idq; ipsum super os calcis situm est, quod quadam parte sinuatur, quadam excessus habet, et procedentia ex talo recipit, et in sinum eius inseritur. Idq; sine medulla durum, magisq; in

posteriorem partem proiectum, teretem ibi figuram representat. Cetera ossa pedis ad eorumque in manu sunt, similitudinem instructa sunt. *Plantæ palmis, digiti digitis, ungues unguibus, respondent.*

Ossa vitiosa & corrupta quibus signis cognoscantur, & qua ratione curentur. CAP. II.

Ossine autem os, ubi iniuria accessit, aut vitiatum, aut finditur, aut frangitur, aut foratur, aut colliditur, aut loco mouetur. Id quod vitiatum est, primo fere pingue fit, deinde vel nigrum uel cariosum. Quæ super natis grauius ulceribus aut fistulis, hisque; uel longa reuultate, uel etiam cancro occupatis eueniunt. Oportet ante omnia os nudare ulcere exciso: & si latius eius vitium est, quam ulcus fuit, carnem subsecare, donec integrum os undique pateat: tum id quod pingue est, semel iterum uel satis est admoto ferramento adurere, ut ex eo statu secedat: aut eradere donec iam aliquid cruoris ostendatur, quæ integrius nota est. Nam necesse est aridum sit, id quod vitiatum est. Idem in cartilagine quoque laesa faciendum est. Siquidem ea quoque scalpello radenda est, donec integrum id sit, quod relinquatur. Deinde si uel os, siue cartilago rasa est, nitro bene trito respergendum est. Neque alia facienda sunt ubi caries, nigrities uel in summo osse est. Siquidem id uel paulo diutius eodem ferramento adurendum uel radendum est. Qui radit hæc, audacter imprimere ferramentum debet, ut

& agat aliquid, & maturius desinat. Finis est,
 cum vel ad album os, vel ad solidum uentum est.
 Albo finiri ex nigritie vitium, soliditate qua-
 dam ex carie manifestum est. Accedere etiam
 cruoris aliquid integro, supra dictum est. Si quando
 autem altius descenderit, utrumlibet dubium est.
 In carie quidem expedita cognitio est. Specillum
 tenue in foramen demittitur, quod magis minimis-
 sic intrando, vel in summo cariem esse, vel altius
 descendisse testatur. Nigrities colligi quidem potest
 etiam ex dolore & ex febre. Quae ubi mediocria
 sunt, illa alte descendisse non potest. Manifestior
 tamen adacta terebra sit. Nam finis vitij est, ubi
 scobis nigra esse desit. Igitur si caries alte descen-
 dit, per terebram urgens crebris foraminibus est,
 quae altitudine vitium aequent. Tum in ea fora-
 mina demittenda candentia ferramenta sunt, do-
 nec inde siccum os ex toto fiat. Simul enim post
 haec & resoluatur ab inferiore osse, quodcumque
 vitiatum est, & is sinus carne replebitur: &
 humor aut nullus postea feretur, aut mediocris.
 Si autem nigrities est, aut si caries ad alteram
 quoque partem ossis transit, oportet excidi. Atque
 idem in carie quoque ad alteram partem ossis pe-
 netrante fieri potest. Sed quod totum vitiatum,
 totum eximendum est. Si inferior pars integra
 est, eatenus quod corruptum est, excidi debet.
 Item siue capitis, siue pectoris os, siue costa ca-
 riosa est, inutilis vitio est, & excidendi neces-
 sitas est. Neque audiendi sunt, qui osse nudato,

diem tertium expectant, ut tunc excidant. Ante inflammationem enim tutius omnia tractantur. Itaque quantum fieri potest, eodem momento & cutis incidenda est, & os detegendum, & omni vitio liberandum est. Longeque perniciosissimum est, quod in osse pectoris est: quia uix etiam si recte cessit, curatio veram sanitatem reddit.

Quomodo os excidatur: & de Modiolo, & Terebra, ferramenti ad id paratis. CAP. III.

EXciditur verò os duobus modis. Si parvulum est, quod lesum est, modiolo, quem *χελύκιον* Græci vocant: Si spatiosum, terebris. Vtriusque rationem proponam. Modiolus ferramentum concavum teres est, imis oris ferratū, per quod medium clavis ipse quoque interiore orbe cinclus demittitur. Terebrarū autem duo genera sunt: Alterum simile ei, quo fabri utuntur. Alterum capituli longioris, quod ab acuto mucrone incipit, deinde subito latius fit, atque iterū ab alio principio paulo minus quam equaliter sursum procedit. Si vitium in angusto est, quod comprehendere modiolus possit, ille potius aptatur. Et si caries subest, medius clavis in foramen demittitur. Si nigrities, angulo scalpri finis exiguus fit, qui claviam recipiat, ut eo insistente circumactus modiolus delabi non possit. Deinde is habena quasi terebra cōvertitur. Estque quidam premendi modus, ut & foretur, & circumagatur, quia si leuiter imprimitur, parum proficit: Si grauius, non mouetur. Neque alienum est instillare paulum

paulum rosæ, vel lactis, quo magis lubrico cir-
 cumagatur. Quod ipsum tamen si obtusius est, *copiosius
 aciem ferramenti hebetat: at ubi iam iter mo-
 diolo pressum est, medius clauus educitur, & ille
 per se agitur. Deinde cum sanitas inferioris
 partis scobe cognita est, modiolus remouetur: at
 si latius vitium est, quam ut illo comprehenda-
 tur, terebra res agenda est. Ea foramen sit in ipso
 sine vitiosi ossis atq; integri, deinde alterum non
 ita longè, tertiumq; donec totus is locus qui ex-
 cidendus est, his cauis cinctus sit, atque ibi quoq;
 quatenus terebra agenda sit, scobis significat.
 Tunc excisorijs scalper ab altero foramine ad
 alterum malleolo adactus, id quod inter utrunq;
 medium est, excidit: ac sic ambitus similis ei sit,
 qui in angustiorem orbem modiolus imprimitur.
 Vtro modo verò id circumductum est, idem ex-
 cisorius scalper in osse corrupto planus summam
 quanq; testam læsit, donec integrum os relinqua-
 tur. Vix vnquam nigrities integrum, caries per
 totum os perumpit, maximeq; ubi vitiosa cal-
 uaria est. Id quoq; signi specillo significatur, qui
 depressus in id foramen, quod infra solidam se-
 dem habet, & ob id renitens aliquid inuenit, &
 madens exit. Si peruium inuenit, altius descen-
 dens inter os & membranam nihil oppositum
 inuenit, educiturq; siccus, non quo non subsit ali-
 qua vitiosa sanies, sed quoniam ibi ut in latiore
 sede diffusa sit. Sine autè nigrities, quam terebra
 detexit, siue caries, quam specillum ostendit, os
 H 6 transit,

transit; modioli quidē vsus fere superuacuis est, quia latius pateat necesse est, quod iam alte processit. Terebra verò ea, quam secundo loco posui, vtendū, eaq; ne nimis incalescat, subinde in aquā frigidā demittēda est. Sed tam maiore cura agendū est, cum iam aut simplex os dimidiū perforatū est, aut in duplici, superius. Illud, spatium ipsam hoc, sanguis significat. Ergo tum lentius ducenda habena suspendendaq; magis sinistra manus est, & sepius attollēda, & foraminis altitudo consideranda: vt quandocumq; os perumpitur, sentiamus: neq; periclitemur, ne mucrone cerebri membrana ledatur. Ex quo graues inflammationes cum periculo mortis oriuntur. Factis foraminibus eodem modo media sepe, sed multo circumspectius excidenda sunt, ne forte angulus scalpri eandē membranam violet, donec fiat aditus, per quem membrane custos immittatur *μλωρυγοφύλακας* Græci vocant. Lamina anea est, firma, paulum resima ab exteriori parte leuis, que demissa est, vt exterior pars eius cerebro propior sit, subinde ei subiicitur, quod scalpro discutiendū est: ac si excipit eius angulū, ultra transire non patitur, eoq; & audacius et tutius scalpri mallole subinde medicus ferit, donec excisum vndiq; os eadē lamina leuetur, tolliq; sine ulla noxa cerebri potest. Vbi totū os erectum est, circumradenda leuandaq; sunt ora, & si quis scobis membrane insedit, colligendum. Vbi superiori parte sublata, inferior relicta est, non ora tantum, sed

os quoq; totum lauandam est, vt sine noxa postea cutis increseat, quæ aspero osse innascēs protinus non sanitatē, sed nouos dolores mouet. Patescētō cerebro, qua ratione agendum sit, dicam, cum ad fracta ossa peruenero. Si basis aliqua seruata est, supèr imponēda sunt medicamenta non pinguia, quæ recentibus vulneribus accommodantur, supraq; imponēda lana succida oleo atq; aceto madens. Vbi tempus processit, ab ipso ore caro increscit, eaq; factū manū sinum complet. Si quod etiā os aduētum est, à parte sana recedit: subitq; inter integram atque emortuam partem caruncula, quæ quod abscessit, expellat, eaq; ferè quia testa tenuis & angusta est, squama est, id λέπίς à Græcis nominatur. Potest etiā euenire, vt ex ictu neq; findatur os, neq; perfringatur, sed summū tamē collidatur, exaspereturq;. Quod ubi incidit, radi & lauari satis est. Hæc quamuis maxime sunt in capite, tamē ceteris quoq; ossibus communiā sunt, vt ubicunq; idem incidet, eodem remedio sit vtendum. Atq; cum ea fracta, fissa, forata, collisa sunt, quasdam proprias in singulis generibus, quasdam communes in pluribus curationes requirunt. De quibus protinus dicam, initio ab eadem caluaria accepto.

De caluarie curatione.

CAP. IIII.

Igitur ubi ea pertusa, protinus requirendum est, num bilem is homo vomuerit, num oculi eius obcecati sint, num obmutuerit, num per nares aures'ue sanguis ei effluerit, num cōciderit,

muta

num sine sensu quasi dormiens iacuerit. Hæc enim non nisi osse fracto eueniunt. Atque ubi inciderunt, scire licet necessariam, sed difficilem curatione esse. Si verò etiam torpor accessit, si mens non constat, si neruorum vel resolutio vel distentio secuta est, verisimile est etiam cerebri membranam esse violatam, eoq; in angusto magis spes est. At si nihil horum secutum est, potest etiam dubitari, an os fractum sit. Et protinus considerandum est, lapide an ligno, an ferro, an alio telo percussum sit, & hoc ipso leni an aspero, mediocri an vastiore, vehementer an leniter. Quia quo mitior ictus fuit, eo facilius os ei restitisse credibile est. Sed nihil tamen melius est, quam certiore id nota explorare. Ergo quæ plaga est, demitti specillum oportet, neq; nimis tenue, neq; acutum, ne cum in quosdam sinus naturales inciderit opinionem, fracti ossis frustra faciat, neq; nimis plenum, ne paruule rimule fallant. Vbi specillum ad os venit, nihil nisi lene & lubricum occurrit, integrum id videri potest. Si quid asperi est, utiq; quæ suturae non sint, fractum os esse testatur. A futuris se deceptum esse, Hippocrates memoriae prodidit, more scilicet magnorum virorum, & fiduciam magnarum rerum habentium. Nam leuia ingenia, quia nihil habent, nihil sibi detrahunt. Magno ingenio, multaq; nihilominus habituro, conuenit etiam simplex veri erroris confessio, præcipueq; in eo ministerio quòd utilitatis causa posteris traditur,

tur, ne qui decipiantur eadem ratione, qua quis
 ante deceptus est. Sed hæc quidem alioquin me-
 moria magni professoris, uti interponeremus,
 effecit. Potest autem futura eo nomine fallere,
 quæ æque aspera est, ut aliquis hanc esse, etiam
 si rima est, existimet eo loco, quo subesse hanc
 verisimile est. Ergo eo nomine decipi non oportet,
 sed os aperire tutissimum est. Nam neque
 utiq; certa sedes, ut supra posui, saturarum est,
 & potest idem, & naturaliter commissum, &
 ictu fissum esse, iuxta'ue aliquid fissum habere.
 Quin aliquid etiam, ubi ictus fuerit vehementior,
 quamuis specillo nihil inuenitur, tamen aperire
 commodius est. At si ne tum quidem rima
 manifesta est, inducendum super os atramentum
 scriptorium est, deinde scalpro id detrahendum.
 Nigritiem enim continet, si quid fissum est. Solet
 etiam euenire, ut altera parte fuerit ictus, & os
 altera fiderit. Itaq; si grauius aliquis percussus
 est, si mala iudicia subsequuta sunt, neq; ea parte
 qua cutis discussa est, rima reperitur, non incom-
 modum est parte altera considerare, nunquis lo-
 cus mollior sit, & tumeat, eumq; aperire. Siqui-
 dem ibi fissum os reperietur, nec tamen magno
 negotio cutis sanescit, etiam si frustra desecta
 est. Os fractum nisi succursum est, grauius in-
 flammationibus afficit, difficiliusq; postea tra-
 ctatur. Raro, sed aliquando tamen euenit, ut
 os quidem totum integrum maneat, intus verò
 ex ictu vena aliqua in cerebri membrana rupta
 aliquid

aliquid sanguinis mittat, isq; ibi concretus ma-
gnos dolores moueat, oculos quibus obracet. Sed
fere contra id dolor est, & eo loco cute incisa
pallidum os reperitur. Ideoq; id quoque os exci-
dendum est. Quacunq; autem de eausa curatio
hæc necessaria est: si nondum satis cutis patefa-
cta est, latius aperienda est, donec quicquid
lesum est in conspectu sit. In quo ipso videndum
est, ne quid ex ipsa membranula que sub cute
caluariam cingit, super os relinquatur. Siquidem
hæc scalpro terebris uel lacerata, vehementes fe-
bres cum inflammationibus excitat. Itaque eam
commodius est ex toto ab osse diduci. Plagam, si
ex vulnere est, talem necesse est habeamus, qua-
lem acceperimus. Si manu facienda est, ea fere
commodissima est, quæ duabus transuersis lincis
literæ x figurâ accepit, ut deinde à singulis pro-
cedentibus* singulis cutis subsequatur. Inter quæ
si sanguis fertur, spongia subinde in aceto tincta
cohibendus est, occupandusq; obiectis linamen-
tis, & caput altius excitandum. Neque id vi-
tium vllum metum, nisi inter musculos, qui tem-
pora continent, adfert, sed ibi quoq; nihil tutius
fit. In omni verò fisso fracto uel osse protinus an-
tiquiores medici ad ferramenta veniebant, qui-
bus id excideret. Sed multo melius est, ante em-
plastra experiri, quæ caluarie causa componun-
tuntur. Eorumq; aliquid oportet ex aceto mol-
litum, per se super fissum fractum uel os impone-
re, deinde super id aliquanto latius quam vulnus
est,

* alij, lin-
gulis: alij,
ligulis le-
gunt.

est, eodem medicamento illitum linteolum, & præterea succidam lanam aceto tinctam. Tunc vulnus deligare, & quotidie resolvere, similiterq; curare vsq; ad diem quintū. A sexto die, etiam vapore aque calide per spongiam fouere, & cetera ex eadem facere. Quòd si carūcula incre- scere cœperit, et febricula aut soluta erit, aut le- nior, & cupiditas cibi reuerterit, satiūq; somni accedet, in eodem medicamento erit perseveran- dum. Procedente deinde tempore, emolliendum id emplastrum adiecto cerato ex rosa factō, quo facilius carnem producat nam per se reprimen- di vim habet. Hac ratione sepe rime callo, quo- dam implentur, estq; ea ossis velut cicatrix, & latius fracta ossa, si quæ inter se non cohærebāt, eodem callō glutinantur, estq; aliquanto melius velamentum cerebro, quàm caro que exciso ossē increfcit. Si verò sub prima curatione febris in- tenditur, breuesq; somni & ydem per somnia tumultuosi sunt, vlcus madet, neque alitur, & in ceruicibus glandule oriuntur, magni dolores sunt, cibiq; super hac fastidium increfcit, tum demum ad manum scalpriumq; veniendum est. Duo verò sub istis caluariæ pericula sunt, ne vel findatur, vel medium desudat: si fissum est, possunt ore esse compressæ, vel quia altera super alteram excessit, vel etiam quia vehementer rursus se commiserunt. Ex quo euenit, vt humor ad membranam quidem descēdat, exitum verò non habeat, ac sic eam irriter, et graues inflāma- tiones

tiones moueat. Vbi medium defedit, eandē cere-
 bri membranā os vrget, interdum etiam ex fra-
 ctura quibusdam velut aculeis pungentibus. His
 ita succurrendum est, vt tamen quā minimum
 ex osse dematur. Ergo si ora alteri insedit, satis
 est id quod eminet, plano scalpro excidere, quo
 sublato iam rima hiat quantum curationi satis
 est. At si ora inter se comprimuntur, à latere
 eius interposito digiti spatio terebra foramē fa-
 ciendum est, ab eoq; scalper duabus lineis ad ri-
 mam agendus ad similitudinem C literæ, sic vt
 vertex eius à foramine basis ad rimas sit. Quod
 si rima longius patet, ab altero foramine rursus
 similis finis fieri debebit, & ita nihil latens in
 eo osse concauum est, abundeq; exitus datur in-
 tus ludentibus. Ne si fractum quidē os defedit,
 totum excidi necesse est. Sed siue totum perfra-
 ctum est, & ab alio ex toto recessit, siue circum-
 posite caluaria inhaeret exigua parte, ab eo quod
 naturaliter se habet, scalpro diuidendum est: de-
 inde in eo quod defedit iuxta rimam quam fe-
 cimus, foramina addenda sunt. Si in angusto no-
 xa est, duo: si latius patet, tria: septaq; eorum
 excidenda: & tum scalper vtrinque ad rimam
 agendus, sic vt luna tum sinum faciat, unaq; pars
 eius intus ad fracturam, cornua ad os integrum
 spectent. Deinde, si qua labent, & ex facili re-
 moueri possunt, forsice ad id facta colligenda
 sunt, maximeq; ea quæ acuta membranum infe-
 rant. Si id ex facili fieri non potest subiicienda
 Lamina

Lamina est, quam custodem eius membrana esse proposui, et super eam quicquid spinosum est, & intus eminet, excidendum est: eadē lamina quicquid deorsum insedit attollendum. Hoc genus curationis efficit, ut qua parte fracta ossa tamē inhaerent, solidentur: qua parte abrupta sunt, sine ullo tormento sub medicamento tēpore excidant, spatiumq; inter haec satis illi magnū ad extrahendam sanie relinquantur, plusq; in osse propugnaculi cerebrum habeat, quam habiturum fuit eo exciso. His factis, ea membrana acri aceto respergenda est, ut siue aliquid sanguinis ex ea profluit, cobibeatur: siue intus concretus cruor remanet, discutiat. Tum idem medicamentū eodem modo, qui suprapositus est, mollitum, ipsi membranae imponendum est. Ceteraq; eodem modo faciendū sunt, quae ad linteolum illitum & lanam succidam pertinent, collocandusq; in loco in tepido, & curandum quotidie vulnus, his etiā estate. Quod si membrana per inflammationem intumuerit, infundenda erit rosa tepida. Si vsq; eō tumebit, ut super ossa quoq; emineat, coërcebit eam bene trita lenticula, vel folia vitis contrita, & cum recenti vel butyro vel adipe anserino mixta, cervixq; molliri debet, liquido cerato ex irino facto. At si parū pura membrana videbitur, par modus eius emplastri & mellis miscendus erit, idq; super infundendum, eiusq; continendi causa unū aut alterū linamentū injiciendum, & super linteolo cui emplastrū illitum sit,

contegendum. Vbi plus pura membrana est, eadem ratione adijciendum emplastro ceratū, vt carnem producat. Quod ad abstinentiā verò & primos vltioresq; cibos potionesq; pertinet, eadē quae in vulneribus praecipitur, seruanda sunt: eò magis, quò periculosius haec pars afficitur. Quinetiā enim iam non solum sustineri, sed aliis quoque apparebit, tamen erunt vitanda quaecunq; mandanda sunt, item fanius, & quicquid excitat sternutamentū. Spem verò certam faciunt membrana* mobilis ac sui coloris, caro increpescens rubicunda, facilis motus maxillae atq; cervicis. Mala signa sunt, membrana immobilis, nigra, vel livida, vel aliter coloris corrupti, dementia, acris vomitus, neruorū vel resolutio, vel distentio, caro livida, maxillarū rigor, atq; cervicis. Cateraq; quae ad somnū, cibi desiderii, febrem, puris colorem attinent, eadem quae in ceteris vulneribus, vel salutaria vel mortifera sunt: vbi bene recedit, incipit ab ipsa membrana: vel si os eo loco duplex est, inde quoque caro increpescere, eaq; id quod inter ossa vacuum est, replet, nonnunquam etiam super caluariam excrescit. Quod si incidit, inspergenda squama aeris est, vt id reprimat, cohibeatq; ea carni superdādo, quae ad cicatricem perducant. Omnibusq; ea locis commode inducitur, excepta frontis ea parte, quae paulum super id est, quod inter supercilia est. Ibi enim vix fieri potest, vt per onnem aetatem sit exulceratio, quae linteolo medicamentum habente contegenda sit.

fit. Illa utiq; capite fracto seruanda sunt, vt donec iam valida cicatrix erit, soluenda vitentur, frequens balneum, maior vini modus.

De narium fractarum curatione. C A P. V.

IN naribus verò & os & cartilago frangi solet, & quidem modo aduersa, modo à latere. si aduersa facta sunt, alterum'ue ex his, nares desidunt, difficulter spiritus trahitur: si à latere os fractum est, is locus cauus est: si cartilago, in alteram partem nares declinatur. Quicquid in cartilaginem incidit, excitandū leniter est, aut subiecto specillo, aut duobus digitis vtriusque compressis. Deinde in longitudinem implicata linamenta & molli pellicula cincta circumfusaq; , intus adijcienda sunt. Aut eodem modo compositū aliquid ex arido penicillo. Aut grandis pinna, gummi vel fabrili glutine illita, & molli pellicula circumdata, quæ desidere cartilaginem non sinat. Sed si aduersa ea fracta est, equaliter vtraq; naris implenda est. Si à latere, crassius esse debet ab ea parte in qua nasus iacet, ab altera tenuius, id quod inseritur. Extrinsecus autem circumdanda habena est mollis, media illita mistis inter se similia & thuris fuligine, eaq; vltra aures ducenda, & fronti duobus capitibus agglutinada est. Id enim corpori quasi gluten inherescit, & cum induruit, nares comode continet. Sin quod intus inditum est ledit, sicut maxime fit, vbi interior cartilago perfracta est, excicat & nares eadē tantūmodo habena

continenda sunt. Deinde, post quatuordecim
 dies id ipsum demendum est. Resoluitur autem
 aqua calida, eaq; tum is locus quotidie fouendus
 est. Sin os fractum est, id quoque digitis in
 suam sedem reponendum est; atq; vbi aduersum
 id ictum est, vtraque naris implenda est: vbi à
 latere, ea inquam os impulsum est, imponen-
 dumq; ceratum, & paulo vehementius deligan-
 dum est, quia callus eo loco non ad sanitatē tan-
 tummodo, sed etiam ad tumorē increfcit. A ter-
 tio die fouendum id aqua calida est, tantoq; ma-
 gis, quanto propius esse sanitati debet. Quòd si
 plura erunt fragmenta, nihilominus extrinse-
 cus singula in suas sedes digitis erunt compellen-
 da, imponendaq; extrinsecus eadem habena, &
 super eam ceratum, neque vltra fascia adhiben-
 da est. At si quod fragmentum vndique resolu-
 tum cum cæteris non glutinabitur, intelligetur
 quidem ex humore, qui multus ex vulnere fere-
 tur, vossella verò extrahetur. Finitisq; inflam-
 mationibus, imponetur aliquod medicamentum
 ex ijs, quæ leniter reprimunt. Peius est, vbi aut
 ossi, aut cartilagini fracta, cutis quoque vul-
 nus accessit. Id admodum raro fit: si incidit illa
 quidem, nihilominus eadem ratione in suas se-
 des excitanda sunt. Cuti verò superimponendum
 emplastrum aliquod ex his, quæ recentibus vul-
 neribus accommodata sunt, sed insuper nullo vin-
 culo deligandum est.

De aurium fractarum curatione. C A P. VI.

In

IN aure quoq; interdum rumpitur cartilago: quod si incidit, antequam pus oriatur, imponendum glutinans medicamentum est. Sape enim suppurationem prohibet, & aurem confirmat. Illud & in hac, & in naribus ignorari non oportet: non quidem cartilaginem ipsam glutinari, circa tamen carnem increfcere, solidariq; eum locum. Itaq; si cum cute cartilago rupta est, cutis utrinq; sutur. Nunc autem de ea dico, quae cute integra frangitur. In ea vero si iam pus natum est, aperienda altera parte cutis, & ipsa cartilago contra laniata plaga excidenda est. Deinde utendum est medicamento leniter supprimente, quale lycium est aqua dilutum, donec sanguis fluere desinat. Tum imponendum linteolum cum emplastro: sic ut pingue omne vitetur, & a parte posteriore lana mollis auri subijcienda est, quae quod est inter hanc & caput compleat. Tum ea leniter deliganda est, & a tertio die vapore, ut in naribus posui, fouenda. Atq; in his quoq; generibus abstinentia primi temporis necessaria est, donec inflammatio finiatur.

De maxillae fracturae curatione, deq; quibusdam ad omnia ossa pertinentibus. C. A. P. VII.

AB his ad maxillam veterus, indicanda quaedam puto communiter ad omnia ossa pertinentia, ne saepius eadem dicenda sint. Omne igitur os modo rectum ut lignum in longitudinem finditur, modo frangitur transversum, interdum obliquum: atq; id ipsum nonnunquam retusa habet ca-

pita, nonnunquam acuta. Quod genus pessimum
 est, quia neq; facile committuntur, quæ nulli re-
 tuso innituntur, & carnem vulnerât, interdum
 neruum quoq; aut musculû. Quinetiam aliquan-
 do plura fragmenta à fragmento fiunt. Sed in
 alijs quidem ossibus ex toto sæpe fragmentum à
 fragmento recedit. Maxilla verò semper aliqua
 parte etiam vexata, ossa inter se coherêt. Igitur
 in primis digitis duobus vtrinq; prementibus, et
 ab ore, & ab cute omnino ossa in suam sedem
 compellenda sunt. Deinde si transversa maxilla
 fracta est, sub quo casu ferè dens super proximû
 dentem excedit, vbi ea in suam sedem collocata
 est, duo proximi dentes; aut si hi labant, vltimo-
 res inter se seta deligandi sunt. Id in alio genere
 fracturæ superuacuu est. Cetera eadem faciendâ
 sunt. Nam linteolû duplex madens vino & oleo
 superiniiciendû, cum eadem simila, & eadê thi-
 ris fuligine est. Deinde aut fascia, aut mollis ha-
 bena media in longitudinem incisa, vt vtrinq;
 mentum cõplectatur, & inde capita eius supra
 caput adducta ibi deligantur. Illud quoq; ad om-
 nia ossa pertinens dictû erit, famem primû esse
 necessariam: deinde à die tertio humidû cibum,
 sublata inflammatione paulo plenior, eianq;
 qui carnẽ alat: per omne tempus vinû esse alie-
 num. Deinde tertio die resolui debere: foueriq;
 per spongiam vapore aquæ calidæ, eademq; quæ
 primo fuerût superdari. Idem die quinto fieri, et
 donec inflammatio finiatur, quæ vel octauo die,
 vel

vel septimo fere resoluitur. Ea sublata rursus ossa esse tractanda, vt si quod fragmentum loco suo non est, reponatur. Neq; id esse soluendum, nisi due partes eius temporis, intra quod quaq; ossa conserunt, transierint. Fere verò intra quartumdecimum & vñ & vigesimum diem sanescunt, maxilla, mala, iugulum, pectus, latus, os scapularum, costa, spina coxarũ, os tali, calx, manus, planta. Inter vigesimũ & trigesimũ diem crura, brachiaq;. Inter septimũ & vigesimũ & quadragesimum, humeri & femina. Sed in maxilla illud quoq; adijciendum est, quòd humidus cibus diu assumendus est. Atq; etiã cum tempus processit, in lagano, similibusq; alijs perseuerandum, donec ex toto maxillã callus firmarit. Item vtiq; primis diebus habendum silentium.

De Iuguli fracti curatione. CAP. VIII.

Iugulum verò si trãsuersum fractum est, nonnunquam per se rursus recte coit, & nisi mouetur, sanari sine iunctura potest. Nonnunquam verò, maximeq; vbi motum est, elabitur, fereq; id quod à pectore sub id quod ab humero est, in posteriorem partẽ inclinatur. Cuius ea ratio est, quod per se non mouetur, sed cum humeri motu consentit. Itaq; eo subsistente, sub id humerus agitur. Raro verò admodum in priorem partem iugulum inclinatur, adeo vt magni professores nunquam se vidisse memorie mandarint. Sed locuples tamen eius rei autor Hippocrates est. Verum vt dissimilis vterq; casus est, sic quedam

dissimilia requirit. Vbi ad scapulas iugulum ten-
 dit, simul extra manu plane propellendus in po-
 steriorem partem humerus est, & illud in prio-
 rem attrahendum. Vbi ad pectus conuersum est,
 ipsam quidem retro dandum, humerus autem in
 priorem partem adducendus est. Ac si is inferior
 est, rō id quod à pectore est, deprimendū est, quia
 immobile est, sed humerus ipse attollendus. Si casu
 superior est, id quod à pectore est, implendum la-
 na, et humerus ad pectus deligendus est. Si acuta
 fragmenta sunt, incidi cōtra cutis debet: ex ossi-
 bus ea, quæ carnem vulnerant, præcidenda sunt:
 tūc retusa ossa cōmittēda sunt. Si quod ab aliqua
 parte eminet, opponendum ei triplex linteolum
 est, in vino & oleo tinctum. Si plura fragmenta
 sunt, excipienda sunt ex ferula fūcto canaliculo,
 eodemq; intus incerato, ne fascia diducatur, que
 iugulo composito circumdanda est sæpius potius,
 quàm valentius. Quod ipsum quoq; in omnibus
 ossibus fractis perpetuum est. A dextro verò
 iugulo, si id fractum est, ad alam sinistram, à si-
 nistro ad dexteram. Rursusq; sub ala sua fascia-
 ri debet. Post hæc si iugulum ad scapulas incli-
 natum est, brachium ad latus: si in partem prio-
 rem, ad cervicem deligandum est. Supinuzq; ho-
 mo collocandus, cæteraq; eadem faciēda, que
 supra comprehensa sunt. Sunt verò plura ossa
 fere immobilia, vel dura, vel cartilaginosa, que
 vel franguntur, vel forantur, vel colliduntur, vel
 finduntur, vt mala, pectus, latus, os scapularum
 costæ,

costa, spina costarum, os tali, calx, manus, planta. Horum omnium eadem curatio est. Si supra vulnus est, id suis medicamentis nutriendum est. Quo sanescente rimas quoque ossis, aut si quod ferrumen est, callus implet. Si cutis integra est, & os laesum esse ex dolore colligimus, nihil aliud, quam quiescendum, imponendumque ceratum est, & leniter deligandum, donec sanitate ossis dolor finiatur.

De costarum fracturarum curatione. CAP. IX.

Proprie tamen quaedam de costa dicenda sunt, quia iuxta viscera est, grauioribusque periculis is locus expositus est. Haec quoque igitur interdum sic finditur, ut ne summum quidem os, sed interior pars eius, quae rara est, laedatur: interdum sic, ut eam totam is casus pertrahat. Si tota fracta non est, nec sanguis expuitur, nec febricula sequitur, nec quicquam suppurat, nisi admodum raro, nec dolor magnus est, tactu tamen is locus leniter indolescit, abunde est eadem quae supra scripta sunt, facere, & à media fascia incipere deligare, ne in alterutra partem haec cutem inclinet. Ab vno vero & vigesimo die, quo utique os esse debet glutinatum, id agendum. Cibis vberioribus est utendum, ut corpus quam plenissimum fiat, quo melius os vestiatur, quod illo loco tenerum adhuc iniuriæ sub tenui cute expositum est. Per omne autem tempus curationis vitandus clamor, sermo quoque, tumultus, ira, motus vehementior corporis, fumus, puluis, & quicquid

quid vel tussim vel sternutamentum mouet, ne spiritum quidem magnopere continere expedit. At si tota costa perfracta est, casus asperior est. Nam & graues inflammationes, & febris & suppuratio, & sepe vite periculum sequitur, & sanguis spuitur. Ergo si vires patiuntur, ab eo brachio quod super eam costam est, sanguis mittendus est. Si non patiuntur, alius tamen sine ullo acri ducenda est, diutiusque inedia pugnandum. Panis verò ante septimum diem non assumendus, sed vna sorbitione viuendum, imponendumque ei loco ceratum ex lino factum, cui cocta quoque resina adiecta sit, aut Polyarchi malagma, aut pannaces ex vino & rosa & oleo, superque imponenda lana succida mollis, & due fasciae à medijs orsa, minimeque astrictae. Multo verò magis omnia vitanda, quae supra posui, adeo, ut ne spiritus quidem sepius mouendus sit. Quòd si tussis infestabit, ad id potio sumenda erit, vel ex trixagine, vel ex ruta, vel ex herba stœchade, vel ex cumino & pipere. Grauioribus verò doloribus vrgentibus, cataplasma imponi quoque conueniet vel ex lolio, vel ex hordeo, cui pinguis fici tertia pars sit adiecta. Et id quidem interdium superiacebit. Noctu verò idem aut ceratum, aut malagma, aut panni, quia potest cataplasma * quaeque decidere. Ergo quotidie * quoque resoluetur, donec iam cerato aut malagmate possumus esse contenti, et decem quidem diebus extenuabitur fame corpus, ab undecimo verò ali incipiet. Ideoque etiam

etiam laxior quàm primo fúscia circumligabitur, fereq; ea curatio ad quadragesimū diem perueniet: quæ si modus erit suppurationis, plus malagma quàm ceratum ad digerendū proficiet. Si suppuratio vicerit, neque per quæ suprà scripta sunt discuti potuerit, omnis mora vitanda erit, ne os infra vitietur: sed qua parte maxime tumebit, demittendum erit candens ferramentum, donec ad pus perueniat, idq; effundēdū. Si nusquam caput se ostendit, vbi maxime pus subit, sic intelligimus: creta simolia totum locum illinimus, & siccare patiemur: quo loco maxime humor in ea perseverauit, ibi pus proximum erit, eaq; vri debet. Si latius aliquid abscedet, duobus aut tribus locis erit perforandū, demittendū erit linamentum, aut aliquid ex penicillo, quod summum lino sit deuinctum, vt facile educatur. Reliqua eadem, quæ in cæteris aduētis facienda sunt. Vbi purum erit vlcus, ali corpus debet, ne tabes perniciofa futura id malum subsequatur. Nonnunquam etiam leuius ipso osse adfecto, & inter initia neglecto, nō pus, sed humor quidam muccis similis, intus coit, mollescitq; contra cutis, in qua simili vltione vtendum est.

De spinæ curatione.

IN spina quoq; est quod proprie notemus. Nā si id ex vertebra excidit, aliquo modo fractum est, locus quidem concauus fit, punctiones autem in eo sentiuntur, quia necesse est ea fragmenta spinosa esse. Quo fit, vt homo in interiori

rem

rem partem subinde nitatur. Hæc noscende rei
caussa sunt. Medicamentis verò iisdem opus est,
quæ plurima parte huius capituli exposita sunt.

De humerorum, brachiorum, femorum, cru-
rum, digitorum fractorum vel euulso-
rum, communibus curationibus.

C A P. X.

Similes rursus ex magna parte casus cura-
tionesq; sunt humeris & femoribus. Cõmu-
nia etiam quedam humeris, brachijs, femoribus,
cruribus, digitis. Siquidem ea minime periculose
media franguntur. Quo propior fractura capiti
vel superiori vel inferiori est, eo peior est. Nam
& maiores dolores adfert, & difficilior cura-
tur. Ea maxime tolerabilis est simplex, trans-
uersa: peior, vbi fragmẽta, atq; vbi obliqua: pes-
simum vbi eadẽ acuta. Nonnunquam aut fracta
in his ossa in suis sedibus remanent: multo sæpius
excidunt, aliudq; super aliud effertur. Idq; ante
omnia considerari debet, & sicut nota certæ: Si
suis sedibus mota, resuma, pũctionisq; sensum re-
presentant, tactu inæqualia sunt. Si verò non
aduersa, sed obliqua iunguntur, quod fit vbi loco
suo non sunt, membrum id altero latere breuius
est, & muscoli eius tument. Ergo si hoc depres-
sum est, protinus id mẽbrum oportet extendere.
Nam nervi, musculiq; intenti per ossa contra-
huntur, neq; in suũ locum veniunt, nisi illos per
vim aliquis intendit. Rursus, si primis diebus id
omissum est, inflammatio oritur. Sub qua &
difficile & periculose vis nervis adhibetur. Nam
distentio

dissentio neruorum, vel cancer sequitur, vel cer-
 tum, vt ^{mitissimè} diutissime alatur, pus. Itaq; si antè re-
 posita ossa non sunt, postea reponenda sunt. In me
 tendere autem digitū vel aliud quoq; membrum,
 si adhuc tenerū est, etiam vnus homo potest, cum
 alteram partē dextra, alteram sinistra prendit.
 Valentiū membrum duobus eget, qui in diuersa
 contendant. Si firmiores nerui sunt, vt in viris
 robustis, maximeq; eorum feminibus & cruri-
 bus euenit, habenis quoq; vel linteis fascijs v-
 trimq; capita articulorum deliganda, et per plu-
 res in diuersa ducenda sunt. Vbi paulo longius
 quā naturaliter esse debet, membrum vis fecit;
 tum demum ossa manibus in suam sedem com-
 pellenda sunt, indiciumq; ossis repositi est, dolor
 sublatus. Et membrum alteri parti equatum in-
 uoluendum duplicibus triplicibusve pannis, &
 in vino & oleo tinctis, quos linteos esse commo-
 dius est. Ferè verò fascijs sex opus est. Prima
 breuissima adhibenda, quæ circa fracturam ter-
 voluta sursum versum feratur, & quasi in co-
 chlea serpat, satiq; est eam ter hoc quoq; modo
 circuire. Altera dimidio longiore, eaq; qua par-
 te os eminet, ab ea si totum æquale est, vndelibet
 super fracturam debet incipere priori aduersa,
 deorsumq; tendere, atq; iterum de fractura re-
 uersa in superiore vltra priorem fasciam desi-
 nere. Super has iniiciendum latiore linteo cera-
 tum est, quod eas contineat, ac si qua parte os
 eminet, triplex ea pannis obijciendus, eodem vi-
 no &

no & oleo madens. Hæc tertia fasciâ comprehendenda sunt, quartaq; sic ut semper insequens priori aduersa sit, & tertia tantum in inferiore *faciant parte, tres in superiore *sumant, quia satius est sapius circuire, quàm adstringi. Siquidem id quod adstrictum est, alienatur, & cancro opportunum est: articulum autem quàmminimè vincire opus est. Sed si iuxta hunc os fractum est, necesse est. Deligatum verò membrum in diem tertium continendum est. Eaq; iunctura talis esse debet, ut primo die nihil offenderit, non tamen laxa visa sit, secundo laxior, tertio iam penè resoluta. Ergo tum rursum id membrum deligandum, adijciendaq; prioribus quinta fasciâ, iterumq; quinto resoluendum est, et sexto fasciâ inuoluendum, sic ut tertia & quinta infra, ceteræ supra finiuntur. Quotiescunq; autem soluitur membrum, calida aqua fouendū est. Sed si iuxta articulum fractura est, diu instillandū vinum est, exigua parte olei adiecta, eadēq; omnia faciendâ donec * ab eo inflammatio soluatur, vel leuius quoq; quàm ex consuetudine id membrum fiat. Quod si septimus dies nō dedit, certè nonus exhibet. Tum facillime ossa tractantur. Rursus ergo si parum commissa sunt, committi debent. Si qua fragmenta eminent, in suas sedes reponēda sunt. Deinde eodē modo membrum deligādū, feruleq; super accommodāda sunt, quæ fissæ circumpositæq; ossa in sua sede contineant: & in quam partem fractura inclinat, ab ea latior, valentiorq; ferula impon

imponenda est. Et quæ omnes citra articulum esse oportet resimas, ne hinc ledant, nec ultra astringi; quam ut ossa contineant: & cum spatio laxentur, tertio quoque die pauli habentis suis coartari: ac si nulla prurigo, nullus dolor est, sic manere donec duæ partes eius temporis quod os quoque conseruet compleantur, postea leuius aqua calida fouere, quia primo digeri materiam opus est, tum euocari. Ergo cerato quoque liquido id leniter est unguendum, perfricandaque summa cutis est, laxiusque id deligandum est. Tertio quoque die soluendum sic, ut remota calida aqua, cetera eadem fiant. Tantummodo singule fasciæ quoties resolutæ fuerint, subrahantur.

De fracti humeri curatione.

Hæc communia sunt. Illa propria. Siquidem humerus fractus, non sic, ut membrum aliud intenditur. Sed homo collocatur alto sedili, medicus autem humiliore aduersus. Vna fasciæ brachium amplexa ex ceruice ipsius qui læsus est, id sustineat. Altera ab altera parte super caput data, ibi accipit nodum. Tertia iuncto imo humero deorsum demittitur, ibi quoque capitibus eius inter se iunctis. Deinde ab occipitio ipsius, minister sub ea fasciæ quam secundo loco posui, correpto: si dexter humerus ducendus est, dextro: si sinister, sinistro brachio, demissum inter femina eius qui curatur baculum tenet: medicus super eam fasciam de qua tertio loco dixi ^{*pal-} ^{*planam} manum inicit dextrâ: si sinister, sinistra: si dexter humerus

humerus sumatur, simulq; alteram fasciam minister attollit, alteram premit medicus: quo fit, ut leniter humerus extendatur. Fasciæ verò, si medium aut imum os fractum est, breuioribus opus est: si summum, longioribus, ut ab eo sub altera quoq; ala per pectus & scapulas porrigantur. Protinus verò brachium cum deligatur, sic inclinandum est id quod afficit, ut ante fascias quoq; sic figurandū sit: ne postea suspensum aliter, aliter cum deligabatur, humerū inclinet. Brachioq; suspensio, ipse quoq; humerus ad latus leniter deligandus est. Per quæ fit, ut minime moueatur, ideoq; ossa sic se habet, ut aliquis composuit. Cum ad ferulas ventum est, extrinsecus esse earum longissima debent, à lacerto breuioribus, sed sub ala breuissima. Sapius ea resoluenda sunt, ubi in vicinia cubiti humerus fractus est, ne ibi nerui rigescant, & inutile brachium efficiant. Quoties soluta sunt, fractura manu continenda, cubitus aqua calida fouendus, & molli cerato perfricandus, feruleq; vel omnino non imponenda cōtra eminentia cubiti, vel aliquantū breuioribus sunt.

De brachii fracti curatione.

AT si brachium fractum est, in primis considerandum est, alterum os, an vtrunq; comminutum sit, non quòd alia in eiusmodi casu curatio admouenda, sed primū, ut valentius extendatur, si vtrunq; os fractum est: quia necesse est minus neruos contrahi altero osse integro,
eosq;

eosq; intendente. Deinde, vt curiosius omnia in continendis ossibus fiant, si neutrum alteri auxilio est. Nam vbi alterum integrum est, plus opis in eo, quàm in fascijs, ferulisq; est. Deligari autem brachij debet paulum pollice ad pectus inclinato. Siquidem is maxime brachij naturalis habitus sit, idq; inuolutum mitella commodissime excipitur, quæ latitudine ipsi brachio, per angustis capitibus collo inijcitur, atque ita commode brachium ex ceruice suspensum est. Idq; paulum supra cubiti alterius regionem pendere oportet. Quod si ex summo cubito id factum sit, glutinare id vinciendo alienum est. Fit enim brachium immobile, ac si nihil aliud quàm dolori occursum est, idem qui fuit eius vsus est.

De crurum femorumq; fractorum curatione.

IN crure æquè ad rem pertinet, alterum saltem os integrum manere. Commune verò ei femoriq; est, quod vbi deligatum est, in canalem coniiciendum est. Is canalis ab inferiori parte foramina habet, per quæ si quis humor excesserit, descendat: & à planta moram, quæ simul & sustineat eam, & delabi non patiatur: & à lateribus caua, per quæ loris datis mora quidem crus femurq;, vt collocatum est, detineat. Esse etiam is debet à planta, si crus fractum est, circa poplitum: si femur, vsq; ad coxam: si iuxta superius caput femori, sic vt ipsa quoq; ei coxa sit. Neq; tamen ignorari oportet, si femur fractum est, fieri breuius, quia nunquam in antiquum statum

reuertitur, summiq; digitis postea cruris eius insisti, sed multa tamen femori debilitas est, ubi fortuna negligentia quoq; accessit.

De fracti digiti curatione.

*fureculis

Digitum satis est ad unum* fureculum post inflammationem deligari.

Communes curationes ad humeros, brachia, crura, femina, digitosq; contractos, pertinentes.

His proprie ad singula membra pertinentibus, rursus illa communia sunt: primis diebus fames: deinde tum, cum iam increfcere callum oportet, liberalius alimentum, longa à vino abstinentia, fomentum aque calida, dum inflammatio est, liberale, cum ea desit, modicum. Tum etiam longior vlterioribus è liquido cerato membris, & mollis tamen vnctio. Neq; protinus exercendum id membrum, sed ad antiquos vsus reducendum est. Grauius aliquanto est, cum ossis fracturae carnis quoque vulnus accessit, maximeq; si id musculi femoris aut humeri senserunt. Nam & inflammationes multo grauiores & promptiores caneros habent. Ac femur quidem, si ossa inter se cesserunt, serè præcidi necesse est. Humerus verò quoque in periculum venit, sed facilius conseruatur. Quibus periculis etiam magis id expositum, quod iuxta ipsos articulos ictum est. Curiosius igitur agendum est, & musculus quidem per mediam plagam transfuersus præcidendus. Sanguis verò, si parum fluxit, mittendus: corpus inedia extenuandum, ac reliqua quæ deni

dem membra lentius intendenda, & lenius in his ossa in suam sedem reponenda sunt. His verò neq; intendi nervos, neq; ossa tractari satis expedit. Ipsiq; homini permittendum est, vt sic ea collocata habeat, quemadmodũ minime ledunt. Omnibus autẽ his vulneribus imponendum primo linamentũ est vino madens, cui rosæ paulum admodum adiectum sit: cetera eadem deliganda fascijs sunt aliquanto quàm vulnus latioribus, laxius scilicet, quàm si ea plaga non esset, quanto facilius & alienari & occupari cancro vulnus potest, * numeris potius fasciarum id * numero agendum est, vt laxæ quoque equè contineant. Quod in femore humeroq; sic fiet, si ossa forte re-
 ãte concurrerint: sin aliter se habebunt, eatenus circundari fascia debebit, vt impositum medicamentũ contineat. Cetera eadẽ que suprã scripsi, facienda sunt, præterquam quòd neq; ferulis, neq; canalibus, inter que vulnus sanescere non potest, sed pluribus tantummodo & latioribus fascijs opus est, ingerendumq; subinde in eas est calidum oleum & vinum, magisq; in * principio sa- * primo me vtendũ, vulnus calida aqua fouendũ, frigusq; omni ratione vitandum est, & transeundum ad medicamenta, que puri mouendo sunt, maiorq; vulneri quàm ossi cura agenda. Ergo quotidie soluendum nutriendumq; est. Inter que si quod paruum fragmentum ossis eminet, id si retusum est, in suam sedem dandum: si acutum, antò acumen eius longius est præcidendum: si bre-

uius, limandum, & utrinq; scalpro limandum, tum ipsum recondendum est: ac si id manus facere non potest, volsella, quali fabri utuntur, iniicienda est, recte se habenti capite ab ea parte qua sima est, ut ea parte qua gibba est, eminens os in suam sedem compellat. Si id maius est, membranisq; cinguntur, sinere oportet ea sub medicamentis resolui, idq; os, ubi iam nudatum est, abscindere: quod maturius scilicet faciendum est, prodestq; ea ratione & os coire, & vulnus sanescere. Illud suo tempore, hoc prout se habet. Nonnunquam etiam in magno vulnere euenit, ut fragmenta quedam velut emoriantur, neque cum ceteris coeant. Quod hic quoque ex modo fluentis humoris colligitur. Quo magis necessarium est, sepius vlcus resolvere atq; nutrire. Sequitur vero, ut id os per se post aliquot dies excidat, cum tam misera antea conditio vulneris sit, tamen id interdum maius diutiusq; facies. Sape enim integra cutis osse abrumpitur, protinusq; prurigo & dolor oritur. Quae soluere, si accidit, maturius oportet, & fouere aqua per aestatem frigida, per hyemem egelida: deinde ceratum myrteum imponere. Interdum fractura quibusdam, velut aculeis carnem vexat, quo à prurigine & punctiõibus cognito, aperire id melius, eosq; aculeos praecidere necesse habet. Reliqua vero curatio in utroque hoc casu eadem est, quae ubi ictus protinus intulit puro iam vlcere. Cibis hic quoque utendum est carnem producentibus, se
brenius

breuius adhuc membrum est, & ossa loco suo non sunt, paxillus tenuis quam leuissimi generis inter ea demitti debet, sic vt capite paulum supra vlcus emineat, usq; quotidie plenior adigendus est, donec par id membrum alteri fiat. Tum paxillus remouendus, vulnus sanandum est, cicatrix inducta fouenda frigida aqua est, in qua myrtus, hederæ, aliæ ue similes verbenæ sint: illinendumq; medicamentum quod siccet, et magis etiam hic quiescendum, donec id membrum confirmetur. Si quando verò ossa non confuerunt, quæ sepe soluta, sepe mota sunt, in aperto deinde curatio est: possunt enim coire. Si vetustas occupauit, membrum extendendum est, vt aliquid ledatur. Ossa inter se manu diuidenda, ut concurrente exasperentur, vt si quid pingue est, eradatur, totumq; id quasi recens fiat. Magna tamen cura habita, ne nerui musculi ue ledantur. Tum vino fouendum est, in quo malicorium decoctum sit, imponendumq; id ipsum oui albo mistum. Tertio die resoluendum, fouendumq; aqua, in qua verbenæ, de quibus supra dixi, decoctæ sint. Quinto die idem faciendum, feruleq; circumdande. Cætera & antè & post eadem facienda, quæ supra scripsi. Solent tamen interdum diuersa inter se ossa ^x coherere. Eoq; ^x conferue & breuius membrum & indecorum sit: & si ^{re: vel co-} capite acutiora sunt, adsiue punctiones sentiuntur. Ob quam causam frangi rursus ossa & dirigi debent. id hoc modo fit: Calida aqua multa

membrum id fouetur, & ex cerato liquido perfricatur, intenditurq̄: & inter hæc medicus pertractans ossa: vt adhuc tenero callo manibus ea diducit, compellitq̄: id, quod eminent in suam sedem: & si pariam valuit, ab ea parte, in qua os se inclinat, inuolutam lana regulam obijcit. Atq; ita deligando assuescere iterum vetustæ sedi cogit. Nonnunquam autem recte quidem ossa cæperunt, superincreuit verò nimis callus, ideoq; locus intumuit. Quod vbi incidit, diu leniterq; id membrum perfricandum est ex oleo & sale & nitro, multumq; aqua calida salsa fouendum, & imponendum malagma quod digerat, astringitiusq; alligandum, oleribusq; & præterea vomitu vtendum. Per quæ cum carne callus quoq; extenuatur, confertq; aliquid de sinapi, quod cum ficu in alterum pariter membrum impostum, donec id paulum erodat, eoq; euocet materiam. Vbi his tumor extenuatus est, rursus ad ordinem vitæ reuertendum est.

De luxatis ossibus.

CAP. XI.

AC de fractis quidem ossibus hætenus dictum sit. Mouentur autem ea sedibus suis duobus modis. Nam modò quæ iuncta sunt inter se deliſcunt, vt cum latum scapularum os ab humero recedit, & in brachio radius à cubito, & in crure tibia à sura, interdum à saltu, calcis os à talo, quod raro tamen fit. Modò articuli suis sedibus excidunt. Antè de prioribus dicam. Quorum vbi aliquid incidit, protinus is locus cauus est,

est, depressusq; digitus sinum inuenit. Deinde grauis inflammatio oritur, atque in talis precipua. Siquidem febres quoque & caneros & neruorum vel distentiones vel rigores, qui caput scapulis annectunt, mouere consuevit. Quorum vitandorum caussa facienda eadem sunt, que in ossibus mollibus lesis: ubi aliquid incidit, protinus his locis proposita sunt, vt dolor tumorq; per ea tollantur. Nam diducta ossa nunquam rursus inter se iunguntur, & vt aliquid decoris eo loco sit, nihil usus admittitur. Relaxilla verò & vertebra omnesq; articuli cum validis neruis comprehendantur, excidunt: aut vi expulsi, aut aliquo casu neruis vel ruptis vel infirmatis: faciliusq; in pueris & adolescentulis, quam in robustioribus: hiq; elabuntur in priorem & in exteriorem partem, quidam omnibus modis, quidam certis. Suntq; quedam communia omnium signa, quedam propria sunt cuiusq;. Siquidem semper ea parte tumor est, in qua os protrumpit: ea sinus, à qua recessit. Et hæc quidem in omnibus deprehenduntur, alia verò si in singulis. Quæ simulatq; de quoq; dicam, proponenda erunt. Sed vt excidere omnes articuli non possunt, sic non omnes reponuntur. Caput enim nunquam compellitur, neque in spina vertebra, neq; ea maxilla que vtraq; parte prolapsa antequam reponeretur, inflammationem mouit. Rursum qui neruorum vitio prolapsi sunt, compulsi quoque in suas sedes iterum excidunt. At

quibus in pueritia exciderunt, neq; reposita sunt, minus quam ceteri crescunt. Omniumq; que loco suo non sunt, caro ea increscit, magisq; in proximo membro, quam in vltiore. Vtputa si humerus loco suo non est, maior in eo ipso fit, quam in brachio: maior in hoc, quam in manus acie. Tum pro sedibus & pro casibus qui inciderunt, aut maior aut minor vsus eius membri relinquitur: quoq; in eo plus vsus superest, eo minus id extenuatur. Quicquid autem loco suo motum est, ante inflammationem reponendum est. Si illa occupauit, tum conquiescat, laceffendum non est: vbi finita est, tentandum est in his membris, que id patiuntur. Multum autem eo confert & corporis & neruorum habitus. Nam si corpus tenue, si humidum est, si nerui infirmi, expeditius os reponitur. Sed & primo facilius excidit, & postea minus fideliter continetur. Que contraria his sunt, melius continent. Sed id quod expulsum est, difficulter admittunt. Oportet autem ipsam inflammationem leuare, super succida lana ex aceto imposita. A cibo, si valentioris articuli casus est, triduo: interdum etiam quinque diebus abstinerere debet. Bibere aquam calidam dum sit im finiat. Curiosiusq; hac facere his ossibus motis, que validis plenisq; musculis continentur: si vero etiam febris accessit, multo magis: deinde ex die quinto fouere aqua calida, remotaq; lana ceratum imponere ex cyprino fœlum, nitro quoque adiecto donec omnis inflam-

matio

matio finiatur. Tunc infriktionem ei membro adhibere, cibis vti bonis, vti vino modice, iamq; ad vsus quoque suos id membrum promouere: quia motus vt in dolore pestifer, sic aliàs saluberrimus corpori est. Hæc communia sunt, nunc de singulis dicam.

De maxillæ luxatæ curatione. CAP. XII.

MAxilla in priorem partem propellitur, sed modo altera parte, modo vtraque. Si altera, in contrariam partem ipsa, mentumq; inclinatur, dentes paribus non respondent, sed sub his qui secant canini sunt. At si vtraque, totum mentum in exteriorem partem promouetur, inferioresq; dentes longius quàm superiores excedunt, intentiq; super muscoli apparent. Primo quoque tempore homo in sedili collocandus est, sic vt minister à posteriore parte caput eius contineat: vel sic, vt iuxta parietem is sedeat, subiecto inter parietem & caput eius scorteo puluino duro: eoq; caput per ministrum vrgeatur, quo sit immobilius. Tum medici digiti pollices linteolis vel fascijs, ne dilabantur, inuoluti in os eius coniiciendi: ceteri extrinsecus admo- uendi sunt. Vbi vehementer maxilla apprehensa est, si vna parte procidit, concutiendum mentum, & ad guttur adducendum est. Tunc simul & caput apprehendendum, & excitato mento maxilla in suam sedem compellenda, & os eius comprimendum est, sic vt omnia penè vno momento fiant. Si in vtraq; parte prolapsa est, ea-

K 5 dem

dem omnia facienda, sed equaliter retro maxilla agenda est. Reposito osse, si cum dolore oculorum & cervicis iste casus incidit, ex brachio sanguis mittendus est. Cum omnibus verò quorum ossa mota sunt, primo liquidior cibus conveniat, tum his precipue, adeo ut sermo quoque frequenti motu oris per nervos ledat.

De capite luxato.

CAP. XIII.

CAput duobus processibus in duos sinus summæ vertebræ demissis, super cervicem contineri in prima parte proposui. Hi processus interdum in posteriorem partem excidunt, quo fit, ut nervus sub occipitio extendatur, mentum pettori adglutinetur, neque bibere, neque loqui possit, interdum sine voluntate semen emittat. Quibus celerrime mors supervenit. Ponendum autem hoc esse credidi, non quo curatio eius rei ulla sit, sed ut res indicijs cognosceretur, & non putaret sibi medicum defuisse, si qui sic aliquem perdidissent.

De spina luxata.

CAP. XIII.

Idem casus manet eos, quorum in spina vertebræ exciderunt. Id enim non potest fieri, nisi ex medulla, que per medium, & duabus membranulis, que per duos à lateribus processus feruntur, & nervis, qui continent, ruptis. Excidunt autem & in posteriorem partem, & in priorē, & supra septum transversum, & infra. Si in utranque partem exciderint, à posteriore parte vel tumor, vel sinus oritur. Si super septum

id

id incidit, manus resoluitur, vomitus aut distentio nervorum insequitur, spiritus difficulter movetur, dolor urget, & aures obtuse sunt. Si sub septo, femina resoluantur, urina supprimitur, interdum etiam sine voluntate prorumpit. Ex eiusmodi casibus, ut tardius quam ex capitis, sic tamen intra triduum homo moritur. Nam quod Hippocrates dixit, vertebra in exteriorem partem prolapsa, primum hominem collocandum esse, & extendendum, tum calce aliquem super ipsum debere consistere, id intus impellere: in his accipiendum est, quae paulum excesserunt, non in his, quae toto loco mutatae sunt. Nonnumquam enim nervorum imbecillitas efficit, ut quamvis non exciderit vertebra, paulum tamen in priorē partem promineat. Id non iugulat, sed ab interiore parte non contingit quidem posse: ab exteriore se propulsum est, plerumque iterum redit: nisi, quod admodum rarum est, vis nervis restituta est.

De humero luxato.

CAP. XV.

Humerus autem modo in alā excidit, modo in partem priorē. Si in alā delapsus est, & victus cubitus recedit ab latere, rursus iuxta eiusdem partis aurem cum humero porrigi non potest, longiusque altero id brachium est. Si in priorē partem, summum quidem brachium extenditur, minus tamen quam naturaliter, difficiliusque in priorē partem quam in posteriorē cubitus porrigitur. Igitur si in alā humerus excidit, & vel puerile adhuc est corpus vel molle, certo

certe & imbecillibus nervis intentum est, satis est collocare id in sedili, & ex duobus ministris alteri imperare, vt caput lati scapularum ossis leniter reducat, alteri vt brachium extendat: ipsum posteriore parte residentem humerum sub ala eius cogere, simulq; & latum os, & altera manu brachium eius ad latus impellere. At si vastius corpus nerviue robustiores sunt, necessaria est spathula lignea, & qua crassitudinem duorum digitorum habet, & longitudine ab ala ad digitos peruenit. In qua summa capitulum est rotundum, & leniter cauum, vt recipere particulam aliquam ex capite humeri possit. In ea bina foramina tribus locis sunt inter se spatio distantibus, inq; ea lora mollia coniunguntur. Eaq; spatha fascia inuoluta, quo minus tactu ledat, ad alam à brachio dirigitur, sic vt caput eius summæ ale subiiciatur. Deinde, loris suis ad brachium deligatur, vno loco paulum infra humeri caput, altero paulum supra cubitum, tertio supra manû. Cui rei protinus interuallatunc quoque foraminum aptata sunt. Sic brachium deligatum super scalæ gallinaria gradum traicitur, ita alte, vt consistere homo ipse non possit, simulq; in alteram partem corpus demittitur, in alteram brachium intenditur. Eoq; fit vt capite ligni caput humeri impulsus, in suam sedem, modo cum sono, modo sine hoc compellatur. Multas alias esse rationes scire facile est vno Hippocrate lecto, sed non alia magis vsu comprobata est.

ta est. At si in priorem partem humerus excidit, supinus homo collocandus est, fasciaq; aut habena media ala circumdanda est, capitaq; eius post caput hominis ministro tradenda, brachium alteri: precipiendumq;, vt ille habenam, hic brachium extendat. Deinde, medicus caput quidem hominis sinistra debet repellere, dextra verò cubitum cum humero attollere, & os in suam sedem compellere, faciliusq; id in hoc casu, quàm in priore reuertitur. Reposito humero, lana alæ subijcienda est. Si in interiore parte os fuit, vt ei opponatur. Si in priore parte, vt tamen commodius deligetur. Tum fascia primum sub ala obuoluta, caput eius debet comprehendere, deinde profectus ad alteram alam, ab eaq; ad scapulis, rursusq; ad eiusdem humeri caput tendere. Sapiusq; ad eandem rationem circumagi, donec bene id teneat. Vinculus hac ratione humerus commodius continetur. Si adductus ad latus sit, ad id quoque fascia deligatur.

De Cubiti luxati curatione. CAP. XVI.

IN cubito autē tria coire ossa, humeri, & radij & cubiti ipsius, ex his quæ prima parte huius voluminis posita sunt, intelligi potuit. Si cubitus qui innexus humero est ab hoc excidit, radius qui adiunctus est, interdum trahitur, interdum subsistit. In omnes verò quatuor partes excidere cubitus potest: sed si in priorem prolapsus est, extensum brachium est, neq; recuruatur. Si in posteriorem, brachium curuum est, neque extend

extenditur, breuiusq; altero est. Interdū febrem
 vomitumq; bilis mouet. Si in exteriorē interio-
 rem'ue brachium porrectum est, sed paulum in
 eam partem à qua os recessit recuruatum, quic-
 quid incidit, reponendi ratio vna est. Neq; in cu-
 bito tantum est, sed in omnibus quoq; mēbris lon-
 gis, quæ per articulum longa testā iunguntur.
 Vtrumq; membrū in diuersas partes extendere,
 denec spatium inter ossa liberum sit. Tum id os
 quod excidit ab ea parte, in quā prolapsum est,
 in cōtrariam impellere. Extendendi tamen alia
 atq; alia genera sunt, prout nerui valent, aut ossa
 huc illuc'ue sederunt. Ac modò manibus solis
 vtendum est, modò quædam alia adhibēda. Ergo
 si in priorem partem cubitus prolapsus est, ex-
 tendi per duas manus, interdum etiā habentis
 inieclis satis est. Deinde rotundum aliquid à la-
 certi parte ponēdum est, & super id repente cu-
 bitus ad humerum impellendus est. At in alijs
 casibus commodissimum est eadem ratione bra-
 chium extendere, quæ fracto cubito supra posita
 est, & tum ossa reponere. Reliqua curatio eadem
 est, quæ in omnibus. Celerius tantum & sæpius
 id resoluendum est, multoq; magis aqua calida
 fouendum, diutius ex oleo & nitro ac sale per-
 fricandum. In cubito enim celerius, quàm in vllō
 alio articulo, siue extra remansit, siue intus re-
 uertit, callus circundatur, isq; si per quietem in-
 creuit, flexus illius postea prohibet.

De Manu luxata.

CAP. XVII.

Mans

Manus quoque in omnes quatuor partes prolabitur. Si in posteriorem partem excidit, porrigi digiti non possunt: si in priorē, non inclinantur: si in alterutrum latus, manus in contrarium, id est, aut pollicem, aut ad minimum digitum cōuertitur. Reponi non difficilime potest. Super durum locum & renitentē ex altera parte intendi manus, ex altera brachium debet, sicut prona sit: si in posteriorem partem os excidit, supina: si in priorē, si in interiorem exteriorē ue, in latus. Vbi satis nerui diducti sunt, si in alterutrum latus procidit manus, brachium in contrarium repellendum est. At his, quæ in priorē posteriorem ue partem prolapsa sunt, superimponendum durum aliquid, idq; supra prominens os manu urgendum est, per quod vis adiecta facilius in suam sedem compellit.

De Palma.

CAP. XVIII.

IN palma quoq; ossa interdū suis sedibus promouentur, modo in priorē partem, modo in posteriorem. In latus enim moueri paribus ossibus oppositis non possunt. Signum id solum est, quod omnium commune est, tumor ab ea, in quam os venit: sinus ab ea, à qua recessit. Sed sine intentione digitorum, tantummodo bene pressum os in suam sedem reuertitur.

De digitis.

CAP. XIX.

AT in digitis totidem ferè casus, eademq; signa sunt, quæ in manibus. Sed in his extendendis non æque vi opus est, cum & articuli breuior

breuiore, & nerui minus validi sint. Super mensam tantummodo intendi debent, qui vel in priorem, vel in posteriorem partem exciderunt, tum iam palma compelli, atque id quod in latus elapsum est, digitis restitui.

De Femore.

CAP. XX.

Cum de his dixerim, de his quoque quæ in cruribus sunt, videri possum dixisse. Si quidem etiam in hoc casu quedam similitudo est femori & humero, & tibie & cubito, pedi & manui. Quedam tamen separatim quoque de his dicenda sunt. Femur in omnes quatuor partes promouetur, sepius in interiorem, deinde in exteriorē, raro admodum in priorem, aut posteriorem. Si in interiorem partem prolapsum est, crus longius altero & vastius est: extrā enim pes vltimus spectat. Si in exteriorē, breuius rariūque fit, & intus inclinatur, calx ingressu terram non contingit, sed planta ima, meliusque id crus superius corpus, quam in priore casu fert, minusque baculo eget. Si in priorē crus extensum est, implicarique non potest, alteri cruri ad calcem par est: sed ima planta minus in priorem partem inclinatur, dolorque in hoc casu precipuus est, & maxime vrina supprimitur. Vbi cum dolore inflammatio quieuit, commode ingrediuntur, totusque eorum pes est. Sed & si in posteriorē extendi non potest crus, breuiusque est, vbi constitit, calx quoque terram non contingit. Magnū autem femori periculum est, ne vel difficulter

ter reponatur, vel repositi rursus excidat. Quidã iterum semper excidere contendunt, sed Hippocrates & Diocles, & Philotimus, & Nileus, & Heraclides Tarentinus, clari admodum auctores, ex toto se restituisse memoriæ prodiderunt. Neq; tot genera machinamentorum quoque ad extendendum in hoc casu femur, Hippocrates, Andreas Nileus, Nymphodorus, Protarchus, Heraclides, Faber quoq; quidam reperissent, si id frustra esset. Sed vt hæc falsa opinio est, sic illud verum est. Cum ibi valentissimi nerui, musculiq; sint, si suum robur habent, vix admittere: si non habent, postea non continere. Tentandum igitur est, & si tenerius membrum est, satis est habenam alteram ab inguine, alterã à genu intendi. Si validius, melius adducent, qui easdem habenas ad valida bacula deligarint: tumq; eorum fustium imas partes oppositæ moræ obiecerint, superioresq; ad se vtraq; manu traxerint. Etiamnum valentius intenditur membrum super scammum, cui ab vtraq; parte axes sunt, ad quos habenæ ille deligantur, qui vt in torcularibus conuersi, rumpere quoq; si quis perseverauerit, non solum extendere nervos & musculos possunt. Collocandus autem homo super id scammum est, aut pronus, aut supinus, aut in latus: sic vt semper ea pars superior sit, in quam os prolapsus est; ea etiam inferior, à qua recessit. Nervus extentis in priorem os venit, rotundum aliquid super inguen ponendum, subitoq; super id,

L

genu

genu adducendum est eodem modo, eademq; de
caussa, qua idem in brachio fit, protinusq; si com-
plicari femur potest, intus est. In cæteris verò ca-
sibus, ubi ossa per vim paulum inter se recesserunt,
medicus debet id quod eminent, retro cogere,
minister contra inde coxam propellere. Posito
osse, nihil aliud noui curatio requirit, quam vt
diutius is in lecto detineatur, ne si motum adhuc
neruis laxioribus femur fuerit, rursus erumpat.

De Genu.

CAP. XXL

Genu quoq; & in exteriorem, & in inte-
riorem, & in posteriorem partem excidere
notissimum est, in priorem non prolabi pleriq; scri-
pserunt. Potestq; id verò proximum esse: cum idem
opposita patella, ipsa quoq; caput tibiæ cõtineat.
Nolentes tamen eum cui in priorem partem exci-
disset, à se curatum esse memoriæ prodidit. In his
casibus intendi nerui rationibus iisdem quas in
femore retuli, possunt. Et id quidem quod in po-
steriorem partem excidit, eodem modo rotundo
aliquo super poplitem imposito, adductoq; eo cru-
re reconditur. Cætera verò manibus simul, tunc
ossa in diuersas partes compelluntur.

De Tallo.

CAP. XXII.

Talus in omnes partes prolabitur. Vbi in
interiorem partem excidit, ima pars pe-
dis in exteriorem partem cõuertitur. Vbi huic con-
trarius talus, contrarium etiam signum extat. Si
in priorem partem erupit, à posteriore latus ner-
uus durus & insanus est, minusq; is opus est: s

in posteriorem, calx penè conditur, plaga maior fit. Reponitur autem is quoq; per manus, prius in diuersa pede & crure diductis. Et in hoc quoq; casu diutius in lectulo perseuerandum est, ne is talus, qui totum corpus sustinet, parum cõfirmatis neruis ferendo oneri cedat, rursusq; prorumpat. Calceamētis quoq; humilioribus primo tempore vtendum, ne iunctura talum ipsum ledat.

De Planta.

CAP. XXIII.

PLante ossa ÷sdem modis quibus in manu, prodeunt, ÷sdemq; conduntur. Fascia tantummodo calcem quoq; debet comprehendere: ne cum mediam plantam inunq; eius vinciri necesse est, liber talus in medio relictus, materiam pleniorē recipiat, ideoq; suppuret.

De Digitis.

CAP. XXIIII.

IN digitis nihil vltra fieri debet, quàm quod in his qui sunt in manu, positum est. Potest tamen conditus articulus medius aut summus canaliculo aliquo cõtineri. Hæc faciendæ sunt in his casibus, vbi sine vulnere ossa exciderint. Hic quoq; & ingens periculum est: & eo grauius, quo maius membrum est, quo'ue validioribus neruis aut musculis continetur. Ideoq; humeris, femoribusq; metus mortis est, ac si reposita ossa sunt, spes nulla est. Non repositis tamen, nonnullum periculum est. Eoq; maior in vtroque timor est, quo propius vulnus articulo est. Hippocrates nihil tuto reponi posse, præter digitos & plantas & manus dixit, atque in his quoq;

L. 2

dilig

diligenter esse agendum, ne precipitarent. Quidam brachia quoq; & crura reposuerunt. Et ne cancri, distentionesq; nervorum orirentur, sub quibus in eiusmodi casu fieret mors matura, sanguinem ex brachio miserunt. Verum ne digitus quidem in quo minimum ut malum, sic etiam periculum est, reponi debet ante inflammationem, aut postea cum iam vetus res est. Si reposito quoq; osse nervi distenduntur, rursus id protinus expellendum est. Omne autem membrum, quod cum vulnere loco motum, neq; repositum est, sic iacere conuevit, ut maxime cubantem iuuat, tantum ne moueatur, ne'ue dependeat. In omniq; tali morbo magnum ex longa fame praesidium est. Deinde ex curatione eadem que proposita est, ubi ossibus fractis vulnus accessit. Si nudum os eminet, impedimento semper futurum est. Id quod excedit, abscindendum est. Imponendaq; super arida linamenta sunt & medicamenta non pinguia, donec quae sola esse in eiusmodi re sanitas potest, veniat. Nam & debilitas sequitur, & tenuis cicatrix inducitur, quae necesse est facile noua postea pateat.

LIBROS
DEL DR.
L. MARCO

FINIS.

Q. SERENI
SAMONICI
VITA.

Q. *Serenus Samonicus Gordiani iunioris praeceptor fuit: cuius meminit Spartianus in Caracalla, his verbis: Occisi sunt & in balneis plures, & in caenis: inter quos Samonicus Serenus, cuius libri plurimi ad doctrinam extant. Macrobius quoq; Saturnalium tertio, carmina quaedam de urbibus de nouendis in libro quinto Reconditorum Samonici Sereni reperisse se ait. Supersunt hodie hi hexametri, praecepta Medicinae continentes.*

L 3

Q. SERENI SA-
 MONICI DE ME-
 DICINA PRAE-
 CEPTA SALV-
 BERRI-
 MA,

Antonij Molinij Matifconensis opera, di-
 ligenter emaculata.

MEMBRORVM series certo de-
 ducta tenore

Ut stet, & assimilis medicina de-
 fluat ordo,

Principio celsa de corporis arce loquamur.

Phæbe salutiferū, quod pangimus, asserere carnē,

Inuentumq; tuum prompto comitare favore.

Tuq; potens artis, reduces qui tradere vitas

Noſti, & in cælum manes reuocare sepultos,

Qui colis Aegeas, qui Pergama, quiq; Epidaurū,

Qui quondam placidi teclūs sub pelle draconis,

*tecla Tarpeias arces, atq; inclyta*templa petiſti,

Depellens tetros præſenti numine morbos,

*locutus Huc ades, & quicquid cupido mihi ſepe*rogati

Firmaſti, cunctum teneris expone papyris.

Capiti medendo.

Balsama ſi geminis inſtillans auribus ad-
 das,

Tum poteris alacrem capitis reparare vigorem.

Vel

*Vel quæ septenis censentur gramina nodis,
 Ut iliter reelis, vel corno ex arbore sertum,
 Pulegium' ve potens vna super aure locabis,
 Aut illud misto* recoquens clementer aceto, *coctum
 Cauta nare trahes: seu visco lintea nexo
 Induces fronti: seu trita gramina mente.
 Spōgia cum tepidis annexa liquoribus hymbris
 Profuit: aut hedera ex oleo* colata vetusto. *decocta
 Profuit & cochleis frontem tractare minutis.
 Si nocuit cerebro violentia solis aperto:
 Sæpe chelidonia ex acido perducta liquore
 Sanauit: profunt & amica papauera somno,
 Si prius in lento madesacta* terantur oliuo. *coquantur*

Hemicranio medendo.

Portio si capitis morbo tentetur acuto,
 Allia diuersam lana contacta per aurem
 Inducta profunt, & eodem balsama pacto.
 Allia vel ternis piperis terna addita granis,
 Trita lines: certam dabit hæc tibi cura salutem.

Porrigini depellendæ.

Est insensibilis morbus, sed noxia forma,
 Cum caput immessa pexu porrigine ningit,
 Copia farris vti freudentibus edita saxis.
 Hanc poterit maluæ radix decocta leuare.
 Aut tu fœniculum, nitrumq; & sulphura viua
 Contere, deinde caput permistis ablue cunctis:
 Fursuribus' ve nouis, durum miscebis acetum,
 Ut varios crines tali des vnguine puros.
 Prodest & tarda demptus testudine sanguis,

Et prodest cedro demissus ab arbore succus.
 Desinet interea glomerari farrea nubes,
 Cessabitq; grauis crebra porriginis hymber.

Capillo tingendo.

Q Vos pudet atatis longa, quos seclā senectus
 Offedit, cupiunt pperos abscondere canos,
 Et nigrum crinem fūco simulare dolofo,
 His prodest acri contrita cupressus aceto,
 Vel frons lentisci, vel tristia poma sabuci:
 Lumbrici quoq; terre stes miscentur oliuo,
 Et iuuenem praestant rediuiuo flore capillum.
 Praeterea nineum poterit depellere crinem,
 Resina ex facili cara viscoq; coacta.
 Ad rutilam speciem nigros flauescere crines,
 Vnguento cineris praedixit Tullius autor.
 Si praegnant artus captiui soricis edit,
 Dicuntur faetus nigrantia lumina fingi.

Phthiriasi arcendae.

Noxia corporibus quaedā de corpore nostro
 Progeniuit natura, volēs abriūpere somnos
 Sensibus, & monitis vigilēs incendere curas.

Plin. li. 7. Sed quis non pauet Pherecydis fata tragædi,
 cap. 31. Qui nimio sudore fluens animalia tetra

Eduxit, turpi miserum quæ morte tulerunt.

Plin. li. 7. Sylla quoq; infelix tali languore peresus
 cap. 44. Corruit, & sædo se vidit ab agmine vinci.

Sæpius ergo decet mordax haurire sinapi,
 Vel nitro ac sale permistis, acidoq; liquore
 Laxatis (vt sint simul allia) tangere corpus,

Aut

Aut lacrymis hederæ, aut succo*perducere cedri *perfun-
 Quin etiam fursur mixto medicatur aceto. dere
 Vnda maris lendes capiti deducit iniquas,
 Et quicquid cerebri defendit sylua capilli.

Prurigini, papulis, ac scabiei arcendis.

Illotus sudor, vel copia nobilis escæ
 Sæpe graui scabie correptos asperat artus.
 Ergo lutum prodest membris adhibere fricatis,
 Quod facit ex asino siccatus corporis humor.
 Nec pudeat tractare finum, quem bucula fudit.
 Stercoris ex porco cinerem confundito lymphis,
 Sic pavidum corpus dextra parcente foueto.
 Proderit ox oleo puluis, quem congerit alte
 Dulcibus ex latebris patiens formica laborum.
 Conuenit hinc tepido lita tradere corpora soli.
 Feruentes papulas*olco curato liquenti, *papyro
 Aut acido Baccho miscebis farræ lupini,
 Atq; hinc in calido percurre membra lauacro,
 Pruritus autem salsos leuat humor aceti,
 Siue maris*rabidi sudor, cochleæq; minute, *auidi
 Quarum contactu perimetur acerba libido.

Phrenesi, & capiti purgando.

EX vitio cerebri Phrenesis furiosa mouet,
 Amissisq; refert frendens amētia vires,
 Siue calens febris iactatos exedit artus,
 Siue meri gustus, seu frigoris efficit aura,
 Conueniet calidis pecudum pulmonibus aptè
 Tempora languentis medica redimire corona.
 Illotis etiam lanis suffire memento.

*Ceritum sepe horrendi medicantur odores,
 Atq; ideo sanos etiam curarier est par.
 Purgatur cerebrum mansa radice pyrethri,
 Vngitur & succis, dederit quos parua sabucus,
 Expressusq; hederæ mandatur naribus humor.
 Aut mistum rutæ cerebro instillatur acetum.
 Non semper præsens dolor est sanabilis: ergo
 Cura magis prodest venturis obuia morbis.*

*De fluore capillorum, & maculis
 capitis tollendis.*

D*Estluit expulsus morbo latitante capillus,
 Si raro lauitur, seu vis epota veneni,
 Seu salamandra potens, nullisq; obnoxia flâmis,
 Eximium capitis tactu deiecit honorem.
 Nonnunquã variant macule, paruisq; parumper
 Orbibus aspersum ducit noua vulnere tempus,
 Vipereæ pellis cinerem his* addito rebus,
 Roboreas' re pilas vsino iungito seuo,
 Vel testudineo mala permulceto cruore.*

*Humoribus, & perfrictionibus
 medendis.*

S*Aepe ita puadit vis frigoris, ac tenet artus,
 Vt vix quesito medicamine pulsa recedat.
 Si ranam ex oleo decoxeris, abijce carnem,
 Membra foue: parili sanat ratione rigorem
 Vrticæ semen, perceptaq; frigora vincit.
 Et ceruina potest mulcere medulla rigorem.
 Decoctum raphani semen cum melle vorabis,
 Sive fel vsinum tepefacta dilue lymphæ.*

Proderit

Proderit hoc potu, seu castis ostrea testis
 Vsta dabit cinerem, qui pro sale sumptus in escis
 Decutiet gelidum calefacto vertice virus.
 Nonnullus liquidum sumit mulsiomq; sinapi,
 Atq; palato agit at retinensq; vomensq;
 Allia nonnulli mandunt, olei ue liquore
 Perfundunt calido cerebrum, nasiq; latebris.
 Quidam lactuce credunt prodesse sapes,
 Curandi modus hic & suavis & utilis idē est.

Elephantiasi propellendæ.

Est elephas morbus tristi quoq; noīe dirus,
 Non solum turpans infandis ora papillis,
 Sed cita præcipitans funesto futa veneno.
 Huic erit aduersus cedri de cortice succus,
 Musteleq; cinis, vel fusus sanguis ab illa.
 Nonnulli dixerē serum prodesse bibendo.
 Mentastri folium potu, apposituq; salubre est.
 Nec frustra bulbos & sulphura iungis aceto.
 Præterea nitrum debes cum melle iugatum
 Spargere lacte bouis, varias sic vngere frontes.
 Cerussam, & chartā, quā gens Aegyptia mittit,
 *Thure simul misceq; oleū, quod flore rosarum *Tunde
 Conditum est: line sic faciem, sic redde salutem.

Cutis & faciei vitij propellendis.

Inuida si maculet faciem lentigo decoram,
 Nec prodesse valent naturæ dona benignæ,
 Erucam atq; acidum laticem simul illine malis.
 Proderit & bulbus mellis dulcedine victus,
 Cruda' ve dulcacido miscebis rapa liquori.

Sanguis

Sanguine vel leporis morbus delabitur oris.

Frons salicis cum flore suo contrita medetur.

sinant* Sepiola cineres ex ossibus omniatollunt.*

Cygneos adipēs, hilari misceto Lyao,

Omne malum propere maculoso ex ore fugabis.

Horrebit si liuor atrox, aut nigra cicatrix,

Attrito sapone genas purgare memento

Rugarum sulcos lentisci mastice tendens.

Si verò vitiū est quod ducit ab impete nomen,

Hoc matutina poteris cohibere salua,

Seu folio platani, quod mansum mane vorabis.

Fæda fluunt curui quæ purgamenta cameli,

Vrentur, cineremq; dabunt, iungentur aceto

Mascula thura simul, diuinaq; cura valebit.

Aurium vitijs succurrendis.

CUm sæuusteneras dolor alte sauciat aures,
Fraxinea in flammis fundit quæ talea succū

Institles, siue obscænos ex virgine rores,

Aut succum ex folio, dederit quæ populus alba.

Sæpe chelidonia rapidum sociatur acetum,

Adiunctoq; nitro procedit cura salubris.

Mentastri liquor expressus conducere fertur,

Infectum violis oleum bene consulit auri.

Annosa rubros si legeris arbore vermes,

Ex oleo tere, sic tepidos infunde dolenti.

moriēt* Si verò obtusa sensusremoretur in aure,*

Lumbricos terræ, seuumq; ex anserē rauco

Excoque: sic veterem poteris depellere morbum.

Felq; bouis surdis etiam prodesse loquuntur,

Si iura

Si iungas olidæ graue quod minxere capelle.
 Si vero* incautas animal penetrauerit aures,
 Proderit admisto pauidi fel muris aceto.
 At si lymphæ nocens peruaserit, anseris aptus
 Immittetur adeps ceptarum non sine succo:
 Qui grauis est oculis, sensum tamē auribus auget.
Vs & Phœbigenæ diuinam discere curam,
 Sitq; vel annosis confecta doloribus auris,
 Allia tum septem numero, septemq; lupinos
 Cretaceam dabis in testam: tum delphica frondis
 Addatur, misto totum feruescat aceto,
 Doctus eris tepidos illinc immittere rores.

*in patu-
las

Oculorum dolori mitigando.

Summa boni est alacres hoī cōtingere visus,
 Quos quasi costodes, defensoresq; pericli
 Prospiciens summa natura locauit in arce:
 Sic tamen vt nullos paterentur de super ictus,
 Atq; supercilio pauidi tegerentur opaco.
 Sed dolor immeritum lumen si forte lacescit,
 Lana madens oleo noctu connectitur apte,
 Viuentis' ve nepæ lumen gestatur amicum.
 Ex folio caulis cineres, confractaq; thura
 Et laticem Bacchi fætæ cum lacte capelle
 Desuper induces, atq; vna nocte probabis.
 Hyblæi mellis succi cum felle caprino
 Subueniunt oculis dira caligine pressis.
 Vettonica mansus siccabit lumina succus.
 Si tenebras oculis obducit pigra senectus,
 Expressæ marathro guttæ cum melle liquenti

Deter

Detergere malum poterunt, vel vulturis atris
 Fella, chelidoniae fuerint quis gramina mista,
 Hæc etiam amosis poterunt succurrere morbis.
 Fel quoq; de gallo mollitum simplice lymphæ
 Exacuet pueros dempta caligine visus.
 Siue columbarum simus miscetur aceto,
 Seu fel perdicis parili cum pondere mellis.
 Vina Chelidonia simili ratione iugantur,
 Efficiuntq; suo præclaros vngvine visus.
 Aspera quinetiam mulcent & rupta reducunt.
 Si genus est morbi, miseris quod lumen adurit,
 Hic calor infuso mitescit lacte canino.
 Anguibus ereptos adipēs ærugine misce,
 Hi poterunt ruptas oculorum iungere partes.
 *plūbum Si verò horrèdum ducent glaucomata *peplum,
 Spiritus alterius prodest, qui grana cumini
 Pallentis mandens visus exhalat in ipsos.
 infestat, Si tumor insolitus typho se tollat inani,
 rufos & Turgentes oculos vili circumline cæno.
 gliscit in
 orbes,

Dentium vitio, & oris fœtori
 medendo.

H Aud facile est acré dentis tolerare dolorè,
 Quo magis è equū medicā p̄noscere curā.
 Cum Baccho violas decoxeris, ore teneto,
 Mansus item prodest succis oleaster acerbis:
 Hinc oscedo fugit, linguæ quoq; vulnera cedunt.
 Cum vino piper & nitro tepidum inde dolenti.
 Sæpe chelidonia succo vel lacte capelle
 Saneſcunt dentes, aut tauri felle inuuantur.

Aut

Aut acidi latices clauso voluntur in ore.
 Manditur apta rubus gingiuvis, & bona labris.
 Lentiscus myrtusq; emendant oris odorem.
 Quod verò assumpsit nomen de dente fricando,
 Ceruino ex cornu cinis est, aut vngula porca
 Torrida, vel cinis ex ouis, sed non sine vino,
 Muricis aut tostis, vel bulbi extincta fauilla.
 Ambitiosa putas, sunt ista salubria cunctis.
 Exesos autem dentes si forte quereris,
 Vre sinum muris, patulis & hiatibus adde,
 Vel cinerem dentis ceruini extinguere aceto
 Conuenit, atq; cauis immittere partibus apte.
 Prodest & puluis lumbrici corpore tosto.
 Ora ambusta cibo sanabis lacte canino.
 Sepe etiam gelida gingiuas collue lympha,
 Dentibus vt firmum possis seruare vigorem.
 Si verò insandum proserpit ad intima vulnus,
 Permisceto salem parili cum pondere thuris,
 Hinc tractato locū, miram experiere medelan.
 Aut tu siane pilam que caudis heret ouinis:
 Hec ficeata dabit molles, & fracta farinas,
 Huius & attritus tetrum mulcebitur vlcus.

Vux, faucibus, collo, & quæ mollicen-
 da sunt, medendis.

A Egrescunt teneræ fauces, cū frigoris atris
 Vis subijt, vel cum ventis agitabilis aër
 Vertitur, atq; ipsas flatus grauis insicit vndas:
 Vel rabidus clamor fracto cum forte sonore
 Planum radit iter. sic est Hortensius olun

Absump

Absumptus causis. etenim confectus agendis
 Obtulit, cum vox domino viuente periret,
 Et nondum extincti moreretur lingua disertæ.
 Ergo omni studio quæres inhibere dolorem.
 Simplicibus lymphis confunditur ærium mel,
 Additur excussus niuea similagine fursur,
 Decocta hæc clauso simul exercentur in ore.
 Præterea fauces extrinsecus vngere prodest
 Vrsino & tauri seuo cerisq; remisissis,
 Omnia quæ geminis æquabis lancibus antè.
 Disce etiã miram ex humili medicanine curã.
 Acliaco melli iungas agreste papauer.
 Decoctumq; simul mandes, mansumq; vorabis.
 Crinitæ porri radices quinq; coquantur,
 Hinc aqua non feruens voluatur fauce sonora,
 Nec tamè in stomachi descendat gutta patentè.
 Si verò adstrictam langor deiecerit ruam,
 Tunc horas aliquot pronus recubare memento,
 Aut illam puluis tostæ releuabit anethi,
 Aut cinis ex cochlea, vel torrida brassica flãmis.
 Verum angina sibi mistum sale poscit acetum,
 Quod refert clauso versatum agitare palato.

De rigore ceruicis.

AT si ceruices, duratq; colla rigebunt,
 Mira loquar, geminus mulcebit vnguine
 Hic lögis pariter nervos medicina seqt, (poples,
 Anseris aut pingui torpentia colla fouebis.
 Illinitur valido multum lens cocta in aceto,
 Aut capræ simus, et bulbi, aut ceruina m. dulla,

Hoc

*Hoc etiam immotos flectes medicamine nervos.
Quos autem vocitant tolles, attingere de extra
Debebis, qua Gryllus erit pressante peremptus.*

Tussi, & choleribus medendis.

Noxia si penitus cholera scuire venena
Perspicias, cocta lactuca fronde leuabis.
Proderit & caules assumere saepe madentes.
Interdum fauces tussi quatiuntur atroci,
Alliatum sumes decocta, & melle peruncta,
Semina vel raphani permisto dulcia melle.
Aut si fraxinea semen de fronde reuellis,
*Interiora vora retitus contingere dcnte.
Ouum melle teres domitum feruentibus vndis,
*Integro
Islarrubiu' ne potes, hac faucibus optima sumes,
Franabisq; grauem facili medicamine tussim.

Digestioni, & stomacho medendo.

Qui stomachum regem totius corporis esse
Contendunt, vera niti ratione videntur.
Huius enim validus firmat tenor omnia membra:
At contra eiusdem franguntur cuncta dolore.
Quin etiam (nisi cura inuat) vitare cerebrum
Fertur, & integros illinc auertere sensus.
Lactuca semen nigrae quod lignea pila
Triuerit, admisto ieiunus sumito melle,
Sed cochlear trinum gustu tibi sufficit vno,
Aut tritum semen raphani, mulsumq; inuabit:
Sive due partes absynthi, & tertia ruta
Decoctis potantur aquis, siliqua eq; madentes,
Semina vel maratryi facta cum lacte capelle.

M

Puleg

Pulegium quoq; decoctum curabit amicè.
 Et potu, & fotu stomacho conducit acetum.
 Seu cochleas undis calefactas ac propè victas
 Suppositis torre prunis, vinoq; garoq;
 Persusas cape, sed prodest magis esse marinas.
 At male digestis si crapula scuiet escis,
 Ex pipere, & calida florem de rore marino
 Ebibe, seu salibus piper adde, & tenue cumini.

*tanges Quæ coctis*tinges epulis, & raptâ vorabis.

*aceti Aut cubitum pergens succû cape tristis*anethi.
 Ventriculis mergi raptus sal tritus & vstus
 Tosto pane super, piperis quoq; puluere multo
 Niscentur, capies diuinum munus in istis.
 Proderit hoc stomacho, uictas & cœcoquet escas,
 Grana peregrini piperis diffundito quinq;
 Niliaco melli, quæ mane inserta capeffes.

Felli vomitui, vel phthisi arcendis.

L Vea si crescunt, & cunctis noxia fella,
 Allia parua nouè, piperis tot pmole graua,
 Quæ cyatho diluta gari mandesq; bibesq;.
 Hac iterum septena capis, post deniq; quina.
 Præterea caules, frondet si parua sabucus,
 Decoctos sale permisces, ac iungis oliuo.
 Tunc capis, ac tali auxilio fella horrida purgas.
 Profunt & pelagi latices, quos pondere iusto
 Dulcibus associas lymphis, melliq; liquenti.
 Et uiueus prodest ex vberè succus asellæ,
 Si tepido* vino infundas, ac mella piperq;.
 At vomitum radix narcissi pota mouebit.
 Si verò phthisis annoso sedet improba morbo,

Isrit. 16

Intritas vino cochleas hausisse iuuabit.
 Proderit & veteris seui pila sumpta suilli.
 Carne asina seuoq; caprae medicina salubris.

Mammis sanandis, vel stringendis.

V Bera secundo multum lactantia succo
 Saepe sibi nox.e nimium manando fuerunt:

Fece igitur valida duri reprimuntur aceti.

Post partū tumidas iniuste assurgere mammas

Interdum aspicias, harum mala commemoratur

Telurinus fumus ex pluuio sedare liquore.

Si autem clausas penitus dolor angit acerbus,

Lumbricis terrae turgentes vnge corymbos.

Si castigatas studium est prestare papillas,

Ex hedera fertis ambas redimire memento

Protinus, & raptas fumis mandare coronas,

Anseris aut seuum pariter cum lacte tepenti,

Aut ouum* illinito tulerit quod garrula perdix.

Præterea pluuio decocta papauera rore

Herescunt multis post* dissoluenda diebus.

Vis & Phæbigene cælestia sumere dona,

Vbera cum tetrīs laniata doloribus* horrent?

Nauis ramētū, et quæ nomine præssion herba est,

Et quæ vulgari sermone Insana vocatur,

Græcos hyoscyamon propria scito dicere lingua,

Nec non & calami radix, lapathiq; legumen

Mista dabunt miras (experto crede) medelas.

Reiectioni cibi, aut sanguinis

*restringendæ.

*abstinen

S I Stomachus nondum cōcoctas expuit escas, dæ.

Ut magis atq; magis vitium* reuomēdo ualescit, *recolēdo

Allia cedemus, crebrumq; trahemus odorem.

- *fertur de Sin etiam rutulus *confertur pectore sanguis,
 Sorbitium menta, raphanus vel cocta iuuabit.
 Sæpe lapis teritur (Specularem nomine dicunt)
 Et mistis hauritur aquis, sistitq; cruorem.
- *robore Vritur interdum raptus de*subere cortex,
 Et cinis ex calido prodest epota Lyao,
- *pellis Ouorum cinis, aut cochlearum, aut deniq; *melis,
 * Aut ci- * Aut mansus salicum fructus prodesse putatur,
 nis salici Aut platani pilulis acri infundemus aceto,
 ramis Nullus erit sanguis, quæ non cibus iste moretur.

Iecoris, & lateris vitijis medendis.

Ελελις - **S**I molles iecoris fibræ dolor hauriet acer,
 φαιδ - **P**rotin^o ex mulsa potada eleliphacus herba
 salua. Sumitur et semē, qd fraxinus alta pfudit, (est:
 Vulturis atq; iecur vel ius perdicis apricæ.
 Præterea simili drachma pix dura piperq;
 Franguntur, sic in mollito puluere iuncta
 Egelidis miscentur aquis, recreantq; bibentem.
 Absynthi quoq; decocti potabitur humor,
 Si latus immeritum morbo tentatur acuto,
 Accensum tinges lapidem stridentibus vndis,
 Hinc bibis, aut aceris radicem tundis, & vna
 Cum vino capis hoc præsens medicamē habetur.

- *cilonia Quid referam multis composita *Pilonia rebus?
 Quid loquar antidotū varijs? quis ista requirat?
 At nos pauperibus præcepta feramus amica.
 Nec non & iecoris queretur fibra lupini,
 Iungenturq; simul costum, foliumq; piperq;,
 Quæ diluta mero dantur potanda Lyao.

Est

*Est & vis morbi, quod telum commemoratur,
Cum subito dolor insanus furit incitus ictu,
Persicon huic potum è nuce traditur interiore,
Que mihi cura satis casu monstrante probata est.*

Spleni curando.

Q Vado lien tumido circūligat ilia uincto,
Et plenū splenis demonstrat mēbra rigore,
Mollibus ex hedera tornantur pocula lignis,
Hinc trahet assuetos æger quoscunq; liquores,
Aut viridis coctorum holerum potabitur vnda.
Proderit exusto fluuiialis hirudo cruore,
Sive myrica potens, seu ros cum pane marinus,
Aut hederae succus potu apposituq; iuuabit.
Nec non intactam ferro quam videris alnum,
Huic liber eripitur ferro sine, decoquiturq;,
Donec victarum pars tertia subsit aquarum.
Hinc medico potu pulsus dolor omnis abibit.
Nonnulli memorant consumi posse lienem,
Eruum si semper ieiuno sumpserit ore.
Arida ficus item feruente domatur aceto,
Et trita illinitur, vel splen apponitur hædi.
Marrubium in vino potum prodesse loquuntur,
Præterea piper, ac nepeta cum flore et anethum,
Capparis atq; apium, buglossaq; iungitur vnâ:
Horum decoctos latices potare salubre est.
Pulegium, abrotonū nitida cum mastiche coctum
Acthymbre specie (quam cōmemorat cephalotē)
Prædixit spleni Deus Ida posse mederi.
Dulcia, Plautus ait, grandi minus apta lienem.
Spleni tumidus nocet, et risum tamē addit ineptū,

Vt mihi sardois videatur proximus herbis,
Irrita quæ miseris permiscet gaudia fatis.
Dicitur exectus faciles auferre cachinnos,
Perpetuoq; euo frontem præstare scuerant.

Præcordiis sanandis.

Languida si duro turgēt præcordia morbo,
Milectur mulsæ farris sextarius vnus,
Nec non & lini tumsum, siliquaq; legumen.
Hæc decocta simul, nondumq; tepentia nectes.
Aut quæ poma Cydon Cretæis misit ab oris
Cocta^{*lines}, durum vt possis mollire tumorem.
Oryza præterea, bulbi^{ue} linuntur amari.
Proderit & lymphis corpus mersare marinis.
Quin etiam catulum lactantē apponere membris
Conuenit, omne malū transcurrere fertur in illū.
Cui tamen extincto munus debetur humani.
Humanos quoq; contactus mala tanta sequitur,
Et iunctus vitium ducit de coniuge coniunx.

^{*trita in} Quod superest^{*thridaci} iunges ramenta carina,
^{ges} Quod decem ex rebus^{*confit} simul atq; uocatur,
^{*decolor-} Mastichis addentur fractæ iam mollia ferra.
^{thoma ri-} Talibus auxilijs præcordia tuta resident.

ze uocatur

Lumbis, & renibus sanandis.

Cum scuit penitis hærens iniuria lumbis,
Igne lapis candēs datur exultatibus undis,
Hoc poteris potu tristem superare dolorem,
Aut pice cum melli nitrum sulphurq; et acetum
Succida lana rapit contacta calentibus usdem,
Proderit hanc agris crebro perducere membris.
Aut caput asparagi cum uino sume vetusto,

SEM

Seu maior appone, modus conducit vterq;
 Aut adipi mistum lumbis inducito sulphur.
 Sæpe chelidonium cum succo Palladis addes,
 Farraq; quæ tremulis prosunt sudantia flammis.
 Fertur amygdalinæ succus nucis esse bibendus:
 Pinsitur, ac tepidis sorbebitur addita lymphis.
 Aut tres ex vino cochleas feruescere coges,
 Cumq; suis domibus franges, piperis quoq; grana
 Ter quinq; adicias, potuq; iuuaberis illo.
 Furfur item parca fuerit cum feruidus vnda,
 Post oleo madidus* succis immittitur aptis, *saccis
 Quæ vix passuris* vrentes addito membris. *vrentia
 Prodest ceruinæ* vehemens natura medulle, iungito
 Nec nocuit ciceris cocti potasse liquorem: *medicâs
 Aut mistam teneris* maluâ contundito porris, *madi-
 Contritumq; simul cum mastiche cõfer anethum, damq; ele
 Quodq; decẽ rebus componi ex nomine clarũ est, lissihacon
 His cõtinge locũ. Deus hæc mihi certa probauit. vndis

Ventris dolori mitigando.

SI dolor insanus tota desinit in aluo,
 Heminis tribus in lymphâ tu decoque tritũ,
 In vino prius hyssopum, validam quoq; rutam,
 * Aut apium, donec pars duplex desit aquarum. * Atq;
 Potus erit medicus non detractante palato.
 Prætere a niuei sterilis tostata vritur oui.
 Quæ postquam in tetrâ fuerit conuersa farinam,
 Ex calidis potatur aquis, & pota medetur.
 Nec non iungenda est vtero noua virga myricæ,
 Illesâ hæc ferro terraq; intacta teratur.
 Aut medio ventris prodest aspergere terram,

M 4

Quam

Quam signauerunt vestigia pressa rotarum.
 Proderit & puluis facili sub cardine raptus.
 Quin etiam ex lymphis tritum potare cuminum
 Conueniet, quod iam nobis documenta probarunt.
 Menta quoq; hoc pacto medicos dabit hausta sa-
 Cæliacos autē recreabis pane salubri, (pores.
 Quem madido farre efficies, ac mollibus ouis:
 Quorum testa sero prius euanescere aceto
 Refert, & teretes bulbos mollire terendo,
 Cumq; his Lenæi durum potare fluentum.

Hydropisi depellende.

Corrupti iecoris vitio, vel splenis, acerbus
 Crescit hydrops, aut cū siccata febre medul-
 Atq; auidæ fauces gelidū traxere liquorē, (Le
 Tum lymphæ interius vitio gliscente tumescit,
 Secernens miseram proprio de viscere pellem.
 Conueniet teneræ radix decocta sabuci
 In geminis calidi cyathis potanda Lyæi.
 Nec non & tepidis conuolues corpus arenis.
 Apposituq; lenes nepetæ, gustuq; immabunt.
 Helleboro quoq; purgatur lymphaticus error.
 Aut huius vice quod fert semen lenta genista
 Miscetur, mulsis & cautis ducitur undis.
 Sæpe & scyllino pelluntur noxia Baccho.
 Est qui præualidum* frixo sale miscet acetum.
 Atq; olei succo refricant* albertia membra.
 Fraxineum semen cum Bacchi rore bibendū est.
 Nec non apposito curantur dropace membra,
 Aut calido* salicis radicem mollit laccho,
 Qui subito raptos ventos, succosq; renellit.

Vngvine

Vngvine quo frangit vires languoris aquosi.

Ventri molliendo.

Saepe cibi specie, vitio vel corporis ipso,
 Potibus aut duris restricta morabitur aluus.
 Vincetur talis mora gramine Mercuriali,
 Cuius aquam cocti minimo cum melle bibemus.
 Primaq; conueniunt, quae mittit clara Damascus.
 Multos praeterea medici componere succos
 Assuerunt: pretiosa tamen cum veneris emptum
 Fallèris, frustra; immensa nomismata fundes.
 Quin age, & in tenui certam cognosce salutem.
 Aut igitur tectum lana supponis alumen,
 Aut edis in patinis teneræ decocta sabuci,
 Vel cum lacte caprae falsum mulsumq; capesses.
 Crede tamen potum meliorem lactis equini.
 Dicitur hic validos asinae peruincere succos.
 Syluestris fici lacrymam prodesse loquuntur.
 Quodq; satis melius verbis dicemus Horati
 Jugilis, & viles pellent obstantia conchæ.
 Sed cochleæ prius est vrtica aut fursure pasci,
 Purior hinc gustus noxa sine mouerit aluum.
 Sæpe thalassomeli* iunctu cumulauimus hymbri, *adiecto
 Hæc purgant, parili fuerint si pondere mista.

Solutioni ventris, & dysentericæ
 compescendæ.

TAm varij casus mortalia secla fatigant,
 Ut sint diuersis obnoxia corpora morbis.
 Sæpe etenim nimio cursu fluit impetus alui,
 Frenat commisso cum feruet brassica vino.
 Aut cerasi victum longo iam tempore pomum,

M 5 Succus

Succus aninae & vitis cum pane medetur,
 Vel bene permixtum calida potatur acetum.
 Vile quidem, facile factu, tamen vtile opinor.
 Si ledunt medica data purgatoria dextra,
 Adiecto piperis medicatur puluere calda.
 Sin autem longo decurrent intima fluxu,
 Atq; immane malum multo iam tempore gliscit,
 Torridus ex vino cortex potabitur omni.
 Ramentum niuei credunt prodesse elephantis.
 Arbore Pyraea cortex direpta coquetur
 Axe sub aethereo, sic nigro mixta Lyaeo
 Immensum poterit potu retinere fluorem.
 Numinis aut iussu cedrum cum mastiche misces,
 Mollitantiq; picco, & rasum de nauibus unguen,
 Languida quo fidens medicamine membra fouebis.
 Proderit & pueris quos dentis origo fatigat,
 Castaneas coxisse nuces, & sorba vetusta,
 Atq; apium, caulesq; rubus quos fundit acuta,
 Potio quae fluidam consumpta morabitur aluum.

Lumbricis & tinea purgandis.

Quid non aduersum miseris mortalibus addit
 Natura, interno cum viscere tinea serpens,
 Et lombricus edax viuant inimica creanti?
 Quod genus assiduo laniat praecordia morsu.
 Saepe etiam scandens oppletis faucibus haeret,
 Obsessasq; vias vitae concludit anhele.
 Ergo cinis cornu ceruini proderit haustus,
 Vel nepeta tritum ex vino vel lacte capellae,
 Nec non & succus medici potatur aceti.
 Prodest praeterea cum Baccho persica frondis.

Demos

Democritus memorat mente conducere potum.
 Sumitur abrotonum, necnon et vile melanthum.
 Allia per sese sanant, aut ius coriandri.
 Quin & marrubiū decoctū haustumq; iuuabit,
 Pulegium'ue potens, & agreste iugatur anethū,
 Synthesis hæc prodest vnda mollita calenti.

Colo sedando.

Cum colus inuisū morbi gemis itima carpit,
 Mande galeritā volucrē quā noīe dicunt,
 Aut pauidi leporis madesacta coagula pota.
 Sine apio nepetas tereti cum mastiche iunges,
 Nec non & species ambas redolentis anethi,
 Quarum decoctos patiens haurito liquores.

Vesicæ, & calculo purgandō, & vrinæ
 prouocandæ.

Si cui vesicæ tardus cunctabitur humor,
 Hæc mora rumpetur vino peruieta uetustō,
 Prodest ex paruis acinos potare sabucis,
 Aut hederæ succum, aut lacrymosi trita sinapis.
 Nec non resinas ex oricia terebintho
 In speciem eruiliæ paruos glomerabis in orbes,
 Quos ternos tepida mistos haussisse medela est.
 Quondam etiam nimio præceptis vrina fluento
 Irrigat exuuias, obscænoq; inficit hymbri:
 Ergo cinis cornu ceruini proderit haustus.
 Vel nepetæ ex vino tritum vel lacte capellæ.
 Tum leporis cerebrum ex vino potare* decebit. *iuuabit
 Si dolor internam vesicæ concoquit aluum,
 Subueniet radix frondosæ epota cypressi,
 Pulegium'ue potens domiū seruentibus vndis.

Si

Si vero in lapides densus conuertitur humor,
 Qui retinet cursus, gemitumq; dolore frequētat,
 Sphōgite Saxifragam seu fontigenā succurrere credunt.
 Præterea semen myrti syluestris laccho,
 Atq; oleo mistum bibitur, nec desit acetum,
 Vinaq; sumantur fricta condita cumino,
 Siue palumborum capitur finus acre ferorum
 Dulcacidis sparsum succis trituq; solutum,
 Necnon obscænus capræ potabitur humor.
 Obruit hic morbum, labefactaq; saxa remittit.

Conceptioni, & Partui.

Irrita coniugij sterilis si muncra languent,
 Et sobolis spes est, multos iam vana p̄ annos,
 Fœmineo fiat vitio res, nec ne, silebo:

Hoc poterit quartus magni monstrare Lucreti.

Sed natura tamen medicamine victa potenti

Sæpe dedit fœtus studio curante paratos.

Aut igitur leporis consumit fœmina vuluam,

Aut ouis in stabulis fractas cū ruminat herbas,

Pendentem spumam molli deducit ab ore,

Atq; illam meminit misto potare salerno.

Mercurialis item capitur communiter herba:

Sic cubitum noctu coniunx festinet vterq;.

Atq; vbi iam certum sfœdet pragnatio fœtum,

Vt facili vigeat seruata puerpera partu,

Dictamnū bibitur, cochleæ manduntur edules,

At qui olim menses minus octo moratus in aluo,

Irrumpit thalamos, & nexus soluit inertes.

*Pulegij quoq; purgati tunc conuenit humber,

Cuius opem veram casus mihi sæpe probarunt.

Quis

Qui, subau
 di partus.

* Pulegio
 admixto ve
 nit em-
 bryo nesto
 aceto.

Quinetiam steruus supponunt vulturis atri,
 Sētiat vt minime partus quā proximus vrget. Sētiat, sub
 audi fœmi
 na.
 Oua etiam rutæ & fragili miscentur anetho,
 Quæ diluta simul vino, atq; exhausta medentur.

Profluuium cuiusq; sanguinis, & ma-
 trici subueniendæ.

SI modicus pleno manat de corpore sanguis,
 Subuenit: at nimius cū vita funditur ipsa.
 Quapropter multo uaris completa cruore
 Cum fluit, attritus cimex conducit odore.
 Lana oleo madefit, sed nondum lauta rosato,
 Hæc datur in nares, vel claudet densius aures.
 Contritis prodest cochleis * perducere frontem, * obduce-
 Aut galli cerebro, vel sanguine tinge columbæ. re
 Quod nisi supprimit sanguis, potadus et ipse est.
 Præterea Pharijs caput emetire papyris.
 Detrahe quod superest, aliò genitalia nocte.
 Fæmineas prodest illinc vincire mamillas,
 Menstruus immenso si profluit impete sanguis.
 Succida lana malos remoratur subdita cursus,
 Mortua quinetiam producit corpora partu.
 Sed quacunq; fluit vis immoderata cruoris,
 * Subereus cortex calidis potatur in vndis * Suber-
 Antè minutatim studio vincente terendus. nus
 Pulegij calido purgatur fœmina potu.
 Sed si forte cruor clausa cunctabitur alio,
 Aut molles nepetæ, aut rutæ quæcūq; bibentur,
 Aut si puniceos fundit vesica liquores,
 Marrubium ex passo tritum perfunditur vndis,
 Hi poterunt haustus rutilum purgare colorem.
 Rellig

* dielami Reliquias partus * eadem tibi detrahit herba.
 detr. Quòd si sæminei properabit sanguinis humber,
 Est qui frustra mole percussu decutit vno,
 Quorum aliquot lanis tectū ad præcordia nectit,
 Hæc simul incantans sisti debere cruorem,
 Ut lapis ille viæ solitos iam destitit orbes.

Internecandis, quæ oculos impediunt.

Mobilis hirsutas horret lascinia setas,
 Et gaudet raptò nudari flore pilorum.
 Sed bona nunquam vellendi causa videtur,
 Corpora cum releuat, ratio manifesta salutis.
 Namq; oculos infesta pilorum tela laceffunt,
 Quodq; illis dederat vallum natura tuendis,
 Inde inimica seges proprios deseruit in orbes.
 Ergo locum crinis vulsi continge cruore,
 Quæ dat auis, tremulis simulat quæ pellibus alas.
 Præterea quascunq; voles auertere setas,
 Atq; in perpetuum rediuiua* occludere tela,
 Corporibus vulsis sumiem perducito rane,
 Sed quæ parua sita est, & rauco garrula questu.
 Necnon quæ stagnis cessantibus hæsit hirulo
 Sumitur, & viuens samia torretur in olla,
 Hæc acidis iungit permissa liquoribus artus,
 Amulsiq; vetat rursus* per crescere syluam.

* obduce-
re

* procre-
scere

Omnibus obscænis medendis.

Dicēdū, et quæ sit mēbris medicīa pudēdis.
 Languidus antiquo purgat penis Iaccho,
 Ac super illimitur fœcundæ felle capelle,
 Mane nouo myrti froudes commiandere prodest
 Cui dolet, atq; illas in vulnus despuat ipsum.

Feco

Fece etiam vini genitalia lauta leuantur,
 Et tumidos testes nereia lymphæ coërcet,
 Vel bulbi ex mulso, vel cæra immista cupressæ.
 Aut faba cum tepidis Bacchi decocta fluentis.
 Ramicis immensum fertur cohibere tumorem
 Far madidum lymphæ, et seralifronde cupressæ,
 Unde etiam potu frons hæc memoratur amica.
 Sin autem existit durū tibi glandibus inguen,
 Proderit induci cochleas cum melle minutas.
 Obscænos si pone locos noua vulnera carpent,
 Horrentum mansa curantur fronde ruborum.
 At si iam veteri succedit fistula morbo,
 Mustelæ cinere immisso purgabitur vlcus,
 Sanguine seu ricini quem bos gestauerit ante.
 Herba chelidonie fertur cum melle mederi,
 Herbaq; cum seuo folijs de mille vocata.

Ischiæ, & articulari morbo.

Sæpius occultus victa coxendice morbus
 Perfurit, & gressus diro languore moratur,
 Populus alba dabit medicos de cortice potus,
 Necton & teneræ gracili de fronde gemistæ.
 Arreptos caules, acidoq; liquore madentes
 Sumere conueniet, rubiam quoq; ducere potu,
 Aut in* amineo cochleas haurire Lyco.
 Si verò articulos tabes inimica per omnes
 Hæserit, ex ficu betas ac melle ligabis,
 Vel pelagi latices simul & baccheia dona
 Sumere curabis, uimio sed parcito vino.
 Ennius ipse pater dum pocula siccata iunqua,
 Hoc vitio tales fertur meruisse dolores.

* aliis,
 Bithyno:
 vel, irino

Furunc

Furunculo medendo.

Cum sanguis nimius puri comistus atroci
 Aestuat, & papulis altè sustollit acutas,
 Resinam misces, & saxi ordea fracta.

Conspersa hæc tepidis apponere conuenit vndis.

* hyoscya *Vis* & * hyoscyamum caræ seuoq; iugatum
 mi semen Neclere, nõ minus hæc poterit medicina iuuare.

seuumq; Prætereaq; simum ex gallo quod legeris albo.

Hymbribus ex acidis fidens appone dolenti.

Auribus aut pecudum molles expromito sordes,

Vinguine quo fotis dabitur medicina papillis.

* tollendo

Carboni * medendo.

Horrèdus magis est, pimit q corpora, carbo:

Vrit hic inclusus, vitalia rumpit acerbus:

Hunc veteres quõdam varijs pepulere medelis:

Tertia nanq; Titi simul & centesima Liui

Charta docet ferro talem candente dolorem

Exectum, aut potò raporum semine pulsum:

Infecti dicens vix septem posse diebus

Vitam produci: tanta est violentia morbi.

* laticem Dulcacidum * laticemq; cumini semine iunges,

cum lini Atq; simum pariter Paphiæ compone columbæ.

Hinc line disruptis partes, & clausa venena.

* adoper- Præteatriti reserant * & operta lupini.

ta Nonnullus calcem viuam dissoluit aceto,

Fumantemq; niuem papulis apponit acerbis.

Est qui gallinæ perducit stercore corpus.

Allia vel piperi parce commista linuntur

Pythagoræ cognata leui condita cumino.

Proderit & madida fermenti polline turgens.

Pani,

Pani, vomica, & strumæ depellendis.

SVnt alij quos dura* mouet natura tumores *vomit
 Non minus horrendi, sed non ita perniciosi.
 Vomica qualis erit, vel eidem proxima quædam:
 Simplice refina miscbimus hordea tusa,
 Et mulsos annes, & purgamenta columbe,
 His bene decoctis Languentia membra fouentur.
 Mollis odorato faba iungatur coriandro.
 Proderit appositum, mollitq; aperitq; tumorem.
 Aut de phasgano radix decocta palustri,
 Que salis admisto tundetur condimento.
 Proderit & mässum quod traxeris arbore viscũ.
 Gramen hyoscyami cere seuoq; vetusto
 Concilia, mistisq; locos perduce dolentes,
 Exercere etiam corpus medicina potens est.
 Ovum defundes in sicclile, deinde putamen
 Marrubij succo implebis, post melle liquenti
 Omnia consociata tepenti prospera potu
 Sumuntur, reserantq; malum purgantq; leuantq;.

Igni sacro demouendo.

ESt etiam morbi species, que dicitur ignis, ἰγνιστιλαξ
 Læguida quo multo torretur mēbra calore, Græcis dicitur
 Vel tu vicino seuum bouis igne remittis, tur, vulgo
 Mollitumq; lines, vel oloris fecibus oua, ignis dicitur
 Sed non cocta dabis, sic torrida membra fouebis. Antonij.
 Lumbricus terræ misto inducetur aceto, Fecibus, id
 Aut parili noua ruta modo, sed iungis oliuum, est, excre-
 Ouaq; cum betis profunt sape illita tritu, mētis, siue
 Allia dant cinerem sociato oleoq; garoq;, pinguibus,
 Inguine quo gliscens deponet flamma furorem. hoc est adipe.

N

Sape

Sape chelidoniae pars candida iungitur oui.
 Quae modico potu sed vili trita capesses,
 Admiscere memor lymphas annemq; salerni.

Podagrae depellende.

*trigemi
 n. 25

Quadā: ut rabida medicamina digna poda
 Cui ter^{trigenas} spēs Epidauri ipse (gra,
 Dixit inesse deus, requiem tamen indere morbo
 Fas erit, & tristem saltem mulcere dolorem.
 Ergo age & arreptū salicis frondemq; librumq;
 Cum vino tere, sic contraētos perline nervos.
 Aut cum prima mali sese ostentabit origo,
 Feruida non timidis tolera cauteria plantis,
 Seminecis'ue hirci reserato pectore calces
 Insere, sic dirae reprimēs primordia pestis.
 Aut si corruptus persederit altius humor,
 Trita cupressus ibi Baccho iungetur acerbo
 Panibus & teneris, cohibebitq; addita questus
 Parua sabucus item hircino collita seuo,
 Triticeaq; acido manantes anne farinae,
 Aut nitidum ranae decoctum viscus oliuo,
 Siue chelidoniae succus sale mistus aceto.
 Sunt quibus apposita siccatur hirūdine sanguis.
 Non audita mihi sit fas, sed lecta referre,

*ravidus

*mersit

Vide Plin.

lib. 22. cap.

25.

Hoc quidam *raptus morbo per tempora messis
 Vicino plantas frumenti *pressit aceruo,
 Euasitq; grauem casu medicante dolorem.

Vulneribus ferro, aut verberibus factis.

Natura vitij medicas obiecimur artes,
 Nunc & fortuna iaculis obsistere par est.
 Si cui forte lapis teneros violauerit artus,

Nesse

Necte adipēs vetulos & tritam chamæciffon,
 Nec pudeat luteæ stercus perducere porcæ.
 Sin autem seuo laceratum est verberare corpus,
 Tum lixiua cinis cæras dissoluit & oua,
 Admixtoq; oleo vibices comprimit atras.
 Si verò infrænus manat de vulnere sanguis,
 Purpura torretur conchyli perlita * succo, * succo
 Huius & atra cinis currentem detinet vndam.
 Verruce quoq; desectæ frenare cruorem
 Dicitur ambustus tyrio de vellere puluis:
 Præterea nimios reserati vulneris amnes
 Peniculi cinis astringit vel fimbria porri.
 Siue simus manni cum testis vritur oui,
 Et reprimat fluidos miro medicamine cursus.

Vulneribus quibuscunq; casibus factis.

TAm varia humane sūt vulnera cōditōis,
 Ut nequæ proprias cūctis ascribere curas.
 Iisdem igitur monitis casus* armabimus omnes, * sanabi-
 Sic tamen vt nullus medicinam clauserit error. mus
 Ergo modus quicumq; obtingit vulneris atri,
 Contritus cum melle dabit medicamina bulbus:
 Herbaq; quæ folijs nomen de mille recepit,
 Appositu prodest adipi permixta vetusto.
 Succida cum tepido nec tetur lana Lyco.
 Ambusta ue cinis complebit vulneris ora.
 Concludit verò vel frons vel ramus ab ulmo,
 * At succis hedera pulchrescit fæda cicatrix. * vt

Homini ac Simiæ morſui.

Sive homo, seu similis turpissima bestia nobis
 Vulnera dēte dedit, virus simul intulit atrū,

*puro Betonican ex *duro prodest assumere Baccho.
Necnon & raphani cortex decocta medetur,
Si trita admorsis fuerit circumlita membris.

*venenis

Serpentium moribus, & * viperinis
excludendis

Cypside nō quisquā lōge neq; cæde carisse,
Fulmiē nō gladij, volūcris nec felle sagittæ
Quām cito vipereo potis est affligier iclu.
Quare aptam dicamus opem, succosq; medētes.
Quem nocuit serpens, fertur caput illius apte
Vulneribus iungi, sanat quem sauci at ipsa:
Viq; Larissæa curatus Telephus hastā.
Proderit & caulem cum vino haurire sabuci,
Aut coctum raphanilibrum tritumq; ligare,
Sive etiam excelsa folium de mole eupressi,
Aut tithymallus atrox vulnus cōtrita pungit.
Carduus est nondum doctis fullonibus aptus,
Ex illo radix tepido potatur in anni.
Cernino ex sætu commistā coagula vino
Sumuntur, quæ res membris agit atra venena.
Aut ferule radix potatur in hymbre Lyæi
Betonica' ne leues, gallinæ aut iura vetustæ.
Si verò horrendum vulnus fera fecerit aspis,
Urinam credunt propriam conducere potu,
Varronis fuit ista senis sententia: necnon
(Plinius vt memorat) sūpti inuat hymbre aceti.
Dicendū, et quæ sit præcox medicina timōti,
Cautio: namq; potest diros præuertere morsus,
Si iecur excelsum tardo de vulture portes.
Erucis aut si totos perduxeris artus,

Plin. 28.
cap. 6.

Qu. 28

Quas prius attritas vehementi spargis aceto.
 Aut tu ceruina per noctem in pelle quiesces,
 Aut genere ex ipso dentem portabis amicum.
 Toxicæ præterea qua sint pellenda medela,
 Expediam: sanguis poterit prodesse caninus,
 Qui facili potu antidotos imitatur honestas.
 Vis & mirificos cautus prædiscere odores,
 Accensis quibus arcetur teterrima serpens,
 Aut styracem torres, aut diri vulturis alam,
 Vel nepetâ, aut frondè rigida stirpemq; myrica.

Ictibus Scorpii, & morsibus Muris
 cæci, vel Aranei.

Sunt minima species, sed dira vulnere pestes,
 Quæ magis in tenui latitâtes corpore fallât,
 Scorpius vt gravis est et araneus, hæc mala semp
 Captant securos multa iam nocte sopores,
 Et documenta dedit nobis prostratus Orion,
 Magna quòd exiguis perimâtur* sæpe venenis. *membra
 Et quum vulnus atrox incussit scorpius ardès,
 Continuo capitur, tunc digna cæde retusus,
 Vulneribusq; aptus, fertur reuocare venenum.
 Aut calidis pelagi lymphis loca læsa fouentur,
 Sive meri potu dissoluitur improba pestis.
 Ad cunctos autem morsus ictusq; minorum
 Caseus aptus erit * sima de lacte capellæ, *pauide
 Cumq; hoc absumi debet origanus herba:
 Hæc duo mirificis curabunt icta medelis.
 Necnon * peniculo calidum annectetur acetum, *fœnicu-
 Aut viuum sulphur sicci cum fece Lyæi. lo
 Exiguo piperis cerebrum conspergito * galli, *melis

*Quo lita senescunt depulso membra dolore.
 Sin autem miris nocuit violentia cæci,
 Quæ sola signavit voluendis orbita plaustris,
 Illinc, mira datur vili de puluere cura.*

Subitaneo dolori, feбри, atque
 ostocope.

NOmni quæ existit subiti noua causa doloris
 Cuius origo latet, veri reprimenda medelis.
 Namq; chelidonium misto sale neçtere prodest,
 Velleraq; infuso recalentia sulphure sanant.
 Ostocopon lento conducit melle perungi.
 Sin autem calidæ depascent corpora febres,
 Tunc apij succus leni sociatur oliuo.
 Membra lines, fotuq; serus mulcebitur ignis.
 Nec spernendus adeps, dederit quæ bestia. melis.
 Seminecis carui lacrymam miscere liquori
 Conuenit, atq; artus illinc mulcere calentes:
 Sic lacerat morbum, bilemq; reuoluit in aluum.
 Præterea chymum stomacho desiccatur iniquum,
 Quæ magis atq; magis promittunt corpora claudi.
 Febribus aut longis galli noua iura vetusti
 Subueniunt, etiã tremulis medicantia membris.

Quartanæ typo medicando.

NEc tu crede leuem dilato tēpore febrem,
 Quæ spatium sibi dat, magis vt cessando
 Letali quæ grassatur quartana calore, (calescat,
 Ni medicas adhibere manus curem et herbas.
 Allia non pudeat ternio cum cimice trita,
 Et dilatata mero medijs haurire diebus.
 Aut facilem iecoris mirri ducere sibram,

Quati

Quattuor vt duri iungantur scrupula Bacchi.
 Nira est absynthi cum simplice potio lymphæ.
 Sume tribus digitis apprensus semen anethi,
 Tantundem marathri, mulsus nec desit aceti,
 In cuius cyatho prædicta salubriter hauri.
 Meonie Iliados quartum suppone timenti.
 Aut leporis trepidi diluta coagula trade.
 Prodest & potus, * sed mulsus doridis humor. * ve l
 Quidam etiam miranda ferunt veniente calore,
 Iurantes ludum Veneris munusq; petendum.
 Sed prius est oleo partus feruescere rane,
 In triujs, illoq; artus perducere succo.

Tertianæ typo medicando.

Est etiam alternis febris rediuiua diebus,
 Tēpora discernēs quasi iustæ pōdera libræ.
 Vt possis igitur talem prohibere furorem,
 Inuolues cæra pallentis grana cumini,
 Puniceq; indes pelli, colloq; ligabis.
 Pulegij ramus lane velatus amictu
 Tempore suspecto medicos præbebit odores.
 Præterea tritus cimex potatur in ouo
 Horridus attractu, sed gustu commodus apto.

Puniceæ
 pelli, hoc
 est, malico
 rio, quæ
 testa ē ma-
 li punici.

Quotidianæ typo medicando.

At qui continuis non cessat adire diebus,
 Sed tantis certis morbo discriminat horæ,
 Triticeum metuit granis (si credere dignum est)
 Quod latitans fracto fuerit sub pane repertum,
 Nec non ossa iuuant septis inuenta domorum.
 Conuenit hæc tereti pendencia subdere collo.
 Multaq; præterea verborum monstra silebo:

N 4

Nam

Nam febrem vario depelli carmine posse
Vana superstitione credit, tremulaeque parentes.

Hemitritæo depellendo

Figes hoc
vi scilicet
modo, atque
ordine:

Abacadabra
abracadabr
abracadab
abracada
abracad
abrac
abrac
abra
abr
ab
a

Mortiferum magis est, quam Græcis hemitritæum
Vulgatur verbis, hoc nostra dicere lingua
Non potuere ulli, puto, nec voluere parentes.
Inscribis chartæ, quæ dicitur Abracadabra,
Sæpius, et subter repetis, sed detrahe summam,
Et magis atque magis desint elementa figuris
Singula, quæ semper rapies, et cætera figes,
Donec in angustiam redigatur littera comuta.
His lino nexis collum redimire memento.
Nonnulli memorant adipem prodesse leonis.
Coralium atque crocum corio connectito felis,
Coralium verò si collo necere velles,
Nec dubites illis virides miscere sinaragdos.
Talia languenti conducent vincula collo,
Letalesque abigent (miranda potentia) morbos.

Fracturis, & luxis sanandis.

Insandum dictu cunctis procul absit amicis,
Sed Fortuna potens omen convertat in hostes.
Vis indigna nouo si sparserit ossa fragore,
Conueniet cerebrum blandi canis addere fractis,
Lintea deinde superque inductas necere lanas.
Sæpius et succos conspergere pinguis oliui,
Bis septem credunt coalescere cuncta diebus.
Aut veteri Baccho capræ fimus inde petulcæ,
Hoc aperit clausum, trahit hærens, sanat apertum.
Si verò caput infestus colliserit ictus,
Ex oleo necli vestis debeat arachnes,

Nesciet

Nesciet hæc illinc (nisi cum sanarit) abire.
 Quòd si luxa suo decedant membra tenore,
 Vrere sæmineos crines, ac iungere seuum
 Congruet, ac tali medicamine mota ligare.
 Aut malum ex pingui tritū apposuisse iuuabit.
 Aut si conclusum seruauit tibia vulnus,
 Stercus ouis placida iunges adipēsq; vetustos,
 Pandere quæ poterunt ulcus, patuloq; mederi.

Neruis incis, & dolentibus, atq;
 contra Etis.

H Aud q̄s q̄ credet dissectos vulnere nervos
 Ad solitū rursus reuocari posse vigorem.
 Sed prodest terra lumbricos indere tritos,
 Quis vetus & *rane sociari axungia debet. *rancens
 Si verò occultus nervos dolor vrit inertes,
 Vulturis excisos adipēs rutamq; remitte,
 Aut ceram, & tali recreabis languida fotu.
 Conuenit & pelagi calidis perfundier vndis.
 Carica, vel betis lento cum melle iugatur.
 Aut Baccho madefacta Ceres cū frōde cupressi,
 Quo poteris *potu recreare rigentia membra. *fotu
 Sin autem subito replicantur corpora morbo,
 Contractos reuocat nervos caro sumpta colūbe.

Aegris somno adfiscendo.

N On solū miseros teterrima febris adurit,
 Sed super optato pergit viduare sopore,
 Ne profint placidi cœlestia munera somni.
 Charta igitur, varijs quam pinxit litera verbis,
 Vritur, inde cinis calido potatur in anni.
 Proderit & magnū capiti substernere fulcrum,

N S Prodest

Prodest & mistam lymphis potare cupressum,
 Palladijs itidem succis, quos flore rosarum
 Lungis, & immisces madidū tritumq; papauer.
 Quo lita frons facilem præbebit nocte quietem.
 Necnon mandragoræ gustu sopor additur altus.
 Dilue præterea glomeramina, quæ gerit intus
 Clausa aries inter gemine coxendicis umbras,
 Inde soporati ducentur gutture potus.

Lethargiæ expellendæ.

Diximus hæc sortē miseris mortalibus esse,
 Ut sint sæpe mala inter se cōtraria morbi,
 Deniq; nōnunquā somno sic mēbra grauantur,
 Ut coniungatur leto sopor altus acerbo.

Ergo leui flamma torrentur cornua capræ,
 Quo nidore grauem depellent lumina somnum.
 Aut veneris labrum quæ dicitur herba, bibetur,
 Quæ teritur prius, & vino confusa liquescit.
 Conueniunt acidis euphorbia mista fluentis,
 Gramina vel rutæ gemina si nare trahantur.
 Quidam dira iubent, septeno cinice trito,
 Ut vitientur aquæ, cyathusq; bibatur earum.
 Hæc potiora putant, quàm dulci morte perire.

Comitiali morbo.

Est subiti species morbi, cui nomē ab illo est,
 Quod fieri nobis suffragia iusta recusant.
 Sæpe etenim membris atro languore caducis,
 Constlium populi labe horrenda diremit.
 Ipse deus memorat dubiæ per tempora lunæ
 Conceptum, talis quem sæpe ruina profudit.

* atri Prodest cum veteri Baccho sel vulturis * ampli,
 Sed

Sed cochlear plenum gustu tibi sufficit vno.
 Aut cruor ex progne mistus cum polline thuris,
 Aut apium elixum, aut cōditum melle sel agni,
 Marrubium' ve pari confusum pondere mellis,
 Cui tu terna dabis gustu cochlearia in vno.
 Aptus mustela cinis est & hirundinis vna.
 Præterea pluias hominis quas calua supina
 Excepit proiecta sinu, consumere prodest.
 Aut lapis ex nido, vaga quæ congestit hirundo,
 Vellitur, & nexu fouet attollitq; iacentem.
 Pellitur (vt fama est) gustu quoq; lignor anethi.

Regio morbo pellendo.

REgius est verosignatus nomine morbus,
 Molliter hic quoniam celsa curat in aula.
 Huic rubia ex mulsâ fertur conducere lymphâ.
 Allia trita dabis vino madefacta calenti.
 Velleza cum vino suffiri sulphure prodest.

Infantibus' dentientibus, vel strige
 inquietatis.

NVDIS hōiem primis *mater natura pfudit,
 Insup excruciat, niueis cū dētibus armat. *mundi
 Collo igitur molli dentes neſtentur equini,
 Qui primi fuerint pullo crescente caduci.
 Aut teneris cerebrum gingiuis illine porci.
 Aut leporis niueum bibitur cum lacte caprino.
 Præterea si forte premit strix atra puellos
 Viroſa immulgens exertis hubera labris,
 Allia præcepit *Titini ſententia neſti,
 Qui veteri claras expreſſit more togatas.

* alias:
 tundi ſen-
 tentia Ve-
 ſti

Combu

Sumebat metuens, dederat que pocula mater.

Venentis datis.

SI nequit infandus præuertere cautio virius,
 Proximus ille gradus data pocula pellere
 Lac asine placideq; bouis posse loquunt. (cura.
 Betonicam ex paruo sumunt pleriq; Lyxo.
 Quod si hederæ succos, q̄ truncos implicat altos,
 Instilles pateris, poterunt haud vlla nocere
 Pocula, qua quisquam seuis vitauerit herbis.
 Si quis hyoscyamum gustarit, lacte capellæ
 Exhausto, rabidos poterit mulcere furores.

Vulneribus ex re dubia curandis.

Vulnera tabescunt spatio vitiatæ dierum,
 Curaq; nil prodest, nec ducit vlla cicatrix.
 Sed tamen herbarum tam mira potentia pollet,
 Vlcera annosi sinus vt coalescere possit,
 Marrubium si *tu recoquis, illoq; liquore *thure ca-
 Vulnus atrox foueas, cineres vel hirundinis alta quis
 Inducas, leporis' ve aspersa coagula vino,
 Aut hederam Baceho decoctâ, et semen anethi,
 Aut cineres alni tardo cum melle ligentur.
 Lumbrici terræ poterunt conducere vulnus,
 Aut facilis lapathi* cumulatîo vulnera purgat, *coma la-
 Et commistus adeps. sed non nullo sale tactus. tior vlce-
 Pineæ præterea viuo cum sulphure cortex, ra purg,
 Et pice cum spissa iam perdita membra reponit.

Verrucis tollendis.

Interdum existit turpi verruca papilla,
 Hinc quondam Fabio verum cognomen adhesit,
 Qui solus patriæ cunctando restituit rem,

Id po

Id poterit vitium sanguis curare lacertæ,
 Aut vrina canis cum terra inducta madenti.
 lichen Aut herbæ succus, quæ fertur nomine lathy,
 Et tithymallus item tali satis apta medela.
 Si rupta immensos fundit verruca cruores,
 Purpureo triti cineres de vellere profunt,
 Quod fuerit vero conchyli sanguine tinctum.

Hæmorrhoidibus medendis.

EXcruciant turpes anum si forte papille,
 Agrestis prodest radix superaddita porri.
 Ni violet, sicut iuglandis fragmine clausa.
 Sal niueum sumes, beticum quod nomine dicunt,
 Dulcia cumq; nigra iunges fuligine mella.
 Apponesq; super, pellit medicina dolorem.

Quæ sequuntur, ex Aldino codice huc trans-
 ferre libuit: etsi videantur non esse Sereni.

PARALYSI DEPEL-
 LENDÆ.

Prima die ita agendum.

Hinc quicq; cupis citius depellere morbum,
 Protinus antidoti studio tu perface mirum,
 Scilicet vt valeas languenti ferre medelam:
 Castoreas siliquas bis sex perquirere cura,
 Tristis item digitis lympham metice duobus:
 Deniq; tunc capies phialam quæ iustior extat,
 Aut equidem flamas: sed primas subijce solers:
 Proderit interea tepidum potantibus illud:
 Ieiunis sed enim potius præbere memento.

Secunda ita medendum est.

Cumq; secunda dies orbi peruenierit omni,

Haud

*Haud alijs rebus prudens adiungere cures.
 Castoris atq; nomen siliquas appendito statim,
 Atq; duos semis digitos metire memento
 In calice atq; probo lympham miscere duobus:
 Qui patitur tepidū languens hinc sorbeat ipse.*

Tertia die ita curandū est.

*Gratior atq; dies ternus cum venerit imo,
 Rursus in cyroto constanter fer medicamen,
 Castoreas siliquas iterum quæ pondere sint sex:
 Hinc etenim bimos digitos metire memento
 De lymphā liquida: sed enim subiungere cura
 Et simili debes tepidum præbere modo tunc.*

*Ita peragendum est à quarta die vsq; ad sex-
 tam, & à septima vsq; ad nonā, à decima vsq;
 ad duodecimam, & mirifice prodest.*

Quid quarta die, & reliquis peragendum sit.

*Quartus & ille dies consentit: nec'ne priori
 Quintus & est similis percellens nanq; secundo:
 Sextus itemq; simul concordat deniq; terno:
 Septimus vsq; novum percurritur ordine primo:
 Sic decimas currens conscenditur ad duodecim.*

F I N I S.

LIBROS
 DEL DR.
 L. MARCO

Q. R H E M N I E
FANNI PALAEMONIS

LIBROS DE PONDERIBVS
DEL DR. ET MENSVRIS
L. MAROC
LIBER.

Sunt, qui
huius opu-
sculi Pri-
scianū au-
torem esse
putent: sed
reclamat
erudito-
rū maior
pars.

PONDERA P. omijs veterum me-
morata libellis

Nosse iuvat: pondus rebus natura
locant

Corporeis, elementa suum regit omnia pondus,
Pōdere terra manet, vacuus quoq; pōderis aether
Indefessa rapit voluentis sydera mundi.

Ordiam à minimis, post hæc maiora sequentur,
Nam maius nihil est aliud, quàm multa minuta.

Semioboli duplū est Obolus, quē pōdere duplo
Gramma vocāt, Scrupulū nostri dixere priores.

Semina sex aly siliquis latitantia curuis,
Atribuunt scrupulo, lentes veraciter octo,

Aut totidē spelt. as numerant, tristes' ve lupinos
Bis duo: sed si par generatim his pondus inesset,

Seruarent eadem diuersæ pondera gentes,
Nunc variant: etenim cuncta non fædere certo

Natura, sed lege valent, hominumq; repertis.
In scrupulis ternis Drachmā, quo pōdere doctis

nūmus Argenti facilis signatur pondus Athenis.
Holceq; à drachma non re, sed nomine differt.

Drachmā si gemines, aderit quem dicier audis,
Siciliquis: drachmæ scrupuli si adiectio fiet,

Sex tula

Sextula quæ fertur, nam sex his vncia constat:
 Sextula cum dupla est, ueteres dixere Duellam.
 Vncia fit drachmis bis quattuor: unde putandum
 Gramata dicta, quòd hæc viginti quattuor in se
 Vncia habet. tot enim formis vox Græca notatur,
 Horis quot mundus peragit noctemq; diemq;.
 Vnciaq; in Libra pars est, quæ mensis in anno.
 Hæc maior Latio libra est, gentiq; togatæ.
 Attica nã minor est, ter quinq; hæc deniq; drach
 Et ter vigenis tradunt ex plerier vnã. (mis,
 Accipe præterea, paruo quam nomine Graij
 Minam vocitant, nostriq; Minã dixere priores,
 Centiũ hæc sunt drachmæ. quòd si decerpseris illis
 Quattuor, efficies hanc nostram deniq; librã.
 Attica quæ fiet, si quartã dempseris hunc, Minã.
 Cecropium superest post hæc docuisse Talentum
 Sexaginta minas, seu vis, sex millia drachmas,
 Quòd summũ doctis perhibetur pòdus Athenis,
 Nam nihil his Obolo'ue minus, maius'ue Talento.
 Nunc dicam, solidæ quæ sit diuisio libræ
 Siue Assis, nam sic legum dixere periti.
 Ex quo quòd soli capimus perhibemur habere,
 Dicimur aut partis domini pro partibus huius:
 Vncia nam libræ si deest, dixere Deuncem:
 At si sextantem retrahas, erit ille Decuncis:
 Sed nullum reliquo nomen Semuncia certum
 Dèpta dabit, neq; enĩ est huius Sescuncia triplex:
 Dodrantẽ reliquũ vocitant quadrante retracto:
 Cumq; triens desit, Bessem dixere priores.
 Idem Septuncem dempto quincunce vocarunt.

Decuncis,
 prodecũx,
 qui & Dex
 rãs dicitur,
 positum va
 detur.

Post

Post hæc Semissis solidi pars maxima fertur.
 Nam quæ dimidium superat, pars esse negatur,
 Vt docuit tenui scribens in puluere Musa.
 Cetera dicta prius quibus est semuncia maior.

De ponderibus, siue mensuris humidorum,
 & fugum.

ET de pōderibus, superest pars altera nobis
 Humida metiri, seu frugum semina mauiis
 Cuius principio nobis pandetur origo.
 Pes longo spatio latoq; notetur in anglo,
 Angulus vt par sit, quem claudit linea triplex.
 Quattuor ex quadris medium cingatur inane.
 Amphora sit Cubus, quam ne violare liceret,
 Sacrauere Ioui Tarpeio in monte Quirites.
 Huius dimidiū fert Vrna, vt & ipsa Modicum
 Amphora, terq; capit modium, Sextarius istum
 Sex decies haurit, quot soluitur in digitos Pes,
 At Cotylas quas, si placeat, dixisse licebit.
 Heminas recipit geminas Sextarius vnus,
 Qui quater assumptus sit Graio nomine Chœnix.
 Adde duos, Chus sit vulgo, qui est Congius idē,
 A quo sextarij nomen fecisse priores
 Crediderim, quòd eos capiat sex congius vnus.
 At Cotyle cyathos bis ternos vna receptat,
 Sed de abaco nobis id pondus sæpe notatur,
 Bis quinq; hūc faciūt drachmæ si appēdere tētes:
 Oxybaphus fiet, si quinq; addantur ad illas.
 At Nystrum cyathi quarta est, ac tertia mystri,
 Quam vocitat Cyanē, capit hæc cochlearia vna.
 Quòd si mensura pondus componere fas est,
 Sextarij

Sextarij Cyathus pars est, quæ est uncia libæ,
 Nec non oxybaphi similis Sescuncia fiet.
 Siciliquumq; tibi mystro simulare licebit.
 Cochlear extremum est, Scrupuliq; imitabit instar.
 Attica præterea dicenda est Amphora nobis,
 Seu Cadus, hanc facies, nostræ si adieceris unã.
 Est & bis decies quem conficit amphora, nostris
 Culleus, hac nulla est maior mensura liquoris.
 Est etiam terris (quas aduena Nilus inundat)
 Artaba, cui superat modij pars tertia post tres,
 Nanq; etiam modijs explebitur Artaba triplex.

De ponderibus variorum liquorum,
 & aquarum.

Illud præterea tecum cohibere memento,
 Finitum pondus varios seruare liquores.
 Nam libra (vt memorat) besse Sextarius addet,
 Seu puros pendens latices, seu dona Lyæi.
 Addunt semissem libræ* labentis oliui,
 Selibræq; ferunt mellis superesse bilibri.
 Hæc tamen assensu facili sunt credita nobis:
 Nanq; nec errantes vndis labentibus amnes,
 Ner mersi puteis latices, aut fonte perenni
 Manantes par pondus habent: non deniq; vna,
 Quæ campi aut colles nuper'ue aut ante tulere,
 Quod tibi mechanica proptu est depromere musa.
 Ducitur argenti, tenui'ue ex ære cylindrus,
 Quantum inter nodos fragilis producit arundo,
 Cui cono interius modico pars ima granatur,
 Ne totus sedeat, totus'ue supernatet vndis,
 Lineaq; à summa tenuis descendit ad ima

*liuentis

Ducta superficie, tot quæq; in frustra secatur,
 Quot scrupul^o grauis est argenti aris'ue cylindrus.
 Hoc cuiusq; potest pondus spectare liquoris.

Maiori,
 subaudi
 pōdere.
 Modulos,
 id est par-
 tes, in quas
 cylindr^o in-
 telligatur
 dimisus.

Nam si tenuis erit, maiori mergitur vnda:
 Sin grauior, plures modulos superesse notabis:
 Aut si tantundem laticis sumatur vtrinq;,
 Pondere præstabit grauior: si pondera secum
 Cōuemunt, tunc maior erit, quæ tenuior vnda est.
 Quòd si ter septem numeros texisse cylindri
 Hos videas latices, illos cepisse ter octo,
 His drachma grauis fatearis pondus inesse.
 Sed refert æqui tantum conferre liquoris,
 Vt grauior superet drachma, quantum expulit vn-
 Illius aut huius teretis pars mersa cylindri. (de,
 Hæc de mensuris, quarum si signa requires,
 Ex ipsis veterum poteris cognoscere chartis.

De inuentione argenti, auro in vna
 massa permisti.

Nunc aliud partiū ingenio trademus eodē.
 Argentum fuluo si quis permisceat auro,
 Quantum id sit, quo'ue id possis deprendere pacto,
 Prima Syracusy mens prodidit alta magistri.
 Regē nanq; ferunt Siculam, quam vouerat olim
 Cælicolum regi, ex auro statuisse coronam,
 Compertoq; dehinc furto, nam parte retenti
 Tantundemq; argenti opifex immiscuit auro,
 Orasse ingenium ciuis, qui mente sagaci
 Quis modus argenti fuluo latitaret in auro,
 Repperit, illesum quod dijs erat antè dicatum.
 Quod te quale fiet, paucis (aduerte) docebo.

Lancib

Lancibus equatis quibus hæc appèdere mos est,
 Argenti atq; auri, quod edax purgauerit ignis,
 Impone libras, neutrum ut præponderet: has q;
 Submites in aquam, quas pura ut ceperit vnda,
 Protinus inclinat pars hæc, quæ sustinet aurum.
 *Pensius hoc nanq; est, similari crassius vnda. *Densius
 At tu siste iugum, mediq; è cardine centri
 Interualla nota, quantum discepserit illinc,
 Quotq; notis distet suspensò pondere filum.
 Fac drachmis distare tribus: cognouimus ergo
 Argenti atq; auri discrimina, deniq; libram
 Libra trib. drachmis superat cū mergitur vnda.
 Sume dehinc aurum, cui pars argentea mista est,
 Argentiq; meri par pondus, itemq; sub vnda
 Lancibus impositum spectata: propensior auri
 Materies* subsistit enim, furtumq; docebit. *aliàs,
 Nam si ter senis superabitur altera drachmis, sub aquis
 Sex solas libras auri dicemus inesse, fiet
 Argenti reliquum, quia nil in pondere differt
 Argentū argento, liquidis cum mergitur vndis.
 Hæc eadem puro deprendere possumus auro,
 Si par corrupto pondus pars altera gestet.
 Nam quoties ternis pars illibata grauarit
 Correptā drachmis sub aquam, totidē esse notabis
 Argenti libras, quas fraus permiscuit auro.
 Pars etiam libræ quæuis si forte supersit
 Hæc quoq; drachmarū simili tibi parte notetur:
 Nec non & sine aquis *

FINIS.

O 3

INDEX OMNIVM,
 QUAE IN CELSO CON-
 tinentur. Et primus numerus li-
 brum, secundus caput
 designat.

*

<i>A</i>	<i>i. proce.</i>
A Bdomen lib.4. cap.1.	Adolescentia quibus morbis magis obno- xia sit 1.1
Abdominis ruptura quomodo curanda sit lib.7. cap.17	Adurentia 5.8 Adusta quomodo cu- rari debeant 5.26
Abditæ causse lib.1. in proce.	Aegilops 7.7
Abscessus quibus si- gnis indicentur fu- turi 2.6	Aestas periculosa 2.1 Aestas quos pariat morbos 1.2.1
Abortus periculū quā- do lib.1. cap.7	Aestate que ad vi- etum magis condu- cant 1.3
Abstinētia nimia se- pe inutilis ibidem	Aestuanti in balneo, quid opus sit face- re 1.3
Accessiones in feбри- bus 3.3	Aetatis differentia ui- etu & curatione 1.3
Aceti natura & usus 5.27	Aetatum differentia, quantum ad bonam, malam'ue valetudi- nem 2.1
Acopa 5.2.3	Aesculapius in deo- rura
Acrochordones lib.2. cap.14. & lib.5. ca. 28	
Actiōes naturales que	

rum numerum rela- tus	1. proæ.	Andro medicus	6.18
Agamemnon	1. proæ.	Angina	4.4
Agriculturam vsu fieri, nō disputatione ibid.		Angina subito finita, quid portendat	2.5
Ajax quo genere in- saniæ laborauerit	3.	Animalium quadru- pedum differentie	2.17
18		Angues in Italia, & in frigidis regioni- bus minus terribi- les	5.26
Alentia	5.14	Ani uitia quomodo cu rari debeant	7.30
Alopecia	6.4	Anodina	5.25
Alphos	lib.5.ca.vlt.	Antidoti, & eorum compositiones	5.23
Aluum stringentia	1.5	Anthere	6.11
Aluum soluentia	ibid.	Antigonus rex	3.22
Aluius que mala	1.3	Apollonius medicus 1. proæ.	
Aluius soluta, quibus remedijs coërceatur	1.6	Apostemata	2.1
Alui iudicatio	2.7	Aphlie	ibidem
Ambrosia Antidoti no- men	lib.5.23	Apollonius, qui Iobys cognominatus est	5. proæ.
Ammonius lithotom.	7.20	Aperientia	5.8
Anatomice, id est, in- sectio corporum ne- cessaria	1. proæ.	Aqua frigida quibus prosit	1.9
Ancyleblepharos	7.7	Aque differentia in	
Andreas medicus	5.		
Andree collyrium	6.6		

potionibus	2.17	Aristonis malagma	
Aque bonitatis probatio	ibidem	ibidem	
Aqua in qua candens ferrum tinctum sit	4.9	Articulorum curationes	5.26
Aqua inter cutem quando minime terribilis	2.7	Asclepiades	1. proce.
Aqua quomodo hydropticis emittatur	7.13	Ascites	3.21
Aquilonis flatus quos generet morbos, & quid boni sanis corporibus adferat	2.1	Asthma	4.4
Area	6.4	Asius lapis	lib.4. cap.vlt.
Arquatus morbus	3.24	Aduersus aspidis ictu	5.26
Arteriaces compositio	5.26	Athenio	5.25
Articulorum vitia	2.7	Atheroma	7.6
Arteria aspera, eiusque descriptio	4.1	Attoniti qui dicantur	3.26
Articulorum dolores	4.vlt.	Atrophia	3.22
Ad articulos malagma	5.18	Attalicum emplastrum	5.19
		Auium differentie in cibo	2.17
		Aurium vitium	6.7.
		& lib.6.c.18	
		Aurium morbi	7.8
		Aurium fractarum curatio	8.6
		Autumnus periculosissimus	2.1
		Autumnus quos morbos pariat	ibidem
		Autum	

Autumni tēpore que ad victū magis con- ferant	1.3	Calor quid corporibus adferat	2.1
Auster quos morbos generet	2.1	Calculo quomodo suc- curratur	7.26
Autopyron	2.17	Cancer in ore	6.15
B		Cancer in cole	6.18
B asilicon empla- strum	5.19	aduersus Cantharidas	2.27
Boethus	ibidem	Capitis dolores quibus leuentur	2.7
Brachij fracti curatio	8.10	Capitis longus dolor si sine causa est, &c.	
Brachium	8.1	ibidem	
Bronchocele	7.13	Capitis descriptio	4.1
Bubonoccele	7.18	Capitis morbi, & eo- rum curatio	4.2
C		Caput quibus infirmū est, quid facere con- ueniat	1.4
C achexia	2.1.	Caput quod firmissi- mum	8.1
& 3.22		Caput luxatum	8.13
Cacoëthes	5.28	de Capillis fluentibus	6.1
Calefacientia	1.3	Carbunculus in oculis	6.6
Calculosi quibus indi- cijs cognoscantur	2.6	Carcinodes	6.8
Calculus quibus signis cognoscatur	7.26	Carbunculi in cole cu- ratio	6.18
Caluaria	8.1		
Caligatio oculorum	6.6		
Calor quibus proffit	1.9		

ad Carcinodas mala-	8. cap. 5.	
gma	5. 18	Chirurgus <i>Sostratus</i>
Cardiacus morbus quis	1. proæ.	
dicatur	3. 19	Casarianum collyrium
Carcinoma	5. 28	6. 6
Casus quid inuenit	Cercis	lib. 8. c. 1.
5. 26	Chiragra	2. 6.
Cassius medicus	1. pr.	¶ 4. 24
Catapotiorum descri-	Chirurgica	lib. 1.
ptio, siue varia com-	in proæ.	
positio	5. 25	Chironium vlcus
Catapotium ad somnũ	5. 28	
ibidem	Chirurgus qualis esse	
Catapotium Athenio-	debeat	7. proæ.
nis	ibidem	Chænicion
Catapotium Heraclidis		8. 3
ibidem	Cholera	4. 11
Causse abditæ quæ sint	Chordapsos	4. 13
1. proæ.	Chordion	ibidem
Causse euidentæ quæ	Cbrite tuberculum	7. 6
eodem	Chrysippus	1. in
Causse obscuræ quæ	proæ.	
eodem	Chrysippi discipulus	
Cephalea	medicus	2. 21
4. 2	Chrysippi malagma	
Cerebri vel membra-	5. 18	
næ eius percussæ cu-	Cibus à quibus rebus	
ratio	melius incipiat	1. 2
5. 22	Ciborum potionumq;	
Chirurgus Tryphon	differentie	2. 17
lib. 7. in pro. ¶ lib	Cibus	

I N D E X.

Cibus quomodo &	eius curatio	4.12
quando in febribus	Comitialis morbus	
dandus lib.3.cap.		3.23
4.5	Concoctio cibi in sto-	
Cibi varij eduntur fu-	macho	lib.1.
ciliis quam conco-	in præ.	
quantur	3.6	Concoctio quibus fit,
Cibus febricitantibus	quomodo se gerere	
dandus, qualis esse	debeant	1.2
debeat ibidem. ad-	Concubitus qualis esse	
uersus cicutam	debeat	1.1
5.27	Concubitus in fæmi-	
Cirsocele	nis, si per naturam	
7.18	prohibitus, quomodo	
Circulatores	restitui debeat	7.28
5.26	Condita duab. de caus-	
Clauus	sis inutilia	1.2
5.28	Condylomata	5.28
Clauus oculorum	Condylomatum cura-	
7.7	tio	7.30
Cleonis collyrium	Coquentia & matu-	
6.6	rantia pus	5.3
Coli dolor quibus re-	Cordis descriptio, &	
medijs inuetur	ubi situm sit	
1.7		4.1
Coles		
4.1	Cordis percussi signa	
Colicon medicamenti		5.22
genus, ex quibus	Coryza	4.3
rebus constet	Corpus integrum quod	
4.14		nam
Collyriorum varie com-		
positiones		
6.6.		
& 4.28		
Coëuntiam aliqua cor-		
poris parte dissoluen-		
tia		
5.11		
Cæliacus morbus, &		

<i>nam habeatur</i>	1.2	<i>Craſsiſſimum os in ca-</i>	
<i>Corporum incifio</i>	1.	<i>pite</i>	8.1
<i>proæ.</i>		<i>Cubitus</i>	<i>ibid.</i>
<i>Corpus gracile quale</i>		<i>Cubitus luxatus quo-</i>	
<i>2.1</i>		<i>modo reſtitui de-</i>	
<i>Corpus qua extenuent</i>		<i>beat, & quot in eo</i>	
<i>1.3</i>		<i>offa coëant</i>	8.16
<i>Corporis humani de-</i>		<i>Curta in auribus quo-</i>	
<i>ſcriptio</i>	8.1	<i>modo ſarciri debeât</i>	
<i>Corpus quodnam habi-</i>		<i>7.9</i>	
<i>liſſimum</i>	2.1	<i>Cutem purgantia</i>	5.16
<i>Corporis noxæ quinq;</i>		<i>Cucurbitularum gene-</i>	
<i>5.26</i>		<i>ra duo</i>	2.10
<i>Coſtæ, & earum ſitus</i>		<i>Curatio morborũ quot</i>	
<i>atque differentie</i>		<i>modis fiat</i>	2.8
<i>8.1</i>		<i>Curationum duo gene-</i>	
<i>Coſtarum fracturarũ</i>		<i>ra</i>	7.7
<i>curatio</i>	8.9	<i>Cucurbitulis quomodo</i>	
<i>Coxarum dolores</i>	4.	<i>ſanguinis detractio</i>	
<i>22</i>		<i>fiat</i>	2.10
<i>Coxarum dolor, quid</i>		<i>Cynicus ſpasmus</i>	4.2
<i>portendat</i>	2.5	<i>D</i>	
<i>Coxarum os</i>	8.1	<i>Democritus lib.</i>	
<i>Crato medicus</i>	6.7	<i>1. proæ.</i>	
<i>Cruſtas vulneribus in-</i>		<i>Deiectio</i>	1.3
<i>ducentia</i>	5.10	<i>Deiectio quando ſine</i>	
<i>Cruſtas ulcerum re-</i>		<i>vlla noxa ſit</i>	2.4
<i>ſoluentia eodem</i>		<i>Deſtuti differentia in</i>	
<i>Cremaſteres</i>	7.18	<i>potionibus</i>	2.17
		<i>Denarij</i>	

I N D E X.

Denarij pondus 5.	Difficilime curationē
17	admittentia 5.22
Dentium situs & or-	Diocles 1.proæ.
do & numerus &	Disciplina corpori ini-
nomina. 8.1	mica ibidem
Dentium dolor 6.7	Dionysij collyrium
Dentium curatio 7.12	6.6
Dentes quomodo ex-	Dyspnœa 4.4
trahendi sint ibid.	Dysenteria 4.15
Destillatio, eiusq; cu-	E
ratio 4.2	E ctropium oculo-
Destillatione laboran-	rum 7.7
tibus quid opus sit	Elcodes 5.26
1.5	Elcodes 5.28
Desidia lib.1.in proæ.	Elephantia 3.25
Detractio materiae à	Empyricus unde di-
corporibus, quot mo-	ctus sit lib.1.in
dis fiat 2.8	proæ.
Dexij malagma 5.18	Empyrici qui sint
Diaphragma 1.proæ.	ibidem
Dietetica medicina	Empedocles ibid.
ibidem	Emplastrorum varia
Dies critici 3.4	cõpositiones, & de-
Digiti lib.8.cap.1.	scriptiones 5.17.
19	& deinc.
Digitorum coheren-	Emprosthotonos 4.3
tium curatio 7.32	Enchanthis 7.7
Digitorum vlcera	Enteroccele 7.18
6.19	Enneapharmacij em-
	plast

Fistularum curatio	5.28	Genuum dolores, & eorum curatio	4.23
Fluxus ventris, eiusq; curatio	4.19	Genu luxatum	8.21
Fœmina	8.1	Gingiuarum vlcera	5.13
in Fœminis secunde	7.30	Glaucias	1.proœ.
Foramina in capite		Glandule	4.1
ibidem		Glande coles quo pateto tegendus	7.25
Frigus quibus inimicum	1.9	Glans colis siue penis contacta, quomodo aperienda sit	ibid.
Frigus quibus proficit	ibidem	Glutinantia	5.2
Frigus quid mali corporibus adferat	2.1	Glutinatio vulnerum	5.26
Frigus in febribus quid dicatur	3.3	Gorgias medicus	2.14. & libro 7. in proœ.
Fructuum arboreorum differentie in cibus	2.17	Grauedines quomodo curentur	4.2
Frumētorum differentie in cibus	ibid.	Grauedine laborantibus quid conueniat	1.5
Furunculus	5.28	Gubernatorem vsu fieri non disputations	1.pro.
G			H
Angrenæ curatio	7.33	Ammonius medicus	7.proœ.
Ganglion	7.6	Hapsua	
Gargariſationes	5.22		

I N D E X.

Hapsus	7.26	Homo sanus, nullis	
Hecatæi emplastrum	5.19	se medicorum legibus obligari debeat	
Hepaticus morbus	4.7	1.1	
Hamorrhoids	6.18	Hominem sanum, varium vite genus habere oportet eod.	
Herbarum differentie in cibis	2.17	Horror in febribus	
Heraclides	1.proæ.	3.3	
Herophilus	libr. 1.	Humectantia	1.3
in proæ. & libr. 5.		Humerus	8.1
cap. 25		Humerorum dolores	
Hecatæus	5.25	quibus tollantur	
Hermonis collyrium	6.6	2.7	
Hernia	7.18	Humeri fracti curatio	
Heron siue Hieron medicus	7.proæ.	8.10	
Herpes	5.28	Humerus luxatus quomodo restitui debeat	
Hippocrates	1.proæ.	8.15	
Hippocrates omnium medicinæ parens	7.	Humor spissescens, aceto intus sumpto discutitur	5.26
proæmio		Hyeme quæ magis conueniant	1.3
Hireneus	5.25	Hyems salubris est	2.1
Hieracis collyrium	6.6	Hyems quos morbos pariat	ibidem
Hieræ compositio	5.	Hydrocelle	7.18
27		Hydrops, ac eius species	
Homerus	1.proæ.		

cies tres	3.21	ria que	2.17
Hydropis curatio	ibi-	Implentia	5.14
dem		Insanabilia que sint	
Hydrocephalon	4.2	5.26	
aduersus Hyoscyamum		Infibulatio quomodo	
5.27		fiat	7.25
Hyposarca	3.21	Inedia si cui eueniat,	
Hypochrysis	6.6	quid faciendum	
I		1.2	
I Chor	5.26	Inguen quomodo inci-	
lecur, & eius si-		dendum sit	7.20
tus	4.18	Intemperantia qua in	
ad lecur dolens ma-		re tolerabilior	1.2
lagma	5.18	Intemperantie exem-	
Ieiunii hominis vis ad-		plum	3.21
uersus serpētis ictum		Insania quibus signis	
5.26		demonstretur. futura	
Ignauia quid faciat		2.5	
1.1		Insanie species	53.18
Ileos	2.1	Insanientium commu-	
Ileon	4.13	nia remedia	3.18
ad Infantem mortuum		Intestinum ieiunum,	
expellendum	5.	& cur ita dictum	
25		4.1	
Ilia, & eorum situs		Intestinum tenuius	
4.1		ibidem	
per Imbres qui morbi		Intestinum crassius	
oriantur	2.1	ibidem	
Imbecillissima mate-		Intestinatorum nomina	
		P diuer	

diuersa, & differen- tia & situs	ibid.	tio	4.8
Intestinum cecum & rectum	ibid.	L	
Intestinalium morbi, & eorum curatio	4.10	Abor quid fa- ciat	1.1
Intestini tenuioris mor- bi curatio	4.14	Laborem quis facilius toleret per atatem	1.3
Iocinoris mortuus	4.8	Laborantibus ex par- tu remedium	5.25
in Iocinoris morbo que periculosa	2.7	Lagophthalmos	7.7
Intestinalium percus- sorum signa	5.26	Lateris dolor	4.6
Intestina vulnerata quomodo curari de- beant	7.16	ad Laterum dolores malagma	5.18
Iolla medici composi- tio	5.22	Lauatio	1.3
Iocinoris percussi si- gna	5.26	Lenticula	6.5
Iudæi compositio	5.22	Lepis	8.3
Iudæi emplastrum	5.19	Lethargus	3.20
Iugale	lib. 8. cap. 2	Lenitas intestinalium, à quibus atatibus depellitur	2.7
Iuguli fracti cura		Leguminum differen- tia in cibis	2.17
		Leuce lib. 5. ca. vlti.	
		Lenia ingenia qualia	8.4
		Lenitas intestinalium, & eius curatio	4.16
		Leucophlegmati	3.22
		Leuant	

<i>Leuantia siue leuigan- tia</i>	5.33	<i>Luxuria</i>	lib.1.in proœmio
<i>Lienteria</i>	2.1		<i>M</i>
<i>Lien siue lienis</i>	4.1		<i>M</i> <i>Achaon</i> lib.1.
<i>Lienes quibus magni sunt</i>	2.5		<i>M</i> <i>in proœ.</i>
<i>Lienis malum quando periculosum</i>	2.7	<i>Malagmatum compo- sitiones variae</i>	5.17
<i>Lienis morbi curatio</i>	4.9	<i>Male</i>	8.1
<i>ad Lienem malagma</i>	5.18	<i>Mianus luxata quo- modo restitui debeat</i>	8.17
<i>Lienis vulnerati signa</i>	5.26	<i>Materia extrahenda per malagmata</i>	5.18
<i>Liguae resolutio, eiusq; curatio</i>	4.2	<i>Materie genere & modo vtendum pro viribus cuiusq;</i>	2.17
<i>Linguarũ vlcera</i>	6.12	<i>Maxilla</i>	8.1
<i>Lippitudine laboran- tibus quid opus sit</i>	1.5	<i>Maxille fracte cura- tio</i>	8.7
<i>Literarum disciplina animo necessaria, corpori inimica</i>	1. proœ.	<i>Maxille luxate cura- tio</i>	8.12
<i>Lucubrandum quando potissimum</i>	1.2	<i>Medicina nusquã non est</i>	1. proœ.
<i>Luxata membra quo- modo restitui debeat</i>	8.11	<i>Medicina quid pro- mittat</i>	ibidem
		<i>Medicina multiplex ibidem</i>	ibidem
		<i>Medendi scientia, sa- pientie pars</i>	ibid.
			<i>M</i>

<i>Medicina triplex ibidem</i>	<i>Meliceria</i>	5.26
<i>Medicina que victu curat in duas partes diuisa</i>	<i>Meliceria siue meliceris</i>	lib.5.cap.28. & lib.7.cap.6
<i>Medicine que pars difficilima</i>	<i>Meningophylax</i>	8.3
<i>Medicinã artem coniecturalem</i>	<i>Menophilus medicus</i>	8.7
<i>Medicina quid</i>	<i>Menemachus</i>	6.9
<i>Medicorum officium, quodnam sit in curando ex Asclepiadis sententia</i>	<i>Mensa secunda</i>	1.2
<i>Medici periti officium circa egrum, cuiusmodi esse debeat</i>	<i>Metrodorus medicus, Epicuri discipulus</i>	3.20
<i>Media materia</i>	<i>Mentum</i>	8.1
<i>Medulla percussæ signa</i>	<i>Mithridatis antidotũ</i>	5.23
<i>Meges chirurgus</i>	<i>Molodiolus</i>	8.3
<i>lib.5.cap.28. & lib.7. in proæmio</i>	<i>Mollentia</i>	5.15
<i>Melas</i>	<i>Morbos in deorũ iram relatos</i>	1. in proæmio
<i>lib.5.ca.vlt.</i>	<i>Morbos non eloquentia, sed remedijs curari</i>	ibid.
<i>Melancholia</i>	<i>Morborum tria genera</i>	ibid.
<i>2.5</i>	<i>Morbi per singulas tempestates</i>	2.1
<i>Mellis natura in medicina</i>	<i>Morbus comitialis, qua etate egre curatur</i>	
<i>3.9</i>		
<i>ad Melicertas maligna</i>		
<i>5.18</i>		

retur	2.7	Motatio per vite cur-	
Morborum diuisio &		sum quomodo mode-	
differentie	3.1	randa	1.3
Morbus increſcēs qui-		Nlycon	5.18
bis ſignis diuoſca-		Nlyron	5.28
tur	3.2	Nlyrmecia	4.28
Morbi decedentis que		Nlydiasis oculorum	
notæ ſint eodem	6.6		
Morbus ſi acutus fue-		N	
rit quomodo eger		Narium morbi	
tractandus ſit eo-		6.6	
dem		Narium fractarum cu	
Morbus ſi longus ſit		ratio	8.5
quomodo eger tra-		Naturales cauſſæ que	
ctandus ſit eod.		ſint	1. proce.
Morbus comitialis	3.	Nauiganti & nauſea	
23		preſſo, quid facere	
Morſus omnis quo-		opus ſit	1.3
dam modo veneno-		Negotioſi hominis pri-	
ſus	5.26	ma curatio, exerci-	
Mortis indicia que		tatio eſt	1.2
2.5		Neruorum dolore la-	
Molos magnorum viro-		borantibus, quid ob-	
rum qui ſit	8.4	ſeruandum ſit	1.9
Mulier grauida que		Neruorum diſtentione,	
incommoda euenire		quibus futura depre-	
poſſint	2.5	hendatur	2.5
Mulſi differentia in		Nileus, ſiue Nilei col-	
potionibus	2.17	lyrium	6.5

Notæ in singulis mor- bis obseruandæ	2.6	curari debeant	7.11.
		&	6.11
Notæ	8.1	Orthopnœa	4.4
Nunnenij malagma	5.	Ossis fracti curatio	
18		8.7	
Nymphodorus medi.		Os quot modis excida- tur	8.3
8.20			
O		Ossa vitiosa	8.1
Obscœnarum par		Oscœos	7.18
tiũ vitia quo- modo curanda sint		Ὠσείων	6.8. & 7.8
6.18		Ὠσ	5.11
		P	
Oculorum variij morbi		P Alma	8.1
6.6		Partusemortuus in utero quomodo excutiendus	7.29
Oculorum naturæ indi- catio	7.7	ad Panum malagma- ta	5.18
Oculorum vitia, & eorũ curationes	6.6	Paralyfis	2.1
Olerum differētiæ	5.17	Paralyfis oculorum	6.6
Omentum, eiusq; offi- cium	4.1	Parasynanche	4.4
Omenti curatio	7.21	Periculum in tabe quæ denuntiant	2.7
Omoplate	8.1	Parodontides	6.13
Opisthotonos	4.3	Parotides	6.16
Ὠπίσθιος	6.4	ad Parotidas mala- gmata	5.18
Orestes, quo genere insaniæ laborauerit		Partium animalium dif- ferent	
3.18			
Oris vlcera, quomodo			

<i>Ferētia in cibis</i>	2.18	<i>Phacos</i>	6.5
<i>Panificia</i>	eodem	<i>Phagedena in cole na-</i>	
<i>Passi differētia in po-</i>		<i>scientis curatio</i>	6.18
<i>tionibus</i>	eodē	<i>Philippus & pirotomes-</i>	
<i>Pastillorum descriptio-</i>		<i>dicus</i>	3.21
<i>nes, & varia com-</i>		<i>Philocratis emplastrū</i>	
<i>positiones</i>	5.20		5.19
<i>Pastillus Polybij</i>	ibid.	<i>Philocrates</i>	5.26
<i>Pastillus Andronis</i>		<i>Philon</i>	6.6
<i>ibidem</i>		<i>Philothis collyriū eodē</i>	
<i>Parotides arteriæ</i>	4.1	<i>Philoxenus medicus</i>	
<i>Patella</i>	8.1		6.19
<i>Pecten</i>	ibidem	<i>Philotimus</i>	8.20
<i>Pediculi in palpebris o-</i>		<i>Phlegmone</i>	1. in pro.
<i>culorum</i>	6.6	<i>Phrenesis siue phrene-</i>	
<i>ad Pedum dolores ma-</i>		<i>tidis genera plura</i>	
<i>lagma</i>	5.18		3.18
<i>Peripneumonia</i>	4.7	<i>Phthisis</i>	2 c.1. &
<i>Pessi compositio</i>	5.21		lib.3. c.22
<i>Pessi alia compositio</i>		<i>Pirygethlon</i>	5.18. &
<i>eodem</i>			6.28
<i>Pessi Numenij</i>	eod.	<i>Pirymata</i>	2.7. &
<i>Pestilentia unde fiat</i>			5.18. & 5.28
	1.2	<i>Piscium differentia in</i>	
<i>in Pestilentia que sint</i>		<i>cibis</i>	2.17
<i>obseruanda</i>	1.3.	<i>Pituita oculorum quo-</i>	
	ca.10	<i>modo curāda sit</i>	7.7
<i>Petro medicus</i>	3.3	<i>Planta</i>	8.1
<i>Pharmaceutica</i>	1. pro.	<i>Plistonicus Praxagoræ</i>	
			4 discip

discipulus 1.in pro.	Pterygion	6.19
Podagra li.2.c.6. & 4.24	Ptolemaeus rex	5.23
Podagra calide cura- tio, per malagma 5.18	Ptolemaeus chirurgus	6.7
Polypus 6.8	Pueritia quibus mor- bis periclitetur	2.1
Polypus in naribus 7.10	Pulmo ubi situs sit, & qualis sit	4.1
Ponderum ratio 5.17	Pulmonis morbus, quæ pericula portendat	2.7
Porrigo 6.2	Pulmonis percussi sig. 5.26	5.5
Potionum differentie 2.17	Purgantia	1.2
Potiones in febris, quando & quomo- do dari debeant 3.6	Purgationes reiecta ab Asclepiade	1.2
Praxagoras lib. 1. in proæ.	Purgationes interdum necessariæ, interdum inutiles	1.3
Prandium quid requi- rat 1.3	Pustule in oculis	6.6
Protarchus 5.28	Pustularum genera	5.28
Proptosis 6.6	Pus, eiusq; differentia 5.26	2.7
Prudens medicus quis habeatur 5.26	Puris significatio	2.7
Psorici descriptio 6.6	Pus coquætia siue ma- turantia, & mouen- tia	5.3
Psydration 5.28	Pyloros	4.1
Psylli, quibus medica- menti vtuntur ad- uersus venena 5.26	Pyrites	5.28
	Pyth	

I N D E X.

Pythagoras	1.pro.	gna	5.26
		Q	Resolutio stomachi 4.9.
Q	Quartana memi-	Resolutio oculorū	6.6
	nem iugulat	Rhagadia	6.18.
3.15		Rhyas	7.7
in Quartana veteri,		Rhypodes emplastrum	
quid obseruare profit		5.19	
3.15		Rodentia	5.6
Quartane febris cura-		Rose natura in medi-	
tio	ibidem	cina	3.9.
		R	S
R	Adius	8.1	S Acer ignis
	Rationalis me-		5.28.
	dicus quis & vnde		S Sanguis ex nari-
	dicatur	1.pro.	bus, quibus sepe fluit.
aduersus Rabidi caris		2.5	
morsum	5.26	Sanguinis detractio,	
Ramex	7.18	quot modis fiat	2.9
Ramicis curatio	7.22	Sanguinis natura &	
Recidua quando ti-		proprietat	4.3
menda	3.4	Sanguinem supprimens	
Refrigerantia que	1.3	tia	5.1.
Regius morbus, et cur		ad Sanguinem suppri-	
ita dictus sit	3.24	mēdiū malagma	5.18.
Renes, & eorum situs		Sanguis, atq; eius disse-	
4.1		rentia	5.26.
Renum curatio	4.10	aduersus Sāguinis pro-	
Renum percussorum si-		fusionem in vulneri-	
ue vulneratorum si-		bus	eodena
		Aduersus Sanguisu-	
		gana	

I N D E X.

gam	ibidem	cap.1	
Sanies, & eius differ- rentia	ibidem	Septi trāsuerſi percuffi ſigna	5.26
de Sanitate tuenda li- brum ſcripſit Aſcle- piades	1.3	Septicum	7.21
Satietas nimia nunquā vtilis	1.2	Serapion	1.in proœ.
Sarcophagus	4.c.vlt.	Siccitas quid mali in- ferat corporibus	2.1
Sarcocele	7.18	Signa in egrotantibus bona que ſint	2.2
Saſagoras	5.8	Signa in egrotantibus mala que ſint	2.3
Scapule	8.1	Signa longe valetudi- nis que ſint	2.4
Scoptula	eodem	Signa membrorū per- cuſſorum	5.26
Scorpio ſibi ipſe me- detur	5.26	Silanus	3.18
aduerſus Scorpionis i- Elum	ibidem	Siligo	2.7
Scrotum, quod et ſcor- tum quidam dicere malunt	7.18	Singultus frequēs quid indicet	2.5
Secundæ que ſint	7.29	Singultus ſternutamē- to ſinitur	2.7
Secunda menſa	1.2	Spagitites vene	4.1
Seminis profuſio, & e- ius curatio	4.21	Spaſmos	2.1
Senectus, quibus mor- bis magis obnoxia ſit	2.1	Spina luxata quomo- do reſtitui debeat	7.14
Septiū tranſuerſum li.1.		Sputum quid ſignificet	2.7
in proœ. & lib.4.		Staphyloma	7.7

Statu

<i>Statura longa</i>	2.1	<i>periculosissima est</i>	
<i>Steatomata</i>	7.6	1.3	
<i>Sternutamenta quomodo excitanda</i>	5.22	<i>Suffusio oculorum</i>	6.6
<i>Stercus animalium</i>	5.5. & 8.12	<i>Sumpturis cibum post fatigationē, que obseruanda</i>	1.3
<i>Stomachum infirmum indicantia</i>	1.8	<i>Suppurationes</i>	3.27
<i>Stomacho laborantibus que agēda sint eod.</i>		<i>Supprimētia sanguinem</i>	5.1
<i>Stomachi infirmitas quibus signis cognoscatur ibidem</i>		<i>Suture in capite quot sunt</i>	8.1
<i>Stomachus nonnunquam pro gula accipitur</i>	4.1	<i>Sycosis</i>	6.3
		<i>Synanche</i>	4 4
		T	
<i>Stomachi duplex significatio ibidem</i>		T <i>Abes</i>	2.1. & 4.7
<i>Stomachi curatio</i>	4.5	<i>Tabes, eiusque species</i>	3.22
<i>Stomachi percussi sig.</i>	5.26	<i>Tali</i>	8.1
<i>Stomachus studiosorū qualis plerūq; sit</i>	1.2	<i>Talus luxatus, quomodo restitui debeat</i>	8.22
<i>Stomoma</i>	6.6	<i>Telum latum, quomodo educendum</i>	7.5
<i>Stranguria</i>	2.1	<i>Telis extrahēdis remedium eodem</i>	
<i>Struma</i>	5.28	<i>Tempora anni consideranda</i>	1.3
<i>Strophos</i>	2.6	<i>Tempestates que optime,</i>	
<i>Sudanti ex labore & itinere frigida potio</i>			

- Ventriculus ex quibus constat, & eius situs* 4.1
Ventriculi vulnerati signa 5.26
Venarū ora subito suppressa, alioqui sanguinem fundere consueti, quid indicent 2.5
Venere abstinendum quando, & quando non sit 1.3
Venti qui nā salubres, & qui non sint 1.1
Venenis omnibus contrarium quid aduersus Venenosorum animalium ictus eodem 5.26
Ver saluberrimum 2.1
Vere quæ ad victum magis conueniant 1.3
Vere qui morbi fiant 2.1
Vertebrae 8.1
Vesica, & eius situs 4.1
Vesica vulnerata signa 5.26
Viuere elatum Asclepiades funeri obuius intellexit 2.5
Viuorum corpora incidere, crudele & superuacuum esse proæmio 1.
Vmbilici prominentis curatio 6.17
Vmbilici vitia quomodo curari debeant 7.18
Vingues 8.1
Vinctio 1.3
Vomitus quando, & quibus utilis aut inutilis eodem
Vomitus si post cibum fieri debeat, quomodo prouocandus eod.
Vrina sana quæ 1.2
Vrine reddende difficultati, quomodo succurratur lib.7.ca.26. & lib.1.ca.25
Vrina parum liquida, in sano homine quid signi

I N D E X.

<i>significet</i>	2.5	<i>Vulsella</i>	7.30
<i>Vrinae quae mala</i>	2.3	<i>Vulua</i> & eius situs	
<i>Vreteres</i>	4.1	4.1	
<i>Vti synanche</i>	4.4	<i>Vulvae percussae signa</i>	
<i>Vua morbis intra fau-</i>		3.26	
<i>ces</i>	6.14. & 7.12	<i>Vulvae natura mirabi-</i>	
<i>Vulnera quomodo glu-</i>		<i>lis</i>	7.21
<i>tinanda</i>	5.26		
<i>Vulnerum signa eodē</i>			Z
<i>Vulnerum differentiae</i>			
<i>ex ipso morsu eodē</i>		Z <i>Enon</i>	lib.5.
<i>Vulnus glutinantia</i>	5.2	Z <i>in proæ.</i>	
<i>Vulnera aperientia</i>	5.4	<i>Zopyrus</i>	li.5.ca.25

F I N I S.

Q. RHEMNI
FANNI PALAEMONIS

De ponderibus et
mensuris liber.

pag. 576.

Vere